

ผลของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR
ที่มีต่อการเรียนรู้โน้ตศัพท์ทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5

โดย
นายทีฆกุล คำงาม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต

ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผลของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR
ที่มีต่อการเรียนรู้โน้ตศัพท์ทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต
ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2560
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

EFFECTS OF DACIR INSTRUCTIONAL PROCESS
IN LOCAL HISTORY ON CONCEPTS OF HISTORY LEARNING
OF FIFTH GRADE STUDENTS

A Thesis Submitted in partial Fulfillment of Requirements
for Master of Education (TEACHING SOCIAL STUDIES)
Department of Curriculum and Instruction
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2017
Copyright of Graduate School, Silpakorn University

หัวข้อ ผลของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIRที่มีต่อการเรียนรู้โน้ตศน์ทางประวัติศาสตร์ของนักเรียน
ประถมศึกษาปีที่ 5

โดย ที่ชกุล คำงาม

สาขาวิชา การสอนสังคมศึกษา แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก อาจารย์ ดร. ชัยรัตน์ โตศิลา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารทัศน์วงศ์)

พิจารณาเห็นชอบโดย

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัชนิกร หงส์พันธ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(อาจารย์ ดร. ชัยรัตน์ โตศิลา)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(อาจารย์ ดร. มนต์นันท์ น้ำสมบุรณ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(อาจารย์ ดร. ศศิพัชร จำปา)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(รองศาสตราจารย์ พรเพ็ญ ฮั่นตระกูล)

57262302 : การสอนสังคมศึกษา แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทบัณฑิต

คำสำคัญ : กระบวนการเรียนการสอน DACIR, การสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น, การเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์

นาย ทีฆกุล คำงาม: ผลของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIRที่มีต่อการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : อาจารย์ ดร. ชัยรัตน์ โตศิลา

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลการใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ที่มีต่อการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 2) เปรียบเทียบผลการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR และ 3) เปรียบเทียบการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR กับกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางโพธิ์มาวาส กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2560 เป็นนักเรียนกลุ่มทดลอง 28 คน และกลุ่มควบคุม 25 คน ซึ่งนักเรียนกลุ่มทดลองได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR และนักเรียนกลุ่มควบคุมได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนหน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และแบบวัดการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าทีแบบเป็นอิสระต่อกันและไม่เป็นอิสระต่อกัน

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR มีความก้าวหน้าของผลการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์สูงกว่าก่อนเรียน
2. นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR มีผลการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR มีผลการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

57262302 : Major (TEACHING SOCIAL STUDIES)

Keyword : DACIR INSTRUCTIONAL PROCESS, LOCAL HISTORY TEACHING, HISTORICAL LEARNING CONCEPT

MR. TEEKAKUL KAMNGARM : EFFECTS OF DACIR INSTRUCTIONAL PROCESS ON LOCAL HISTORY ON CONCEPTS OF HISTORY LEARNING OF FIFTH GRADE STUDENTS
THESIS ADVISOR : CHAIRAT TOSILA, PH.D.

The purposes of this research were to: 1) study the effects of using DACIR instructional process on concepts of history learning of fifth grade students. 2) compare concepts of history learning on local history of fifth grade students before and after usage of the DACIR instructional process and 3) compare concepts of history learning on local history of fifth grade students between groups being taught by organizing local history learning activities using DACIR instructional process and being taught by organizing local history learning activities using a conventional approach. The study participants were fifth grade students of the academic year 2017 of the Wat Bangpho Omawart School, Bangkok. They were divided into two groups, the students in the experimental group were taught by organizing local history learning activities using DACIR instructional process and the control group was taught by organizing local history learning activities using the conventional approach. The research instruments were 3 units of the lesson plan organizing local history by using DACIR instructional process and concept of historical learning measurement instrument. The data was analyzed by percentage arithmetic mean, standard deviation dependent and independent t-test.

The research results are as follows:

1. Concepts of historical learning of fifth grade students after using the DACIR instructional process were higher than those before using the DACIR instructional process using the DACIR instructional process.

2. Concepts of historical learning on local history of fifth grade students after organizing learning activities by using DACIR instructional process were higher than those before using DACIR instructional process at .05 level of significance.

3. Concepts of historical learning on local history of fifth grade students being taught by using organizing local history learning activities using DACIR instructional process were higher than those students being taught by organizing local history learning activities using conventional approach at .05 level of significance.

กิตติกรรมประกาศ

สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ได้พิจารณาและมอบทุนอุดหนุนการวิจัยแก่ผู้วิจัย ด้วยมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการวิจัยในสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนและพัฒนาการศึกษาของกรุงเทพมหานคร

ความสำเร็จ ความภาคภูมิใจในครั้งนี้เกิดขึ้นได้เพราะได้รับความกรุณาจากอาจารย์ ดร.ชัยรัตน์ โตศิลา ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักที่ให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้วิจัย อาจารย์ ดร.มนัสนันท์ น้ำสมบูรณ์ ที่ให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัย และอาจารย์ ดร.ศศิพัชร จำปา ที่ให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการคัดเลือกมนต์ศรทางประวัติศาสตร์และการจัดทำเอกสารประกอบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบางชื่อ

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนิกร หงพินัส ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และรองศาสตราจารย์พรเพ็ญ ฮันตระกูล ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ และข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย ส่งผลให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.วรุฒิ สุภาพ ดร.ทัศนีย์ ทองไชย และนางวารุณี เสถียร ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือในการวิจัย สำหรับการทำวิทยานิพนธ์นี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษาทุกท่านที่ให้ความรู้ ให้คำแนะนำและประสบการณ์อันมีค่าแก่ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณเจ้าของหนังสือ วารสาร เอกสาร และวิทยานิพนธ์ทุกเล่มที่ช่วยให้วิทยานิพนธ์นี้มีความสมบูรณ์ ขอขอบคุณพี่ เพื่อน น้อง คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรทุกคนที่ให้คำแนะนำและกำลังใจตลอดมา

ขอขอบพระคุณผู้บริหาร ครู นักเรียนโรงเรียนวัดบางโพโสมมาวาส ที่ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในการเก็บข้อมูลการวิจัย ส่งผลให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินการวิจัย จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

คุณค่าหรือประโยชน์อันเกิดจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมบูชาแด่ นายพูล นางนารี คำงาม บิดามารดา นางสาวไพบุลย์ คำงาม พี่สาวผู้สนับสนุนทุนการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับปริญญา มหาบัณฑิต และขอน้อมบูชาแต่ครูอาจารย์ที่อบรมสั่งสอน แนะนำ ให้การสนับสนุนและกำลังใจอย่างดียิ่งเสมอมา

ทีฆกุล คำงาม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	9
คำถามการวิจัย.....	13
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	13
สมมุติฐานการวิจัย.....	13
ขอบเขตการวิจัย.....	14
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	15
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	17
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	18
แนวคิดการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์.....	19
แนวคิดการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น.....	33
แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน DACIR.....	48
แนวคิดเกี่ยวกับบมโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์.....	53
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	77

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	88
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	88
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....	89
ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย.....	89
เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย	89
แบบแผนการวิจัย.....	91
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	92
การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	93
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	102
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	103
สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	103
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	104
ตอนที่ 1 ผลของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ที่มีต่อการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5.....	104
ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ก่อน และหลังการทดลอง.....	105
ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์หลังเรียนของนักเรียน ประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการ เรียนการสอน DACIR กับกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนแบบ ปกติ.....	106
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	121
สรุปผลการวิจัย.....	122
อภิปรายผลการวิจัย.....	122
ข้อเสนอแนะ	133

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	133
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้	134
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	136
รายการอ้างอิง.....	138
ภาคผนวก	144
ภาคผนวก ก รายงานผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือวิจัย	145
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง.....	147
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	187
ภาคผนวก ง ผลการทดสอบความแตกต่างค่าความแปรปรวน และค่าความแตกต่างค่ามัชฌิมเลข คณิต ของคะแนนการเรียนรู้โน้ตศัพท์ทางประวัติศาสตร์ จากแบบวัดการเรียนรู้โน้ตศัพท์ทาง ประวัติศาสตร์ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลอง.....	201
ประวัติผู้เขียน	203

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ความสอดคล้องของสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กับเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย.....	90
ตารางที่ 2 แบบแผนการวิจัย.....	92
ตารางที่ 3 การจำแนกจำนวนชั่วโมงการสอนกับขั้นตอนการสอนของกระบวนการเรียนการสอน DACIR	94
ตารางที่ 4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของมาตรฐาน/ตัวชี้วัด มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์กับแบบวัดการเรียนรู้มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์.....	99
ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ค่าของคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการเรียนรู้มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ก่อนเรียนของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	101
ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบความก้าวหน้าของการเรียนรู้มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ก่อนและหลังการทดลอง.....	105
ตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบการเรียนรู้มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ก่อนและหลังการทดลอง	106
ตารางที่ 8 ผลการเปรียบเทียบการเรียนรู้มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR กับกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนแบบปกติ	107
ตารางที่ 9 สรุปผลการประเมินการหาค่าความสอดคล้อง (IOC) แบบวัดของแบบวัดการเรียนรู้มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์กับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม.....	188
ตารางที่ 10 ค่าความเที่ยง ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบวัดการเรียนรู้มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์.....	191
ตารางที่ 11 ค่าคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเรียนรู้มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ก่อนเรียน ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	202

ตารางที่ 12 คำร้อยละและดัชนีประสิทธิผลความก้าวหน้า การเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ก่อน
และหลังเรียนของกลุ่มทดลอง..... 202

ตารางที่ 13 ค่าคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ก่อน
และหลังเรียน ของกลุ่มทดลอง..... 202

ตารางที่ 14 ค่าคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ ก่อน
และหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม..... 202

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 กระบวนการเรียนการสอน ชั้นที่ 1 ชั้นอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา.....	108
ภาพที่ 2 กระบวนการเรียนการสอน ชั้นที่ 2 ชั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก.....	109
ภาพที่ 3 กระบวนการเรียนการสอน ชั้นที่ 3 ชั้นเปรียบเทียบข้อมูล	110
ภาพที่ 4 กระบวนการเรียนการสอน ชั้นที่ 3 ชั้นเปรียบเทียบข้อมูล (2)	113
ภาพที่ 5 กระบวนการเรียนการสอน ชั้นที่ 4 ชั้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์.....	114
ภาพที่ 6 กระบวนการเรียนการสอน ชั้นที่ 5 การนำเสนอผลงาน	116
ภาพที่ 7 การเขียนสรุปโน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ ชั้นที่ 5 การนำเสนอผลงาน	119
ภาพที่ 8 บันทึกการเรียนรู้สะท้อนกระบวนการเรียนการสอน ชั้นที่ 1 การอภิปรายเพื่อกำหนด ประเด็นศึกษา.....	128
ภาพที่ 9 บันทึกการเรียนรู้สะท้อนกระบวนการเรียนการสอน ชั้นที่ 2 การวิเคราะห์หลักฐานหลัก	129
ภาพที่ 10 บันทึกการเรียนรู้สะท้อนกระบวนการเรียนการสอน ชั้นที่ 3 การเปรียบเทียบข้อมูล.....	130
ภาพที่ 11 บันทึกการเรียนรู้สะท้อนกระบวนการเรียนการสอน ชั้นที่ 4 การปฏิสัมพันธ์กับหลักฐาน ทางประวัติศาสตร์	131
ภาพที่ 12 บันทึกสะท้อนการเรียนรู้กระบวนการเรียนการสอน ชั้นที่ 5 การนำเสนอผลงาน.....	132

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประวัติศาสตร์เป็นคำที่มาจากภาษาอังกฤษคือ “History” และมาจากคำภาษากรีก “iropioe” มีความหมายว่า การเรียนรู้ (หลุยส์ กอตซ์ลัค, 2525: 27) โดยที่ในสังคมไทยคำว่า “ประวัติศาสตร์” เป็นคำที่บัญญัติขึ้นใช้แทนคำว่า “History” ที่มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2556 ว่าวิชาที่ว่าด้วยเหตุการณ์ที่เป็นมาหรือเรื่องราวของประเทศชาติเป็นต้นตามที่บันทึกไว้เป็นหลักฐาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 712) ประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวการเปลี่ยนแปลงของโลก ในลักษณะที่เป็นทั้งขบวนการ (process) และสิ่งที่เกิดขึ้น (happenings) ซึ่งมีความหมายต่อขบวนการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ เราเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่เป็นอดีตได้ ก็ต่อเมื่อมีคนรวบรวมหลักฐานเขียนขึ้นมา (historiography) ข้อเท็จจริงที่ได้จากการเขียนประวัติศาสตร์ไว้ว่าจะเป็นความจริง (truth) ที่แท้คือแนวคิด (concept) และการตีความ (interpretation) ของนักประวัติศาสตร์ (พรเพ็ญ ฮันตระกูล, 2556: 326) การเรียนประวัติศาสตร์จึงเป็นการศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวของมนุษย์ในอดีต เพื่อให้เข้าใจพื้นฐานของมนุษย์ วิวัฒนาการของมนุษย์และสังคม รวมทั้งความสำเร็จและข้อผิดพลาดของมนุษย์เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์และแก้ปัญหาของสังคมปัจจุบัน (สิริวรรณ ศรีพหล, 2554: 6) จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้เห็นได้ว่า การเรียนรู้ประวัติศาสตร์มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้ให้ความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ตามที่ได้กล่าวไว้ในหมวด 4 มาตรา 23 ว่า การจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่าง ๆ รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย

รอบทศวรรษที่ผ่านมา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกำลังทวีบทบาทมากขึ้นในสังคมไทย การศึกษาในระดับต่าง ๆ ให้ความสนใจกับการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยวิชาในลักษณะประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้ถูกบรรจุไว้ในหลักสูตรระดับต่าง ๆ (ฉลอง สุนทราวณิชย์, 2539; ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ, 2554) อย่างไรก็ตามประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่จะมีบทบาทและสำคัญต่อนั้นจะต้องเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในแนวทางใหม่ มุ่งเน้นกิจกรรมหรือประสบการณ์ทุก ๆ ด้านของสังคมในท้องถิ่น โดยเน้นให้ความสำคัญไปที่ตัวประชาชนทุกระดับในฐานะผู้สร้างและเป็นเจ้าของประวัติศาสตร์ร่วมกัน (ยงยุทธ ชูแว่น, 2551: 371) ทั้งนี้การจะขยายการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางได้นั้นต้องอาศัยพัฒนาแนวความคิดและวิธีการศึกษาที่หลากหลาย ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อแสวงหาแนวทางในการสังเคราะห์ทฤษฎีและวิธีการศึกษาที่มีพลังอำนาจในการอธิบายบนพื้นฐานขององค์ความรู้ที่ผสมผสานสาขาวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน อันเป็นหัวใจของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (อานันท์ กาญจนพันธ์, 2543: 108)

จุดหมายของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นก็คือความเข้าใจในความหลากหลายของวิถีวัฒนธรรม ประสพการณ์และระบบที่แตกต่างกันของชุมชนต่าง ๆ ความหลากหลายของชุมชนนั้นนับได้ตั้งแต่ระดับหมู่บ้านขึ้นไปจนถึงภาค ที่ร่วมในวัฒนธรรมและประสพการณ์จากอดีตอันเดียวกันมา (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2530: 3 - 4) ดังนั้นขอบเขตในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไม่ตายตัวแน่นอน ขึ้นอยู่กับผู้ศึกษาประสงค์จะทำความเข้าใจกับประเด็นอะไร ท้องถิ่นอันเป็นขอบเขตของการศึกษาก็จะปรากฏขึ้นเอง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจึงเป็นการศึกษาเรื่องราวของท้องถิ่นนับจากจุดเล็กไปหาจุดใหญ่ (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2531: 213 - 214) การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นช่วยฝึกให้ผู้เรียนแยกแยะประเภทหลักฐานที่ใช้ในการศึกษาความเป็นมาของท้องถิ่น สืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่น โดยใช้หลักฐานที่หลากหลาย รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ และแยกแยะความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวในท้องถิ่น และนำเสนอข้อมูลจากหลักฐานที่หลากหลายในการทำความเข้าใจเรื่องราวในอดีตของท้องถิ่น (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2557: 38) การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในหลักสูตร เป็นสาระที่จะหล่อหลอมเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ มีความรัก ความหวงแหน ความภูมิใจ ตลอดจนความผูกพันกับท้องถิ่น ประเทศชาติ รวมทั้งมนุษยชาติและสังคมโลกด้วยกัน

การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจึงเป็นจุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่สำคัญทุกระดับโรงเรียน ดังที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดชั้นปีให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ให้แยกแยะประเภทหลักฐานที่ใช้ในการศึกษาความเป็นมาของท้องถิ่น เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่นโดยใช้หลักฐานที่หลากหลาย รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ และแยกแยะความแตกต่างระหว่างความจริง (truth) กับข้อเท็จจริง (facts) เกี่ยวกับเรื่องราวในท้องถิ่น อันจะเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการต่อยอดความรู้ในการอธิบายความสำคัญของวิธีการประวัติศาสตร์อย่างง่าย ๆ และนำเสนอข้อมูลจากหลักฐานที่หลากหลายในการทำความเข้าใจในอดีต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 154) โดยแต่ละชั้นปีจะได้ฝึกฝนทักษะแต่ละชั้นตอน ดังนั้นตามมาตรฐานและตัวชี้วัดผู้เรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 5 จึงถูกกำหนดให้สืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่นโดยใช้หลักฐานที่หลากหลาย รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ และแยกแยะความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวในท้องถิ่น (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2557: 38) นอกจากนี้ผู้เรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 5 เข้าสู่วัยพร้อมที่จะทราบข้อมูลได้มากขึ้น

ซึ่งสื่อการสอนประเภทรูปภาพ แผนที่ และการนำเสนอในรูปแบบของการ์ตูนประวัติศาสตร์จะทำให้เด็กสนใจเรียนรู้อีกขึ้น และกิจกรรมการเรียนการสอนอาจส่งเสริมให้เด็กมีสายสัมพันธ์กับครอบครัวและท้องถิ่นหรือชุมชนของตน เช่น การมอบหมายให้ผู้เรียนได้ลองสืบค้นความเป็นมาของครอบครัวหรือตระกูลเท่าที่จะสอบย้อนกลับไปได้ด้วยการสัมภาษณ์ผู้อาวุโส การมอบหมายงานให้นักเรียนศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในระดับเบื้องต้นด้วยการศึกษาประวัติศาสตร์สถานใกล้บ้าน โบราณสถาน ใกล้เคียง หรือประวัติชุมชนซึ่งจะช่วยอนุรักษ์ความรู้ของท้องถิ่น การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนับว่ามีประโยชน์เพราะข้อมูลส่วนหนึ่งที่ได้มาจากการบอกเล่าทำให้เป็นประวัติศาสตร์สังคมที่ค่อนข้างมีชีวิตและสามารถใช้คัดค้านกับข้อมูลเอกสารของทางราชการ (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2543: 12; 2552) กิจกรรมการเรียนรู้ลักษณะนี้จะก่อให้เกิดความเข้าใจ แก่นแท้ของวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตของชาติซึ่งเป็นสิ่งที่ได้มาจากการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เท่านั้น ดังนั้นการสอนประวัติศาสตร์จึงต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ การสอนจึงต้องเน้นที่ตัวผู้เรียนได้เป็นผู้ปฏิบัติในการเรียนรู้ (สิริวรรณ ศรีพหล, 2554: 71)

ด้วยความสำคัญของการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นดังกล่าว การจัดการเรียนรู้จึงเป็นหน้าที่สำคัญของครูประวัติศาสตร์ทุกคน เนื่องจากเมื่อผู้เรียนได้รับการปลูกฝังปรัชญา อุดมการณ์ และค่านิยมในทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นแล้ว ผู้เรียนก็จะนำวิธีการทางประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์มาใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองได้ ดังที่ สิริวรรณ ศรีพหล (2556: 87) กล่าวว่า การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพนั้น ใช้วิธีการเน้นข้อเท็จจริงเป็นหลัก (Information oriented approach) กับวิธีการที่เน้นผู้เรียนเป็นหลัก (Student oriented approach) และพรเพ็ญ อ้นตระกูล (2556: 331-332) กล่าวว่า นอกเหนือจากการนำวิธีการที่นักประวัติศาสตร์ใช้ในการศึกษาเรื่องราวในอดีต อันได้แก่วิธีการทางประวัติศาสตร์แล้ว ยังมีเทคนิควิธีการสอนประวัติศาสตร์ที่มีพัฒนาการจากอดีตถึงปัจจุบันซึ่งเป็นยุค ที่มีเทคโนโลยีก้าวหน้าด้วยการดัดแปลงเทคนิควิธีการเก่า ๆ กับวิธีการสอนทั่วไปมาใช้ใหม่ได้อยู่เสมอ รวมทั้งการใช้เทคนิควิธีใหม่ ๆ ที่เหมาะสมเข้ามาช่วยผสมผสานด้วย โดยใช้หลักการพื้นฐานในการสอนประวัติศาสตร์ “สอนให้ผู้เรียนรู้จักสอนตัวเองเพื่อทำได้ 5 ประการ” คือ สอนเขาให้เรียนรู้วิธีเรียน (Teach him to learn how to learn) สอนเขาให้รู้วิธีสอนตัวเอง (Teach him how to teach himself) สอนเขาให้รู้จักหาวิธีค้นพบความรู้ (Teach him how to find means to discover knowledge) สอนเขาให้รู้จักถาม (Teach him to inquire) และสอนเขาให้คิดอย่างวิพากษ์วิเคราะห์และช่างตรึกตรอง (Teach him to think critically and reflectively) นอกจากนี้ (เฉลิม นิติเขตต์ปรีชา, 2559: 10-11) ยังได้พูดถึงเกี่ยวกับวิธีเรียนประวัติศาสตร์ให้ได้ผลดีสำหรับผู้เรียนนั้นจะต้องรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ฝึกหัดใช้ความคิดและคิดให้เป็น นั่นก็คือ การคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยการมีพื้นฐานความคิดจากการใช้การสังเกต การวิเคราะห์ การเปรียบเทียบ การตีความ และการสังเคราะห์ เพื่อค้นให้พบความจริงเกี่ยวกับ

สิ่งใดหรือเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง นับว่ามีคุณประโยชน์และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการฝึกการสร้างมโนทัศน์ (concepts) อันเป็นแก่นแท้ของความรู้ ซึ่งผู้เรียนจะสร้างให้เกิดขึ้นได้แตกต่างกันไปตามขีดความสามารถของสติปัญญาของแต่ละคน

การเรียนรู้มโนทัศน์ (Concept) เป็นจุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่สำคัญทุกระดับชั้นทางการศึกษา ฉะนั้นผู้สอนในแต่ละรายวิชาจึงต้องมีส่วนในการกำหนดว่ามีมโนทัศน์อะไรบ้างที่ผู้เรียนควรจะได้เรียนรู้ และสามารถเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี บุคคลเหล่านี้จะต้องจัดเตรียมและพัฒนาวัสดุและวิธีการสอนมโนทัศน์อย่างสม่ำเสมอไม่หยุดยั้ง (ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล, 2520: 1) อย่างไรก็ตาม มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ ๆ นั้นมีอยู่หลายมโนทัศน์ด้วยกัน สำหรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในระดับประถมศึกษาชั้น การพัฒนาการเรียนรู้มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ให้กับผู้เรียนนับเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจประวัติศาสตร์อย่างถูกต้องและชัดเจน การสอนไม่ควรมุ่งรายละเอียดของเนื้อหาจนเกินไป เพราะการเรียนรายละเอียดของเนื้อหาสาระจะทำให้ประวัติศาสตร์ดูต้อยคุณค่า และทำให้ผู้เรียนเกิดการเบื่อหน่ายในการจดจำสาระมากเกินไป การสอนโดยมุ่งการพัฒนาการเรียนรู้มโนทัศน์จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง ซึ่งจะทำให้ประวัติศาสตร์มีคุณค่าและมีความหมายแก่ผู้เรียนอย่างแท้จริง (สิริวรรณ ศรีพหล, 2554: 51) โดยขั้นตอนการเรียนรู้มโนทัศน์ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสัมผัส (Sensation) 2) การรับรู้ (Perception) 3) การจำ (Memory) 4) การจำแนกแยกแยะ (Discrimination) และ 5) การสรุปรวบยอด (Generalization) (De Cecco, 1968: 112-113)

มโนทัศน์เป็นความรู้ความเข้าใจในภาพรวมขององค์ความรู้ที่เกิดจากหลาย ๆ ข้อเท็จจริงและการมีมโนทัศน์ต้องอธิบายหรือใช้ตัวอย่างประกอบเพื่อแสดงความเข้าใจในเรื่องนั้น การจะเข้าใจและเกิดมโนทัศน์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งต้องมีความรู้ ประสบการณ์ สามารถสรุป อธิบาย หรือแยกแยะได้ว่าอะไรเป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น เมื่อพิจารณาลักษณะดังกล่าวของมโนทัศน์แล้วนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนามโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 5 เนื่องจากเป็นผู้เรียนที่อยู่ในช่วงระดับอายุ 10-12 ปี ซึ่งถือได้ว่ามีพัฒนาการทางด้านความคิดของ Piaget (Piaget's Stages of Development) เสนอแนวคิดไว้ในขั้นปฏิบัติการรูปธรรม (Concrete Operation) เด็กมีความสามารถในการแยกแยะสิ่งต่าง ๆ (Classification) การจัดเรียงลำดับ (Seriation) และต่อเนื่องไปถึงขั้นปฏิบัติการนามธรรม (Formal Operation) ที่เด็กเริ่มคิดเหตุผลในเชิงนามธรรมได้ (นุชลี อุปกัย, 2558: 42-43) และเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับลำดับขั้นของช่วงอายุที่เหมาะสม ต่อการพัฒนาความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ ของ Egan (1997) แล้วจะตรงกับขั้นที่ 2 Romantic อยู่ในช่วงอายุ 7 - 16 ปี ในขั้นนี้ผู้เรียนจะสนใจเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับความจริงซึ่งมีความสำคัญ ผู้เรียนในวัยนี้จะมีความสนใจในการค้นหาอัตลักษณ์ของตน ทั้งนี้พวกเขาต้องการที่จะได้ยืนยันและมุ่งเน้นความสนใจไปที่เรื่องราวหรือเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ หรือวีรกรรมที่สำคัญของ

บุคคลในประวัติศาสตร์ที่เป็นความจริง (ชัยรัตน์ โตศิลา, 2555: 88) สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติได้อย่างชัดเจนในมาตรฐาน ส. 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทาง ประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ โดยกำหนดตัวชี้วัด ผู้เรียนเรียนรู้อะไร และผู้เรียนทำอะไรได้ ไว้อย่างชัดเจนว่า 1) สืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่นได้อย่างหลากหลาย 2) รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อตอบคำถามทางประวัติศาสตร์อย่างมีเหตุผล และ 3) อธิบาย ความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวในท้องถิ่น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 154)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับมโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ พบว่านักการศึกษาทางสังคมศึกษา นักประวัติศาสตร์ได้พยายามรวบรวมและอธิบายไว้อย่างหลากหลาย สามารถ ประมวลผลมโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ได้ดังนี้ อารยธรรม (Civilization) วัฒนธรรม (Culture) วิฤติการณ์ (Crisis) การปฏิวัติ (Revolution) ชาตินิยม (Nationalism) หลักฐาน (Evidence) (Harry Ritter, 1986: 39) การเปลี่ยนแปลง (Change) อารยธรรม ความขัดแย้ง (Conflict) ชาตินิยม การสำรวจ (Exploration) อคติทางประวัติศาสตร์ (Historical Bias) (James A. Banks, 1977: 216) นอกจากนี้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีมโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ที่ สำคัญที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ที่ 4 ประวัติศาสตร์ มาตรฐาน ส. 4.1 ส. 4.2 และ ส. 4.3 ระดับ ประถมศึกษาปีที่ 5 ได้แก่ หลักฐาน ความจริง ข้อเท็จจริง การเปลี่ยนแปลง อารยธรรม วัฒนธรรม และภูมิปัญญา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 154 - 158) อย่างไรก็ตามสามารถประมวลมโนทัศน์ ทางประวัติศาสตร์และถือว่าเป็นพื้นฐานในการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้แก่ วัฒนธรรม ประเพณี หลักฐานทางประวัติศาสตร์ การสำรวจ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ความขัดแย้ง เหตุปัจจัย และผลสืบเนื่อง การเปลี่ยนแปลง เหตุการณ์ ความจริง ข้อเท็จจริง และอคติทางประวัติศาสตร์ มโน ทัศน์ดังกล่าวควรนำมากำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพื่อเป็นพื้นฐานให้แก่ผู้เรียนในการเข้าใจ ประวัติศาสตร์ยิ่งขึ้น

แม้ว่าการเรียนรู้มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์จะมีความสำคัญ เพราะมโนทัศน์เป็น สาระสำคัญของความรู้ หากผู้เรียนสร้างมโนทัศน์ของสิ่งใดได้แล้วเขาก็จะสามารถเอามโนทัศน์นั้นไป ประยุกต์ใช้ในโอกาสอื่น ๆ ได้อีกเรื่อย ๆ (สุวิทย์ มูลคำ, 2556: 10) แต่ก็ยังมีข้อวิพากษ์วิจารณ์ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ทั้งในส่วนของผู้สอน และผู้เรียน ซึ่งสรุปได้ว่า การเรียนการสอนเน้นเนื้อหา (Content) บางทีก็เน้นเฉพาะหนังสือ แบบเรียนที่ผู้สอนหรือโรงเรียนได้มาเลือกสรรมาให้เรียน บรรยายการสอนเพิ่มเติมไปด้วย ความน่าเบื่อหน่ายที่ผู้เรียนต้องจดจำรายละเอียดต่าง ๆ แทนที่จะจัดเนื้อหาให้ผสมผสาน (integration) ให้การเรียนรู้เป็นกลุ่มก้อนนำไปสู่การเกิดมโนทัศน์ (concepts) อย่างแท้จริง ดังนั้น

ผู้สอนควรเปลี่ยนแนวการสอนมาอิงหลักการฝึกและการสร้างผู้เรียนให้เกิดมโนทัศน์ (concepts) คือ มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ (historical concepts) ซึ่งมีคุณค่าและเป็นสิ่งที่ผู้เรียนควรจะได้รับจากการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ (เฉลิม นิติเขตต์ปรีชา, 2559: 271-280)

นอกจากนี้ การปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะเรื่องการจัดการเรียนรู้ของครู นั้น วัฒนธรรมการสอนของครูจำเป็นต้องได้รับการเปลี่ยนแปลงเป็นวัฒนธรรมของการให้เด็กใช้กระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างผลการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยมีครูเป็นผู้อำนวยการความสะดวก กระบวนการเรียนรู้ที่เป็นหลักคือ กระบวนการคิด กระบวนการปฏิบัติ และกระบวนการกลุ่ม โดยให้ผู้เรียนได้เป็นผู้เรียนรู้ด้วยการลงมือกระทำร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐานพร้อมกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และ เพียว ยินดีสุข, 2558: 9) แต่ในความเป็นจริงการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไม่ได้เป็นไปตามแนวทาง หลักการที่กำหนดไว้ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์โดยภาพรวม ของประเทศไทยในปัจจุบัน วิธีการเรียนการสอนไม่เน้นกระบวนการให้ผู้เรียนได้พัฒนาในด้านการคิดวิเคราะห์ การแสดงความคิดเห็นและการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ส่งผลให้ผู้เรียนขาดแหล่งข้อมูล ในการแสวงหาความรู้ และขาดการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ผู้สอน ชุมชนและสิ่งแวดล้อม (คณะอนุกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้, 2543) ปัญหาสำคัญเกี่ยวกับวิธีการเรียนการสอนประวัติศาสตร์อยู่ที่ผู้สอนมุ่งเน้นในการถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่หรือใช้แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ครูเป็นศูนย์กลางมากกว่าการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ผลที่ตามมาก็คือ ครูรับบทบาทเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์ ขาดกิจกรรมในการส่งเสริมการตีความและการสืบสอบทางประวัติศาสตร์ ด้วยเหตุนี้การวัดผลจึงเน้นความสามารถในการท่องจำ กระบวนการเรียนการสอนแบบนี้ทำให้ได้ความรู้ในระดับการรับเพียงอย่างเดียวแทนที่จะได้รับความรู้ในระดับสร้างสรรค์ (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2543: 35-36) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสอนให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการฝึกกำหนดมโนทัศน์ (Conceptual Approach) โดยผู้เรียนจะได้ฝึกการใช้ความคิดประกอบเหตุผลในการสร้างจินตนาการทางประวัติศาสตร์ (historical imagination) ผู้เรียนได้ฝึกหัดแสดงความคิด (idea) ประการสำคัญก็คือ ผู้เรียนได้ผ่านการใช้ปัญญา (intelligence) ความสามารถสังเกตและพิจารณาสิ่งหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่และมีวิวัฒนาการในลักษณะของข้อเท็จจริง (fact) หรือในรูปของหลักการ (principles) ที่มีเหตุผล หรือโดยนัยสำคัญทั่วไป (generalization) แล้วสรุปสาระสำคัญหรือความจริงในรูปมโนทัศน์ (เฉลิม นิติเขตต์ปรีชา, 2559: 153)

กระบวนการเรียนการสอน DACIR เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ที่มุ่งเน้นให้ปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย มีการจัดเนื้อหาและกิจกรรมให้สอดคล้องกับวัยและศักยภาพของผู้เรียน จัดกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดบรรยากาศให้ห้องเรียนเป็นกลุ่ม ๆ ละ 6 – 8 คน (กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553: 57)

จุดประสงค์หลักของการเรียนการสอนประวัติศาสตร์คือการสร้างผู้เรียนให้เกิดทักษะการสืบค้น เก็บ และจัดระบบข้อมูลขั้นต้น ทักษะในการคัดสรรข้อมูล วิเคราะห์ตีความเพื่อหาความน่าเชื่อถือของ ข้อมูลเหล่านั้น และบันทึกสาระสำคัญ ทักษะในการใช้ความคิดเพื่อหาประเด็นหลัก (Conceptualization) และสร้างแผนผังความคิด (Mind Mapping) ทักษะการนำเสนอข้อมูลใน รูปแบบต่าง ๆ (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2552: 61) กระบวนการเรียนการสอน DACIR เป็นกระบวนการ เรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมาใช้สอนประวัติศาสตร์ ที่พัฒนามาจากวิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Method) ซึ่งเป็นวิธีการสำคัญที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ บูรณา การร่วมกับวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1-2 และ 3 ของ Drake and Brown (2003) อันเป็นวิธีการสำคัญในการวิเคราะห์หลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ ซึ่งกระบวนการเรียนการสอน DACIR นี้มีขั้นตอนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา (the discussion on the issue of the study) ขั้นที่ 2 ขั้น วิเคราะห์หลักฐานหลัก (the analysis of the essential primary evidence) ขั้นที่ 3 ขั้นเปรียบเทียบ ข้อมูล (the comparison of data) ขั้นที่ 4 ขั้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานประวัติศาสตร์ (interaction with the historical evidence) และขั้นที่ 5 ขั้นนำเสนอผลงาน (the report the finding)

กระบวนการเรียนการสอน DACIR สอดคล้องกับแนวโน้มใหม่ของการเรียนการสอน ประวัติศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ดังที่ เฉลิม นิติเขตต์ปรีชา (2559: 174-175) กล่าวไว้ว่าการสอนประวัติศาสตร์แนวใหม่นั้นยึดแนวปรัชญาการศึกษาแบบ progressivism กับมุ่งที่จะวิวัฒนาการไปใช้แนว existentialism and philosophy of history จุดประสงค์มุ่งให้ผู้เรียนเปลี่ยนพฤติกรรมทั้ง 3 ทาง คือ cognitive, affective และ psychomotor ทั้งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ๆ ในปัจจุบันและอนาคต ยึดทั้งเนื้อหาของหลักสูตรและการจัด ประสบการณ์หลาย ๆ ประเภท ใช้วิธีสอน เทคนิคการสอนมากมาย มีการนำทฤษฎีและหลักการทาง จิตวิทยามาประกอบการเรียนการสอน ผู้เรียนมีโอกาสร่วมบทเรียนทั้งในชั้นวางแผนและดำเนินการ กิจกรรมมีหลายประเภท มุ่งพัฒนาความคิดและเป็นการฝึกทักษะ ใช้สื่อการสอน (Instruction Media) การประเมินผลมีหลายแบบ โดยผู้สอนและผู้เรียนร่วมมือกันวางแผนและประเมินผล สอดคล้องกับที่ วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2555: 16-21) กล่าวถึงหลักการและแนวทางการจัดการ เรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่จะทำให้การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีนัยความหมาย (meaningful) และในการเรียนรู้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับข้อมูล ทักษะ และเจตคติ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ ผู้เรียนมีส่วนร่วม/ลงมือปฏิบัติให้มากที่สุด เน้นกิจกรรมที่เป็นประสบการณ์ตรง เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย วางแผนการจัดเนื้อหา และกิจกรรมให้เป็นขั้นตอน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น และใช้สื่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนา สิ่งที่เป็นนามธรรมหรือมีความซับซ้อนให้เข้าใจง่ายขึ้น กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้มน

ทัศน์ทางประวัติศาสตร์เป็นการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ เชื่อมโยง และสรุป เพื่อเป็นการแสดงความเข้าใจในแนวคิดของเนื้อหาต่าง ๆ โดยเน้นการจัดประสบการณ์ตรง จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเข้าใจข้อมูลต่าง ๆ ทั้งนี้มีคำถามที่จะเป็นตัวกลางเชื่อมโยงการวิเคราะห์ข้อมูล การเชื่อมโยงข้อมูล และการสรุปแนวคิดของผู้เรียน ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้มีทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

ข้อมูลต่าง ๆ ทั้งจากการศึกษาสภาพปัญหา การศึกษาเบื้องต้น และการสำรวจผลวิจัยดังกล่าวมาแล้ว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแสวงหากระบวนการเรียนการสอนแบบต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2557: 172) ได้กำหนดให้ผู้เรียนต้องสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่นโดยใช้หลักฐานหลากหลาย ด้วยการตั้งประเด็นคำถามทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น สามารถรวบรวมข้อมูลจากหลักฐานที่เกี่ยวข้อง รู้จักวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูลอย่างง่าย ๆ เข้าใจความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงที่ปรากฏในข้อมูลจากหลักฐานต่าง ๆ แยกแยะความคิดเห็นกับข้อเท็จจริงที่อยู่ในข้อมูลได้โดยใช้ทักษะ การสังเกต การสอบถาม การสำรวจ การเปรียบเทียบ การวิเคราะห์ การเชื่อมโยง และการสังเคราะห์อย่างง่าย ๆ เพื่อฝึกฝนทักษะวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้วิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการเรียนการสอน DACIR ของ ชัยรัตน์ โตศิลา (2555) ที่ผู้วิจัยนำมาจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการสังเกต การคิดวิเคราะห์ ทำให้เกิดการเรียนรู้สามารถสรุปสาระสำคัญ และสร้างผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้โนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ (historical concepts) เข้าใจคุณค่าและประโยชน์ของการเรียนการสอนประวัติศาสตร์อย่างแท้จริง

จากมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในสาระประวัติศาสตร์ที่ผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 ต้องบรรลุเหตุผลทางจิตวิทยาขั้นพัฒนาการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ของ Egan (1997) และพัฒนาการทางด้านความคิดของ Piaget ทำให้เห็นได้ว่าผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นวัยที่สมควรอย่างยิ่งที่จะได้รับการพัฒนาการเรียนรู้โนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ เพราะผู้เรียนในระดับนี้มีความสามารถในการแยกแยะสิ่งต่าง ๆ การจัดเรียงลำดับ และเริ่มคิดเหตุผลในเชิงนามธรรมได้และสามารถพัฒนาการเรียนรู้โนทัศน์ อันจะเป็นพื้นฐานต่อการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง (Higher-Ordered Thinking Skills) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับคือ เกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระและข้อมูลของบทเรียนอย่างมีความหมาย เกิดมโนทัศน์ในสิ่งที่เรียน และสามารถจัดโครงสร้างความรู้ของตนเองได้ นอกจากนั้นยังได้พัฒนาทักษะและอุปนิสัยในการคิดและเพิ่มพูนความรู้ เนื่องจากผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โนทัศน์ จากการศึกษา วิเคราะห์ และตัวอย่างที่หลากหลายด้วยเหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำกระบวนการเรียนการสอน DACIR มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อพัฒนาการเรียนรู้โนทัศน์ทางประวัติศาสตร์นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งจะเป็น

แนวทางให้ครูประวัติศาสตร์นำไปปรับประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์โดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ที่มีต่อการเรียนรู้มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอน DACIR การเรียนรู้มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย สรุปสาระสำคัญดังนี้

จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและมโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์สรุปได้ว่า การพัฒนาการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและมโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียน มีปัจจัยสำคัญหลายประการที่ช่วยพัฒนาความสามารถดังกล่าวได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน บรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนการสอน และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ซึ่งปัจจัยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นปัจจัยหนึ่งที่คุณสอนสามารถออกแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ จากการศึกษาข้างต้นพบว่า องค์ประกอบที่จะช่วยพัฒนาการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและมโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียนก็คือ กระบวนการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่า กระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและเกิดการเรียนรู้มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ได้ดี ทั้งยังมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่น่าสนใจ ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มโนทัศน์ในเนื้อหาวิชาที่เรียนได้ดั่งนั้น คือ กระบวนการเรียนการสอน DACIR ของชัยรัตน์ โตศิลา (2555) ในงานวิจัยครั้งนี้ จึงได้นำกระบวนการเรียนการสอน DACIR มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อพัฒนาการเรียนรู้มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียน

ผู้วิจัยได้นำหลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอน และแนวทางของกระบวนการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ DACIR พัฒนามาจากวิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Method) ซึ่งเป็นวิธีการสำคัญที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ กับวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1-2 และ 3 ของ Drake และ Brown (2003) โดยมีหลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอน และแนวทาง อันเป็นวิธีการสำคัญในการวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ DACIR นี้มีขั้นตอนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา (the discussion on the issue of the study) เป็นขั้นของการช่วยให้ผู้เรียนสามารถกำหนดประเด็นที่จะต้องศึกษา โดยการยกสถานการณ์และใช้คำถามของผู้สอนเพื่อให้ผู้เรียนใช้ความคิดและอภิปรายร่วมกันจนนำไปสู่การกำหนดสมมุติฐาน ดังนั้นในการช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนรู้โมทัศน์ทางประวัติศาสตร์ ผู้สอนจะต้องเตรียมข้อมูล หลักฐานทางประวัติศาสตร์ให้หลากหลาย

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก (the analysis of the essential primary evidence) เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้แต่ง ช่วงเวลาแต่ง สาระสำคัญของหลักฐาน ตลอดจนอคติที่แฝงอยู่ในหลักฐานดังกล่าว ดังนั้นในการช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนรู้โมทัศน์ทางประวัติศาสตร์ ผู้สอนจะต้องเลือกหาข้อมูล หลักฐานทางประวัติศาสตร์ให้มีจำนวนเหมาะสม โดยยึดหลักว่าต้องมีหลักฐานให้มากพอที่จะครอบคลุมลักษณะเฉพาะของมโนทัศน์นั้น ๆ

ขั้นที่ 3 ขั้นเปรียบเทียบข้อมูล (the comparison of data) เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนเป็นผู้จัดเตรียมหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษาทั้งที่มีเนื้อหาสนับสนุน และขัดแย้งกับหลักฐานในขั้นตอนที่ 2 ซึ่งจะนำไปสู่การวิพากษ์วิจารณ์ เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง และเชื่อมโยงสาระสำคัญของหลักฐานในขั้นตอนนี้กับหลักฐานในขั้นตอนที่ 2 ดังนั้นในการช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนรู้โมทัศน์ทางประวัติศาสตร์ ผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียนทุกคนได้ร่วมกันคิดวิเคราะห์เป็นกลุ่มย่อย และมีส่วนร่วมในการอภิปรายกลุ่มอย่างทั่วถึง เพื่อฝึกการวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะของมโนทัศน์ให้มีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 4 ขั้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานประวัติศาสตร์ (interaction with the historical evidence) เป็นขั้นตอนที่มุ่งให้ผู้เรียนสืบค้นหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา จากนั้นนำมาวิเคราะห์ ตีความ เปรียบเทียบ และเชื่อมโยงข้อค้นพบที่ได้กับหลักฐานในขั้นตอนที่ 2 และ 3 ดังนั้นในการช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนรู้โมทัศน์ทางประวัติศาสตร์ ผู้สอนจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทำการสังเกต ค้นหา รวบรวม วิเคราะห์ เปรียบเทียบ ตีความ ข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นด้วยตนเอง

ขั้นที่ 5 ขั้นนำเสนอผลงาน (the report the finding or presentations) เป็นขั้นที่มุ่งให้ผู้เรียนเป็นผู้ออกแบบและนำเสนอข้อค้นพบ มีการนำเสนอผลงานด้วยวิธีที่หลากหลาย ดังนั้นในการช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนรู้โมทัศน์ทางประวัติศาสตร์ ผู้สอนจะต้องฝึกให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ลักษณะเฉพาะของมโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ สรุปเป็นสาระสำคัญ หรือนิยามด้วยตัวผู้เรียนเอง

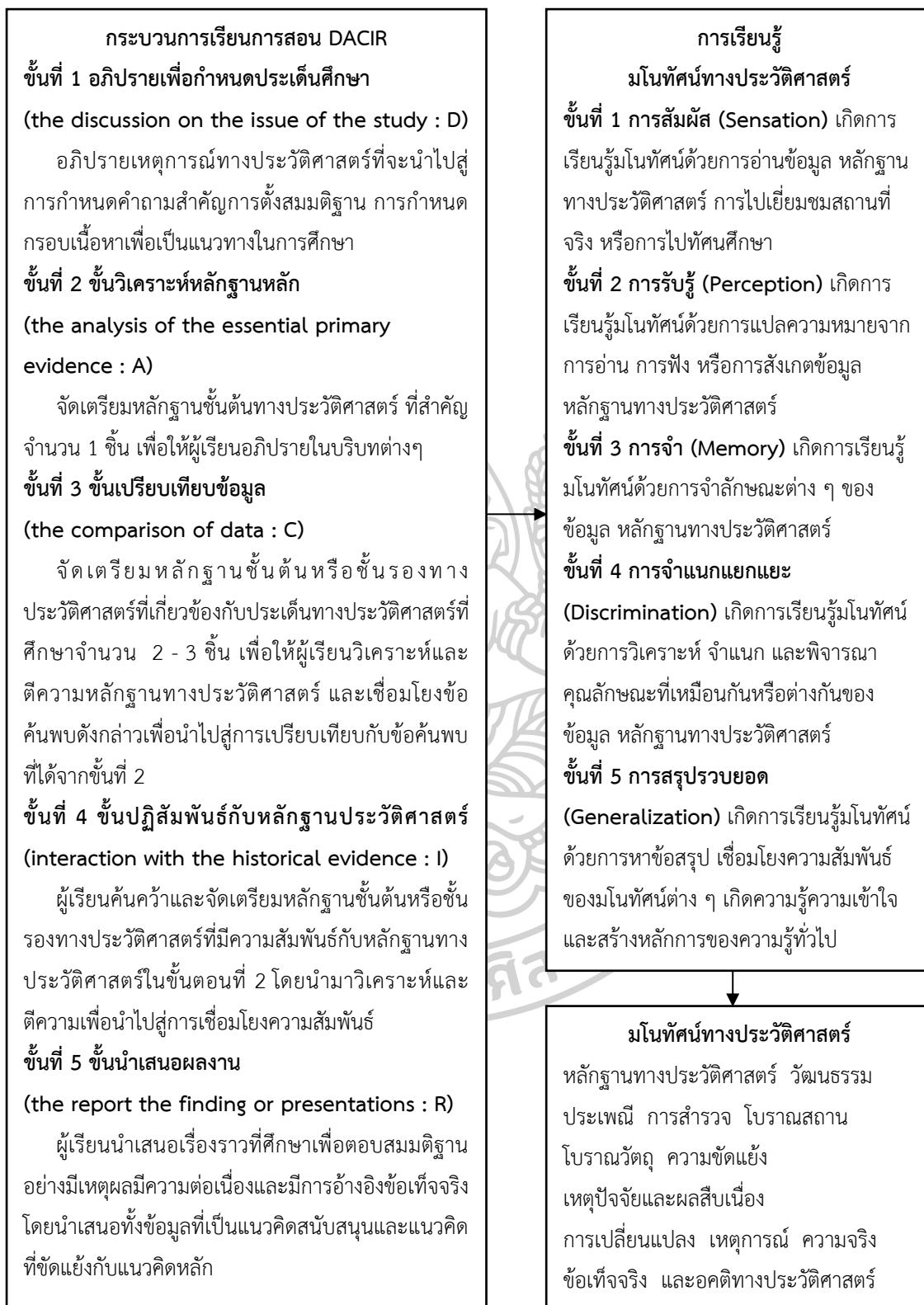
จะเห็นได้ว่าในแต่ละขั้นตอนจะมีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง ในการจัดการเรียนการสอนแต่ละครั้งประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ซึ่งจะมีลักษณะคล้ายวงจรปฏิบัติ (ชัยรัตน์ โตศิลา, 2555: 134 - 142) เมื่อผู้เรียนได้รับการฝึกฝนด้วยขั้นตอนการเรียนการสอนหลาย ๆ วงจรปฏิบัติอย่าง

ต่อเนื่องกันเป็นระยะเวลาหนึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้โมทัศน์ทางประวัติศาสตร์มากขึ้น

จากแนวคิดหลักการ กระบวนการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ DACIR การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และการเรียนรู้โมทัศน์ทางประวัติศาสตร์ พบว่ากระบวนการเรียนการสอนนี้มีความเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบันที่เน้นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้โดยการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนให้สามารถพัฒนาตนเองได้ ได้ลงมือศึกษาค้นคว้า คิดแก้ปัญหาและปฏิบัติงานเพื่อสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนจัดสถานการณ์ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2557: 78-79) ผู้วิจัยจึงได้นำกระบวนการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ DACIR มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อพัฒนาการเรียนรู้โมทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 โดยเลือกมโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งมโนทัศน์รอง ได้แก่ วัฒนธรรม ประเพณี โบราณสถาน โบราณวัตถุ ความจริง และข้อเท็จจริง และมีมโนทัศน์หลัก ได้แก่ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ การสำรวจ ความขัดแย้ง เหตุปัจจัยและผลสืบเนื่อง การเปลี่ยนแปลง เหตุการณ์ และอคติทางประวัติศาสตร์ ด้วยเหตุผลว่ามโนทัศน์รองและมีมโนทัศน์หลักทางประวัติศาสตร์นั้นมีความจำเป็นและเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการสร้างมโนทัศน์ในวิชาประวัติศาสตร์ (ลาวัญญ์ วิทยายุทธภูมิ, 2533: 87) ซึ่งสามารถแสดงได้ตามแผนภูมิที่ 1 ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย ผลของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ที่มีต่อการเรียนรู้มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5

คำถามการวิจัย

1. การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR สามารถพัฒนาการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ได้หรือไม่ อย่างไร

2. ผลการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่ อย่างไร

3. ผลการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์หลังเรียนของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนแบบปกติ หรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR

2. เพื่อเปรียบเทียบการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ก่อนเรียนและหลังเรียน

3. เพื่อเปรียบเทียบการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์หลังเรียนของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR กับกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนแบบปกติ

สมมุติฐานการวิจัย

1. นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR มีผลการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์สูงขึ้น

2. นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR จะมีผลการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR จะมีผลการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง มีรายละเอียดและขั้นตอน ดังนี้

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ในสังกัด กรุงเทพมหานคร กระทรวงมหาดไทย

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางโพโสมาวาส สำนักงานเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร จำนวน 80 คน โดยมีวิธีการสุ่มตัวอย่างดังนี้

1.2.1 การเลือกโรงเรียน การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยทำการเลือกโรงเรียนแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามเกณฑ์การเลือกตั้งนี้ เนื่องจากพิจารณาแล้วเห็นว่ามีหลักสูตรท้องถิ่น หลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จำนวนประชากรเหมาะสมและเพียงพอสำหรับการคัดเลือกสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

1.2.2 การเลือกสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลากเลือกห้องเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีการจัดห้องเรียนแบบความสามารถทางการเรียนระดับเก่ง ปานกลาง และอ่อน อยู่ในห้องเดียวกัน และระดับประถมศึกษาปีที่ 5 มีทั้งหมด 3 ห้องเรียน ซึ่งจับฉลากได้ห้อง ป.5/1 และ ป.5/2

1.2.3 ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลากโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม ได้ ป.5/1 เป็นกลุ่มทดลองมีนักเรียน 28 คน และห้อง ป.5/2 เป็นกลุ่มควบคุม มีนักเรียน 25 คน

2. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเนื้อหาจากกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชาประวัติศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มาตรฐานการเรียนรู้ ส 4.1 ตัวชี้วัดที่ 1 2 และ 3 จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ เนื้อหาที่มีรายละเอียดดังนี้

2.1 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ความเป็นมาและการตั้งถิ่นฐานท้องถิ่น จำนวน 5 ชั่วโมง

2.2 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น จำนวน 5 ชั่วโมง

2.3 หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น จำนวน 5

ชั่วโมง

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น

การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR

3.2 ตัวแปรตาม

การเรียนรู้โน้ตทัศน์ทางประวัติศาสตร์

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

การทดลองใช้เวลาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 โดยใช้เวลาดทดลองจำนวน 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง จำนวน 15 ชั่วโมง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **กระบวนการเรียนการสอน DACIR** หมายถึง ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่บูรณาการวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบ โดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1-2 และ 3 ของ Drake และ Brown (2003) โดยมีหลักการวัตถุประสงค์ ขั้นตอน และแนวทางที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสืบค้น วิเคราะห์ ตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และเชื่อมโยงข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โน้ตทัศน์ทางประวัติศาสตร์ ประกอบด้วยขั้นตอน 5 ขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

ขั้นที่ 1 อภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา (the discussion on the issue of the study: D) คือ อภิปรายเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่จะนำไปสู่การกำหนดคำถามสำคัญ การตั้งสมมติฐาน การกำหนดกรอบเนื้อหาเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โน้ตทัศน์ทางประวัติศาสตร์ขั้นที่ 1 การสัมผัส (Sensation)

ขั้นที่ 2 ชั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก (the analysis of the essential primary evidence: A) คือ จัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญจำนวน 1 ชิ้น เพื่อให้ผู้เรียนอภิปรายในบริบทต่าง ๆ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โน้ตทัศน์ทางประวัติศาสตร์ขั้นที่ 1 การสัมผัส (Sensation) และขั้นที่ 2 การรับรู้ (Perception)

ขั้นที่ 3 ชั้นเปรียบเทียบข้อมูล (the comparison of data: C) คือ จัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นหรือชั้นรองทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษาจำนวน 2 - 3 ชิ้น เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และเชื่อมโยงข้อค้นพบดังกล่าวเพื่อนำไปสู่การเปรียบเทียบกับข้อค้นพบที่ได้จากขั้นที่ 2 ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โน้ตทัศน์ทางประวัติศาสตร์ขั้นที่ 2 การรับรู้ (Perception) และขั้นที่ 3 การจำ (Memory)

ขั้นที่ 4 ขั้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานประวัติศาสตร์ (interaction with the historical evidence: I) คือ ผู้เรียนค้นคว้าและจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นหรือชั้นรองทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ 2 โดยนำมาวิเคราะห์และตีความเพื่อนำไปสู่การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โน้ตศัพท์ทางประวัติศาสตร์ขั้นที่ 3 การจำ (Memory) และขั้นที่ 4 การจำแนกแยกแยะ (Discrimination)

ขั้นที่ 5 ขั้นนำเสนอผลงาน (the report the finding or presentations: R) คือ ผู้เรียนนำเสนอเรื่องราวที่ศึกษาเพื่อตอบสนองมาตรฐานอย่างมีเหตุผลมีความต่อเนื่องและมีการอ้างอิงข้อเท็จจริง โดยนำเสนอทั้งข้อมูลที่เป็นแนวคิดสนับสนุนและแนวคิดที่ขัดแย้งกับแนวคิดหลัก ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โน้ตศัพท์ทางประวัติศาสตร์ขั้นที่ 5 การสรุปรวบยอด (Generalization)

2. **การเรียนรู้โน้ตศัพท์ทางประวัติศาสตร์** หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์สังเคราะห์ และเชื่อมโยงข้อมูลและแนวคิดต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์ จากหลักฐานประวัติศาสตร์ประเภทต่าง ๆ ที่เกิดจากการสังเกต รับรู้ การพิจารณาและตีความข้อมูลที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องหรือมีลักษณะร่วมกัน โดยใช้การอธิบาย แยกแยะ เปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนกันหรือแตกต่างกัน จัดกลุ่มหรือประเภท แล้วนำข้อมูลมาประมวลเข้าด้วยกัน แสดงออกมาโดยภาษาหรือถ้อยคำที่เป็นนามธรรม วัดได้จากคะแนนของนักเรียนในการทำแบบวัดการเรียนรู้โน้ตศัพท์ทางประวัติศาสตร์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตามขั้นตอนการเรียนรู้โน้ตศัพท์ของ De Cecco (1968) 5 ขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสัมผัส (Sensation) เกิดการเรียนรู้โน้ตศัพท์ด้วยการอ่านข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์ การไปเยี่ยมชมสถานที่จริงหรือการไปทัศนศึกษา

ขั้นที่ 2 การรับรู้ (Perception) เกิดการเรียนรู้โน้ตศัพท์ด้วยการแปลความหมายจากการอ่าน การฟัง หรือการสังเกตข้อมูล หลักฐานทางประวัติศาสตร์

ขั้นที่ 3 การจำ (Memory) เกิดการเรียนรู้โน้ตศัพท์ด้วยการจำลักษณะต่าง ๆ ของข้อมูล หลักฐานทางประวัติศาสตร์

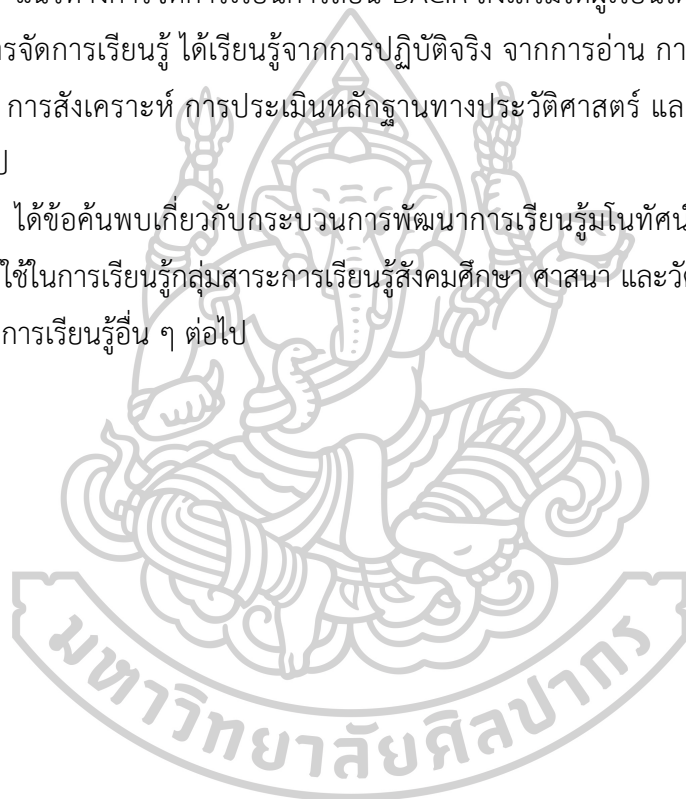
ขั้นที่ 4 การจำแนกแยกแยะ (Discrimination) เกิดการเรียนรู้โน้ตศัพท์ด้วยการวิเคราะห์ จำแนก และพิจารณาคุณลักษณะที่เหมือนกันหรือต่างกันของข้อมูล หลักฐานทางประวัติศาสตร์

ขั้นที่ 5 การสรุปรวบยอด (Generalization) เกิดการเรียนรู้โน้ตศัพท์ด้วยการหาข้อสรุป เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของมโนทัศน์ต่าง ๆ เกิดความรู้ความเข้าใจและสร้างหลักการของความรู้ทั่วไป

3. **นักเรียน** หมายถึง ผู้เรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางโพโอบมาวาส เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. เป็นแนวทางในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการเรียนรู้มีโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียน รายวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษาปีที่ 5 ให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาการเรียนรู้มีโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ที่ดีขึ้น
2. แผนหน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ระดับประถมศึกษาปีที่ 5 สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์ สำหรับโรงเรียนอื่น ๆ ได้
3. แนวทางการจัดการเรียนการสอน DACIR ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง จากการอ่าน การตั้งคำถาม การค้นคว้า การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และการสรุปหลักการหรือกฎเกณฑ์ทั่วไป
4. ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้มีโนทัศน์ อันเป็นพื้นฐานต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นอื่น ๆ และกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ผลของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ที่มีต่อการเรียนรู้มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. แนวคิดการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์
  - 1.1 ความหมายประวัติศาสตร์
  - 1.2 ความสำคัญประวัติศาสตร์
  - 1.3 แนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์
2. แนวคิดการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
  - 2.1 ความหมายและขอบเขตประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
  - 2.2 คุณค่าของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
  - 2.3 แนวทางการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
3. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน DACIR
  - 3.1 ความเป็นมาของกระบวนการเรียนการสอน DACIR
  - 3.2 แนวคิด หลักการ ทฤษฎีพื้นฐาน
  - 3.3 วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอน DACIR
  - 3.4 ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน DACIR
4. แนวคิดเกี่ยวกับมโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์
  - 4.1 ความหมายของมโนทัศน์
  - 4.2 ทฤษฎีการเรียนรู้เกี่ยวกับมโนทัศน์
  - 4.3 ลักษณะของมโนทัศน์
  - 4.4 ประเภทของมโนทัศน์
  - 4.5 การเรียนรู้มโนทัศน์
  - 4.6 มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แนวคิดการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

การศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดประวัติศาสตร์ในครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความหมายประวัติศาสตร์ ความสำคัญประวัติศาสตร์ และแนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

1.1 ความหมายและความสำคัญของประวัติศาสตร์

จากการศึกษาความหมายของประวัติศาสตร์ ได้มีนักปรัชญาประวัติศาสตร์ และนักวิชาการส่วนใหญ่ได้กล่าวถึงความหมายของประวัติศาสตร์ ดังต่อไปนี้

Marc Bloch (1953: 4) ได้แสดงทัศนะไว้ว่า ประวัติศาสตร์ในความหมายที่กว้างหมายถึงศาสตร์หรือวิทยาการเกี่ยวกับมนุษย์ในเวลา

Robert Jones Shoffer (1961: 3) ให้นิยามของประวัติศาสตร์ว่า คือเหตุการณ์ในอดีตที่มักจดบันทึกไว้ ที่รวมไปถึงการจดบันทึกเรื่องราวในอดีตของนักประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบ

E.H. Carr (1984: 24) ให้ความเห็นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ว่า คือเรื่องราวอันต่อเนื่องของการโต้ตอบกันระหว่างประวัติศาสตร์กับหลักฐานข้อเท็จจริง เป็นเรื่องถกเถียงระหว่างปัจจุบันกับอดีตที่ไม่มีที่สิ้นสุด

R.G. Collingwood (1964: 9) ได้อธิบายว่า ประวัติศาสตร์คือกระบวนการวิจัยหรือการได้สวนโดยมีจุดมุ่งหมายจะศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษยชาติที่เกิดขึ้นในอดีต

H.S. Commager (1961: 1) ให้ความหมายเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ว่า คืออดีตหรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีต และประวัติศาสตร์คือบันทึกของอดีต โดยนัยของความหมายสองประการนี้อาจถือว่าเป็นสิ่งเดียวกัน เพราะเรื่องราวของอดีตนั้นก็คือเรื่องราวที่ได้ถูกบันทึกไว้แล้วนั่นเอง

Sir Charles Oman (1969: 7) ได้แสดงความเห็นว่า ประวัติศาสตร์คือ การตรวจสอบหลักฐานทั้งประเภทเอกสารและวัตถุ เพื่อวิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วหาข้อสรุป เป็นไปไม่ได้ที่เราจะสามารถได้ข้อเท็จจริงที่สมบูรณ์ของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอดีตได้ แต่เราอาจจะสามารถอธิบายข้อเท็จจริงบางอย่างที่ได้จากการตรวจสอบและวิเคราะห์หลักฐานเหล่านั้น ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่พอจะยอมรับได้

กอตซ์ลัค หลุยส์ (2525: 27) ได้ให้ความหมายของประวัติศาสตร์ไว้ 2 ประการ คือ ประการแรก คำว่าประวัติศาสตร์ในความหมายภาษาอังกฤษคือ History มาจากคำภาษากรีก *historiō* มีความหมายว่า การเรียนรู้ คำว่า ประวัติศาสตร์ ตามที่ปรัชญาเมธีอริสโตเติลเคยใช้มีความหมายว่า รายละเอียดที่จัดเป็นระบบเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ทั้งนี้โดยไม่คำนึงว่ารายละเอียดนั้นมีการจัดเรียงลำดับเวลาหรือไม่ เมื่อเวลาผ่านไปคำซึ่งมีความหมายคล้ายคลึงกับภาษาละติน *scientia* (ภาษาอังกฤษคือ science) ใช้กันบ่อยครั้งมากขึ้นเมื่อต้องการหมายถึงรายละเอียดที่จัดเป็นระบบเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่ไม่ได้จัดเรียงลำดับเวลา ส่วนคำว่าประวัติศาสตร์จึงหมายถึง รายละเอียดของปรากฏการณ์ (โดยเฉพาะกิจกรรมของมนุษย์) ซึ่งเรียงลำดับตามเวลา อีก

ประการหนึ่งประวัติศาสตร์ คือ เรื่องราวในอดีตของมนุษยชาติ ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นแล้ว (Geschichte; Geschehen) มีนัยคือประวัติศาสตร์ทั้งหลายสอนบทเรียน หรือบทเรียนจากประวัติศาสตร์

แกมสุข นุ่มนนท์ (2533: 1) ให้นิยามของประวัติศาสตร์ว่า คือการไต่สวนเข้าไปให้รู้ถึงความจริงทุกสิ่งที่มีมนุษย์ ได้คิด ได้ทำ ได้หวัง ได้รู้สึก ประวัติศาสตร์จึงเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับสังคมมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงของสังคม ความคิดที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ

วินัย พงศ์ศรีเพียร (2543: 16) นิยามความหมายของประวัติศาสตร์ว่า คือเรื่องราวหรือเหตุการณ์เกี่ยวกับมนุษย์ซึ่งได้เกิดขึ้นแล้วในอดีต โดยเรื่องราวเหล่านั้นผู้จดบันทึกเห็นว่าสำคัญสำหรับตัวเขาและสังคมของเขา ดังนั้นประวัติศาสตร์จึงเป็นการเรียนรู้เหตุการณ์สำคัญในอดีต

จันทร์ฉาย ภัคอธิคม (2545: 1-3) ได้ประมวลความหมายของประวัติศาสตร์ไว้ 2 ประการคือ ประการแรก ประวัติศาสตร์ตามความหมายของคำว่า History คือวิชาที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ สอบถาม (Enquiry) และการสืบสวน สอบสวน (Investigation) ประการที่สอง ประวัติศาสตร์คือ การเรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับมนุษย์ ศึกษาเรื่องเกี่ยวกับทุกอย่างที่เกิดขึ้นในโลกที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์โดยตรง

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2525: 216) ได้ให้ความหมายของประวัติศาสตร์ว่า คือวิทยาการเกี่ยวกับมนุษย์ ในเวลาหรือสมัยต่าง ๆ มิได้หมายถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริง ๆ ในอดีต

อดิศร ศักดิ์สูง (2552: 8) ได้ให้ความหมายของประวัติศาสตร์ว่า คือกระบวนการไต่สวนอดีตของมนุษย์ให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด องค์ความรู้หลัก ๆ ของประวัติศาสตร์นั้นจะมีสาระสำคัญที่ประกอบไปด้วย ความรู้เกี่ยวกับอดีต ร่องรอย หรือหลักฐาน และวิธีการศึกษาอดีตซึ่งองค์ความรู้เหล่านี้ล้วนทำให้ประวัติศาสตร์มีความน่าเชื่อถือในฐานะศาสตร์

ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ (2554: 26) ได้สรุปว่า ประวัติศาสตร์ หมายถึง การบรรยายและอธิบายเรื่องราวในอดีต โดยเฉพาะความเปลี่ยนแปลงของสังคมในมิติของเวลา และให้ความสำคัญกับการใช้หลักฐานโดยเฉพาะหลักฐานชั้นต้น อย่างไรก็ตามเพื่อให้เกิดความถูกต้องชัดเจนมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของหลักฐานเหล่านั้นตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ด้วย

พลับพลึง คงชนะ (2556: 9) ได้สรุปว่า ประวัติศาสตร์เกี่ยวข้องกับมนุษย์อยู่ 2 ประการ คือ ประการแรก ประวัติศาสตร์เป็นเหตุการณ์เรื่องราวหรือสิ่งสำคัญที่เกิดขึ้นในอดีตที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และประการที่สอง ประวัติศาสตร์เป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องราวของมนุษย์ในอดีต โดยผ่านการศึกษา ค้นคว้าด้วยกระบวนการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์เพื่ออธิบายเหตุการณ์ เรื่องราว หรือสิ่งสำคัญที่เกิดขึ้นในอดีต

พรเพ็ญ อ้นตระกูล (2556: 326) กล่าวไว้ว่า ประวัติศาสตร์ เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวการเปลี่ยนแปลงของโลกในลักษณะที่เป็นทั้งขบวนการ (process) และสิ่งที่เกิดขึ้น

(happenings) ซึ่งมีความหมายต่อขบวนการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ เราเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในฐานะที่เป็นอดีตได้ ก็ต่อเมื่อมีคนรวบรวมหลักฐานเขียนขึ้นมา (historiography) ข้อเท็จจริงที่ได้จากการเขียนประวัติศาสตร์เชื่อว่าจะเป็นความจริง (truth) ที่แท้คือแนวคิด (concept) และการตีความ (interpretation) ของนักประวัติศาสตร์ ส่วนเนื้อหาประวัติศาสตร์นั้นถือเป็นเพียงเรื่องราวที่ถูกสร้างขึ้นโดยนักประวัติศาสตร์ มีประโยชน์ใช้ประกอบการค้นคว้าหรือใช้เป็นตำราได้ การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์อยู่ที่เป้าหมายสำคัญในการเรียนการสอน คือ การเน้นเรื่องการค้นคว้า การตรวจสอบ การอ่าน การตีความ การอธิบาย และการวิพากษ์วิเคราะห์หลักฐานเป็นหลัก

สิริวรรณ ศรีพหล (2557: 12) สรุปว่าประวัติศาสตร์ คือ การศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวของมนุษย์ในอดีตเพื่อให้เข้าใจถึงพื้นฐานของมนุษย์ วิวัฒนาการของมนุษย์และสังคม รวมทั้งความสำเร็จและข้อผิดพลาดของมนุษย์เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์และแก้ปัญหาของสังคมปัจจุบันวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาหนึ่งในหมวดสังคมศาสตร์ จัดเป็นวิชาที่เก่าแก่วิชาหนึ่งที่มีความสำคัญและมีพัฒนาการของศาสตร์สืบเนื่องต่อกันมา ประวัติศาสตร์จึงประกอบด้วยปัจจัยหรือองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ มีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น มีการบันทึกเป็นหลักฐาน และมีการนำเสนออย่างเป็นระเบียบ

อาทร จันทวิมล (2556: 9) กล่าวไว้ว่า ประวัติศาสตร์ คือ การศึกษาเพื่อสืบสวนหาข้อเท็จจริง เกี่ยวกับความเป็นมาในอดีตของสิ่งของหรือเหตุการณ์ที่กำหนดจากข้อมูลหลักฐานที่พบ เช่น ซากไดโนเสาร์ ขวานหิน คัมภีร์ไบเบิล หรือพงศาวดาร ผู้ที่รู้ประวัติศาสตร์จะรู้ความเป็นมาของสิ่งต่าง ๆ รู้เรื่องความสำเร็จและปัญหาความล้มเหลวในอดีต เพื่อที่จะนำสิ่งที่เหมาะสมไปพัฒนาให้ดีขึ้น ระวังหลีกเลี่ยงความบกพร่องที่เคยเกิดมาก่อนและอาจพยากรณ์คาดการณ์ล่วงหน้าเพื่อเตรียมรับสิ่งที่อาจเกิดในอนาคตได้

เฉลิม นิติเขตต์ปรีชา (2559: 5 - 6) ได้สรุปความหมายของประวัติศาสตร์หรือคำจำกัดความว่าประวัติศาสตร์คืออะไรนั้น อาจกล่าวได้เป็นนัยที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. ในความหมายที่เป็นศาสตร์แขนงหนึ่ง ประวัติศาสตร์ (History) จึงมีความหมายว่า ประมวลวิทยาการความรู้ ประสบการณ์ และเรื่องราวทั้งหลายของมนุษย์ ซึ่งได้ก่อกำเนิดวิวัฒนาการและแปรเปลี่ยนปรับปรุงมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันตามความเป็นจริง (reality) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับตัวแปร (variable) คือ สติปัญญา ความเฉลียวฉลาด สามารถ ความรอบรู้ ความรู้สึกนึกคิด ความต้องการ ความหวัง และพฤติกรรมของมวลมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญกับหมายถึงการสร้างประสบการณ์ในอดีต ที่พิจารณาเห็นว่ามีคุณค่าขึ้นมาใหม่ ทั้งนี้โดยอาศัยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ต่าง ๆ ประกอบกับการสังเคราะห์ (synthesis) คือ การใช้ความคิดและการตีความผสมผสานกันของนักประวัติศาสตร์

2. ในความหมายที่เป็นวิชาความรู้แขนงหนึ่ง (Academic subject) ประวัติศาสตร์ หมายถึง บันทึกเรื่องราวและเหตุการณ์ของโลกและมนุษยชาติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันซึ่งส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับเรื่องประวัติความเป็นมาของโลก วิวัฒนาการ ความสามารถ พฤติกรรม และความสัมพันธ์ของมนุษย์ในด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและปรัชญา ดังนั้นประวัติศาสตร์ในสภาวะนี้จึงอาจจำแนกย่อย ออกได้หลายแขนง เช่น ประวัติศาสตร์การเมือง การปกครอง ประวัติศาสตร์กฎหมาย ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ศิลปะ และประวัติศาสตร์ศาสนา เป็นต้น

การศึกษาความหมายประวัติศาสตร์ที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ประวัติศาสตร์ จำแนกความหมายต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

1. ประวัติศาสตร์ใช้ในความหมายของเหตุการณ์ ประวัติศาสตร์ คือ การบันทึกเรื่องราว เหตุการณ์ หรือประสบการณ์ในอดีตของมนุษย์ซึ่งเรียงลำดับตามเวลา ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับเรื่องประวัติความเป็นมาของโลก วิวัฒนาการ ความสามารถ พฤติกรรม และความสัมพันธ์ของมนุษย์ในด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและปรัชญา ทั้งนี้เรื่องราว เหตุการณ์และประสบการณ์ไม่มีใครสามารถหาข้อเท็จจริงได้ทั้งหมด แต่สิ่งที่เกิดขึ้นนั้นส่งผลกระทบต่อสังคมหรือคนในสังคมนั้น ๆ และอาจมีผลสืบเนื่องไปถึงสังคมอื่น ๆ อีกด้วย

2. ประวัติศาสตร์ใช้ในความหมายของการวิพากษ์ ประวัติศาสตร์ คือ การศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอดีตของมนุษย์ที่นักประวัติศาสตร์เห็นว่ามีคุณค่าแล้วเขียนขึ้นมาใหม่โดยอาศัยการค้นคว้า การวิเคราะห์และตีความจากหลักฐานทั้งหมดที่มีอยู่ นักประวัติศาสตร์จะให้ความสำคัญกับการใช้หลักฐานโดยเฉพาะหลักฐานขั้นต้น และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของหลักฐานเหล่านั้นด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ ทั้งนี้การศึกษาข้อเท็จจริงนั้นก็เพื่อให้เข้าใจถึงพื้นฐานของมนุษย์ วิวัฒนาการของมนุษย์และสังคม รวมทั้งความสำเร็จและข้อผิดพลาดของมนุษย์ ซึ่งเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์และแก้ปัญหาของสังคมปัจจุบัน

3. ประวัติศาสตร์ใช้ในความหมายของวิธีการหรือกระบวนการ ประวัติศาสตร์ คือ กระบวนการวิจัยหรือไต่สวน มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดขึ้นในอดีต ตรวจสอบหลักฐานทั้งประเภทเอกสารและวัตถุโดยผ่านการศึกษาค้นคว้าด้วยกระบวนการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ เพื่อวิเคราะห์เหตุการณ์ที่ต่อเนื่องกันแล้วหาข้อสรุปถึงความจริงทุกอย่างที่เกิดขึ้นในอดีต

1.2 ความสำคัญของประวัติศาสตร์

จากการศึกษาเกี่ยวกับความสำคัญของประวัติศาสตร์ ได้มีนักประวัติศาสตร์ นักการศึกษา ได้กล่าวถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์ไว้ดังนี้

กอตซ์ลัค หลุยส์ (2525: 19 - 20) ได้กล่าวถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์พอสรุปได้ว่า ประวัติศาสตร์มีความเกี่ยวข้องกับทั้งมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยประวัติศาสตร์อาจมีลักษณะบางส่วนเป็นสังคมศาสตร์ แต่ประวัติศาสตร์ก็เกี่ยวพันอดีตเพื่ออดีต เกี่ยวกับมนุษย์เป็นรายบุคคล เกี่ยวกับงานเฉพาะรายหรือแนวพัฒนาการแนวหนึ่งแนวใดโดยเฉพาะ อย่างไรก็ตามทั้งมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ต้องการที่จะได้พบข้อสรุปอย่างกว้าง ๆ สนใจในอดีตปัจจุบันและอนาคตเช่นเดียวกัน

दनัย ไชโยธธา (2537: 1-2) ได้กล่าวถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์ไว้ว่า ความปรารถนาที่จะรู้เรื่องราวเกี่ยวกับอดีตเป็นสัญชาตญาณโดยธรรมชาติของมนุษย์ ประวัติศาสตร์มนุษย์ของทุกชาติได้มีการศึกษาและบันทึกไว้ การศึกษาประวัติศาสตร์ย่อมช่วยให้ผู้ศึกษามีความเข้าใจพื้นฐานของปัจจุบัน เข้าใจวิวัฒนาการตามลำดับเป็นขั้นตอนกันมาของมนุษย์กับอารยธรรม ได้รู้เห็นความบกพร่องผิดพลาดและความถูกต้อง และความสำคัญของมนุษย์เพื่อเลือกสรรสิ่งเหล่านั้นมาเป็นบทเรียนสอนใจ สิ่งใดเป็นความดีงามความมีประโยชน์ก็รักษาสืบไป และนำมาปรับปรุงเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไปสิ่งใดเป็นข้อบกพร่องผิดพลาดเป็นภัยหรือไร้ประโยชน์ก็ละทิ้งสิ่งนั้นไป

โดยสรุปเป็นประเด็นความสำคัญของประวัติศาสตร์ ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการของมนุษย์ในอดีตมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ในปัจจุบัน เพราะประวัติศาสตร์สอนบทเรียนอันเป็นแนวทางให้ผู้ศึกษาได้ตระหนักและดำเนินไปตามแนวทางที่ถูกต้อง
2. ประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติมีวงจรที่หมุนย้อนกลับมาหาจุดเดิม อารยธรรมของสังคมชาติต่าง ๆ มีลักษณะความเป็นไปเหมือนกัน นั่นคือ ก่อกำเนิด พัฒนา และเสื่อมไป ดังนั้นความรู้ความเข้าใจในอดีตที่ผ่านมาย่อมมีอิทธิพลต่อความคิดและช่วยให้ผู้ศึกษามีความเฉลียวฉลาดขึ้น และสามารถนำประสบการณ์ในอดีตนั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อปัจจุบันและอนาคตได้
3. ประวัติศาสตร์สามารถเป็นแนวทางในการศึกษาสังคมและประสบการณ์ เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ และมีส่วนช่วยปลูกฝังข้อคิดเห็น หรือมโนทัศน์ คุณค่าและอุดมการณ์ ตลอดจนปรัชญาประวัติศาสตร์ให้เป็นไปในทางที่ถูกต้องทั้งในปัจจุบันและอนาคต

จันทร์ฉาย ภักธนิคม (2545: 3-5) กล่าวถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์ไว้ว่า

1. การศึกษาประวัติศาสตร์ส่งเสริมให้มนุษย์รู้จักตนเอง โลกของตนและสังคมของตนดีขึ้นการศึกษาประวัติศาสตร์จะทำให้เข้าใจปัจจุบันนี้
2. ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันเองจะราบรื่นถ้าต่างฝ่ายต่างรู้เขารู้เรา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและระหว่างชุมชนจะดียิ่ง ถ้าต่างฝ่ายต่างเรียนรู้ประวัติความเป็นมาในอดีตและวัฒนธรรมของอีกฝ่าย

3. การศึกษาประวัติจะทำให้สามารถวิเคราะห์ความบกพร่องของอดีตให้เป็นบทเรียนแก่ปัจจุบันและอนาคตได้

4. ประวัติศาสตร์คือบ่อเกิดแห่งความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและประสบการณ์อันเป็นประโยชน์แก่ปัจจุบันและอนาคต

5. ประวัติศาสตร์สอนให้มนุษย์มีความรักความผูกพันต่อชุมชน สังคมและประเทศชาติ เพราะรู้จักประเทศของตนจนเกิดความรักชาติ

อดิศร ศักดิ์สูง (2552: 5-8) ได้กล่าวไว้ว่า นับแต่อดีตประวัติศาสตร์ถือได้ว่าเป็นวิชาที่มีคุณค่าและมีความสำคัญอย่างสูง โดยเฉพาะต่อการศึกษาสังคมของมนุษยชาติ เนื่องจากเป็นการทำความเข้าใจต่ออดีตซึ่งจะเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการขจัดปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้อย่างถูกต้อง อดีตจึงเป็นพื้นฐานสำคัญในความรู้ของมนุษย์ เป็นรากฐานของวิชาการด้านต่าง ๆ มาตั้งแต่โบราณกาล ดังที่บรรดานักปราชญ์ในอดีตต่างเห็นพ้องต้องกันว่า จำต้องเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อเป็นแนวทางในการเข้าใจโลกและสังคมมนุษย์ ความรู้ความเข้าใจต่ออดีตยังเป็นบทเรียนสำคัญทางการเมือง อีกทั้งเป็นบทเรียนด้านจริยธรรมแก่ชนชั้นปกครอง ปัญญาชนและบรรดานักอักษรศาสตร์ทั้งหลาย เนื่องจากการศึกษาประวัติศาสตร์ถือเป็นกระบวนการของผู้ทรงภูมิปัญญา

โดยสรุปเป็นประเด็นความสำคัญของประวัติศาสตร์ ดังนี้

1. ประวัติศาสตร์มีความสำคัญอย่างสูง ในฐานะวิชาการที่เรียนรู้สังคมมนุษย์ได้อย่างถ่องแท้ โดยเฉพาะหากพิจารณาจากสาระของวิชาที่ว่าด้วย การไต่สวน สืบสาวเกี่ยวกับการกระทำ หรือพฤติกรรมในอดีตที่คนรุ่นหลังสามารถเข้าใจได้นั้น ยิ่งแสดงให้เห็นว่า ประวัติศาสตร์มีบทบาทต่อมนุษยชาติทุกยุคทุกสมัยมาตลอด

2. ประวัติศาสตร์เป็นบทเรียนที่จะทำให้สังคมทำอะไร หรือไม่ทำอะไรก็ได้ในปัจจุบัน เนื่องจากอดีตแม้จะเป็นสิ่งที่ล่วงผ่านไปแล้ว แต่อดีตมักจะหวนกลับมาเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์และสังคมในปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา

3. ประวัติศาสตร์ช่วยให้มนุษย์รู้จักตนเอง รู้จักคนอื่น รู้ถึงปัญหาที่มนุษย์เผชิญอยู่ซึ่งไม่ใช่ปัญหาทางศีลธรรม ไม่ใช่เรื่องความดีความชั่ว แต่เป็นปัญหาการอยู่รอดที่มนุษย์จำเป็นต้องเข้าใจ ทั้งต้องเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุขโดยอาศัยความรู้ทางประวัติศาสตร์มาประยุกต์

4. ประวัติศาสตร์ช่วยให้ผู้ศึกษาเกิดความเข้าใจในมรดกวัฒนธรรมของมนุษยชาติที่มีความรู้ความคิดอ่านอย่างกว้างขวาง ทันเหตุการณ์และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2553: 9) กล่าวถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์โดยสรุปได้ว่า วิชาประวัติศาสตร์มีความสำคัญยิ่งต่อมนุษยชาติในหลายประการ ดังนี้

1. ประวัติศาสตร์ทำให้รู้จักตนเองชัดเจน โดยรู้จักตนเองในฐานะที่ตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและตนเองในฐานะที่เป็นส่วนใหญ่ของสังคมโลก

2. ประวัติศาสตร์ช่วยให้ตนเองสามารถปรับตัวเข้ากับคนกลุ่มใหญ่ได้อย่างสันติสุข
3. ประวัติศาสตร์สอนให้เราเป็นคนฉลาดทันสมัย มีวิสัยทัศน์กว้างไกล
4. ถึงแม้ประวัติศาสตร์จะไม่ซ้ำรอย แต่ประวัติศาสตร์สามารถใช้เป็นประโยชน์ในการคาดการณ์หรือคาดคะเนเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้
5. ประวัติศาสตร์สอนให้เป็นคนขยัน อดทน และมีความวิริยะ อุตสาหะ เพราะมนุษย์เราสร้างประวัติศาสตร์ทุก ๆ นาที นักประวัติศาสตร์จึงจำเป็นต้องติดตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วทุกมุมโลกอยู่ตลอดเวลา
6. ประวัติศาสตร์เป็นตัวกระตุ้นให้คนต้องขยันติดตามเหตุการณ์ต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา
7. ประวัติศาสตร์แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของบุคคลต่าง ๆ ซึ่งเป็นเสมือนเครื่องกระตุ้นและเป็นแบบอย่างที่คนรุ่นหลังจะได้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้
8. ประวัติศาสตร์เป็นรากฐานในศาสตร์สาขาอื่น ๆ เพราะประวัติศาสตร์จะบอกถึงข้อผิดพลาดในอดีต ซึ่งเราจะต้องนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงให้ดีขึ้น
9. ประวัติศาสตร์ช่วยสร้างคนดีให้สังคม โดยทำให้คนมีความเห็นแก่ตัวลดลง มีความคิดกว้างขวาง โอบอ้อมอารี มีความยุติธรรม มีใจกว้างขวาง ไม่คับแคบ และเป็นคนที่มิมีเหตุผลในการตัดสินปัญหาต่าง ๆ

สิริวรรณ ศรีพหล (2554: 18) กล่าวว่า ในฐานะที่ประวัติศาสตร์เป็นสาขาวิชาที่สำคัญของสังคมศาสตร์ ซึ่งมีความสำคัญพอสรุปได้ว่า ประวัติศาสตร์มีความสมบูรณ์ของศาสตร์อย่างแท้จริง การศึกษาประวัติศาสตร์จึงช่วยให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจพื้นฐานของตนเอง เข้าใจถึงวิวัฒนาการของมนุษย์และสังคมว่าพัฒนาการเป็นลำดับขั้นตอนอย่างไร ได้เรียนรู้ความสำเร็จหรือข้อผิดพลาดของมนุษย์ เพื่อเป็นบทเรียนและเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาของสังคมปัจจุบัน การศึกษาประวัติศาสตร์จึงมิใช่การฝึกจำเหตุการณ์ ระยะเวลา ชื่อบุคคล หากมุ่งเพื่อให้รู้จักตนเองของมนุษย์มากกว่า

อาทร จันทวิมล (2556: 10) ได้สรุปความสำคัญของประวัติศาสตร์ไว้ดังนี้

1. ทำให้รู้ประวัติความเป็นมาของสิ่งของและเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นในอดีต เช่น ประวัติของแผ่นดินไทยตั้งแต่ยุคไดโนเสาร์ สมัยทวารวดี สุโขทัย อยุธยา รัตนโกสินทร์ ฯลฯ
2. ทำให้เข้าใจต้นเหตุและผลลัพธ์ของเหตุการณ์ในอดีต ซึ่งจะเป็นบทเรียนต่อปัจจุบันและอนาคต แม้ว่าอาจเกิดขึ้นซ้ำกันหรือไม่ก็ตาม
3. ทำให้รู้จักวิธีคิดอย่างมีเหตุผล ข้อเท็จจริง ด้วยการพิจารณาตามหลักฐาน

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2557: 11-12) ได้กล่าวถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์ไว้ว่า ประวัติศาสตร์เปรียบเสมือนกระจกที่ส่องให้เห็นสังคมมนุษย์ ณ ช่วงเวลาหนึ่งในพื้นที่หนึ่งที่มีพัฒนาการสืบเนื่องมาจนปัจจุบัน โดยสามารถสรุปความสำคัญของประวัติศาสตร์ได้ดังนี้

1. ประวัติศาสตร์ สอนให้รู้จักตนเอง รู้ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นและประเทศชาติของตน เข้าใจพัฒนาการของผู้คนที่อาศัยอยู่ในแผ่นดินตั้งแต่อดีต และความรุ่งเรืองที่วิวัฒนาการสืบทอดมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

2. ประวัติศาสตร์ สร้างจิตสำนึกในความเป็นชาติ เกิดความรักและความภาคภูมิใจในบรรพบุรุษที่ก่อตั้งชาติบ้านเมือง ยึดความเป็นปึกแผ่นดำรงเอกราชมาจนปัจจุบัน รวมถึงการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมที่คงความเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งถือเป็นหน้าที่คนรุ่นหลังจะต้องสืบทอดให้คงอยู่ตลอดไป

3. ประวัติศาสตร์ส่งเสริมผู้เรียนให้เป็นผู้คิด มีเหตุมีผล เพราะกระบวนการศึกษาทางประวัติศาสตร์ หรือวิธีการทางประวัติศาสตร์มุ่งเสริมสร้างจิตใจให้ใฝ่รู้ (Inquiring mind) ตั้งคำถาม ค้นคว้าหาคำตอบ โดยศึกษาจากหลักฐานให้ครบถ้วน วิเคราะห์ กลั่นกรองข้อเท็จจริง และสรุปผลการสืบค้นอย่างมีเหตุผล

4. ประวัติศาสตร์เป็นบทเรียนจากอดีต ทำให้ผู้คนในสังคมได้เรียนรู้ความเป็นมาในสังคม ในพื้นที่และบริบทของเวลาต่าง ๆ กัน เห็นบทเรียนในอดีตที่มีทั้งความสำเร็จและความล้มเหลว เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจ และช่วยตัดสินใจที่จะดำเนินการในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสังคมและชาติบ้านเมือง บทเรียนในอดีตจะช่วยสร้างความรู้สึกภูมิใจในชาติร่วมกันกับคนในสังคมเดียวกัน ปลูกฝังความรู้สึกในความเป็นชาติ ห่วงแหนอธิปไตย และเอกราชของชาติตน

เฉลิม นิติเขตต์ปรีชา (2559: 9 - 10) ได้กล่าวเกี่ยวกับความสำคัญของประวัติศาสตร์ไว้ว่า ตราบใดที่มนุษย์ยังมีชีวิตจิตใจ มีความรู้สึกนึกคิด มีความหวัง ความต้องการ และมีการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ประวัติศาสตร์ก็ยังคงมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์อยู่ตราบนั้น พอสรุปได้ดังนี้

1. ประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่เปรียบเสมือนขุมประสพการณ์แห่งวิทยาการความรู้ที่มนุษย์ในอดีตได้พยายามสรรสร้างขึ้นไป และมนุษย์รุ่นต่อ ๆ มาได้สืบเสาะค้นหาเก็บรวบรวม จัดระเบียบ และจัดบันทึกไว้เป็นมรดกอันล้ำค่าแก่คนรุ่นหลัง ได้ศึกษาเล่าเรียนและใช้เป็นแนวทางในการดำเนินพฤติกรรมอันควรและเหมาะสมโดยอาศัยการประเมินค่าทางประวัติศาสตร์ (historical evaluation)

2. ประสพการณ์ในอดีตที่มีคุณค่าต่อปัจจุบันและอนาคต เป็นปัจจัยในการสร้างวิวัฒนาการของวิชาความรู้ที่สำคัญ 3 แขนง อันได้แก่ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ซึ่งนักปราชญ์ได้จัดว่าเป็นศาสตร์ที่ก่อกำเนิดหรือมีรากฐานมาจากแก่นวิชาประวัติศาสตร์ ให้เจริญก้าวหน้าเป็นคุณประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต

3. การที่มนุษย์สามารถใช้สติปัญญา ความเฉลียวฉลาดสามารถไปในการเรียนรู้และทำความเข้าใจประสพการณ์ในอดีต และสร้างประสพการณ์ที่มีคุณค่าขึ้นใหม่ อย่างมีระเบียบแบบแผน

คือประวัติศาสตร์ได้สำเร็จและใช้ไปเพื่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบันอย่างมีหลักการ มีคุณธรรม มีระบบ มีการวางแผน มีการดำเนินการอย่างถูกต้องเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีการประเมินผล

4. ประวัติศาสตร์มีความสำคัญต่อเด็ก ช่วยทำให้เด็กที่กำลังเติบโตคลายความสงสัย และอยากรู้อยากเห็น อันเดียวกับผู้อื่นในเรื่องของการดำรงชีวิต บุคลิกลักษณะ การกระทำและความคิดต่าง ๆ นอกจากนี้ ประวัติศาสตร์ยังสามารถทำให้มีความเข้าใจทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งเป็นมรดกของมวลมนุษยชน อันได้แก่ ภาษา วรรณคดี ศิลปะและการดำเนินชีวิต

จากการศึกษาความสำคัญของประวัติศาสตร์ที่กล่าวมาข้างต้น นักประวัติศาสตร์นักการศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์ในทำนองเดียวกัน สรุปได้ดังนี้

1. ประวัติศาสตร์มีความเกี่ยวพันและเป็นรากฐานในศาสตร์สาขาอื่น ๆ เช่น มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์
2. ประวัติศาสตร์เป็นแนวทางในการศึกษาประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการของมนุษย์ในอดีต เพื่อเป็นบทเรียนและแนวทางในการแก้ปัญหาของสังคมปัจจุบันและในอนาคต
3. ประวัติศาสตร์มีความสำคัญต่อผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ ช่วยให้รู้จักตนเองและรู้จักคนอื่นอย่างชัดเจน โดยอาศัยความรู้ทางประวัติศาสตร์มาประยุกต์ ในเรื่องของการดำรงชีวิต บุคลิกลักษณะ การกระทำและความคิดต่าง ๆ

1.3 แนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

จากการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ได้มีนักประวัติศาสตร์ นักวิชาการ และนักการศึกษาได้กล่าวถึงแนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไว้ดังนี้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2543: 146) และสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2557: 15 - 17) กำหนดรายละเอียดของมาตรฐานและตัวชี้วัดในสาระประวัติศาสตร์ โดยสามารถวิเคราะห์ และเชื่อมโยงสาระของความรู้ ทักษะกระบวนการ และเจตคติค่านิยมของทั้ง 3 มาตรฐานการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ให้สัมพันธ์กัน โดยนักเรียนจะได้ฝึกทักษะดังต่อไปนี้

มาตรฐาน ส4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ซึ่งนักเรียนจะได้ฝึกทักษะด้านต่าง ๆ ได้แก่ วิธีการทางประวัติศาสตร์ด้วยการสืบค้นด้วยตนเอง การคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ การสังเกต การเปรียบเทียบ การสำรวจ การรวบรวมข้อมูลและการจัดระบบข้อมูล การย่อความและเรียงความ การเขียนด้วยภาษาสละสลวย การเล่าเรื่องที่ค้นพบได้อย่างน่าสนใจและน่าเชื่อถือ

มาตรฐาน ส4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถ

วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น ซึ่งนักเรียนจะได้ฝึกทักษะด้านต่าง ๆ ได้แก่ การอ่านอย่างกว้างขวาง การวิเคราะห์ข้อมูล การสร้างความเข้าใจเหตุการณ์ตามเส้นเวลา การนำเสนอที่น่าสนใจและเชื่อถือได้

มาตรฐาน ส4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย ซึ่งนักเรียนจะได้ฝึกทักษะการเข้าถึงหลักฐานขั้นต้น และการสืบค้นข้อเท็จจริง

จะเห็นได้ว่า ความรู้ ทักษะกระบวนการ และเจตคติ ค่านิยม จากมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง 3 ข้อ นั้นมุ่งเป้าหมายที่ต้องการให้นักเรียนเป็นคนที่มีรักชาติ เริ่มจากการรู้จักตนเอง ชุมชน และสังคมไทย วัฒนธรรมไทย และความเป็นชาติไทย จากนั้นจะนำนักเรียนออกสู่สังคมโลกด้วยการศึกษาพัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์เริ่มที่ชาติตนเอง ก่อนถึงเพื่อนร่วมภูมิภาค และร่วมโลก รวมทั้งการเรียนรู้เพื่อการวิเคราะห์สถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดขึ้นที่มีต่อตนเอง สังคมชาติและสังคมโลกซึ่งจะมีเครื่องมือสำหรับการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยตนเองนั่นก็คือวิธีการทางประวัติศาสตร์

วินัย พงศ์ศรีเพียร (2543: 11 – 14 ; 2552: 37 – 39) ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ ไว้ดังนี้

1. การสอนประวัติศาสตร์ไทยควรเน้นที่จะให้นักเรียนเข้าใจชุมชน สังคม และประเทศของเขา ความเข้าใจได้มาจากการศึกษาและวิพากษ์ข้อมูล ซึ่งสามารถทำได้หลายระดับ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะของนักเรียน
2. การสอนประวัติศาสตร์ไทยอาจมีชีวิตขึ้นมาได้จากการใช้สื่อการสอนต่าง ๆ เช่น แผนที่ วัสดุทัศน แผ่นใส การอ่านเอกสารประกอบที่เกี่ยวข้องและการศึกษานอกสถานที่ แต่สื่อเหล่านี้จะไม่มีคามหมายใน 2 กรณี กล่าวคือ
  - 2.1 ถ้าการสอนนั้นขาดประเด็นที่จะนำไปสู่การถกเถียง
  - 2.2 การสอนและกิจกรรมจะต้องสอดคล้องกับวุฒิภาวะของนักเรียน
3. การรู้จักวุฒิภาวะของนักเรียนเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง การให้ความรู้ประวัติศาสตร์ไทยแก่นักเรียนเป็นไปใน 3 ระดับ คือ จุดไฟไฟรู้ นำเข้าสู่ข้อมูลพื้นฐาน สอนให้วิจารณ์วิเคราะห์
4. การใช้สื่อการสอนประเภทรูปภาพ แผนที่ และการนำเสนอในรูปแบบของการ์ตูน ประวัติศาสตร์จะทำให้เด็กสนใจเรียนรู้มากขึ้น กิจกรรมการเรียนการสอนอาจส่งเสริมให้เด็กมีสายสัมพันธ์กับครอบครัวและท้องถิ่นหรือชุมชนของตน เช่น การมอบหมายให้นักเรียนลองศึกษาที่มาของชื่อท้องถิ่น หรือประวัติชุมชนเพียงคร่าว ๆ
5. กิจกรรมเสริมหลักสูตร ควรมีการพานักเรียนเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานต่าง ๆ เท่าที่โอกาสจะอำนวย กิจกรรมที่สมควรทำอย่างยิ่ง คือการให้นักเรียนสำรวจชุมชน หรือท้องถิ่นของเขาว่า

มีโบราณสถานอะไรบ้าง มีความเป็นมาอย่างไร และมีความสำคัญอย่างไรหรือไม่สำหรับชุมชนและท้องถิ่น

6. หนังสือตำราที่ดีสามารถทำให้นักเรียนคุ้นเคยกับโครงสร้างของประวัติศาสตร์ไทย พร้อมกับข้อมูลระดับพื้นฐาน หนังสือแบบเรียนที่ดีไม่ควรจะมีรายละเอียดมากจนทำให้ประเด็นที่ควรเขียนไว้อย่างชัดเจนกลายเป็นเรื่องไม่ชัดเจนสำหรับนักเรียนไป

7. ครูผู้สอนควรปลูกฝังสำนึกของความเป็นนักประวัติศาสตร์ให้แก่ นักเรียน ความเป็นนักประวัติศาสตร์รุ่นเยาว์ ของนักเรียนเกิดขึ้นจากความสามารถในการสังเกตความแตกต่างของสิ่งที่เราศึกษาบนพื้นฐานของกาลและสถานที่

8. สื่อการเรียนการสอน เป็นเพียงเครื่องมือที่ช่วยนำไปสู่ความรู้ การอ่านหนังสือ และชมภาพยนตร์หรือวีดิทัศน์ที่มีเรื่องอิงประวัติศาสตร์หรือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และโบราณสถานต่าง ๆ โดยตรง ทำให้ประวัติศาสตร์มีชีวิตชีวา แต่สื่อดังกล่าวจะมีประโยชน์อย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อนำไปสู่การถกเถียงประเด็นต่าง ๆ ที่น่าสนใจ และหนังสือยังเป็นสื่อที่ดีที่สุดอยู่นั่นเอง

การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในหลักสูตรการศึกษาของไทยมีความเชื่อมโยงกันในเป้าหมายของการศึกษาที่มุ่งพัฒนาจิตสำนึกในด้านความรัก ความภาคภูมิใจในชาติ และท้องถิ่นของตน เมื่อเกิดจิตสำนึกดังกล่าวแล้ว จะนำไปสู่ความหวงแหนและการพัฒนาชาติและท้องถิ่นของตนต่อไป วิธีการสอนแบบต่าง ๆ ที่ครูสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสอนประวัติศาสตร์ไทยและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิธีสอนแบบต่าง ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ วิธีสอนโดยการอภิปราย วิธีสอนโดยแสดงบทบาทสมมติ วิธีสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง วิธีสอนโดยศึกษานอกสถานที่ วิธีสอนโดยการแก้ปัญหา วิธีสอนโดยการสืบสวนสอบสวน และวิธีสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วิธีการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์นี้ จะทำให้นักเรียนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล รู้จักการตั้งปัญหา การกำหนดสมมติฐาน และคิดหาคำตอบเพื่อพิสูจน์สมมติฐานนั้น ๆ ดังที่ สิริวรรณ ศรีพหล (2554: 43 - 44) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับคุณค่าของวิธีสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ พอประมวลได้ดังนี้

1. ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีเหตุผล รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล โดยการตั้งปัญหา และตั้งสมมติฐาน แล้วคิดหาคำตอบตามสมมติฐานนั้น ทำให้นักเรียนเกิดคำถามและคำตอบขึ้นในใจ

2. ช่วยฝึกทักษะการแสวงหาความรู้อย่างเป็นระบบ วิธีสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ มีขั้นตอนการสอนที่อาศัยพื้นฐานวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นวิธีการศึกษาและค้นคว้าอย่างเป็นระบบ ระเบียบ และมีขั้นตอนที่น่าเชื่อถือได้

3. ช่วยพัฒนาทักษะการคิดให้กับผู้เรียน โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมิน และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

4. รู้จักวางแผนงานและการทำงานอย่างเป็นระบบ วิธีสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์นั้น มีขั้นตอนการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนต้องฝึกฝนการวางแผน เช่น การวางแผนในการแสวงหาข้อมูล การวางแผนในการรวบรวมข้อมูล วางแผนวิธีวิเคราะห์ สังเคราะห์ หรือประเมินข้อมูลว่าจะใช้วิธีใด ตลอดจนวางแผนในการนำเสนอผลการศึกษา เป็นต้น

5. เป็นการให้ประสบการณ์ตรงแก่ผู้เรียน วิธีสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นวิธีการเรียนการสอนที่ผู้เรียนจะต้องลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ภายใต้การแนะนำของครูผู้สอน ดังนั้น การปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองทุกขั้นตอนเริ่มจากการกำหนดปัญหา จนกระทั่งการนำเสนอผลการศึกษา จึงทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

6. ให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อวิชาประวัติศาสตร์ว่า วิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่มีการศึกษาที่น่าเชื่อถือ มีระบบระเบียบในการศึกษา และผลจากการศึกษาก็น่าเชื่อถือ มิใช่เลื่อนลอยหรือเน้นแต่ความจำอย่างเดียว

สิริวรรณ ศรีพหล (2555: 70 - 82 ; 2557: 35) กล่าวถึงแนวทางการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ (The Instruction of History Substance) ดังนี้ การสอนประวัติศาสตร์ในโรงเรียนนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดีและมีความรู้ความเข้าใจเรื่องราวของมนุษยชาติในอดีต ให้นักเรียนมีความผูกพันต่อท้องถิ่นและประเทศชาติ ตลอดจนสังคมระดับโลก นอกจากนี้การสอนประวัติศาสตร์ยังมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล สำหรับขอบข่ายเนื้อหาและมโนทัศน์ของสาระประวัติศาสตร์ที่จะจัดให้ผู้เรียนได้ศึกษามี 6 แนวทาง ได้แก่ 1) การจัดเนื้อหาตามกาลเวลา (Chronological Approach) 2) การจัดเนื้อหาตามสภาพภูมิศาสตร์ (Geographical Approach) 3) การจัดเนื้อหาตามสภาพการเมือง (Political Approach) 4) การจัดเนื้อหาตามสภาพวัฒนธรรม (Cultural Approach) 5) การจัดเนื้อหาตามสภาพสถาบัน (Institutional Approach) และ 6) การจัดเนื้อหาตามชีวประวัติบุคคล (Biographical Approach)

การสอนประวัติศาสตร์ ควรเน้นการพัฒนา มโนทัศน์ให้แก่ผู้เรียนด้วย มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ ได้แก่ อารยธรรม เหตุปัจจัย การเปลี่ยนแปลง ความขัดแย้ง วิฤติการณ์ การปฏิวัติ ลัทธิชาตินิยม การสำรวจ หลักฐาน และอคติทางประวัติศาสตร์ มโนทัศน์สำคัญดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจประวัติศาสตร์อย่างแท้จริง

การสอนวิชาประวัติศาสตร์มุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ การสอนจึงต้องเน้นที่ตัวผู้เรียน วิธีการสอนที่สำคัญได้แก่ วิธีการทางประวัติศาสตร์ และวิธีการประวัติศาสตร์บอกเล่า นอกจากนี้ ผู้สอนอาจจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ประกอบการเรียนการสอนอีกด้วย การสอนประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการดังกล่าว จะช่วยให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในภูมิหลังของชาติบ้านเมือง และก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ หวังแทน และผูกพันต่อประเทศชาติในที่สุด

สิริวรรณ ศรีพหล (2555: 74 – 76 ; 2555: 87 - 88) ได้ชี้ให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ของการสอนสาระประวัติศาสตร์มีหลายประการ ได้แก่ การพัฒนาความเป็นพลเมืองดี การเรียนรู้อดีตเพื่อเข้าใจสภาพปัญหาในปัจจุบันรวมทั้งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และการพัฒนาทักษะการคิด ดังนั้น การสอนประวัติศาสตร์อาจสอนโดยวิธีการเน้นข้อเท็จจริงเป็นหลัก (Information oriented approach) กับวิธีการที่เน้นผู้เรียนเป็นหลัก (Student oriented approach) ทั้งนี้วิธีการที่เน้นผู้เรียนเป็นหลัก นับเป็นวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพถ้าเป็นการสอนที่เน้นข้อเท็จจริง ผู้สอนจะสอนได้ไม่หมด เพราะข้อเท็จจริงหรือปัญหาของโลกหรือของแต่ละชาติมีมากและซับซ้อนยิ่งขึ้น การสอนเพียงข้อเท็จจริงอาจไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

พรเพ็ญ อ้นตระกูล (2556: 330 - 340) ได้อธิบายถึงเทคนิคการสอนวิชาประวัติศาสตร์ว่าองค์ประกอบของการสอนวิชาประวัติศาสตร์มี 6 ส่วนด้วยกัน คือ เนื้อหาสาระ (content) การกำหนดเรื่องที่จะสอน (didactic) วิธีการสอน (teaching method) การติดต่อสื่อสาร (communication) เครื่องมือ (tools) เครื่องช่วย (aids) และกิจกรรม (activities) ซึ่งเกี่ยวกับการใช้และการประยุกต์ใช้วิธีการสอนประวัติศาสตร์ที่สำคัญ มีดังนี้

1. ศึกษาเทคนิคการสอนประวัติศาสตร์จากนักการศึกษาวิธีการสอนทั้งหลายหรืออาจศึกษาจากประสบการณ์ของตนเองที่ได้จากการทดลองนำเทคนิคของผู้อื่นมาใช้ โดยต้องกล้าเสี่ยงกล้าให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวิพากษ์วิจารณ์ (student feedback) จึงจะเกิดผล

2. ครูควรใช้วิธีการสอนโดยยึดหลักการทางวิทยาศาสตร์ (scientific teaching) เน้นการสังเกต (observation) การสงสัย (scepticism) การตั้งคำถาม (inquiry) การแสวงหาคำตอบ (researching) การวิเคราะห์ (analysing) และการสังเคราะห์ (synthesizing) เป็นพื้นฐานที่ใช้กับวิธีการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ได้ โดยประยุกต์กับคำถาม 5W และ 1H ในวิชาประวัติศาสตร์ คือ What? Where? When? Why? Who? How? ต้องสอนให้นักเรียนเกิดความสนใจโดยไม่เพียงแต่กระตุ้น (stimulate) ความอยากรู้เท่านั้น แต่ยังอยากเห็น อยากได้สัมผัส และลงมือสร้างงานด้วยตนเอง

3. หลักการของการสอนวิชาประวัติศาสตร์คือมุ่งหมายที่จะฝึกฝนให้นักเรียนวิชาประวัติศาสตร์มีจิตใจที่ชอบตรวจสอบ ไต่สวน ค้นหา (inquisitive mind) คติวิเคราะห์วิพากษ์ (critical mind) จนกระทั่งมีความชำนาญ (skills) ในการไตร่ตรอง (reflection) ใช้เหตุผล (reasoning) ใช้จินตนาการ (imagination) วินิจฉัย (judgement) รวมทั้งเข้าใจผู้อื่น (empathy) หลักการนี้นอกจากจะเขียนไว้ในความมุ่งหมายแล้วก็จะต้องตอกย้ำอยู่ตลอดเวลาแก่นักเรียน เพราะการตอกย้ำจะช่วยทำให้นักเรียนมาถึงความเข้าใจโดยการปฏิบัติในที่สุด

4. หัวใจสำคัญของการสอนวิชาประวัติศาสตร์อยู่ที่การฝึกฝนในด้านการอ่านและการตรวจสอบหลักฐาน การวิเคราะห์ และการตีความหลักฐาน ตลอดจนการรู้จักนำหลักฐานมาใช้

ประกอบเหตุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป้าหมายและภาระสำคัญของการสอนประวัติศาสตร์คือ เราจะทำให้ประวัติศาสตร์ยังมีชีวิตได้อย่างไร (How can we make history alive?) ครูควรฝึกให้นักเรียนได้ลงมือทำ อาจเป็นงานศึกษาโดยเอกเทศ (individual study) หรือทำเป็นกลุ่ม (group study) รวมถึงการให้นักเรียนได้สัมผัสกับเอกสารหรือหลักฐานต่าง ๆ ถือเป็นวิธีการสอนโดยการสาธิต (demonstration) ซึ่งจะให้นักเรียนเห็นว่าประวัติศาสตร์ยังมีชีวิตอยู่ (living history)

5. ครูอาจใช้กิจกรรมในเชิงปฏิบัติ (practical activities) มาสลับกับการเรียนการสอนในข้อที่ 4 บ้าง เช่นให้นักเรียนไปดูบ้านเกิดของบุคคลสำคัญหรือสังเกตชุมชนเก่าแก่เพื่อดูความต่อเนื่องของประวัติศาสตร์ (continuity of history) โดยสืบถามข้อมูลจากคนยุคเก่าและเมื่อได้ข้อมูลแล้วให้นักเรียนมาเล่าในสิ่งที่เขาเห็นในชั้นเรียน เป็นต้น

6. ครูสอนวิชาประวัติศาสตร์อาจยกปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นจริงในสังคมและให้นักเรียนฝึกหัดทำการวิพากษ์วิจารณ์ วิเคราะห์หาสาเหตุ จนมองเห็นช่องทางในการแก้ปัญหาหรืออาจหาตัวอย่างที่คล้ายคลึงกันซึ่งเคยเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ แล้วนำมาเปรียบเทียบกับ (comparative history) นักเรียนที่ได้รับการอบรมสั่งสอนทางประวัติศาสตร์มาดีจนมีญาณทัศนะ (insight) สามารถบอกสาเหตุ (causes) และผล (effects) ที่จะตามมาจากปัญหาดังกล่าวชัดเจน ส่วนการคิดในการแก้ไขปัญหา นั้นเป็นเรื่องของการทดลองใช้สติปัญญาและความรู้ด้านต่าง ๆ ของเขา ซึ่งจะเป็นการฝึกเขาให้รู้จักวิธีคิดแบบบูรณาการ (integration of interdisciplinary) ระหว่างวิชาประวัติศาสตร์กับวิชาอื่น ๆ ด้วย

7. สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการสอนวิชาประวัติศาสตร์คือ ครูต้องสามารถควบคุมชั้นเรียนได้ บุคลิกที่ดีและเทคนิคหลายอย่างของครูอาจช่วยในการควบคุมชั้นเรียนได้ อยู่ที่ครูต้องสร้างความสัมพันธ์กับนักเรียน ต้องรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ทำให้นักเรียนรู้สึกอยากให้ความร่วมมือ และครูควรสร้างความสัมพันธ์ในการสอนครั้งเก่ากับครั้งใหม่ให้ต่อเนื่องกัน

8. ครูควรให้ความสนใจกับนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ (counsel and advise) ได้ตรงกับปัญหาของนักเรียน วิธีการที่จะรู้จักนักเรียนได้ดีก็คือครูต้องส่งเสริมการพูดคุยแลกเปลี่ยน (dialogue) กับนักเรียนบ่อย ๆ

9. ในยุคสมัยใหม่ ครูสอนประวัติศาสตร์ไม่เพียงแต่จะต้องมีความสามารถอย่างลึกซึ้งในอาชีพของตนเท่านั้น ครูต้องเป็นคนฉับไวต่อการช่วยเหลือนักเรียนแต่ละคนให้มีพัฒนาการ (individual development) ตระหนักในควมมีตัวตน (self-awareness) และสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (cultural identity) ของตนเองได้

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2557: 79) ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไว้ว่า แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์มีมากมายหลายวิธี เช่น การจัดค่ายประวัติศาสตร์ โครงการประวัติศาสตร์ ทัศนศึกษา บทบาทสมมุติ การใช้ time line

ช่วยในการคิดวิเคราะห์ การสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น การสอนเหล่านี้ผู้สอนสามารถเลือกให้เหมาะสมกับเนื้อหา ระดับ และวัยของผู้เรียน แต่หัวใจสำคัญของการเรียนการสอนประวัติศาสตร์แบบใหม่ คือ การฝึกให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ตีความ ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลหลักฐานอย่างรอบด้านและระมัดระวัง เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงก่อนจะนำข้อมูลมาสรุปเรียบเรียงในรูปแบบที่น่าสนใจ และมีเหตุผล การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างเพลิดเพลิน กระตุ้นให้อยากเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบสนองความอยากรู้อยากเห็น เป็นส่วนหนึ่งของสังคม และเกิดความรู้สึกร่วมกับความเป็นชาติ

เฉลิม นิติเขตต์ปรีชา (2559: 162 - 163) การสอนประวัติศาสตร์แก่นักเรียนต่ำกว่า 12 ปี ต้องถือหลักว่าควรจะสอนประวัติศาสตร์เป็นพื้นฐานสำหรับเด็กที่จะออกจากโรงเรียนไป โดยสอนเรื่องราวความเป็นจริงใกล้ตัวเด็กก่อน โดยในการสอนถ้าทำเป็นหน่วยได้ก็ควรทำอย่างยิ่ง เพราะเด็กจะได้ประสบการณ์หลายชนิดหลายแบบ เช่น การวาดรูป ทำหุ่นจำลอง เขียนเรียงความ ฯลฯ ที่สำคัญคือครูต้องพยายามสร้างความเข้าใจที่ดีในตัวเด็ก การสอนก็ทำได้หลายแบบ อาทิ การสอนเรื่องอดีตใกล้ตัว ประวัติท้องถิ่นและครอบครัว การสอนเรื่องที่ห่างไกลตัว เรื่องก่อนประวัติศาสตร์ การสอนชีวประวัติ สอนประวัติบุคคลสำคัญโดยเน้นเรื่องคุณธรรมของตัวละครให้มาก และการสอนเนื้อเรื่องจากชีวิตและสังคมโดยพยายามให้รู้จักเปรียบเทียบสภาพความเป็นอยู่ในสมัยปัจจุบันกับสมัยโบราณ แต่ผู้สอนต้องทำเรื่องให้ง่ายต่อผู้เรียนวัยนี้ ให้เห็นว่าความเจริญทางด้านวัตถุที่จำเป็นในสังคมเป็นมาอย่างไร

การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ พบว่าการสอนมุ่งที่ตัวผู้เรียน เป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีต เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจในเหตุการณ์ปัจจุบันและอนาคต ให้ผู้เรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลว่าจากสื่อและหลักฐานต่าง ๆ ว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ในประวัติศาสตร์นั้นมีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด และที่สำคัญการเรียนการสอนประวัติศาสตร์จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความภูมิใจในประวัติความเป็นมาของชาติหรือท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ ความรักและความภูมิใจนี้จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบที่จะสร้างความเจริญให้แก่ชาติหรือท้องถิ่นของตน

แนวคิดการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

การศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความหมายและขอบเขตประวัติศาสตร์ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น คุณค่าของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นความสำคัญของการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และแนวทางการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

2.1 ความหมายและขอบเขตประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

จากการศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ได้มีนักประวัติศาสตร์ นักการศึกษาได้กล่าวถึงความหมายและขอบเขตของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และแนวคิดพื้นฐานในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไว้ดังนี้

2.1.1 ความหมายและขอบเขตประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ธวัช ปุณโณทก (2539: 8) ได้ให้ความหมายของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นว่า หมายถึง เหตุการณ์สำคัญของท้องถิ่นที่จดจำสืบต่อกันมา หรือมีผู้บันทึกไว้มีเนื้อหาสาระเล่าเรื่องความเป็นมาของสังคมหรือชุมชนนั้น ๆ รวมถึงบทบัญญัติสังคม หรือกติกาสังคมที่ประชามชนนั้น ๆ ยอมรับ และยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เช่น จารีตประเพณี ข้อห้าม ฉะนั้นประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จึงหมายถึง

1. เหตุการณ์สำคัญของสังคม ที่ครั้งหนึ่งประชาคมได้รับผลกระทบกันทั่วถึง เช่น สงคราม ข้าวยากมากแพง น้ำท่วมใหญ่ อาเพศอย่างใดอย่างหนึ่ง พระธาตุเจดีย์ล้ม พระธาตุพนม ผู้วิเศษ เหตุการณ์สำคัญทางศาสนา และเหตุการณ์สะเทือนขวัญอื่น ๆ
2. ผู้นำชุมชน หรือผู้นำสังคมที่มีผู้นับถือมาก มักจะมีผู้จดจำชีวประวัติและผลงาน
3. จารีต ข้อห้าม มักจะมีผู้จดจำบุคคลที่ฝ่าฝืนจารีตและข้อห้ามของสังคม ซึ่งก่อให้เกิดปฏิกิริยาหรือกรณีตัวอย่าง เช่น อำแดงเหมือนกับนายริด
4. ประวัตินของหมู่บ้านและชุมชน

ธิดา สาระยา (2539: 41-45) ได้กล่าวถึงความหมายของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นพอสรุปได้ว่า ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นกระบวนการศึกษาประวัติศาสตร์สังคมที่เน้นคนเป็นประวัติศาสตร์จากภายใน โดยมีขอบเขตในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอยู่ 2 แนวทาง ได้แก่

1. การศึกษาประวัติศาสตร์ที่มองความสัมพันธ์ทางการผลิตเป็นหลัก ในปัจจุบันนักวิชาการที่ศึกษาแนวทางนี้ศึกษาผ่านหน่วยย่อยทางการปกครองที่เรียกว่า หมู่บ้าน และเรียกการศึกษาแบบนี้ว่า ประวัติศาสตร์หมู่บ้าน

2. การศึกษาประวัติศาสตร์ผ่านวัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่น และใช้วิธีการที่เป็นสหวิทยาการ ประเมินหลักฐานข้อมูลทุกรูปแบบเข้าด้วยกัน การศึกษาแบบนี้มุ่งศึกษาอดีตที่ไกลมาก ทั้งนี้เป็นไปตามสภาพแวดล้อมของหลักฐานประเภทโบราณสถาน โบราณวัตถุ และข้อมูลเกี่ยวกับการตั้งหลักแหล่งชุมชน ทั้งจากตำนาน นิทาน การสัมภาษณ์เรื่องราวจากปากของชาวบ้าน การละเล่น คติความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น บางทีจึงเรียกประวัติศาสตร์แบบนี้ว่า ประวัติศาสตร์จากภายใน ผ่านคนในสังคมเพื่อเข้าใจประสบการณ์ต่อเนื่องอันมีระยะเวลายาวนาน หรือประวัติศาสตร์ที่ถูกมองจากเบื้องล่าง (seen from the bottom up)

อนันท์ กาญจนพันธ์ (2543: 106-108) ได้ให้ความหมายของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นว่า คือ เรื่องราวในอดีตของพื้นที่ที่อยู่นอกเมืองหลวงหรือราชธานี เรื่องราวที่เสนอมุ่งเน้นบุคคลและสถานที่สำคัญ ถ้าเป็นบุคคลมักเป็นเจ้าของ ผู้ว่าราชการเมืองข้าหลวงจากส่วนกลาง พระภิกษุที่มีชื่อเสียง หรือข้าราชการคนสำคัญ และถ้าเป็นสถานที่มักเป็นพระบรมธาตุ หรือสถานที่ประดิษฐานพระธาตุ โบสถ์ที่มีชื่อเสียง วัดเก่าแก่ ปราสาทหิน หรืออุทยานศิลปะแบบเขมร อาคารเก่าแก่ เป็นต้น

ศรีศักร วัลลิโภดม (2543: 37 - 39) ได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์ท้องถิ่น พอสรุปได้ดังนี้ ท้องถิ่น เป็นคำที่มีความหมายกว้าง และมักไม่เข้าใจไม่ตรงกัน แต่อาจสรุปได้ว่า ท้องถิ่น หรือมาตุภูมิเป็นบริเวณที่ผู้คนกลุ่มเดียวกันหรือหลายกลุ่ม หลายชาติพันธุ์ มาตั้งหลักแหล่งอาศัยอยู่ร่วมกันโดยใช้พื้นที่ในการทำมาหากินร่วมกัน และชุมชนในท้องถิ่นนั้นต่างได้ใช้และเกิดสำนึกความเป็นเจ้าของร่วมกัน เป็นคนท้องถิ่นเดียวกัน มีจารีต ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ และกติกาทางเศรษฐกิจและสังคมร่วมกัน โดยมีพื้นฐานความเชื่อและศีลธรรมเดียวกัน

ยงยุทธ ชูแว่น (2551: 261) ได้กล่าวถึงความหมายและขอบเขตของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นว่า เป็นการศึกษาพัฒนาการของสังคมหรือชุมชนที่อยู่นอกแคว้นศูนย์กลางทางการเมืองของรัฐ สังคมหรือชุมชนดังกล่าวควรจะศึกษาในลักษณะการกำหนดขอบเขตการศึกษาออกเป็นหน่วยเฉพาะที่เหมาะสม ศึกษาประสบการณ์หรือกิจกรรมทุกด้านในท้องถิ่นที่เป็นหน่วยการศึกษา และศึกษาถึงความเป็นตัวของตัวเองที่แสดงผ่านมิติต่าง ๆ โดยมีขอบเขตของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น 2 แบบคือ การศึกษาประวัติศาสตร์เมืองและการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ทั้งนี้การศึกษานั้นสามารถกำหนดขอบเขตทางด้านกายภาพ หรือหน่วย สำหรับการศึกษาดังต่อไปนี้ 3 ระดับ ได้แก่ การศึกษาระดับหมู่บ้าน การศึกษาระดับชุมชน และการศึกษาระดับเครือข่ายชุมชน

ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ (2554: 28) ได้ให้ความหมายของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นว่าเป็นเรื่องราวในอดีตของความสัมพันธ์ของผู้คนกับธรรมชาติ ผู้คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติและกับผู้คนที่อาศัยอยู่ร่วมกัน อาจเป็นคนกลุ่มเดียวกันหรือหลายกลุ่ม โดยที่ผู้คนดังกล่าว มีสำนึกร่วมกัน ผู้คนเหล่านี้ได้เผชิญความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งสาเหตุอันเนื่องมาจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ได้เกิดการปรับตัวและประสบการณ์ดังกล่าวบางประการได้กลายเป็นแนวทาง ในการดำรงชีวิตของคนรุ่นต่อมา

สิริวรรณ ศรีพหล (2557: 18) ให้ความหมายว่า ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (Local History) เป็นการศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์เฉพาะท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งเท่านั้น หรือเป็นการศึกษาในเขตพื้นที่เฉพาะ เช่น ประวัติศาสตร์ชุมชน ประวัติศาสตร์เมือง/จังหวัด โดยเนื้อเรื่องที่ศึกษาอาจจะเน้นในด้านการเมือง เศรษฐกิจ กำเนิด/พัฒนาการของสถาบันใดสถาบันหนึ่งในท้องถิ่น อาชีพ กลุ่มชนต่าง ๆ เชื้อชาติ ศาสนา และประเพณีในท้องถิ่น ฯลฯ

ศศิพัชร จำปา (2558: 55) ได้สรุปความหมายประวัติศาสตร์ท้องถิ่นว่า คือ การศึกษาเงื่อนไขและพัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ด้านต่าง ๆ ในมิติเวลาของคนในชุมชนท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นทุนเดิมในการตัดสินใจเลือกแนวทางในการดำรงอยู่ และการปรับตัวในสังคมปัจจุบันได้

จากการศึกษาความหมายและขอบเขตประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (Local History) คือ การศึกษาเรื่องราว พัฒนาการสังคมหรือชุมชนผ่านความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรมของพื้นที่หมู่บ้าน ชุมชน หรือเมือง โดยอาศัยการค้นคว้า วิเคราะห์ และการตีความจากหลักฐานทั้งปวงที่มีอยู่ ให้เข้าใจถึงพื้นฐานของผู้คนและพัฒนาการของชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์และแก้ปัญหาของท้องถิ่นและแก้ไขปัญหาของสังคมปัจจุบัน

2.1.2 แนวคิดพื้นฐานในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

จากการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดพื้นฐานในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้มีนักประวัติศาสตร์ นักการศึกษาได้กล่าวถึงแนวคิดพื้นฐานในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไว้ดังนี้

อานันท์ กาญจนพันธ์ (2543: 108 -131) ได้อธิบายว่ามีการเสนอแนวคิดและทิศทางการศึกษาที่ทำให้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการอย่างกว้างขวางอยู่ 3 แนวทางด้วยกันคือ

1. การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เน้นประวัติศาสตร์สังคม โดยเปลี่ยนศูนย์กลางของประวัติศาสตร์จากรีวิวของผู้นำ มาเป็นการให้ภาพรวมของวิถีชีวิตของผู้คนส่วนใหญ่ในสังคม เรียกประวัติศาสตร์นี้ว่า ประวัติศาสตร์ประชาชน การศึกษาประวัติศาสตร์แนวนี้ให้ความสำคัญกับมุมมองเชิงสังคมวิทยาอย่างมาก นักวิชาการไทยสนใจศึกษาท้องถิ่นในลักษณะที่เรียกว่า ประวัติศาสตร์หมู่บ้าน หรือประวัติศาสตร์สังคมของชุมชนในชนบท

2. การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เน้นประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ โดยทั่วไปแล้วหมายถึงการศึกษาประวัติของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น การผลิต และการแลกเปลี่ยน

3. การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เน้นประวัติศาสตร์วัฒนธรรม วิธีการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 แนวทางใหญ่ ๆ ดังนี้

- 3.1 แนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ (Ethnohistory) นักมานุษยวิทยาจะศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลงในประวัติศาสตร์ของสังคมที่พวกเขาศึกษา ซึ่งเป็นสังคมที่ไม่มีเอกสารลายลักษณ์อักษรเป็นส่วนใหญ่ จึงต้องศึกษาจากคำบอกเล่าลักษณะต่าง ๆ ทั้งตำนาน นิทาน ปรัมปราความทรงจำเกี่ยวกับเถือกเถาเหล่ากอ ความเชื่อ และพิธีกรรม เป็นต้น ควบคู่ไปกับการศึกษาจากบันทึกของผู้เคยเดินทางผ่านไป ซึ่งต่อมามีการประมวลวิธีการศึกษาไว้อย่างเป็นระบบ

3.2 แนวทางการศึกษาชาติพันธุ์วรรณนาหรือมานุษยวิทยาเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Ethnography or Historical Anthropology) แนวทางการศึกษานี้จะนำเอาบันทึกที่เขียนขึ้นในประวัติศาสตร์มาศึกษาหาระบบคิดและสำนึกของผู้คนร่วมสมัย ประวัติศาสตร์นั้นอย่างวิพากษ์วิจารณ์ว่ามีความสัมพันธ์เชิงอำนาจกันอย่างไร โดยไม่ยึดติดกับแนวคิดทางวัฒนธรรมแบบตายตัว แต่ให้ความสำคัญกับลักษณะที่เคลื่อนไหว ทั้งการครอบงำ ความขัดแย้ง การดำรงอยู่ และการปรากฏขึ้นใหม่ด้วย

ยงยุทธ ชูแว่น (2549: 186 - 199) ในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ปัจจุบันที่มุ่งไปสู่เรื่องราวของประชาชนมากขึ้น สิ่งที่จะต้องคำนึงเป็นอันดับแรกคือการมองหา “โครงเรื่อง” ใหม่ที่เป็นประสบการณ์หรือกิจกรรมร่วมกันของประชาชน ไม่ใช่เน้นเรื่องราวของผู้นำเพียงอย่างเดียวอีกต่อไป

การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นต้องตีความเพื่อหาความหมายหรือข้อมูลจากหลักฐาน เอกสารชิ้นสำคัญ ดังนี้

1. หนังสือหรือเอกสารของทางราชการ ในการตีความเพื่อหาความหมายที่ซ่อนอยู่ในหลักฐานข้อมูล ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของนักเรียนประวัติศาสตร์ ผู้ที่มีความรู้ความสามารถก็ย่อมตีความหลักฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือใช้หลักฐานได้อย่างคุ้มค่า ทำให้เรื่องที่ศึกษามีความกระจ่างชัดและวิเคราะห์ได้อย่างน่าเชื่อถือ ความรู้ความสามารถดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่ฝึกฝนได้และมีผู้ที่สนใจศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างจริงจังก็ย่อมมีคุณสมบัติเหล่านี้อยู่แล้วในระดับหนึ่ง ซึ่งความรู้ความสามารถที่จะช่วยให้ตีความเพื่อหาความหมายหลักฐานแบ่งได้เป็น 2 ด้าน คือ ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาที่ศึกษา และความรู้เฉพาะที่เกี่ยวกับหลักฐานนั้น ๆ

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยหลักฐานและวิธีการอย่างหลากหลาย ในการวิเคราะห์ตีความหลักฐาน การใช้ความรู้ทางประวัติศาสตร์ทั่วไปเพียงอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอที่จะเข้าใจธรรมชาติของหลักฐานนั้น ๆ ได้อย่างลึกซึ้ง นักเรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้เฉพาะเกี่ยวกับหลักฐานบางประเภทด้วย เช่น ตำนาน วรรณกรรม ศิลปกรรม เป็นต้น

2. ตำนาน การศึกษาต้องมุ่งทำความเข้าใจในตำนานในแง่ของความคิด แยกแยะโครงสร้างและประเภท ค้นหาบทบาทและหน้าที่ทางสังคม รวมทั้งชี้ให้เห็นมิติใหม่ในคุณค่าทางประวัติศาสตร์

3. วรรณกรรมท้องถิ่น เป็นหลักฐานอีกชนิดหนึ่งที่ได้รับความสะดวกและนำมาวิเคราะห์กันมากขึ้นในปัจจุบัน หลักฐานชนิดนี้ช่วยสะท้อนภาพสังคมท้องถิ่นในมิติต่าง ๆ ได้ระดับหนึ่ง สิ่งเหล่านี้จะต้องอาศัยแนวคิดและวิธีการเฉพาะเพื่อเป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจ ที่ผ่านมาได้เกิดแนววิเคราะห์และวิธีการใหม่ ๆ ในการศึกษาวรรณกรรมเพิ่มมากขึ้น อันจะเป็นประโยชน์แก่

นักเรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยตรง เช่น การศึกษาวรรณคดีท้องถิ่นโดยอาศัยทฤษฎีและวิธีการทางคติชนวิทยา การศึกษาวรรณคดีท้องถิ่นเฉพาะเรื่อง การศึกษาวรรณคดีท้องถิ่นกับสังคม เป็นต้น

ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ (2554: คำนำ) ได้กล่าวถึงแนวคิดพื้นฐานในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไว้ 2 ประการคือ

1. การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เกิดความคิดจากทั้งนักวิชาการและผู้รู้ในท้องถิ่นว่า ผู้คนจากท้องถิ่นได้เดินทางไปยังกรุงเทพฯ และเมืองใหญ่อื่น ๆ เพื่อหางานทำ ทำให้เกิดความเป็นห่วงใน “ภูมิปัญญา” และความทรงจำเก่า ๆ ที่สืบทอดกันมาแต่ครั้งบรรพบุรุษอันเป็น “ราก” ของคนท้องถิ่นจะสูญหายไป ภายใต้แนวคิดในกระแสโลกาภิวัตน์ (globalization) ซึ่งมีบทบาทอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมโลกและสังคมไทย

2. การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เกิดความคิดการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ในกระแสของความคิดแบบประชาธิปไตยซึ่งรัฐบาลไทยได้เห็นความสำคัญดังกล่าวและนำไปบริหารงานขององค์กรท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้นจึงทำให้เกิดกระแสความสนใจในเรื่องของท้องถิ่นอันมีผลกระตุ้นให้ศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพิ่มขึ้น

ศศิพัชร จำปา (2558: 10-11) ได้สรุปเกี่ยวกับพัฒนาการการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นว่า การเกิดและพัฒนาการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในช่วงห้าสิบปีที่ผ่านมาของไทย และการที่นโยบายรัฐในระดับต่าง ๆ ได้เปิดโอกาสให้มีการศึกษาเรื่องราว ความเป็นมา และอัตลักษณ์ด้านต่าง ๆ ของแต่ละชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาได้มากขึ้นนั้น เห็นได้จากเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่สำคัญต่าง ๆ ของกฎหมายดังกล่าวสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ได้กำหนดให้สถานศึกษาสามารถจัดทำหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา และภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระดับต่าง ๆ ต่อไป

การศึกษาแนวคิดพื้นฐานในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีกรอบแนวคิดและทิศทางมุ่งเน้นไปที่การศึกษาประวัติศาสตร์สังคม ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ และประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ซึ่งต้องตีความเพื่อหาความหมายหรือข้อมูลจากหลักฐาน เอกสารชิ้นสำคัญ อาทิ หนังสือหรือเอกสารของทางราชการ ตำนาน วรณกรรมท้องถิ่น นิทานปรัมปรา ความเชื่อ และพิธีกรรม เพื่อศึกษาภาพรวมของวิถีชีวิตคนส่วนใหญ่ในท้องถิ่น ศึกษาวิวัฒนาการทางเศรษฐกิจ การค้า ครอบคลุมถึงภาพรวมในอดีตของท้องถิ่นในอดีตผ่านมุมมองของความคิด วิถีชีวิต และศิลปะ โดยอาศัยหลักฐานและวิธีการอย่างหลากหลายในการวิเคราะห์ตีความหลักฐาน

2.2 คุณค่าของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

จากการศึกษาเกี่ยวกับคุณค่าของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ได้มีนักประวัติศาสตร์ นักการศึกษาได้กล่าวถึงคุณค่าของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไว้ดังนี้

ธิดา สารระยา (2529: 40-69) ได้กล่าวถึงคุณค่าของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น พอสรุปได้ ดังนี้

1. การเก็บข้อมูล หลักฐาน หรือเลือกประเด็นศึกษาที่สัมพันธ์กับท้องถิ่น ช่วยให้รู้จัก สังคมในขอบเขตที่กว้างได้ ทำให้มองเห็นพัฒนาการของประวัติศาสตร์ที่หลากหลายและแปลก ไปจากเดิม

2. การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นทำให้เนื้อหาสาระประวัติศาสตร์ขยายกว้างมาก กว่าเดิม

3. ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนำไปสู่การมองประวัติศาสตร์จากจุดยืนของท้องถิ่น สำนึก เกี่ยวกับเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่เกิดขึ้น ทำให้คนสนใจประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนมากขึ้น

4. การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นทำให้เราได้รู้ถึงโลกทัศน์ ความคิดของคน นอกเหนือไปจากเหตุการณ์หรือพฤติกรรมในประวัติศาสตร์ ภาพประวัติศาสตร์ที่ได้จากการศึกษา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นพื้นฐานทำให้เข้าใจสังคมใดสังคมหนึ่งได้

อานันท์ กาญจนพันธ์ (2543:107-124) ได้กล่าวถึงคุณค่าและประโยชน์ของ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น พอสรุปได้ดังนี้

1. การส่งเสริมให้มีการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเท่ากับเป็นการผลักดันให้สังคม เป็นประชาธิปไตยมากขึ้นด้วย เพราะจะช่วยให้สังคมยอมรับในการอยู่ร่วมกันของความแตกต่างใน สังคม ซึ่งนับวันก็จะมีความเป็นพหุสังคมเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ แม้ว่าจะอยู่ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ก็ตาม

2. การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจะช่วยให้เข้าใจความเคลื่อนไหวภายในสังคม หมู่บ้านและสภาพความเป็นไปในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นต่าง ๆ ได้ดีขึ้น

3. ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นช่วยอธิบายวิวัฒนาการของวัฒนธรรมท้องถิ่นต่าง ๆ บน พื้นฐานของการปรับตัวของวัฒนธรรมการผลิต ที่มีต่อสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ โดยอาศัยพลัง ของคติความเชื่อ ซึ่งมีการแลกเปลี่ยนและผสมผสานกันอยู่ตลอดเวลาระหว่างท้องถิ่นต่าง ๆ เหล่านั้น

4. ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นช่วยอธิบายวิถีชีวิตของผู้คนในยุคต่าง ๆ ผ่านคติความเชื่อ ของยุคนั้น ๆ โดยผ่านการศึกษาวัฒนธรรมการผลิต ประเพณี และศิลปะของกลุ่มชนเหล่านั้นที่ปรากฏ ในหลักฐานทางโบราณคดี ตำนาน ตลอดจนจารึกและเอกสารลายลักษณ์อักษร

5. ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นช่วยสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบความสัมพันธ์ ทางสังคม จากความสัมพันธ์แบบเครือญาติ มาสู่ความสัมพันธ์ตามความเชื่อเรื่องอำนาจบาปมีใน ศาสนา บนพื้นฐานของพัฒนาการทางวัฒนธรรมในการผลิตข้าวและสิ่งของดำรงชีพอื่น ๆ ที่มองเห็น

ได้จากประเพณีในท้องถิ่น ไม่ว่าจะประเพณีเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์หรือประเพณีฝังศพ และคติความเชื่อทางศาสนา ที่ปรากฏให้เห็นในศิลปกรรมร่วมสมัย

6. การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีพลังต่อการผลักดันการเปลี่ยนแปลงสังคมให้ยอมรับศักยภาพของท้องถิ่นมากขึ้น

7. การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเผยให้เห็นโลกของการต่อสู้และการผสมผสานทางวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับการให้ความหมาย คุณค่า และชีวิตจิตใจของชาวบ้านธรรมดา

ยงยุทธ ชูแว่น (2551: 369) ได้อธิบายว่า คุณค่า ความสำคัญ และบทบาทของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในปัจจุบัน มีอยู่อย่างน้อย 3 ประการที่สัมพันธ์กัน ดังนี้

1. เป็นการสร้างสำนึกประวัติศาสตร์ของประชาชนในท้องถิ่นให้ตระหนักถึงคุณค่าของตัวเองและชุมชน

2. เป็นความรู้ที่มีประโยชน์สำหรับการกำหนดนโยบายการพัฒนาให้สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพและข้อจำกัดของแต่ละท้องถิ่น

3. เกิดเป็นองค์ความรู้ที่ช่วยให้มีความสมดุลแก่การศึกษาประวัติศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับศูนย์กลางมากเกินไป

ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ (2554: 156 - 163) ได้อธิบายถึงบทบาทและคุณค่าของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น พอสรุปได้ ดังนี้

1. ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นช่วยให้ภาพของประวัติศาสตร์ชัดเจนยิ่งขึ้น

2. ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีส่วนช่วยให้รู้จักตัวตนและสร้างสำนึกรักท้องถิ่น ประวัติความเป็นมาและเรื่องราวในอดีตของชุมชนสามารถบอกได้ว่าชุมชนนั้นเคยทำอะไรได้บ้าง ทำอะไรไม่ได้บ้าง กลัวหรือชอบอะไร เชื่อหรือไม่เชื่ออะไร มีแนวทางแก้ไขปัญหอย่างไร สิ่งเหล่านี้ได้รวบรวมกลายเป็นภูมิปัญญาและสิ่งที่สืบทอดต่อมายังผู้คนในท้องถิ่นนั้น การกลับไปรู้จักตัวตนของผู้คนในท้องถิ่นจึงมีความสำคัญสำหรับชีวิตในอนาคต

3. ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นแบบเรียนให้กับท้องถิ่น การเรียนรู้เรื่องของตนเองและผู้คนในชุมชนจึงเป็นการให้ทราบเรื่อง และชุมชนของตนเอง เพื่อสร้างสำนึกในคุณค่าของตนเองและของผู้คนในชุมชน

4. ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีส่วนให้ชุมชนได้ทราบถึงความสำคัญและบทบาทของสถานที่ โบราณสถาน และโบราณวัตถุที่ปรากฏในพื้นที่นั้น ๆ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจึงช่วยรักษาและใช้ประโยชน์พื้นที่ ทั้งโบราณสถานและโบราณวัตถุ

5. ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นยังใช้ต่อรองกับรัฐได้ การที่ชาวบ้านได้ศึกษาเรื่องราวความเปลี่ยนแปลงของท้องถิ่นที่หลังจากที่รัฐบาลได้สร้างเขื่อนต่าง ๆ หลังจากได้ทราบถึงปัญหาและแนว

ทางแก้ไขแล้ว ชาวบ้านได้ร้องเรียนต่อรัฐบาลโดยอ้างงานวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเรื่องดังกล่าวจน รัฐบาลได้ยินยอมจ่ายเงินเป็นค่าชดเชยให้

ศศิพัชร จำปา (2558: 11) ได้กล่าวถึงคุณค่าของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นว่า เป็นรายวิชา ที่เหมาะสมในการตอบรับกับจุดมุ่งหมายทางการศึกษาในระดับต่าง ๆ ที่ต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้ความ เข้าใจในประวัติความเป็นมาของชุมชนท้องถิ่นตนเองในด้านต่าง ๆ จนเกิดความรัก ความภูมิใจใน ท้องถิ่นของตน นอกจากนี้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่นที่แต่ละแห่งเป็นส่วนประกอบสำคัญของ ความเป็นชาติแล้ว การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ และประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยเน้น กระบวนการพัฒนาภูมิปัญญายังสามารถสร้างเจตคติและค่านิยมอันเป็นคุณค่าของประวัติศาสตร์ได้

การศึกษาคุณค่าของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การศึกษา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นช่วยอธิบายวิวัฒนาการของวัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีชีวิตของผู้คนในยุคต่าง ๆ รวมถึงสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม องค์ความรู้ประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นมีผลต่อชุมชนท้องถิ่นหลายประการ ช่วยให้รู้จักตัวตนและสร้างสำนึกรักท้องถิ่น เกิดความ ภูมิใจในท้องถิ่นของตน นอกจากนี้ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นยังช่วยสร้างตำราและแบบเรียนให้กับ ท้องถิ่น และยังเป็นข้อมูลสำหรับการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อการ ท่องเที่ยวอีกด้วย

2.3 แนวทางการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

จากการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้มี นักประวัติศาสตร์ นักการศึกษาได้กล่าวถึงแนวทางการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไว้ ดังนี้

Herman Preston (1981: 314) ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ได้แก่ การใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ การใช้ชีวประวัติและ อัตชีวประวัติ การสืบค้นเรื่องราวในอดีตของท้องถิ่น เป็นการหาร่องรอยของท้องถิ่น การเชื่อมโยง ความสัมพันธ์ระหว่างอดีตกับปัจจุบัน การสอนให้เด็มนอกทัศน์เกี่ยวกับเวลา การสอนให้เข้าใจคำศัพท์ เฉพาะทางประวัติศาสตร์ การคิดถึงเหตุการณ์ โดยสามารถลำดับเหตุการณ์ตามระยะเวลาที่เกิดได้ การอ่านและฟังนิทานพื้นบ้าน การสอนโดยใช้ภาพทางประวัติศาสตร์ การใช้ดนตรีและเพลง การ สสำรวจหลักฐานข้อมูลของท้องถิ่น และการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนใช้จินตนาการ

John Jarolime (1986: 149-154) ได้เสนอแนะกิจกรรมการเรียนการสอน ประวัติศาสตร์ในห้องเรียนที่น่าสนใจ เหมาะสำหรับการนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสใช้วิธีการศึกษาอย่างหลากหลาย ได้แก่ การสำรวจ หลักฐานหรือข้อมูลทางประวัติศาสตร์จากพิพิธภัณฑ์หรือศูนย์วัฒนธรรมของท้องถิ่น การพูดคุยกับผู้

อาวุโส การสัมภาษณ์หรือพูดคุยกับบุคคลที่อยู่ในเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ (วิธีการประวัติศาสตร์บอกเล่า) การใช้ภาพยนตร์หรือแผ่นเสียง การอ่านเอกสารทางประวัติศาสตร์ และการทำโครงการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์

สิริวรรณ ศรีพหล (2554: 49 - 51) ได้อธิบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นว่า มีแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ดังนี้

1. วิธีการประวัติศาสตร์บอกเล่า (Oral History) เป็นวิธีการหนึ่งที่ยุทธศาสตร์สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสอนวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจะให้มีชีวิตชีวา น่าเชื่อถือ ไม่น่าเบื่อหน่าย วิธีการหนึ่งที่เหมาะสมนำมาใช้ คือ วิธีการประวัติศาสตร์บอกเล่า Mchaffy, Stitton, and David (1979) ได้ชี้ให้เห็นว่าวิธีการประวัติศาสตร์บอกเล่าจะช่วยให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นไม่เฉื่อยชา และนักเรียนจะรู้สึกเหมือนว่าข้อมูลทางประวัติศาสตร์มีอยู่รอบตัวเขา

ในบางครั้ง หลักฐานทางประวัติศาสตร์ไม่ว่าจะเป็นหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือหลักฐานที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรที่มีอยู่ในท้องถิ่นล้วนมีความสำคัญยิ่งต่อการศึกษา ค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น แต่ในบางครั้งหลักฐานอาจมีไม่เพียงพอ หรือยังไม่กระจ่าง ทำให้เนื้อหาสาระประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอาจยังไม่สมบูรณ์นัก ครูผู้สอนจึงควรนำวิธีการประวัติศาสตร์บอกเล่าเพื่อให้นักเรียนค้นคว้าหาข้อมูลประกอบ จะทำให้นโยบายของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ครูผู้สอนควรมีขั้นตอนที่จะให้ผู้เรียนรวบรวมข้อมูลจากการบอกเล่า ดังนี้

1. เตรียมอุปกรณ์ การรวบรวมข้อมูล ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง เทปบันทึกเสียง
2. อธิบายมโนทัศน์ของประวัติศาสตร์จากการบอกเล่าให้นักเรียน
3. แนะนำผู้เรียนให้รู้จักเครื่องมือ
4. ให้นักเรียนรู้จักการจดบันทึก
5. เชิญบุคคลที่น่าสนใจมาที่ห้องเรียนเพื่อให้นักเรียนได้สัมภาษณ์
6. เลือกหัวข้อที่จะให้นักเรียนค้นคว้าจากข้อมูล
7. อภิปรายกลยุทธ์หรือเทคนิคในการสัมภาษณ์ให้นักเรียน
8. จัดตารางการสัมภาษณ์
9. เลือกเทปบันทึกเสียงที่นักเรียนไปบันทึกมา มาฟังร่วมกันในห้องเรียนเพื่อให้

นักเรียนฝึกฝนการเขียนรายงาน

10. จัดแสดงผลงานของนักเรียน

2. การศึกษานอกสถานที่โดยเฉพาะแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น นับเป็นวิธีการที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เมื่อครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์สอนในส่วนที่

เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ผู้สอนควรนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ โดยไปยังแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระในวิชา เช่น การศึกษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ วัด พิพิธภัณฑสถาน ร่องรอยความเจริญทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น

การพานักเรียนไปแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ทำให้นักเรียนได้พบเห็นและรับรู้สาเหตุการณ์หรือเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นตนนั้นเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริง เพราะมีหลักฐานและร่องรอยยืนยันเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ นอกจากนี้นักเรียนจะได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงแล้ว ยังทำให้นักเรียนเกิดความภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง เกิดความรักและหวงแหนในมรดกที่บรรพบุรุษในท้องถิ่นของตนได้ให้ไว้กับชนรุ่นหลัง

การศึกษานอกสถานที่ประกอบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนั้น สิ่งสำคัญคือ ครูจะต้องวางแผนกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่อย่างรัดกุม มีวัตถุประสงค์ในการไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่แน่นอนรวมทั้งมีการสรุปผลหรืออภิปรายผลหลังจากการศึกษานอกสถานที่แล้ว

3. การสำรวจหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น การให้นักเรียนฝึกการสำรวจค้นหาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นของตน นับเป็นอีกวิธีการหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสัมผัสกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นด้วยตนเอง โดยเฉพาะผู้เรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มักจะสนใจหรืออยากจะสัมผัสกับหลักฐานที่เป็นจริงและที่ปรากฏในท้องถิ่น จึงจะเชื่อถือเนื้อหาสาระประวัติศาสตร์ที่ครูสอนไปแล้วมากขึ้น การให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสัมผัสกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นโดยตรง นอกจากจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจสิ่งที่เรียนได้ยิ่งขึ้นแล้ว ยังเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีความมั่นใจว่าประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่กำลังศึกษาอยู่นั้นมิใช่เรื่องราวที่เลื่อนลอยแต่อย่างใด

4. การจัดโครงการต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อให้การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีประสิทธิภาพ ครูผู้สอนควรให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ โดยอาจจะจัดทำในรูปแบบของโครงการหรือโครงการ และมอบหมายให้ผู้เรียนไปปฏิบัติ เช่น การจัดเอกสารเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อเผยแพร่ในสังคม การจัดเอกสารแนะนำเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นให้แก่ผู้สนใจทั่วไป การเขียนชีวประวัติของบุคคลสำคัญในท้องถิ่น การจัดทำสมุดภาพเกี่ยวกับสถานที่สำคัญในท้องถิ่น การจัดทำคู่มือการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น เป็นต้น

การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจะมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงนั้น ผู้สอนจะต้องเชื่อมโยงเหตุการณ์ในส่วนที่เป็นประวัติศาสตร์ชาติกับประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น เมื่อผู้สอนสอนเนื้อหาที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติ ผู้สอนควรให้เนื้อหาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในส่วนที่เกี่ยวข้องควบคู่ไปด้วยกัน จะทำให้ผู้เรียนได้มองเห็นภาพความสัมพันธ์ระหว่างประวัติศาสตร์ชาติกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี แนวทางเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นดังกล่าวข้างต้นนั้น จะทำให้การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีความหมายและมีคุณค่ายิ่งขึ้น

ผู้เรียนจะมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมาของท้องถิ่นตนอย่างลึกซึ้ง ทำให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของท้องถิ่นตน โดยเฉพาะในการพัฒนาจิตสำนึกความรัก ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน ทำให้มีความรู้สึกหวงแหน ซึ่งนำไปสู่การอนุรักษ์ การส่งเสริม และการพัฒนาท้องถิ่นของตนให้เจริญยิ่งขึ้น (สิริวรรณ ศรีพหล, 2554: 51)

พรเพ็ญ ฮั่นตระกูล (2556: 346) กล่าวถึงประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ในการสร้างแหล่งข้อมูลสำหรับการศึกษาประวัติศาสตร์ในโรงเรียนว่า แหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ในโรงเรียนควรเน้นการเก็บข้อมูลและหลักฐานต่าง ๆ ของชุมชน (Local History) มากที่สุด โรงเรียน ครู ร่วมกับนักเรียนสามารถช่วยกันสร้างสรรค์แหล่งข้อมูลของชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยให้เป็นเครื่องมือสำหรับการเรียนการสอนและเป็นสื่อกลางในการนำโรงเรียน ครู และนักเรียนออกไปมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชน นอกโรงเรียนและภายนอกโรงเรียนที่มีประสิทธิผล ทำให้นักเรียนมองเห็นคุณค่าของประวัติศาสตร์ที่ยังมีลมหายใจอยู่ รู้จักสังคมชุมชนที่แวดล้อมตนอยู่ สามารถสร้างปฏิสัมพันธ์และความเข้าใจต่อสังคมชุมชน เกิดองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสังคมชุมชนนั้นด้วย

สิริวรรณ ศรีพหล (2557: 74 - 76) อธิบายถึงแหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในระดับท้องถิ่นว่า แหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในระดับท้องถิ่น ซึ่งในท้องถิ่นมีแหล่งการเรียนรู้ที่สามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ได้มากมาย เพียงแต่ครูผู้สอนประวัติศาสตร์จะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระและวัยของผู้เรียน สำหรับแหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในระดับท้องถิ่นที่สำคัญได้แก่ วิทยากรหรือบุคคล วัด มัสยิด โบสถ์ ศาลหลักเมือง อนุสาวรีย์ แหล่งชุมชนโบราณ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ห้องสมุดโรงเรียน มหาวิทยาลัย ป้ายจารึก สถานีรถไฟ โรงเรียน ต้นไม้ และสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2557: 79 - 139) เสนอแนวทางการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น พอสรุปได้ดังนี้ ตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้ความสำคัญกับการศึกษาแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนสังเกต สืบค้นจากสถานที่จริง และได้สอบถาม ฟัง อ่านจากผู้รู้ เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องราวซึ่งจะสร้างแรงบันดาลใจและความเข้าใจให้กับผู้เรียนได้มากขึ้น แนวทางในการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่สำคัญ ๆ ได้แก่ การจัดค่ายประวัติศาสตร์ การจัดกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ การใช้ Time Line หรือเส้นเวลา กิจกรรมสืบค้นประวัติศาสตร์ชุมชน การเรียนการสอนแบบแสดงบทบาทสมมติ กิจกรรมการเรียนรู้โดยการไปทัศนศึกษา กิจกรรมยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น กิจกรรมการสอนแบบ 4 MAT และกิจกรรมการเรียนรู้โครงงานทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

การสอนประวัติศาสตร์ มีวิธีการสอนที่นำวิธีการที่นักประวัติศาสตร์ใช้ในการศึกษา คือ วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Method) ซึ่งเป็นกระบวนการที่แสวงหาข้อเท็จจริงทาง

ประวัติศาสตร์ที่เกิดจากการศึกษาเอกสารและหลักฐานต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นการศึกษาอย่างเป็นระบบและเป็นระเบียบ บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสำหรับนักเรียนในสถานศึกษา ครูสามารถนำวิธีการดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น คือ วิธีการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ หมายถึงวิธีการสอนโดยใช้วิธีการที่นักประวัติศาสตร์ใช้ในการค้นคว้าหาความรู้ทางประวัติศาสตร์ มาจัดขั้นตอนการเรียนการสอน อย่างเป็นลำดับเพื่อให้ให้นักเรียนได้องค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น บนพื้นฐานของการกำหนดประเด็นปัญหา การตั้งสมมติฐาน การรวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ และตีความหลักฐานหรือข้อมูลเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปหรือผลของการศึกษาค้นคว้า โดยวิธีการสอนนี้จะทำให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ไขปัญหา กล้าเผชิญสถานการณ์ ได้มีส่วนร่วม และได้ร่วมมือพึ่งพาอาศัยกัน อันเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในท้องถิ่น (สิริวรรณ ศรีพหล, 2557: 44 และ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2557: 138)

พลับพลึง คงชนะ (2556: 45 - 46); สิริวรรณ ศรีพหล (2557: 44 - 47) และ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2557: 138 - 139) ได้อธิบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Method) ไปในแนวทางเดียวกันว่าวิธีการดังกล่าวประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังมีรายละเอียดแต่ละขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นกำหนดปัญหาและการตั้งสมมติฐาน การกำหนดปัญหาเป็นขั้นตอนแรกของวิธีสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ แต่ก่อนที่ผู้เรียนจะกำหนดปัญหาได้นั้น ครูผู้สอนต้องให้นักเรียนฝึกการสังเกตหรือตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับเรื่องราวของเหตุการณ์ในอดีต หรือการกระทำของบุคคลในประวัติศาสตร์ เพื่อให้เกิดข้อคิดว่า มีจุดใดหรือประเด็นที่สามารถนำมากำหนดเป็นปัญหาเพื่อการศึกษาและค้นหาคำตอบได้ การกำหนดปัญหานี้ ผู้สอนอาจช่วยให้ข้อเสนอแนะหรือร่วมกับผู้เรียนกำหนดปัญหาที่จะศึกษา เมื่อกำหนดปัญหาได้แล้ว ผู้สอนจะแนะนำผู้เรียนตั้งสมมติฐานเพื่อการค้นคว้าหาข้อสรุปต่อไป
2. ขั้นรวบรวมหลักฐาน ในขั้นนี้ผู้สอนจะต้องให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีค้นคว้า และบอกแหล่งที่ผู้เรียนจะสามารถแสวงหาและรวบรวมหลักฐาน สิ่งที่ผู้สอนจะต้องแนะนำได้แก่ ประเภทหลักฐาน วิธีการค้นคว้าข้อมูลหรือหลักฐานในห้องสมุด บรรณานุกรมเกี่ยวกับเอกสารทางวิชาการ และการค้นหาข้อมูลจากเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา
3. ขั้นการวิเคราะห์และประเมินคุณค่าข้อมูลและหลักฐาน เมื่อรวบรวมหลักฐานได้มากพอสมควรแล้ว ผู้เรียนจะต้องนำข้อมูลและหลักฐานนั้น ๆ มาวิเคราะห์และประเมินคุณค่า
4. ขั้นตีความหลักฐานและสังเคราะห์ข้อมูลและหลักฐาน เมื่อหลักฐานหรือข้อมูลได้มีการวิเคราะห์และประเมินคุณค่าแล้ว ผู้สอนจะให้ผู้เรียนตีความหลักฐานหรือข้อมูล แล้วทำการ

สังเคราะห์ข้อมูลเหล่านั้น การสังเคราะห์ข้อมูล เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนต้องพยายามเรียบเรียงความคิดของตนเองโดยอาศัยข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์ ในขั้นตอนนี้หากพบข้อค้นพบใหม่ ๆ ผู้เรียนสามารถย้อนกลับไปศึกษาหลักฐานหรือข้อมูลเพิ่มเติมได้ เพื่อนำมาใช้ในการสังเคราะห์ เมื่อสังเคราะห์แล้วผู้เรียนจะเรียบเรียงเนื้อหาใหม่ในลักษณะการอภิปรายโดยมีความคิดเห็นของผู้ศึกษาประกอบและแสดงความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงและแนวคิดเข้าด้วยกัน ในขั้นตอนนี้คาดว่าผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

5. ขั้นเสนอผลการศึกษา นับเป็นขั้นตอนสำคัญของวิธีสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ เป็นขั้นของการนำเสนอข้อมูลที่ผ่านการค้นคว้าและสังเคราะห์มาแล้ว มาเรียบเรียงเป็นความรู้และแนวคิดสำคัญ การนำเสนอเนื้อหาในขั้นนี้ ผู้เรียนสามารถเสนอเนื้อหาได้หลายรูปแบบ เช่น การจัดทำเป็นรายงาน การเขียนเป็นบทความ การบรรยาย อภิปราย สัมมนา หรือเสนอในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น เว็บไซต์ต่าง ๆ ทั้งนี้ผู้เรียนต้องเสนอผลการศึกษาที่น่าสนใจและมีความสมบูรณ์ น่าเชื่อถือ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2557: 139 - 140) ให้ข้อเสนอแนะการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical method) สำหรับนักเรียนประถมศึกษาควรคำนึง ดังนี้

1. การกำหนดหัวข้อที่จะศึกษา ครูควรกำหนดหัวข้อ ให้ผู้เรียนเลือกศึกษาหัวข้อที่กำหนด ควรเป็นหัวข้อเล็ก ๆ เป็นเรื่องที่ใกล้ตัว เหมาะสมกับระดับความรู้ ความสามารถของผู้เรียน
2. การรวบรวมข้อมูล ควรจะเป็นการศึกษาจากหลักฐานง่าย ๆ ควรแนะนำถึงวิธีการ การสอบถาม การเล่าเรื่อง การระบุหลักฐาน แหล่งข้อมูล การแยกแยะประเภทหลักฐาน ครูควรแนะนำ เตรียมเอกสารและสื่อที่เกี่ยวข้องไว้ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าตามความเหมาะสมกับระดับความรู้ ความสามารถของผู้เรียน
3. การวิเคราะห์/ประเมินค่า ควรให้ผู้เรียนได้รวบรวม เรียบเรียง หรือลำดับเหตุการณ์เรื่องที่จะศึกษา ตามหลักฐานที่หลากหลาย จากหลักฐานง่าย ๆ เหมาะสมกับระดับความรู้ ความสามารถของผู้เรียน ควรให้คำแนะนำ ชี้แนะ ในขณะที่นักเรียนศึกษา
4. การตีความ/สังเคราะห์ ควรให้ผู้เรียนได้ตีความจากหลักฐานที่ศึกษาที่มีความขัดแย้งกัน ไม่สอดคล้องกัน ผู้เรียนตัดสินใจว่าจะเลือกสิ่งใด ด้วยเหตุผลอะไร ควรให้คำแนะนำชี้แนะ ในขณะที่นักเรียนศึกษา
5. การนำเสนอผลงาน ควรคำนึงถึงความสามารถของผู้เรียน อาจเป็นการเล่าเรื่อง ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น การแสดงผังความคิด ภาพวาด เป็นต้น

การสืบค้นเรื่องราวในท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical method) สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ไม่จำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ทุกขั้นตอนในครั้งเดียว ทั้งไม่ต้องสอน

ความหมาย ความสำคัญ ตามรูปแบบที่นำเป้าหมายสำหรับนักเรียน แต่สามารถที่จะจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจทีละขั้นตามลำดับ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมกับชั้นเรียน และวัยของผู้เรียน

เฉลิม นิติเขตต์ปรีชา (2559: 168 - 169) อธิบายเกี่ยวกับการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ดังนี้

1. ในแง่ของครูที่สอนประวัติศาสตร์สากลหรือต่างประเทศ ความหมายของ local history ก็คือ Thai history ซึ่งมีทางและควมค่าที่ผู้สอนจะได้เปรียบเทียบกับให้เห็นความสัมพันธ์และคุณค่าสำหรับคนในชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนไทย เพื่อให้เขาได้ทราบ fact ได้แลเห็นข้อดีและข้อบกพร่องในกระบวนการ ระบบ หรือสิ่งใด ๆ ของประวัติศาสตร์ชาติไทย ควรอย่างยิ่งที่ครูและนักเรียนจะได้มีการอภิปราย (discussion) วิเคราะห์ (analysis) และสังเคราะห์ (synthesis) เพื่อให้ได้แก่นแท้ของข้อเท็จจริง (fact) แต่ละเรื่อง นั้นจะนำมาซึ่ง concepts อันมีคุณประโยชน์ต่อผู้เรียนหรือแม้แต่ว่าผู้สอนเองและรวมถึงประเทศชาติเป็นส่วนรวมด้วย

2. ในแง่ของครูประวัติศาสตร์โดยทั่ว ๆ ไปในความหมายของ local history ประวัติศาสตร์ไทยเฉพาะส่วนของภาคต่าง ๆ ชุมชนต่าง ๆ เช่น ประวัติศาสตร์ลานนาไทย ประวัติศาสตร์อีสาน ประวัติศาสตร์ภาคใต้ ทั้งหมดนี้ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องราวที่มีความสำคัญและควมค่าแก่การหยิบยกขึ้นมาศึกษา วิเคราะห์และวิจารณ์ รวมทั้งการเปรียบเทียบเป็นบางเรื่องบางประการอีกด้วย

3. ในแง่ของครูประวัติศาสตร์ในแต่ละท้องถิ่น ความหมายของ local history ก็คือประวัติศาสตร์เฉพาะท้องถิ่น ส่วนกลางที่เป็นที่ตั้งของชุมชนหรือโรงเรียนนั้น ๆ

การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนับเป็นแนวการศึกษาประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง การศึกษาเรื่องราวของท้องถิ่นจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ความเป็นมาของท้องถิ่นว่ามีประวัติและพัฒนาการมาอย่างไร เผ่าพันธุ์ บรรพบุรุษคือใครมาจากไหน และบรรพบุรุษได้สร้างท้องถิ่นมาอย่างไร ทั้งความเจริญหรือความเสื่อม เพราะเหตุใด มรดกความเจริญของท้องถิ่นที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษมาจนปัจจุบันมีอะไรบ้าง และท้องถิ่นของตนได้เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างอาณาจักรไทยในประวัติศาสตร์อย่างไรบ้าง การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตน จะนำไปสู่ความเข้าใจและการสร้างจิตสำนึกของความรักความภูมิใจและความผูกพันในท้องถิ่นซึ่งเป็นแผ่นดินเกิด เมื่อเกิดความรักความผูกพันแล้วจะมีความหวังแทน และเป็นแรงผลักดันมุ่งพัฒนาท้องถิ่นต่อไป (สิริวรรณศรีพหล, 2554 : 49) สำหรับกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งขึ้นอยู่กับเทคนิคของผู้สอนในอันที่จะเชื่อมโยงหยิบยกหรือสอดแทรกเนื้อหาหรือเรื่องราวเข้าไปในวิชาประวัติศาสตร์เป็นส่วนรวมได้เสมอ ถ้าครูมีอุดมการณ์และตั้งใจจริงที่จะปลูกฝังและพัฒนาเยาวชน เพื่อให้มีวิวัฒนาการไปสู่การเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของชาติในอนาคต (เฉลิม นิติเขตต์ปรีชา, 2559: 169)

การศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นต้องอาศัยกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีหลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอน และแนวทางที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสวงหาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์จากเอกสารหลักฐานทางประวัติศาสตร์ต่าง ๆ ในท้องถิ่น อย่างเป็นระบบด้วยการสังเกต สัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาอภิปราย (discussion) วิเคราะห์ (analysis) สังเคราะห์ (synthesis) และตีความข้อมูล สรุปประเด็นหลัก ศึกษาประเด็นย่อยที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน DACIR

การนำกระบวนการเรียนการสอน DACIR มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมาของกระบวนการเรียนการสอน DACIR แนวคิด หลักการพื้นฐาน วัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอน DACIR และกระบวนการเรียนการสอน DACIR ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักการและจุดมุ่งหมาย มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ความเป็นมาของกระบวนการเรียนการสอน DACIR

กระบวนการจัดการเรียนการสอน DACIR พัฒนาขึ้นโดยชัยรัตน์ โตศิลา (2555) เพื่อใช้ในการพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ ซึ่งคำว่า DACIR มาจากขั้นตอน 5 ขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ดังนี้ 1) ขั้นอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา (D: Discussion on the issue of the study) 2) ขั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก(A: Analysis of the essential primary evidence) 3) ขั้นเปรียบเทียบข้อมูล (C: Comparison of data) 4) ขั้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ (I : Interaction with the historical evidence) 5) ขั้นนำเสนอข้อค้นพบ (R: Report the finding)

จากการศึกษาความเป็นมาของกระบวนการจัดการเรียนการสอน DACIR นั้นเป็นกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยกระบวนการเรียนการสอนดังกล่าวพัฒนาขึ้นมานั้นพิจารณาจากทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ และพัฒนากระบวนการเรียนการสอนนี้โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากนั้นได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสร้างกระบวนการเรียนการสอน แล้วนำไปทดลองกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยขั้นตอน 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. ชั้นอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา (Discussion on the issue of the study)
2. ชั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก (Analysis of the essential primary evidence)
3. ชั้นเปรียบเทียบข้อมูล (Comparison of data)
4. ชั้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ (Interaction with the historical evidence)
5. ชั้นนำเสนอข้อค้นพบ (Report the finding)

เมื่อพิจารณาจากผลของการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นพบว่า กระบวนการเรียนการสอนมีคุณภาพ ดังนี้ ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนหลังเรียนจาก กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทักษะ การคิดทางประวัติศาสตร์หลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 และทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนจากกระบวนการ เรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีพัฒนาการไปในทางที่ดีขึ้น นักเรียนสามารถกำหนดคำถามสำคัญ ตั้งสมมติฐาน วิเคราะห์ เปรียบเทียบ ตีความหลักฐาน และเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อนำเสนอข้อมูลใน รูปแบบของเส้นเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 หลักการพื้นฐานของกระบวนการเรียนการสอน DACIR

การศึกษางานวิจัยของ ชัยรัตน์ โตศิลา (2555) พบว่าหลักการพื้นฐานของ กระบวนการเรียนการสอน DACIR มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ชัยรัตน์ โตศิลา (2555: 130) ได้พัฒนากระบวนการเรียนการสอน DACIR ขึ้นโดยมี วัตถุประสงค์สำคัญเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียน มีหลักการพื้นฐานสำคัญ ของกระบวนการเรียนการสอน 5 ประการ ดังนี้

1. ในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ผู้สอนควรให้ผู้เรียนฝึกตั้งสมมติฐานไว้เป็น กรอบความคิดเพื่อเชื่อมโยงคำถามที่ผู้เรียนต้องการหาคำตอบกับวิธีการค้นคว้าข้อมูลมาตอบคำตอบ นั้นได้ตรงตามประเด็นที่ตั้งไว้
2. การจัดเตรียมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของครูเพื่อนำมาใช้ในการศึกษาและ อภิปรายประเด็นทางประวัติศาสตร์มีส่วนช่วยกระตุ้นความสนใจในการเรียนการสอนและส่งเสริม ทักษะในการสืบค้นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียนเพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอน
3. การใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์ ที่ศึกษามาใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้มีการปฏิสัมพันธ์กับ หลักฐานทางประวัติศาสตร์และเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดมุมมองและแนวคิดทางประวัติศาสตร์ที่ กว้างขวางมากขึ้น

4. การให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดในการวิพากษ์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในประเด็นต่าง ๆ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความหลากหลายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาจะเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการคิดในระดับต่าง ๆ ในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

5. การให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติในการแสวงหาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ โดยการสืบค้น วิเคราะห์ ตีความ และสังเคราะห์ข้อมูลช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ พัฒนาความรู้ความเข้าใจขึ้นได้ด้วยตนเอง สามารถเชื่อมโยงข้อความรู้ได้อย่างถูกต้องสมเหตุสมผล จนนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์

การศึกษาเกี่ยวกับหลักการของกระบวนการเรียนการสอน DACIR สรุปได้ว่าหลักการของกระบวนการเรียนการสอน DACIR นั้น มีหลักการเพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ การให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ทดลอง ค้นหา ตรวจสอบคำตอบด้วยตนเอง การใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์จากหลาย ๆ แหล่งที่มีความสัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษา การให้ผู้เรียนวิพากษ์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ และการจัดเตรียมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของครู สิ่งเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์ เกิดการเรียนรู้ พัฒนาความรู้ความเข้าใจขึ้นได้ด้วยตนเอง ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการคิดต่าง ๆ ในการเรียนประวัติศาสตร์ รวมถึงเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดมุมมองและแนวคิดทางประวัติศาสตร์ ช่วยกระตุ้นความสนใจในการเรียนการสอนและทักษะในการค้นหาหลักฐานของผู้เรียนเพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอน

3.3 วัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอน DACIR

กระบวนการเรียนการสอน DACIR เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสำหรับจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้พัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ ของผู้เรียน ซึ่งเน้นทักษะที่ว่าด้วยการอภิปราย วิเคราะห์หลักฐาน เปรียบเทียบข้อมูล การปฏิสัมพันธ์กับหลักฐาน และการนำเสนอข้อมูล กระบวนการเรียนการสอนนี้มีหลักการรองรับและมีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ มีการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเป็นไปตามลำดับขั้นตอน และในแต่ละขั้นตอนมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนนี้มีขั้นตอนการเรียนการสอนที่แตกต่างจากขั้นตอนการเรียนการสอนตามวิธีการประวัติศาสตร์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนอยู่ทั่วไป กล่าวคือ กระบวนการเรียนการสอนนี้ได้พัฒนามาจากการนำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาบูรณาการร่วมกับวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1-2 และ 3 (Drake and Brown, 2003) ลักษณะเด่นของกระบวนการเรียนการสอนนี้คือ การที่นักเรียนได้ฝึกวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบซึ่งมีความเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในยุคปัจจุบันที่เน้นจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้โดยการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน ให้สามารถพัฒนาตนเองได้ ได้ลงมือศึกษาค้นคว้า คิดแก้ปัญหา และ

ปฏิบัติงานเพื่อสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนจัดสถานการณ์ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ (ชัยรัตน์ โตศิลา, 2555: 134 - 135)

การศึกษาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอน DACIR สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอน DACIR นี้พัฒนาขึ้นสำหรับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ซึ่งเน้นทักษะที่ว่าด้วยการอภิปราย วิเคราะห์หลักฐาน เปรียบเทียบข้อมูล การปฏิสัมพันธ์กับหลักฐาน และการนำเสนอข้อมูล โดยที่กระบวนการเรียนการสอนนี้มีหลักการรองรับและมีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ

3.4 ขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน DACIR

กระบวนการเรียนการสอน DACIR เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เกิดจากการสังเคราะห์หลักการ วัตถุประสงค์ แล้วพัฒนาขึ้นสำหรับจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ซึ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

ชัยรัตน์ โตศิลา (2555: 171 - 174) กระบวนการเรียนการสอน DACIR ประกอบด้วยขั้นตอนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนที่ 1 ขั้นอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา (Discussion on the issue of the study) เป็นขั้นการอภิปรายเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่จะนำไปสู่การกำหนดคำถามสำคัญ การตั้งสมมติฐาน การกำหนดกรอบเนื้อหาเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและการศึกษาเนื้อหาสาระเพื่อนำไปสู่การศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ผู้เรียนต้องศึกษา ค้นคว้าและตรวจสอบต่อไป ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

- 1) ผู้สอนยกตัวอย่างเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสงสัย
- 2) ผู้สอนให้ผู้เรียนฝึกตั้งคำถามจากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ผู้สอนยกตัวอย่าง
- 3) ผู้สอนใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งสมมติฐานเพื่อตอบคำถามสำคัญที่ผู้เรียนกำหนดขึ้น อันเป็นการนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวทางที่ผู้เรียนต้องศึกษา ค้นคว้าและตรวจสอบต่อไป

4) ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่เป็นพื้นฐานซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ต้องศึกษาจากเอกสารหรือหนังสือที่ผู้สอนแนะนำ

2. ขั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก (Analysis of the essential primary evidence) เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ จำนวน 1 ชิ้น เพื่อให้ผู้เรียนอภิปรายในบริบทต่าง ๆ ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอนดังนี้

- 1) ผู้สอนจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญซึ่งมีความสัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษา จำนวน 1 ชิ้น เพื่อให้ผู้เรียนศึกษา

2) ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้เขียนหรือแหล่งที่มา ชื่อเรื่อง วันที่ ชนิดของเอกสาร สาระสำคัญของเอกสาร และวัตถุประสงค์ของผู้เขียน และอคติของผู้เขียน

3. ชั้นเปรียบเทียบข้อมูล (Comparison of data) เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นหรือชั้นรองทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษา จำนวน 2 - 3 ชั้น เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และเชื่อมโยงข้อค้นพบดังกล่าวเพื่อนำไปสู่การเปรียบเทียบกับข้อค้นพบที่ได้จากขั้นตอนที่ 2 ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

1) ผู้สอนจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นและหรือหลักฐานชั้นรองทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษา จำนวน 2 - 3 ชั้น ที่มีเนื้อหาสนับสนุนและเนื้อหาที่แตกต่างจากหลักฐานในขั้นตอนที่ 2 เพื่อให้ผู้เรียนศึกษา

2) ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์แต่ละชั้นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้เขียนหรือแหล่งที่มา ชื่อเรื่อง วันที่ ชนิดของเอกสาร สาระสำคัญของเอกสาร วัตถุประสงค์และอคติของผู้เขียนที่สัมพันธ์กับประเด็น/บริบททางประวัติศาสตร์

3) ผู้เรียนเปรียบเทียบข้อมูลของหลักฐานทางประวัติศาสตร์แต่ละชั้นตามประเด็น ที่ได้วิเคราะห์และตีความกับหลักฐานหลักในขั้นตอนที่ 2

4) ผู้เรียนนำเสนอผลการเปรียบเทียบข้อเท็จจริงที่ได้จากข้อค้นพบในขั้นตอนนี้กับข้อค้นพบที่ได้จากหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ 2

4. ชั้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานประวัติศาสตร์ (Interaction with the historical evidence) เป็นขั้นที่ผู้เรียนเป็นผู้ค้นคว้าและหรือจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นหรือชั้นรองทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ 2 โดยนำมาวิเคราะห์และตีความ เพื่อนำไปสู่การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ได้จากข้อค้นพบในขั้นตอนที่ 2 และ 3 ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

1) ผู้เรียนค้นคว้าและจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นหรือชั้นรองทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ 2

2) ผู้เรียนนำหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ได้ค้นคว้าและจัดเตรียมด้วยตนเองมาวิเคราะห์และตีความในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้เขียนหรือแหล่งที่มา ชื่อเรื่อง วันที่ ชนิดของเอกสาร สาระสำคัญของเอกสาร วัตถุประสงค์และอคติของผู้เขียนที่สัมพันธ์กับประเด็น/บริบททางประวัติศาสตร์

3) ผู้เรียนเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ได้กับข้อค้นพบในขั้นตอนที่ 2 และ 3 เพื่อตอบสนองมาตรฐานอย่างมีเหตุผล มีความต่อเนื่องและมีการอ้างอิงข้อเท็จจริงโดยนำเสนอทั้งข้อมูลที่เป็นแนวคิดสนับสนุนและแนวคิดที่ขัดแย้งกับแนวคิดหลัก

5. ขั้่นนำเสนอข้อค้นพบหรือนำเสนอผลงาน (Report the finding or Presentations) เป็นขั้นที่ผู้เรียนนำเสนอเรื่องราวที่ศึกษาเพื่อตอบสนองมาตรฐานอย่างมีเหตุผล มีความต่อเนื่องและมีการอ้างอิงข้อเท็จจริง โดยนำเสนอทั้งข้อมูลที่เป็นแนวคิดสนับสนุนและแนวคิดที่ขัดแย้งกับแนวคิดหลัก ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

1) ผู้เรียนออกแบบแนวทางการนำเสนอเรื่องราวที่ศึกษา เพื่อตอบสนองมาตรฐานอย่างมีเหตุผล มีความต่อเนื่องและมีการอ้างอิงข้อเท็จจริง โดยนำเสนอทั้งข้อมูลที่เป็นแนวคิดสนับสนุนและแนวคิดที่ขัดแย้งกับแนวคิดหลัก ในลักษณะของแผนผังความคิดหรือเส้นเวลา

2) ผู้เรียนนำเสนอเรื่องราวที่ศึกษา

3) ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับข้อสรุปที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ได้ศึกษา

4) ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์การเรียนรู้ที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนการสอนตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน

การศึกษาเกี่ยวกับขั้นตอนกระบวนการเรียนการสอน DACIR สรุปได้ว่ากระบวนการเรียนการสอนนี้มีขั้นตอนการเรียนการสอนที่แตกต่างจากขั้นตอนการเรียนการสอนตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Method) ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่เป็นอยู่ทั่วไป เพราะกระบวนการเรียนการสอนนี้พัฒนามาจากวิธีการทางประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นวิธีการสำคัญในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ เพื่อเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนในการวิเคราะห์ ตรวจสอบ ตีความและเชื่อมโยงความรู้ทางประวัติศาสตร์ โดยนำวิธีการดังกล่าวมาบูรณาการร่วมกับวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3 อันเป็นวิธีการสำคัญในการวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์

แนวคิดเกี่ยวกับมโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์

การศึกษามโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อที่ศึกษาออกเป็นหัวข้อย่อย ดังนี้ ความหมายมโนทัศน์ ทฤษฎีการเรียนรู้มโนทัศน์ ลักษณะของมโนทัศน์ ประเภทของมโนทัศน์ การเรียนรู้มโนทัศน์ และมโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

4.1 ความหมายของมโนทัศน์

มโนทัศน์มาจากคำภาษาอังกฤษว่า “Concept” ซึ่งนักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ใช้คำเรียกแตกต่างกันไป เช่น สังกัป ความคิดรวบยอด มโนภาพ มโนมิติ มโนทัศน์ ซึ่งนักจิตวิทยา นักการศึกษา และนักวิชาการได้ให้ความหมายของมโนทัศน์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

Phillip L. Harriman (1947: 80) ให้ความหมายของมโนทัศน์ว่า คือแนวความคิดในการสัมพันธ์สิ่งของประสบการณ์หรือสถานการณ์ โดยอาศัยประสบการณ์เดิมเพื่อใช้ในการรวมหรือแยกประเภทสิ่งของ ประสบการณ์ หรือสถานการณ์นั้น

Bruner (1956: 244) ให้ความหมายของมโนทัศน์ว่า หมายถึง การจัดประเภทของสิ่งของ การกระทำ หรือความคิดที่ได้มาจากการจัดสิ่งของเหล่านั้นอย่างเป็นหมวดหมู่ โดยอาศัยคุณลักษณะเฉพาะเป็นเกณฑ์

De Cecco (1968: 388) ให้ความหมายของมโนทัศน์ว่า หมายถึง ชั้นของสิ่งเร้าที่มีคุณลักษณะสามัญร่วมกัน สิ่งเร้านี้มักจะเป็นวัตถุ เหตุการณ์ บุคคล เราจะเรียกสิ่งเร้านี้โดยตั้งชื่อ เช่น หนังสือ สงคราม นักเรียน สาวสวย ครูที่อุทิศตน ยาหลอนประสาท สิ่งเร้าบางอย่างไม่เป็นมโนทัศน์ เช่น อลิซาเบธ เทเลอร์ หนังสือสงครามและสันติภาพ สงครามเวียดนาม สงครามดอกกุหลาบ ซึ่งเป็นเพียงสิ่งเร้าไม่ใช่ชั้นของสิ่งเร้า

Barry K. Beyer (1971: 111) ได้ให้ความหมายของมโนทัศน์ว่า หมายถึง มโนภาพของสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสมอง

Klausmeier and Ripple (1971: 397) กล่าวถึงมโนทัศน์ว่า มโนทัศน์จะบอกรายละเอียดคุณลักษณะของสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุสิ่งของ เหตุการณ์ หรือกระบวนการ ซึ่งทำให้เราสามารถแยกสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นออกจากสิ่งอื่น ๆ ได้ และขณะเดียวกันก็สามารถเชื่อมโยงเข้ากับกลุ่มสิ่งของประเภทเดียวกันได้

Good (1973: 118) ได้ให้ความหมายของมโนทัศน์ 3 ประการ คือ 1) ความคิด หรือสัญลักษณ์ของส่วนประกอบหรือลักษณะร่วมที่สามารถแยกออกเป็นกลุ่มเป็นประเภทได้ 2) สัญลักษณ์เชิงความคิดทั่วไป หรือเชิงนามธรรมที่เกี่ยวกับสถานการณ์ กิจการ หรือวัตถุ และ 3) ความคิด ความเห็น หรือมโนภาพ

Edgar and Stanley (1973) ได้ให้ความหมายของมโนทัศน์ว่า หมายถึง ประเภทของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีลักษณะนามธรรมที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะทั้งหมด ของประเภทหรือชั้นเฉพาะอย่างของวัตถุหรือความคิดต่าง ๆ

Merrill and Tennyson (1977: 3) ให้ความหมายของมโนทัศน์ว่า หมายถึง ชุดของวัตถุ สัญลักษณ์ หรือเหตุการณ์ที่ได้จัดเข้าไว้เป็นกลุ่มบนพื้นฐานของลักษณะที่มีร่วมกันและสามารถสรุปอ้างอิงโดยชื่อหรือสัญลักษณ์เฉพาะ

Woolfolk (1993: 220) ได้อธิบายลักษณะของมโนทัศน์ว่า เป็นการจัดประเภทของ เหตุการณ์ ความคิด สิ่งของ หรือตัวบุคคลที่มีคุณลักษณะร่วมกัน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2532: 18) ได้กล่าวถึงมโนทัศน์ว่า หมายถึงภาพที่เกิดขึ้นในใจของ บุคคลเกี่ยวกับกลุ่มของสิ่งเร้าที่มีคุณสมบัติ ลักษณะร่วมกัน กลุ่มของสิ่งเร้านี้อาจเป็นชนิด ประเภท วัตถุ ธรรมชาติ เหตุการณ์หรือบุคคลก็ได้

ลาวัญย์ วิทยาอุทกกุล (2533: 78) ให้นิยามของมโนทัศน์ (Concept) ว่าเป็น แนวความคิดที่สรุปรวบยอดได้จากข้อเท็จจริงที่แสดงถึงความเข้าใจต่อปรากฏการณ์หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่เป็นข้อเท็จจริง

กัญติมา พรหมอักษร (2545: 24) สรุปความหมายของมโนทัศน์ว่า หมายถึง การจัด กลุ่มของสิ่งเร้าที่มีคุณลักษณะร่วมกัน มโนทัศน์เป็นความคิดที่อยู่ในรูปของนามธรรม เกิดจากผลสรุป ในการรับรู้คุณลักษณะของสิ่งที่คล้ายคลึงกันมารวมอยู่ในหมวดหมู่เดียวกัน

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2549: 2) ได้ให้นิยามของมโนทัศน์ว่า หมายถึง ภาพใน ความคิด ที่เปรียบเสมือน ภาพตัวแทน หมวดหมู่ของวัตถุ เหตุการณ์ คน แนวความคิดหรือ ประสบการณ์ที่มีองค์ประกอบพื้นฐานใกล้เคียงกันหมวดหมู่หนึ่ง ซึ่งแต่ละสิ่งในหมวดหมู่นั้นอาจมี ความแตกต่าง หลากหลาย แต่มีลักษณะร่วมกันมากพอที่จะบอกได้ว่าสิ่งนั้นคืออะไร โดยแต่ละมโน ทัศน์จะแทนด้วยถ้อยคำที่คนในสังคมเข้าใจร่วมกัน

เฉลิมลาภ ทองอาจ (2550: 49) สรุปว่ามโนทัศน์ หมายถึง หมวดหมู่ทางความคิด เกี่ยวกับทุกสรรพสิ่งที่อยู่ในจิตใจซึ่งประกอบขึ้นจากตัวอย่างหรือสมาชิกที่มีลักษณะ คุณสมบัติ หรือ กฎเกณฑ์ที่ร่วมกันอยู่ ทำให้เกิดความแตกต่างจากหมวดหมู่อื่น ๆ โดยใช้ถ้อยคำระบุชื่อและนิยามเพื่อ แสดงขอบเขตของมโนทัศน์

วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2557: 11) ให้ความหมายของมโนทัศน์ว่า เป็นข้อสรุป จากข้อเท็จจริงที่แสดงถึงความเข้าใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นปรากฏการณ์ต่าง ๆ หรือข้อเท็จจริง โดยจะมี ลักษณะบ่งบอกสิ่งที่คล้ายกันหรือสิ่งที่มีลักษณะร่วมกัน (common elements)

คำนิยามทั้งหลายที่กล่าวมา สรุปความหมายของมโนทัศน์ได้ว่า มโนทัศน์ หมายถึง การจัดหมวดหมู่ทางความคิดของสิ่งต่าง ๆ ที่มีคุณลักษณะร่วมกันของนามธรรมโดยใช้คำ ข้อความ หรือนิยามในการแสดงขอบเขตของมโนทัศน์นั้น

4.2. ทฤษฎีการเรียนรู้เกี่ยวกับมโนทัศน์

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้มโนทัศน์ที่ผู้วิจัยได้ศึกษามีทฤษฎีการเรียนรู้มโนทัศน์ ที่ Jahnke and Nowaczyk (1998) และทฤษฎีพัฒนาการเรียนรู้มโนทัศน์ของ Piaget และ Bruner (1986) ได้อธิบายไว้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.2.1 ทฤษฎีการเรียนรู้มโนทัศน์

Jahnke & Nowazyk (1998: 229 - 239) ได้อธิบายไว้ว่าทฤษฎีการเรียนรู้มโนทัศน์ มี 3 ทฤษฎี ได้แก่

1) ทฤษฎีการโยงสัมพันธ์ของสิ่งเร้าและการตอบสนอง (S-R Associationistic Theory) ทฤษฎีนี้ถือว่า นักเรียนจะแยกแยะสิ่งเร้าที่ผ่านเข้ามาว่าเป็นเป็นมโนทัศน์ที่ศึกษาหรือไม่ โดยหลังจากที่รับรู้แล้วจะตอบสนองตามคุณลักษณะของสิ่งเร้าว่าเป็นตัวอย่างทางบวกหรือทางลบ เช่น นักเรียนที่เรียนเกี่ยวกับลูกบาศก์ สามารถอธิบายได้ว่า ตัวอย่างที่เห็นใช่หรือไม่ใช่ ผู้ที่ศึกษาตามทฤษฎีนี้จะไม่สนใจกระบวนการที่เกิดภายในตัวบุคคล

2) ทฤษฎีตัวกลาง (S-R Mediatl Theory) ทฤษฎีนี้จะให้ความสำคัญกับกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล โดยเมื่อสิ่งเร้าเข้ามากระทบ จะทำให้เกิดปฏิกิริยาภายในตัวบุคคลเพื่อเชื่อมโยงสิ่งเร้าและตอบสนองภายใน และการตอบสนองภายในก็จะกลายเป็นสิ่งเร้าเพื่อให้เกิดการตอบสนองต่อการเรียนรู้ เช่น การที่นักเรียนเห็นสิ่งเร้าแล้วมีการพูดปรึกษากับตนเองถึงลักษณะของสิ่งเร้าทั้งหมดเพื่อตั้งสมมติฐาน จากนั้นสมมติฐานที่ตั้งจะเป็นสิ่งเร้าที่ทำให้นักเรียนตอบสนองออกไป

3) ทฤษฎีการเรียนรู้มโนทัศน์โดยอาศัยการทดสอบสมมติฐาน (Theory Based on Hypothesis Testing) ทฤษฎีนี้อธิบายการเรียนรู้มโนทัศน์ของนักเรียนไว้ดังนี้

3.1 เมื่อผู้เรียนได้รับสิ่งเร้า ผู้เรียนจะไม่ตอบสนองต่อลักษณะทุก ๆ อย่างของสิ่งเร้า แต่จะเลือกตอบสนองเฉพาะลักษณะที่ผู้เรียนตั้งสมมติฐานไว้ใส่ใจ

3.2 เมื่อนักเรียนตอบสนองตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เพื่อทดสอบดูว่าสมมติฐานนั้น ๆ ถูกหรือผิด ถ้าถูกก็เกิดมโนทัศน์ขึ้นมา ถ้าผิดก็ต้องตั้งสมมติฐานขึ้นมาใหม่แล้วทดสอบสมมติฐานนั้นใหม่จนถูกต้องและจะคงสมมติฐานนั้นไว้

4.2.2 ทฤษฎีพัฒนาการเรียนรู้มโนทัศน์ Piaget

ทฤษฎีที่สามารถอธิบายพัฒนาการด้านความคิดของบุคคลได้อย่างละเอียดและชัดเจนที่สุดได้แก่ ทฤษฎีของ Piaget ซึ่งทฤษฎีนี้จะช่วยเป็นแนวทางให้ผู้สอนสามารถปรับกิจกรรมการเรียนการสอนและเนื้อหาสาระที่เรียนให้เหมาะสมกับพัฒนาการด้านความคิดของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี (นุชลี อุปกัย, 2558: 38) แนวความคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับพัฒนาการด้านความคิดตามทฤษฎีของ Piaget มีดังนี้

Piaget (1960: 11-23) สนใจที่จะศึกษาวิธีการคิดของมนุษย์ โดยเชื่อว่าพัฒนาการด้านความคิด คือ การที่บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดที่ดีขึ้นตามลำดับขั้นและเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา โดยจะต้องมีการปะทะสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมจึงจะเกิดการพัฒนา ดังนั้นการพัฒนาด้านความคิดของมนุษย์จะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้ามีบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่าง

เดียว เมื่อบุคคลปะทะสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมจะเกิดแนวโน้มนำตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นแนวโน้มนำที่เกิดกับสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย นั่นคือ การจัดระบบ (Organization) และการปรับตัว (Adaptation) และแนวโน้มนำดังกล่าวก็นำไปสู่พัฒนาการทางความคิดนั่นเอง

Piaget แบ่งพัฒนาการทางสติปัญญาและความสามารถในการสร้างมโนทัศน์ของมนุษย์ออกเป็น 4 ขั้น ซึ่งจะต้องเกิดขึ้นเป็นลำดับต่อเนื่องกัน สรุปได้ดังนี้

1. The stage of sensorimotor intelligence คือ ระยะตั้งแต่แรกเกิดถึง 2 ปี ระยะนี้เด็กเกิดความเข้าใจวัตถุต่าง ๆ โดยอาศัยปฏิกิริยาตอบสนองของวัตถุ และเริ่มเรียนรู้วัตถุนั้น ๆ จากการสัมผัสและการใช้ปฏิกิริยาตอบสนองด้วยความตั้งใจ จนสามารถสร้างสัญลักษณ์ของสิ่งนั้น ๆ ขึ้นในสมองได้ สรุปได้ว่าเด็กจะมีพฤติกรรมด้านการใช้ประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหวร่างกาย กระบวนการทางสติปัญญาแสดงให้เห็นว่าเด็กยังไม่สามารถคิดเชิงมโนทัศน์

2. The stage of preoperational thought คือ ระยะระหว่างอายุ 2 – 7 ปี ระยะนี้เด็กเริ่มแสดงสัญลักษณ์ที่สร้างขึ้นในสมองออกมาเป็นคำพูดและจินตนาการ รวมทั้งเกิดความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ มากขึ้น อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติการทางความคิดยังคงจำกัด เช่น ไม่สามารถอนุรักษ์ปริมาณและเวลาได้ ไม่สามารถจัดอันดับ และไม่สามารถคิดในมุมมองของผู้อื่นได้ สรุปได้ว่า เด็กจะมีพัฒนาการทางด้านภาษาและรูปแบบของการแสดงความคิดในลักษณะต่าง ๆ และยังคงค่อย ๆ มีพัฒนาการด้านความคิดเชิงมโนทัศน์

3. The stage of concrete operations คือ ระยะระหว่างอายุ 7 – 11 ปี ระยะนี้เด็กจะลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางในการคิดและหาเหตุผล และเริ่มเข้าใจการคิดเชิงอนุรักษ์มากขึ้น อย่างไรก็ตามเด็กยังไม่สามารถให้เหตุผลเชิงนามธรรมได้ สรุปได้ว่าเด็กจะพัฒนาความสามารถด้านการประยุกต์ความคิดในเชิงตรรกะเพื่อแก้ไขปัญหาที่เป็นรูปธรรม

4. The stage of formal operations คือ ระยะระหว่างอายุ 11 ปีขึ้นไป ระยะนี้เด็กเริ่มคิดเหตุผลเชิงนามธรรมได้ และสามารถคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลเชิงวิทยาศาสตร์ สรุปได้ว่าเด็กจะมีโครงสร้างทางปัญญาที่สมบูรณ์และมีพัฒนาการมากที่สุด สามารถประยุกต์ใช้เหตุผลเชิงตรรกะเพื่อจะแก้ปัญหาได้เช่นเดียวกับผู้ใหญ่

4.2.3 ทฤษฎีพัฒนาการเรียนรู้มโนทัศน์ Bruner

Bruner (1963: 417-420) กล่าวถึงการพัฒนาการทางมโนทัศน์ของเด็กว่า ประกอบด้วย การเคลื่อนย้ายหรือการเปลี่ยนแปลงในสิ่งเร้าที่มีคุณลักษณะสำคัญหรือเป็นจุดเด่น ซึ่งเด็กจะใช้เป็นพื้นฐานในการให้คำนิยามแยกแยะว่าวัตถุสิ่งของเหล่านั้นเหมือนกันอย่างไร ซึ่งเรียกว่าเกณฑ์ในการแบ่งแยกคุณลักษณะ เช่น สี ขนาด เกณฑ์เหล่านั้นได้จากการรับรู้เป็นพื้นฐาน เมื่อพัฒนาการของเด็กสูงขึ้น เด็กจะใช้เกณฑ์อย่างเด่นชัดของวัตถุสิ่งของที่เป็นหน้าที่ใช้สอยซึ่งมี

คุณประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติโดยผ่านการรวบรวมในพื้นฐานการจำแนกขั้นต้น ทั้งนี้การจำแนกสิ่งของ
เด็กอาจใช้คุณลักษณะที่เด่น ง่าย เพียงลักษณะเดียวที่ประกอบเป็นคุณลักษณะของเนื้อหาสาระนั้น

Bruner, Goodnow, and Austin (1967: 126-131) อธิบายถึงทฤษฎีการ
เรียนรู้มโนทัศน์ไว้ดังนี้

1. ทฤษฎีเชื่อมโยง (Associative Theory) การเรียนรู้มโนทัศน์เป็น
ขบวนการของสิ่งเร้าและการตอบสนอง การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยง โดยมีพื้นฐานความคิดที่ว่าสิ่ง
เร้าที่ซับซ้อนมีความสัมพันธ์กับการตอบสนอง ซึ่งเป็นไปในลักษณะของการวางเงื่อนไข บาง
คุณลักษณะของสิ่งเร้าสอดคล้องกับการรับรู้ของผู้เรียน สิ่งเร้าใดไม่สอดคล้องก็ตัดไป

2. ทฤษฎีทดสอบสมมุติฐาน (Hypothesis Testing Theory) ทฤษฎีนี้กล่าวว่า
การเรียนรู้มโนทัศน์เกิดจากผู้เรียนพยายามทดสอบสมมุติฐานถึงความเป็นไปได้ของสิ่งต่าง ๆ จน
พบหนทางที่ถูกต้อง การเรียนรู้เกิดจากขบวนการของสิ่งของแต่ละส่วนแยกจากกัน และนำสิ่งที่
สอดคล้องไปรวมกันเรียกว่าการไม่ต่อเนื่องของสิ่งที่เรียน

จากการศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้มโนทัศน์พบว่า ทฤษฎีที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับ
การเรียนรู้มโนทัศน์ ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้มโนทัศน์ของ Janhke และ Nowaczyk (1998) และ
ทฤษฎีพัฒนาการเรียนรู้มโนทัศน์ของ Piaget และ Bruner (1986) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่เชื่อมโยงสัมพันธ์สิ่ง
เร้าและการตอบสนอง ให้ความสำคัญกับกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล เป็นการเรียนรู้มโน
ทัศน์โดยอาศัยการตรวจสอบสมมุติฐาน ทฤษฎีเหล่านี้สามารถอธิบายพัฒนาการด้านความคิดของ
บุคคลได้อย่างละเอียดและชัดเจนที่จะเป็นแนวทางให้ครูสามารถปรับกิจกรรมการเรียนการสอนและ
เนื้อหาที่เรียนให้เหมาะสมกับพัฒนาการด้านความคิดของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.3 ลักษณะของมโนทัศน์

Bruner (1952, อ้างถึงใน กัญติมา พรหมอักษร, 2545: 24-25) ได้กล่าวถึงลักษณะ
ของมโนทัศน์ไว้ดังนี้คือ

1. มโนทัศน์เป็นกลุ่มของสิ่งเร้าที่มีคุณลักษณะร่วมกัน
2. มโนทัศน์บางอย่างมีลักษณะเป็นรูปธรรม (Concrete) มีตัวตน เป็นความเข้าใจ
เกี่ยวกับสิ่งที่มีตัวตน สัมผัสจับต้องไม่ได้
3. มโนทัศน์บางอย่างมีลักษณะเป็นนามธรรม (Abstracting) หมายถึง เป็นความ
เข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่มีตัวตน สัมผัสจับต้องไม่ได้
4. มโนทัศน์มีคุณลักษณะ (Concept Attribute) หมายถึง ลักษณะเด่นซึ่งทำให้มโน
ทัศน์นั้นแตกต่างจากมโนทัศน์อื่น ๆ
5. มโนทัศน์มีค่าของคุณลักษณะ (Attribute Value) คือ สิ่งที่แสดงค่าของคุณลักษณะ
เช่น เมื่อกกล่าวถึงสี ค่าคุณลักษณะของสีคือ แดง เหลือง เขียว ฯลฯ

6. มีความเด่นของคุณลักษณะ (Dominance of Attributes) คุณลักษณะของมโนทัศน์บางลักษณะจะมีความเด่นกว่าคุณลักษณะอื่น ๆ เช่น ขนาด หรือสี

Joyce and Weil (1996: 147-149) ได้แบ่งลักษณะของมโนทัศน์ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. Critical Attributes หรือ Essential Attributes เป็นลักษณะสำคัญที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาตัดสินว่าสิ่งเร้าที่เข้ามานั้นจะจัดอยู่ในกลุ่มไหน เช่น ความเป็นอิสระก็เป็นลักษณะเด่นของความเป็นชาติ

2. Non Critical Attributes เป็นลักษณะซึ่งอื่น ๆ ของตัวอย่างที่สามารถใช้บอกลักษณะของวัตถุสิ่งของได้ แต่จะเป็นลักษณะที่นำมาเสริมการพิจารณาในการตัดสินใจจัดกลุ่ม

นาคยา ภัทรแสงไทย (2525: 104-105) ได้สรุปลักษณะสำคัญของมโนทัศน์ไว้ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนรู้มโนทัศน์ ช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถจัดทำสิ่งแวดล้อมให้ง่ายและมีมาตรฐานขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ที่เรียนอย่างมีความหมาย และความเที่ยงตรงได้ง่ายและชัดเจนขึ้น

2. มโนทัศน์ช่วยให้ความสามารถในการสร้าง สื่อสารติดต่อ และความเข้าใจความเป็นจริงของสังคมมากขึ้น เพื่อนำมโนทัศน์นี้ไปสัมพันธ์กับมโนทัศน์อื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกัน

3. มโนทัศน์ช่วยให้ผู้เรียนมีอิสระในการคิด และแสดงความคิดเห็นจากสิ่งที่จำกัดไป ยังสิ่งเฉพาะอย่าง ทำให้สามารถคิดและเรียนรู้จากสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ในรูปของรูปธรรม

ลาวัญญ์ วิทยายุทธภูมิ (2533: 16-19) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของมโนทัศน์ ซึ่งมีบทบาทและความสำคัญทั้งต่อกระบวนการเรียนรู้ที่ได้มาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สรุปได้ดังนี้

1. มโนทัศน์ช่วยให้การเรียนรู้มีความหมายต่อการนำไปใช้ในการดำรงชีวิต รู้จักคิด วิเคราะห์ สรุป และสามารถตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

2. มโนทัศน์ช่วยย่อมนย่อ สรุป หรือช่วยลดความซับซ้อนของประสบการณ์ หรือสิ่งแวดล้อมให้น้อยลง ด้วยการรู้จัก ระบุรายละเอียด แยกแยะ จัดกลุ่มของสิ่งเหล่านั้น โดยเอามโนทัศน์เป็นหลักหรือจุดเริ่มต้นในการทำ ความเข้าใจ โดยอาศัยกระบวนการทางปัญญา เพื่อให้ประสบการณ์หรือสิ่งแวดล้อมเหล่านั้นอยู่ในสภาพที่เข้าใจได้

3. ในการเรียนรู้มโนทัศน์ก่อให้เกิดการพัฒนาความสามารถในทางทักษะต่าง ๆ รู้จักคิด วิเคราะห์ เปรียบเทียบ ซึ่งนำไปสู่การแสวงหาความรู้โดยวิธีการสืบสอบด้วยตนเอง เพราะผู้เรียนจะใช้มโนทัศน์ที่มีอยู่แล้ว ทำความเข้าใจกับสิ่งที่ค้นพบใหม่ ซึ่งโดยวิธีการนี้ผู้เรียนจะได้พัฒนาหรือเรียนรู้มโนทัศน์ใหม่ด้วย

4. มโนทัศน์มีความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องมือช่วยในการพัฒนาเนื้อหาหรือรายละเอียดของสาระ วิชา หรือหลักสูตร เมื่อได้มีการกำหนดมโนทัศน์ในสาระหรือวิชาของแต่ละระดับชั้นแล้ว ย่อมทำให้การพัฒนาเนื้อหา ตั้งแต่การเลือกสรร การเรียบเรียง การจัดลำดับไว้ในหลักสูตร การเรียนการสอน ได้ง่ายขึ้นและมีระบบ เป็นแหล่งความรู้เพื่อการเรียนรู้แบบสืบสวนสอบสวนที่ดีที่สุดสำหรับนักเรียนได้

นอกจากนี้ ลาวัวณย์ วิทยาอุทกพิบูล (2533: 81 - 82) ยังได้สรุปสิ่งที่ควรรู้เกี่ยวกับเรื่องของมโนทัศน์ ดังนี้

1. มโนทัศน์ (Concept) เป็นแนวคิดหรือความคิดที่สรุปมาในรูปคำศัพท์ หรือสัญลักษณ์ที่แสดงถึงลักษณะร่วมของประเภทหรือกลุ่ม สิ่งของ เหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์ใด ๆ

2. มโนทัศน์ (Concept) มีความซับซ้อนแตกต่างกัน มโนทัศน์ในระดับต่ำจะไม่ซับซ้อนและมีลักษณะเป็นรูปธรรม (concrete) มากที่สุด การศึกษาความหมายและพัฒนาแนวคิดนั้น จะทำได้ง่าย เช่น แม่น้ำ ส่วนมโนทัศน์ในระดับสูงการเรียนรู้จะซับซ้อนขึ้น และมีลักษณะเป็นนามธรรมมากขึ้น เช่น ประชาธิปไตย ความรักชาติ เป็นต้น

3. มโนทัศน์ (Concept) ในวิชาประวัติศาสตร์ประกอบด้วยทั้งมโนทัศน์ในระดับต่ำและระดับสูง ส่วนมากจะเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งเกิดจากการปะทะสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และทางสังคม ซึ่งเป็นมโนทัศน์ในระดับที่ซับซ้อนและเป็นนามธรรม

4. การเรียนรู้หรือพัฒนามโนทัศน์นั้น อาศัยประสบการณ์ กว่าที่ผู้เรียนจะเกิดมโนทัศน์ใดขึ้น จะต้องมีการประสบการณ์ในการที่จะแสวงหาความหมายทุกด้านทุกมุมของสิ่งนั้น ได้เปรียบเทียบ วิเคราะห์ จัดกลุ่มหรือแยกประเภทข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องจึงจะเกิดแนวคิดได้ การอธิบายหรือให้คำจำกัดความแต่เพียงอย่างเดียวของมโนทัศน์แก่นักเรียน จะไม่ช่วยให้เขาเกิดเป็นแนวคิดรวบยอดที่แสดงถึงความเข้าใจอย่างแท้จริงในมโนทัศน์นั้น ๆ นอกเสียจากว่าเขาจะมีส่วนที่จะแสวงหาด้วยตัวเขาเอง

5. การพัฒนามโนทัศน์สรุปหรือหลักการ อาจทำได้ทั้งสองวิธี คือ นิรนัยและอุปนัย ซึ่งนักเรียนต้องใช้ความคิด และทักษะกระบวนการคิดอย่างมาก กล่าวคือ นักเรียนอาจพัฒนามโนทัศน์สรุปได้จาก การตรวจสอบ แยกแยะพิจารณาข้อเท็จจริงและมโนทัศน์ด้วยตนเอง หรืออาจพัฒนาได้ด้วยพิจารณาเหตุผล หาหลักฐานข้อมูลมาประกอบหรือสนับสนุนมโนทัศน์สรุปนั้น ๆ

6. การพัฒนามโนทัศน์ จะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ประกอบด้วย ความสามารถ สติปัญญา พื้นฐาน ประสบการณ์และความสนใจของผู้เรียน จะต้องนำมาพิจารณาประกอบ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเข้าใจในมโนทัศน์ และมโนทัศน์สรุปด้วย นักเรียนที่เรียนดีมีประสบการณ์พื้นฐานกว้าง การจัดกิจกรรมอาจใช้ความคิดเกี่ยวกับ

สิ่งที่เรียนได้มาก แม้จะเป็นนามธรรมอยู่มาก แต่นักเรียนที่ความสามารถอยู่ในระดับต่ำกว่า ประสบการณ์พื้นฐานน้อยกว่า จำเป็นต้องจัดประสบการณ์ตรงเพื่อให้ได้ ทดลองทำด้วยตัวเองให้มาก

7. ในการสอนประวัติศาสตร์นั้น มโนทัศน์ช่วยให้จัดหรือมองเห็นแนวทางการจัด โครงสร้างวิชาประวัติศาสตร์ได้

การศึกษาเกี่ยวกับลักษณะมโนทัศน์ สรุปได้ว่า มโนทัศน์เป็นกลุ่มของสิ่งเร้าที่มี คุณลักษณะร่วมกันทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม โดยที่มโนทัศน์นั้นมีตั้งแต่มโนทัศน์ระดับต่ำไป จนถึงมโนทัศน์ระดับสูงที่การเรียนรู้จะมีความซับซ้อนตามระดับของมโนทัศน์นั้น ทั้งนี้การพัฒนา มโนทัศน์ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนทั้งด้านความสามารถ สติปัญญา พื้นฐาน ประสบการณ์และความสนใจของผู้เรียน

4.4 ประเภทของมโนทัศน์

นักจิตวิทยาหลายท่านได้แบ่งประเภทของมโนทัศน์ออกเป็นลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

Barry K. Beyer (1971: 111-113) ได้อธิบายว่า มโนทัศน์ทางสังคมศึกษาที่สำคัญที่สามารถนำมาเป็นวัตถุประสงค์ และเครื่องมือสำหรับการเรียนการสอนได้ มีดังนี้

1. มโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับขบวนการหรือมโนทัศน์เกี่ยวกับวิธีการ (Methodological Concepts) เช่น การทดสอบสมมติฐาน การอนุมาน การสรุปหลักการ สาเหตุ การวิเคราะห์ และการตีความ
2. มโนทัศน์ที่เป็นจริง (Substantive Concepts) ได้แก่ อำนาจ ความขาดแคลน การเปลี่ยนแปลง ความขัดแย้ง และกลุ่ม
3. มโนทัศน์เกี่ยวกับค่านิยม (Value Concepts) ได้แก่ การปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง เกียรติภูมิของแต่ละบุคคล ความซื่อสัตย์ ค่านิยม และทัศนคติ
4. มโนทัศน์เชิงวิเคราะห์ (Analytical Concepts) ได้แก่ การตัดสินใจ ผลประโยชน์ เปรียบเทียบ บทบาท ภูมิประเทศ ตลาด การแจกแจงพื้นที่ การเปลี่ยนแปลง การแก้ไขความขัดแย้ง และความเป็นผู้นำ

Hulse, Eqeth, and Deese (1980: 215-217) ได้แบ่งประเภทของมโนทัศน์ ออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

1. Logical Concept คือ มโนทัศน์ที่มีคุณลักษณะสัมพันธ์กันและคุณลักษณะ เหล่านี้แน่นอนจะกลายเป็นกฎในการแยกแยะประเภทของสิ่งเร้าว่าสิ่งใดจัดอยู่ในประเภทเดียวกัน หรือ ต่างประเภท ซึ่งลักษณะและกฎเหล่านี้จะแบ่งออกเป็นลักษณะย่อย ๆ ได้อีก 5 ประเภท คือ

1) Affirmative Rule เป็นมโนทัศน์ที่มีคุณลักษณะง่ายที่สุดในการจัดประเภท คือมีคุณลักษณะเพียงลักษณะเดียว เช่น การใช้สีดำเป็นตัวกำหนดประเภท สิ่งเร้าใดที่มีสีดำก็จะจัดอยู่

ในประเภทนี้ (เป็นตัวอย่างทางบวก) แต่ถ้าหากเป็นสื่อื่น ๆ ก็จะถือว่าเป็นคนละประเภท (เป็นตัวอย่างทางลบ)

2) Conjunctive Rule เป็นมโนทัศน์ที่มีคุณลักษณะร่วมกันอยู่ เช่น เป็นรูปสี่เหลี่ยมสีแดงที่จะเข้าอยู่ในประเภทเดียวกันก็ต้องมีคุณลักษณะทั้งสองลักษณะจึงจะจัดเข้ากลุ่ม

3) Disjunctive Rule เป็นมโนทัศน์ที่มีคุณลักษณะเพียงอย่างเดียวอย่างใดอย่างหนึ่งจะใช้คำว่า “หรือ” ในการบรรยายคุณลักษณะ เช่น เป็นรูปสี่เหลี่ยมหรือสีแดง ในการจัดสิ่งเร้าเข้าประเภทนี้ เราจะจัดสิ่งเร้าที่เป็นสี่เหลี่ยมและสิ่งเร้าที่เป็นสีแดงเข้าประเภทเดียวกัน มโนทัศน์ลักษณะนี้เป็นมโนทัศน์ที่เรียนรู้ยาก

4) Conditional Rule เป็นมโนทัศน์ที่มีคุณลักษณะสัมพันธ์กัน 2 อย่าง คือ เป็นความสัมพันธ์ในรูป “ถ้า.....แล้ว.....” เช่น ถ้าเป็นสี่เหลี่ยมต้องเป็นสีแดง ฉะนั้นเมื่อจะจัดว่าสิ่งใดอยู่ในกลุ่มมโนทัศน์นี้ ก็ต้องดูว่า รูปร่างสี่เหลี่ยมเท่านั้นที่ต้องมีสีแดง ส่วนสิ่งเร้าที่มีรูปร่างอื่น ๆ และไม่มีสีแดงก็จัดอยู่ในมโนทัศน์นี้ (เป็นตัวอย่างทางบวก) แต่ถ้าเป็นสิ่งเร้าที่มีรูปร่างอื่นแล้วเป็น สีแดงจัดว่าไม่อยู่ในมโนทัศน์นี้ (เป็นตัวอย่างทางลบ)

5) Biconditional Rule มโนทัศน์ข้อนี้ จะคล้ายกับข้อ 4) แต่ต่างกันตรงที่มโนทัศน์จะมีคุณลักษณะที่เป็นเงื่อนไขในลักษณะ 2 ทาง คือ ถ้าเป็นสีแดงต้องเป็นสี่เหลี่ยม ฉะนั้นตัวอย่างทางบวกในกรณีนี้คือ สี่เหลี่ยมที่เป็นสีแดงและสิ่งเร้ารูปร่างต่าง ๆ ที่ไม่ใช่สีแดง ส่วนตัวอย่างทางลบก็คือ สิ่งเร้ารูปร่างต่าง ๆ ที่เป็นสีแดง ขณะที่สี่เหลี่ยมจะเป็นสีอื่น

ในการเรียนรู้ Logical Concept จะต้องเรียนรู้ถึงความสัมพันธ์ของคุณลักษณะเหล่านี้แล้วจึงตั้งเป็นกฎเกณฑ์ในการแบ่งแยกประเภท

2. Natural Concept เป็นมโนทัศน์ที่เกิดในสภาพแวดล้อม และไม่มีคุณลักษณะที่เด่นชัดจนสามารถสร้างเป็นกฎในการตัดสินว่า สิ่งเร้าใดจะจัดอยู่ในมโนทัศน์อันนี้บ้าง จึงต้องใช้ตัวอย่างที่ดีที่สุดหรือต้นแบบ (Prototype) เพื่อใช้ในการเปรียบเทียบลักษณะแล้วจึงจัดประเภท Natural Concept โดยสังเกตจากความเหมือนหรือความคล้ายคลึงกัน มีการจัดลำดับมโนทัศน์ออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1) Superordinate Categories เป็นมโนทัศน์ที่มีลักษณะเป็นหน่วยใหญ่ที่สุด เช่น เครื่องดนตรี

2) Basic – Level Categories เป็นมโนทัศน์ที่มีลักษณะย่อยลงมาจากข้อ 1 แต่มักเป็นสิ่งที่คนทั่วไปรู้จักกันดี เช่น กีตาร์ กลอง

3) Subordinate Categories เป็นมโนทัศน์ที่มีรายละเอียดย่อยลงไปกว่าข้อ 2 เช่น ระบุลักษณะของกีตาร์ ว่าเป็นกีตาร์คลาสสิก เป็นต้น

Arends (1989: 290-293) อธิบายลักษณะของมโนทัศน์ สรุปเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. มโนทัศน์ต่าง ๆ สามารถจัดเข้าเป็นกลุ่มหรือหมวดหมู่ได้ โดยการจัดหมวดหมู่ มโนทัศน์ต้องพิจารณาจากโครงสร้างและกฎเกณฑ์ของมโนทัศน์เหล่านั้นเป็นสำคัญ

2. มโนทัศน์สามารถเรียนรู้ได้จากตัวอย่างที่เป็นมโนทัศน์ (Exemplar) และ ตัวอย่างที่ไม่เป็นมโนทัศน์ (Nonexemplar) ซึ่งการศึกษาเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นและสิ่งที่ไม่เป็นตัวอย่าง มโนทัศน์มีความสำคัญต่อการเรียนรู้มโนทัศน์เป็นอย่างยิ่ง

3. มโนทัศน์ได้รับบริบททางสังคม (Social Context) คือ มโนทัศน์บางประเภท เช่น มโนทัศน์ทางสังคมศาสตร์จะกำหนดนิยามได้จากการพิจารณาบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับมโนทัศน์นั้น

4. มโนทัศน์มีลักษณะที่สำคัญ (Critical Attributes) คือ มโนทัศน์ที่ประกอบด้วย ลักษณะที่สามารถให้อธิบายหรือกำหนดนิยามให้กับมโนทัศน์นั้น บางลักษณะมีความสำคัญและใช้ แยกมโนทัศน์นั้นออกจากมโนทัศน์อื่น ๆ

5. มโนทัศน์มีลักษณะที่ไม่สำคัญ (Noncritical Attributes) คือ มโนทัศน์ทุกมโน ทัศน์ประกอบด้วยลักษณะที่ไม่สำคัญ

Jahnke และ Nowaczyk (1998: 231 - 232) ได้จำแนกประเภทของมโนทัศน์ ออกเป็น 2 ประเภทดังนี้

1. มโนทัศน์ที่ให้คำจำกัดความได้ชัดเจน (Welldefined Concept) เป็นมโนทัศน์ที่ เราสามารถให้คำจำกัดความเฉพาะโดยมีคุณลักษณะที่เป็นไปตามกฎ เช่น ดวงจันทร์ก็ยังคงเป็นดวง จันทร์ไม่ว่าเราจะเห็นเพียงเสี้ยวเดียวหรือเต็มดวง

2. มโนทัศน์ที่ให้คำจำกัดความไม่ชัดเจน (Illdefined Concept) เป็นรายการสิ่งของ วัตถุ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เรารู้ว่าเทียบเท่ากัน เพื่อวัตถุประสงค์ในการจำแนก เช่น ผักบุง กะหล่ำปลี ต่างก็เป็นตัวอย่างของมโนทัศน์คำว่า “ผัก”

De Cecco (1968: 156) ได้แบ่งประเภทของมโนทัศน์ออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. มโนทัศน์รวมคุณลักษณะ (Conjunctive Concept) คือมโนทัศน์ที่เกิดจากการมี ส่วนร่วมของคุณลักษณะ (Attributes) ตั้งแต่ 2 คุณลักษณะขึ้นไป คุณลักษณะที่มาพร้อมกันได้แก่ สี รูปร่าง ขนาด

2. มโนทัศน์แยกคุณลักษณะ (Disjunctive Concept) คือมโนทัศน์ที่เปิดโอกาสให้ ตัดสินใจเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่างร่วมกัน เช่น สัญลักษณ์ “O” อาจเป็นมโนทัศน์ของ จำนวนศูนย์หรือวงรี หรือตัวอักษรโอ ในภาษาอังกฤษ

3. มโนทัศน์สัมพันธ์ (Relational Concept) คือมโนทัศน์ที่เกิดจากความสัมพันธ์ ของเหตุการณ์ สภาวะ หรือสิ่งเร้าตั้งแต่สองอย่างหรือมากกว่า เช่น ภาษีเงินได้สัมพันธ์กับรายได้ ดอกไม้สัมพันธ์กับแจกัน เป็นต้น

นาตยา ภัทรแสงไทย (2525: 109-110) ได้จัดประเภทของมโนทัศน์ออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. มโนทัศน์ที่มีลักษณะเป็นคำนาม เช่น วัฒนธรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ ความขัดแย้ง สถาบัน การปรับตัว เป็นต้น
2. มโนทัศน์ทางค่านิยม เช่น ความจงรักภักดี เสรีภาพ ความซื่อสัตย์ การยอมรับ ความเมตตา ความเห็นอกเห็นใจ เป็นต้น
3. มโนทัศน์ที่เป็นวิธีการ เช่น วิธีการทางประวัติศาสตร์ การตีความ การสังเกต ความเห็นเหตุเป็นผล การวิเคราะห์และการสังเคราะห์ เป็นต้น

เฉลิมลาภ ทองอาจ (2550: 54) ได้สรุปลักษณะสำคัญของมโนทัศน์ว่ามีลักษณะเป็นกลุ่มความคิดโดยสรุปที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งมีลักษณะโครงสร้างที่ชัดเจนไปจนกระทั่งซับซ้อน มีสิ่งที่เป็นตัวอย่างและไม่ใชตัวอย่างของมโนทัศน์ ซึ่งตัวอย่างเหล่านั้นประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ และไม่สำคัญ มีลำดับความเชื่อมโยงภายในและระหว่างมโนทัศน์ สามารถตั้งชื่อและกำหนดนิยาม เพื่อได้มีความแปรผันตามบริบททางสังคม นอกจากนี้ยังเป็นปัจจัยพื้นฐานที่กำหนดการคิดและพฤติกรรมของบุคคลอีกด้วย

การศึกษาเกี่ยวกับประเภทมโนทัศน์ พบว่า มโนทัศน์นั้นจำแนกได้หลายประเภท ขึ้นอยู่กับการพิจารณาโครงสร้างและกฎเกณฑ์ของมโนทัศน์เหล่านั้น ทั้งนี้มโนทัศน์นั้นจะมีคุณลักษณะร่วมกัน คุณลักษณะแยกกัน และคุณลักษณะที่สัมพันธ์กัน

4.5 การเรียนรู้มโนทัศน์

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายท่านได้อธิบายถึงการเรียนรู้มโนทัศน์ ดังต่อไปนี้ Lovell (1996: 118-126) อธิบายการเรียนรู้มโนทัศน์ไว้ว่า ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้มโนทัศน์ได้ก็ต่อเมื่อเขาสามารถแยกแยะ (Discrimination) และสามารถสรุปขยายและแผ่ขยาย (Generalization) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แยกแยะ (Discrimination) คือ การพิจารณาถึงคุณลักษณะที่เหมือนกันหรือต่างกันของสิ่งของหรือเหตุการณ์
2. การสรุปขยายและแผ่ขยาย (Generalization) คือ การเอาสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นตัวประกอบร่วมในบรรดาสิ่งต่าง ๆ ที่เราจัดเข้าเป็นหมวดหมู่ เป็นพวกของมโนทัศน์ร่วมกัน มาสัมพันธ์กันเป็นหมวดหมู่

Ausubel (1963: 65-67); วาริ ธีระจิตร (2534: 55-56) ได้สรุปขั้นตอนในการเรียนรู้มโนทัศน์ ดังนี้

1. การวิเคราะห์และแยกแยะความแตกต่างของกระบวนการของสิ่งเร้า
2. สร้างสมมติฐานโดยพิจารณาคุณลักษณะร่วมของส่วนย่อยในการย่นย่อ

3. ทดสอบสมมุติฐานที่สร้างขึ้นในสถานการณ์หนึ่ง ๆ
4. คัดเลือกข้อสมมุติฐานที่สามารถรวมกลุ่ม จัดประเภทสิ่งเร้าซึ่งมีคุณลักษณะ (Attribute) บางประการร่วมกันได้ จัดให้เป็นพวกเดียวกัน
5. จัดลักษณะของสิ่งเร้าที่คัดเลือกได้จากสมมุติฐานมาให้สัมพันธ์กับระบบการคิดที่มีอยู่ในโครงสร้างของความคิด
6. แยกแยะความแตกต่างระหว่างมโนทัศน์ที่เกิดขึ้นใหม่กับมโนทัศน์เดิมที่มีอยู่แล้ว เพื่อหาความสัมพันธ์กัน

7. สรุปครอบคลุม (Generalizations) คุณลักษณะของมโนทัศน์ใหม่ให้ครอบคลุมยังส่วนย่อยอื่น ๆ ทั้งหมดในกลุ่มที่เป็นส่วนของมโนทัศน์

8. หาสัญลักษณ์ที่เหมาะสมมาเป็นตัวแทนของมโนทัศน์อันใหม่นั้น ซึ่งต้องขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อจะใช้เป็นสื่อในการทำความเข้าใจได้ตรงกันระหว่างบุคคลในสังคมนั้น สัญลักษณ์ที่ใช้ก็ได้แก่ ภาษา นั้นเอง

De Cecco (1968: 112 - 113) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้มโนทัศน์ว่ามีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การสัมผัส (Sensation) ผู้เรียนอาจเกิดมโนทัศน์ได้เมื่อได้สัมผัสกับสิ่งเร้าโดยใช้อวัยวะรับสัมผัสอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง
2. การรับรู้ (Perception) เมื่อผู้เรียนได้สัมผัสในสิ่งเร้าแล้วย่อมมีการแปลความหมายในสิ่งที่สัมผัสนั้นเพื่อจะได้เกิดมโนทัศน์ขึ้น
3. การจำ (Memory) หลังจากที่ได้สัมผัสสิ่งเร้าแล้ว ย่อมจะจำสิ่งเร้าานั้นได้ว่ามีลักษณะอย่างไร
4. การจำแนกแยกแยะ (Discrimination) เมื่อผู้เรียนจำสิ่งเร้าได้แล้ว ย่อมจะพินิจพิเคราะห์เพื่อจำแนกสิ่งเร้า นั้น ๆ ว่าคืออะไร
5. การสรุปรวบยอด (Generalization) หลังจากที่ได้พินิจพิเคราะห์และจำแนกเกี่ยวกับสิ่งเร้า นั้นแล้วจะเกิดเป็นความรู้ความเข้าใจในสิ่งเร้า นั้น ๆ เรียกว่า เป็นมโนทัศน์เกี่ยวกับสิ่งเร้า นั้น

James and Ambrose (1974: 84-89) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้มโนทัศน์ว่าเป็นการพัฒนาในระดับพุทธิพิสัย (Cognitive) หมายถึง ความสามารถในการจัดกลุ่มที่สังเกตที่มีคุณลักษณะร่วมกันเข้าไว้ด้วยกัน สร้างลักษณะนามธรรมและข้อสรุปของโครงสร้างที่แตกต่างกัน และการประยุกต์เอาคำมาใช้แทนสิ่งที่มีลักษณะร่วมกัน กล่าวคือ การสร้างมโนทัศน์เป็นกระบวนการของการจัดประเภท การจัดชั้น และการกำหนดชื่อสิ่งของ บุคคล หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ที่มีการจัดระบบ ที่สะท้อนให้เห็นโครงสร้างของมโนทัศน์ต่าง ๆ ได้แก่ วัฒนธรรม จารีต

ประเพณี ค่านิยม การเปลี่ยนแปลง ความขัดแย้ง การปฏิวัติ ชาตินิยม อารยธรรม การสำรวจ อคติทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น

นายยา ภัทรแสงไทย (2525: 115 - 117) ได้อธิบายเกี่ยวกับระดับของการเรียนรู้มนทัศน์ ว่าการเรียนรู้มนทัศน์เกิดขึ้นได้หลายระดับขึ้นอยู่กับความมุ่งหมายของแต่ละบุคคล และผู้มีส่วนรับผิดชอบต่อการศึกษา ในที่นี้กล่าวถึงระดับของการเรียนรู้มนทัศน์ระดับสำคัญที่ครูประวัติศาสตร์ควรให้ความสนใจคือ

1. การระลึกถึง การระลึกถึงแสดงถึงระดับของการเรียนรู้มนทัศน์ในขั้นต่ำ ในระดับนี้จะรวมถึงความแตกต่างของลักษณะเฉพาะอย่างของข้อมูลจากส่วนใหญ่ทั้งหมด เช่น การแยกความแตกต่างของวัสดุก่อสร้างจากเหตุการณ์ กระบวนการ และสิ่งของต่าง ๆ โดยเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสิ่งก่อสร้างนั้น การแยกความแตกต่างเช่นนี้จะรวมการวิเคราะห์ที่ในลักษณะของการแยกสิ่งหนึ่งออกจากสิ่งหนึ่ง การเรียนรู้มนทัศน์ในระดับนี้จะเกิดกับผู้เรียนประวัติศาสตร์ที่เรียนความหมายของคำต่าง ๆ เอง

2. การแยกประเภท การแยกประเภทรวมถึงการจัดวางสิ่งของ เหตุการณ์ และสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ตามคุณลักษณะของมันที่มีความแตกต่างกัน กระบวนการที่จำเป็นได้แก่การพิจารณาและแสวงหาคุณลักษณะที่ร่วมกันสำคัญ ๆ ไปจนถึงคุณลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น การจัดกลุ่มประเภทของภูมิปัญญา การรวบรวมสิ่งของหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ เข้าด้วยกันนั้นทำได้หลายทาง เช่น ขึ้นอยู่กับความมุ่งหมาย และระดับของการมองเห็นพื้นฐาน แนวทางเลือกสำหรับการจัดเข้าเป็นกลุ่ม ถ้าผู้เรียนประวัติศาสตร์มีโอกาสที่จะได้รวบรวมเหตุการณ์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และได้แนวทางตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์เหล่านั้น ก็เป็นที่คาดหวังได้ว่าผู้เรียนจะได้หยิบยกเอาตัวอย่างเหล่านั้น มาคัดเลือกดูว่าอะไรที่เป็นตัวอย่างของเหตุการณ์นั้น และอะไรที่ไม่ใช่กระบวนการนี้ ผู้เรียนจะต้องให้ความสนใจต่อคุณลักษณะโดยทั่ว ๆ ไปของเหตุการณ์มากกว่าที่จะดูลักษณะเฉพาะของเหตุการณ์

3. การให้คำจำกัดความ การที่จะให้ผู้เรียนสามารถระลึกถึงและจัดประเภทของตัวอย่างของมนทัศน์ต่าง ๆ ได้นั้น ผู้เรียนจะต้องสามารถให้คำจำกัดความของคำเหล่านั้นด้วยการใช้ถ้อยคำภาษาเป็นของตนเอง มากกว่าที่จะท่องจำความหมายคำจำกัดความจากหนังสือตำราเรียน การทดสอบว่าผู้เรียนสามารถเข้าใจมนทัศน์ได้ถูกต้องหรือไม่นั้น ครูควรช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้มาตรฐานของการจัดประเภทสิ่งนั้นเข้าเป็นพวกเสียก่อน ผู้เรียนบางคนสามารถแยกความแตกต่างของมนทัศน์ของคำว่าโบราณสถานและโบราณวัตถุได้ แต่พูดออกมาด้วยคำพูดไม่ได้ แต่รู้ว่ามันแตกต่างกัน ดังนั้น การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้มนทัศน์ในระดับสูงขึ้นไป ครูต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ให้คำจำกัดความของสิ่งต่าง ๆ ด้วยคำพูดของเขาเอง

4. การสรุป กระบวนการของการระลึกถึง การจัดประเภท และการให้คำจำกัดความของมโนทัศน์ การเรียนรู้ของผู้เรียนเรื่องมโนทัศน์ระดับนี้ ข้อสรุปจึงแสดงถึงการเรียนรู้มโนทัศน์ในระดับสูงสุด เพราะระบบมโนทัศน์ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ต่าง ๆ การเรียนรู้ในระดับนี้ ผู้เรียนไม่เพียงแต่จะสามารถเชื่อมโยงมโนทัศน์ต่าง ๆ เข้าด้วยกันเท่านั้น แต่ผู้เรียนยังสามารถแสวงหาข้อมูลที่จะนำมาช่วยพิจารณาในการหาความสัมพันธ์ต่าง ๆ ด้วย และยังได้มีโอกาสตรวจสอบข้อมูลเพื่อความถูกต้อง เชื่อถือได้ และความเที่ยงตรงของข้อมูล อันเป็นกระบวนการคิด การเรียนรู้เชิงวิทยาศาสตร์ เมื่อผู้เรียนสามารถหาข้อสรุปได้แล้ว ข้อสรุปนั้นก็จะกลายเป็นหลักการของความรู้ทั่วไปที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้

ลาวัญญ์ วิทยวุฑฒิกุล (2533: 87) ได้อธิบายว่ามโนทัศน์จะเกิดขึ้นได้ในระดับต่าง ๆ กัน ดังนี้

1. ขั้นที่ 1 คือ การจดจำ เช่นนักเรียนสามารถเข้าใจมโนทัศน์ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือที่ได้รับมอบหมายให้อ่านได้ โดยไม่รู้สึกรังหรือไม่เข้าใจความหมายของคำนั้น
2. ขั้นที่ 2 คือ ความสามารถในการจำแนกประเภท เช่น นักเรียนยกตัวอย่างได้หรือเมื่อครูให้รายการสิ่งของ หรือเหตุการณ์หรือสิ่งอื่น ๆ แก่นักเรียน นักเรียนสามารถหยิบยกเฉพาะสิ่งของหรือเหตุการณ์ หรือสิ่งใด ๆ ที่มอบหมายให้คัดออกมาได้
3. ขั้นที่ 3 คือ ความสามารถเข้าใจมโนทัศน์นั้นดีพอที่จะถ่ายทอดออกมาเป็นคำจำกัดความ หรือคำพูดเกี่ยวกับเกณฑ์ในการจัดกลุ่มหรือประเภทได้
4. ขั้นที่ 4 คือ การสรุปเป็นข้อสรุปนัยทั่วไปหรือหลักการหรือทฤษฎี โดยที่นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์หนึ่งกับมโนทัศน์หนึ่ง ซึ่งขั้นนี้ควรพัฒนาโดยการฝึกให้นักเรียนได้พิจารณาถึงหลักฐานที่ได้จากการสังเกตเกี่ยวกับความเที่ยงตรงของความสัมพันธ์ของมโนทัศน์ในสมมติฐานนั้น ๆ

นอกจากนี้ ลาวัญญ์ วิทยวุฑฒิกุล (2533: 83) ได้เสนอแนะแนวทางเพื่อพัฒนาการเรียนรู้มโนทัศน์ ดังต่อไปนี้

1. จัดประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมให้กับผู้เรียน โดย
  - 1.1 ให้หารูปภาพ สร้างแบบจำลอง หรือทำกิจกรรมที่จะให้เห็น และเข้าใจความหมายของมโนทัศน์ที่ห่างไกลจากผู้เรียนด้วยเวลาและสถานที่ พุดง่าย ๆ คือ ใช้สื่อการเรียนรู้แบบต่าง ๆ และกิจกรรมที่เขาได้ใช้สื่อเหล่านั้นจนสามารถสรุปความคิดเห็นเป็นมโนทัศน์ได้
  - 1.2 ให้สำรวจแหล่งความรู้ในชุมชนด้วยการทัศนศึกษา การสัมภาษณ์เพื่อการเรียนรู้ ความหมายของมโนทัศน์บางอย่าง เช่น อาจจะเป็น เชื้อน โรงงาน สภาพแวดล้อมเป็นพิเศษ
  - 1.3 ให้สังเกต วิเคราะห์ เปรียบเทียบ โดยใช้กระบวนการคิดเพื่อหาความหมายไปสู่มโนทัศน์ให้มาก

2. พัฒนามโนทัศน์โดยใช้วิธีการนิรนัย บางครั้งสำหรับมโนทัศน์ ครูอาจไม่เริ่มต้นด้วยการเสนอมโนทัศน์นั้น ๆ ทันที แต่จะให้นักเรียนได้มีประสบการณ์หลายอย่างเกี่ยวกับข้อมูลหรือตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับมโนทัศน์นั้น เป็นการเรียนรู้จากสิ่งปลุกย่อยก่อน เช่น นักเรียนอาจจะได้มีประสบการณ์จริงเกี่ยวกับการพึ่งพาอาศัยกันและกันหลายครั้งหลายสถานการณ์โดยที่ยังไม่มีมโนทัศน์ในเรื่องนั้น ๆ แล้วจึงนำนักเรียนนักเรียนไปสู่การสรุปลักษณะของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และได้พัฒนามโนทัศน์ การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (interdependence) ได้ในที่สุด

3. ในการใช้วิธีทั้งสองแนว ครูผู้สอนจะต้องระลึกเสมอว่า จะต้องจัดโอกาส และประสบการณ์ให้นักเรียนได้ใช้หรือหรือประยุกต์มโนทัศน์ ที่ได้พัฒนาแล้วในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์อยู่อย่างสม่ำเสมอ

4. โดยสรุปแล้ว วิธีการที่ใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้มโนทัศน์และมโนทัศน์สรุปนั้น แบ่งออกเป็น แนวใหญ่ ๆ คือ

4.1 วิธีการเรียนรู้แบบครูเป็นผู้ให้ความรู้ (Expository Learning) คือ วิธีการและกิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูมีบทบาทมาก ได้แก่ การอธิบายหรือบอกเล่า โดยนัยนี้ ครูจะเป็นผู้นำอธิบายความหมายของมโนทัศน์ ยกตัวอย่างประกอบเพื่อสนับสนุนและขยายความเข้าใจของนักเรียน นักเรียนจะเป็นฝ่ายรับ อาจติดตามจนสามารถสรุปได้ในกรณีที่นักเรียนเป็นผู้มีระดับสติปัญญาสูง แต่ถ้ามีลักษณะตรงกันข้าม จะพัฒนามโนทัศน์ได้ช้า แต่ครูก็สามารถที่จะปรับแนวการสอนแบบนี้ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมได้มีประสบการณ์ในการคิด เพื่อหาความหมาย จนสรุปได้ด้วยการนำสื่อการเรียนเข้ามาช่วยในการอธิบายและในการยกตัวอย่างประกอบสนับสนุน และใช้ทักษะถามคำถามเป็นขั้นตอน ให้นักเรียนได้วิเคราะห์ประกอบไปด้วยจนถึงขั้นสามารถสรุปมโนทัศน์นั้น ๆ ได้

4.2 วิธีการเรียนรู้ให้นักเรียนค้นพบเอง (Discovery Learning) ซึ่งเป็นวิธีการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูเป็นผู้คอยแนะนำ กระตุ้นและจัดโอกาสให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ตรง ได้ลงมือทำ ได้สังเกต ได้คิด ได้วิเคราะห์แบ่งแยกหรือจัดกลุ่มข้อมูล ได้เปรียบเทียบ ถกเถียงหาเหตุผล ได้แสวงหาข้อมูลมาประกอบให้เห็นความสัมพันธ์เกี่ยวข้องจนสามารถสรุปแนวความคิดของเขาเอง เกี่ยวกับสิ่งนั้นเป็นมโนทัศน์ขึ้นมาได้ ซึ่งวิธีการเรียนรู้ที่อยู่ในกลุ่มนี้ย่อมหมายถึงทุกวิธีที่นักเรียนเป็นผู้กระทำ เป็นผู้แสวงหา เช่น การสอนด้วยการใช้คำถาม การสอนแบบแก้ปัญหา การอภิปราย การค้นคว้ารายงาน การสอนแบบสืบสอบ หรือสืบสวนสอบสวน การสอนด้วยวิธีการประวัติศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งผู้สอนอาจจะนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมเพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนามโนทัศน์

กัญติมา พรหมอักษร (2545: 33) ได้สรุปเกี่ยวกับการเรียนรู้มโนทัศน์ไว้ว่า การเรียนรู้มโนทัศน์เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในใจ ซึ่งจะต้องประกอบด้วย การรับรู้ ความจำ การคิดหาเหตุผล และการจัดระเบียบความคิดให้เป็นหมวดหมู่ การหาลักษณะเฉพาะร่วม เช่น มโนทัศน์ของ

คำว่า “กลม” เกิดจากการพบว่า ส้ม มะนาว ลูกฟุตบอล มีคุณลักษณะร่วมกันคือ กลิ้งได้แต่ไม่มีเหลี่ยม ดังนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับความรู้ต่าง ๆ ผ่านการสัมผัสของอวัยวะสัมผัสและระบบประสาทส่วนกลางเป็นผู้ทำหน้าที่จัดระเบียบประสาน แยกแยะความแตกต่าง และเลือกความรู้ที่เข้าสู่สมองทำให้เกิดการรับรู้ขึ้นภายหลัง การรับรู้ช่วยให้เกิดการแยกแยะความแตกต่างและสรุปรวบยอดได้

การเรียนรู้โมทัศน์จึงต้องอาศัยการพัฒนาเป็นลำดับขั้นตอนและเป็นขบวนการที่สลับซับซ้อน บางครั้งการสร้างโมทัศน์อาจมีเพียงการย่อและนำไปสู่ขั้นการสรุปรวบยอดได้เลย ทั้งนี้เนื่องมาจากสาเหตุดังนี้ การเห็นความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ การเชื่อมโยงไปหาสิ่งที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ส่วนละเอียดของสิ่งเร้า นั้น การรับรู้ในส่วนของเหตุการณ์หรือสิ่งเร้าที่เปลี่ยนแปลงไป การเข้าใจและหาทางตอบสนองต่อสิ่งเร้า และการตั้งและทดสอบสมมุติฐาน

วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2555: 23-26) อธิบายถึงกิจกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้โมทัศน์ว่า กิจกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้โมทัศน์ (concept) คือ การสอนให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในแนวคิดเนื้อหาต่าง ๆ ซึ่งหลักการสำคัญในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้โมทัศน์ มีดังนี้

1. จัดประสบการณ์ตรงให้ผู้เรียนต้องลงมือปฏิบัติ มีการอ่าน การค้นคว้า การคิด การอภิปราย การแก้ปัญหา โดยมีข้อมูลเกี่ยวกับหัวข้อนั้นจากหลายแห่ง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้เห็นมุมมองของข้อมูลจากหลายมิติโดยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ
2. จัดกิจกรรมที่มีใช้เพียงแค่การอธิบายเท่านั้น เช่น การอภิปราย การเปรียบเทียบ การวิเคราะห์ การวางแผน การสรุปประเด็น การประเมิน เป็นต้น รวมทั้งมีการใช้สื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ เสริมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจ ข้อมูลต่าง ๆ ในลักษณะของรูปธรรมให้มากที่สุด
3. การตั้งคำถามของครู เป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ เชื่อมโยง ข้อมูลต่าง ๆ และควรให้ผู้เรียนสรุปสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้หรือเข้าใจโดยใช้คำพูดของตนเอง รวมทั้งให้มีการยกตัวอย่างประกอบหรือการประยุกต์ใช้ข้อมูลที่น่าเสนอในสถานการณ์ที่ครูกำหนด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหา นั้น ๆ ได้ชัดเจน
4. จัดเรียงลำดับเนื้อหาเพื่อช่วยในการเข้าใจ โดยใช้พื้นฐานความรู้เดิมมาเชื่อมโยงกับเนื้อหาใหม่หรือความรู้ใหม่ โดยครูอาจใช้วิธีสอนเป็น 2 ลักษณะ คือ

4.1 การสอนแบบอุปนัย (Inductive Method) คือการสอนที่มีการนำเสนอตัวอย่างหลายตัวอย่างหรือกรณีต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้พิจารณาเพียงพอที่จะสรุปเป็นกฎเกณฑ์ การเตรียมตัวอย่างจะต้องครอบคลุมลักษณะหรือคุณสมบัติหรือประเด็นต่าง ๆ ของหลักการหรือแนวคิดนั้น ๆ เป็นการค้นหาคำตอบด้วยตนเอง โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสสรุปองค์ประกอบหรือปัจจัยสำคัญ หรือประเด็นสำคัญ ของตัวอย่างหรือกรณีต่าง ๆ ที่จะนำมาสรุปข้อสรุปที่เป็นหลักเกณฑ์หรือแนวคิดสำคัญ การตั้งประเด็นคำถามของครูจะเป็นปัจจัยสำคัญให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบ

4.2 การสอนแบบนิรนัย (Deductive Method) คือ การสอนที่เริ่มจากการให้ผู้เรียนเข้าใจทฤษฎี หลักการ หรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ โดยให้ตัวอย่างเกี่ยวกับการใช้ทฤษฎี หลักการหรือกฎเกณฑ์ เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจและนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้ ครูต้องเลือกใช้วิธีต่าง ๆ นำเสนอเนื้อหาสาระที่เป็นทฤษฎีหรือหลักการหรือตัวอย่าง และที่สำคัญก็คือ ครูต้องนำเสนอสถานการณ์ใหม่ให้ผู้เรียนฝึกใช้หรือประยุกต์ใช้ทฤษฎีหรือหลักการเหล่านั้น

จากหลักการในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้มนทัศน์ในข้อ 1 - 4 แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนมีความเข้าใจเป็นอย่างดีจนสามารถสรุปข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการเชื่อมโยงด้วยตนเอง ดังนั้นกิจกรรมสำคัญเพื่อพัฒนามโนทัศน์ที่ครูควรคำนึงและนำไปสอดแทรกไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ของครู คือ

1. การสังเกตและรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งจะต้องมีการจัดวางแผนของครูโดยมีการคัดเลือกข้อมูลให้สอดคล้องกับเรื่องหรือประเด็นที่จะเรียนจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ หรือจากวัสดุการเรียนรู้อยู่ โดยมีการใช้สื่อการเรียนรู้อื่นต่าง ๆ เสริมให้เห็นความชัดเจน ทั้งนี้ คำถามของครูจะเป็นตัวเชื่อมที่จะทำให้ผู้เรียนได้สังเกตและรับรู้ประเด็นที่ครูมีการนำเสนอ

2. การพิจารณาวิเคราะห์ข้อมูลที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องหรือมีลักษณะร่วมกัน ซึ่งอาจมีการอธิบาย ประยุกต์ใช้คำถามให้ผู้เรียนได้แยกแยะ เปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนกันหรือแตกต่างกัน เชื่อมโยง จัดกลุ่มหรือประเภท ทั้งนี้อาจใช้สื่อการเรียนรู้อื่นประกอบ กระบวนการดังกล่าวที่จะให้ผู้เรียนได้เกิดการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การจัดกิจกรรมของครูนั่นเอง

3. การสรุปแนวคิดของผู้เรียนด้วยการตั้งคำถามของครู โดยให้ผู้เรียนตรวจสอบความสัมพันธ์และความเป็นเหตุผลของผู้เรียน ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนมีความเข้าใจในข้อเท็จจริงเป็นอย่างดี

5. การจัดกิจกรรมนอกสถานที่ การศึกษานอกสถานที่หรือทัศนศึกษา ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า field trip, excursion, หรือ educational journey เป็นการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้เห็นของจริงโดยใช้การสังเกตและได้ข้อมูลใหม่ มิใช่ท่องจำเนื้อหา แต่เป็นการเชื่อมโยงสิ่งที่ได้รับจากภายนอกห้องเรียนกับเนื้อหาที่เรียนในห้องเรียน การศึกษานอกสถานที่เป็นหนึ่งในสื่อหลายชนิดที่ช่วยในการเรียนรู้ กรวยประสบการณ์ของเอดการ์เดล (Edgar Dale's Cone of Experience) จัดว่าเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษานอกห้องเรียน (outdoor education) การศึกษานอกสถานที่ที่มีประโยชน์ในฐานะเป็นกิจกรรมที่เน้นความสำคัญของผู้เรียน ผู้เรียนได้ประสบการณ์โดยตรง โดยเชื่อมโยงสิ่งที่ได้จากการสังเกต ฟังและจดบันทึกกับเนื้อหาในบทเรียน สามารถสร้างบทเรียนที่น่าสนใจ เพราะการได้เห็นของจริงทำให้เกิดความเข้าใจในมโนทัศน์มากขึ้น ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนรู้หลาย ๆ ส่วน ไม่ว่าจะเป็นการสังเกต การฟัง การอ่านและการเขียน ทำให้ผู้เรียนได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ รวมทั้งได้พิสูจน์ข้อสงสัยหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ

ประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษานอกสถานที่สามารถใช้เป็นข้อมูลสำคัญหรือเป็นสื่อในการอธิบาย แสดงความคิดเห็น ซึ่งจะขยายความรู้ตลอดจนความคิดของผู้เรียนให้กว้างขึ้น

ทิสนา แคมมณี (2558: 225-227) ได้สรุปเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนมโนทัศน์ของ Joyce and Weil (1996: 161-178) ซึ่งพัฒนารูปแบบนี้ขึ้นโดยใช้แนวคิดของ Bruner, Goodnow, และ Austin เกี่ยวกับการเรียนรู้มโนทัศน์ที่ว่า การเรียนรู้มโนทัศน์ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น สามารถทำได้โดยการค้นหาคุณสมบัติเฉพาะสิ่งสำคัญของสิ่งนั้น เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการจำแนกสิ่งที่ใช้และไม่ใช้สิ่งนั้นออกจากกันได้ ซึ่งรูปแบบการสอนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มโนทัศน์ ของเนื้อหาสาระต่าง ๆ อย่างเข้าใจ และสามารถให้คำนิยามมโนทัศน์ด้วยตนเอง

เฉลิม นิติเขตต์ปรีชา (2559: 153 - 154) กล่าวถึงการสอนให้เด็กเรียนรู้ด้วยการฝึก กำหนดมโนทัศน์ (Conceptual Approach) การให้ผู้เรียนฝึกกำหนดมโนทัศน์จะได้ผลหรือไม่เพียงใดขึ้นอยู่กับผู้เรียนว่าได้เคยผ่านการใช้ความคิดประกอบเหตุผลในการสร้างจินตนาการในทางประวัติศาสตร์ (Historical Imagination) เพื่อประกอบการเรียนมามากน้อยเพียงใด ผู้เรียนได้ฝึกหัด แสดงความคิด (Idea) และประการสำคัญก็คือ ผู้เรียนได้ผ่านการใช้ปัญญา (Intelligence) ความสามารถ สังเกต และพิจารณาสิ่งหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตั้งอยู่และมีวิวัฒนาการในลักษณะข้อเท็จจริง (Facts) หรือในรูปของหลักการ (Principles) ที่มีเหตุผลเพียงใดแค่นั้น หรือโดยนัยสำคัญทั่ว ๆ ไป (Generalization) แล้วสรุปสาระหรือความจริงในรูป “มโนทัศน์” (Concepts) ตามลำดับขั้นในชีวิตประจำวันและประกอบการเรียนแต่ละวิชาหรือกลุ่มวิชา จนถึงขั้นเกิดการเรียนด้วยการใช้ความคิดภายใน (Insight) ทั้งในขั้นพื้นฐานและขั้นที่สูงกว่าหรือไม่เพียงใด สิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวนี้อาจจะเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้แบบสร้างมโนทัศน์ (Concept) โดยทั่วไปประเภทต่าง ๆ ของมโนทัศน์ อาจแบ่งได้ดังนี้

1. แบบยึดตามหลักจิตวิทยาหรือตามความเข้าใจเกี่ยวกับข้อเท็จจริงของเอกัตบุคคล (Individuality)
2. แบบยึดตามคุณสมบัติเฉพาะข้อเท็จจริง
3. แบบยึดลำดับลักษณะของข้อเท็จจริงจากนามธรรมไปสู่รูปธรรม (Abstract to Concrete) หรือจากลำดับลักษณะเฉพาะไปสู่ลักษณะทั่วไป (Specific property to General property)
4. แบบยึดตามโครงสร้างข้อเท็จจริง (Structure of Facts) ได้แก่ มโนทัศน์ที่มีลักษณะเด่น และมโนทัศน์ที่แสดงความสัมพันธ์
5. แบบยึดตามหน้าที่ มโนทัศน์มีหน้าที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ 2 ประการคือ เพื่อตอบสนองต่อวัตถุหรือเหตุการณ์ และเพื่อเป็นสื่อกลางระหว่างเหตุการณ์และการเกี่ยวข้องกับวัตถุ

หรือพฤติกรรมที่ตามมาของมนุษย์ เช่น มโนทัศน์เกี่ยวกับค่านิยม อุดมการณ์ และปรัชญาย่อมมีผลต่อการดำรงอยู่ การเปลี่ยนแปลง และพัฒนาการของชีวิตมนุษย์

ดังนั้นขั้นตอนของมโนทัศน์ แบ่งเป็น 3 ชั้น คือ

1. การสรุปรวมความจริง (Generalization)
2. การจำแนกความแตกต่างความจริง (Discrimination)
3. การหยั่งเห็นความจริง (Insight)

ทุกขั้นตอนผู้สอนจะต้องใช้ทั้งความรู้และความสามารถฝึกผู้เรียนให้รู้จักใช้ปัญญาคิดอย่างมีลำดับขั้น (Step) หรือเป็นระบบเพื่อให้เกิดมโนทัศน์อย่างแท้จริง ผู้เรียนจึงจะได้รับประสบการณ์ มีทักษะและจะเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่มีคุณค่าหรือคุณประโยชน์ขึ้นได้

อย่างไรก็ตาม สามารถสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนมโนทัศน์นี้ว่า เนื่องจากผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มโนทัศน์ จากการศึกษา วิเคราะห์ และตัวอย่างที่หลากหลาย ดังนั้นผลที่ผู้เรียนจะได้รับโดยตรงคือ จะเกิดความเข้าใจในมโนทัศน์นั้น และได้เรียนรู้ทักษะการสร้างมโนทัศน์ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการทำความเข้าใจมโนทัศน์อื่น ๆ ต่อไปได้ รวมทั้งช่วยพัฒนาทักษะการใช้เหตุผลโดยการอุปนัย (Inductive Reasoning) อีกด้วย

นักการศึกษาหลาย ๆ ท่านได้อธิบายเกี่ยวกับการเรียนรู้มโนทัศน์ไว้นั้น สรุปได้ว่าการเรียนรู้มโนทัศน์ต้องอาศัยการพัฒนาเป็นลำดับขั้นตอน เป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อนซึ่งจะต้องประกอบไปด้วย การสัมผัส การรับรู้ การจำ การจำแนกแยกแยะ และการสรุปรวบยอด ขั้นตอนเหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มโนทัศน์ของเนื้อหาสาระต่าง ๆ อย่างเข้าใจ และสามารถให้คำนิยามมโนทัศน์ด้วยตนเอง โดยทุกขั้นตอนจะฝึกให้ผู้เรียนใช้ปัญญาคิดอย่างมีลำดับขั้นหรือเป็นระบบ เพื่อให้เกิดมโนทัศน์อย่างแท้จริง

4.6 มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์

การเรียนรู้ประวัติศาสตร์อย่างมีประสิทธิภาพมีคุณค่าอย่างมากต่อมนุษย์เนื่องจากการเสริมปัญญาแก่ผู้เรียนที่ได้ผ่านกระบวนการอ่าน การคิด การเขียน การพินิจ พิจารณา วิเคราะห์มาอย่างถ่องแท้ จะช่วยกระตุ้นให้เขาตระหนักถึงความสำคัญของแนวโน้มในอนาคตที่ควรดำเนินชีวิตอย่างรอบคอบ สุขุม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคโลกาภิวัตน์ที่สังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งการสร้างจินตนาการ (Imagination) ในขณะศึกษาประวัติศาสตร์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง นับว่ามีคุณประโยชน์และสามารถนำมาใช้เป็นแนวทาง ในการฝึกสร้างความคิดรวบยอดหรือมโนทัศน์ (Concept) อันเป็นแก่นแท้ของความรู้ ซึ่งผู้ศึกษาจะสร้างให้เกิดขึ้นได้แตกต่างกันไปตามขีดความสามารถของสติปัญญาของแต่ละคน

ครูประวัติศาสตร์ควรสอนเนื้อหาประวัติศาสตร์ โดยการจัดเนื้อหาต้องเริ่มจากมโนทัศน์ (Concepts) ซึ่งเป็นแก่นแท้เนื้อหาแต่ละเรื่อง หรือแต่ละหัวข้อและจึงนำรายละเอียดของ

ประสบการณ์ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้มาครอบคลุมหรือเป็นส่วนประกอบ ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบอื่น ๆ จึงจะได้สื่อการสอน (Instructional Media) ไปได้เป็นเครื่องมือในการสอน (เฉลิม นิติเขตต์ปรีชา, 2559: 9 ;134)

ลาวัญญ์ วิทยาวุฑฒิกุล (2533: 85 - 87) การเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในปัจจุบันไม่ควรเน้นที่การให้นักเรียนจดจำข้อเท็จจริงต่าง ๆ แต่เน้นที่มโนทัศน์ อย่างไรก็ตามการพัฒนาที่พัฒนาขึ้นกับตัวนักเรียนนั้น ไม่อาจที่จะพัฒนาโดยกำหนดให้นักเรียนเรียนเฉพาะมโนทัศน์โดยการจดจำคำนิยามจากพจนานุกรม และเรียนรู้มโนทัศน์ที่เขียนไว้เพียงไม่กี่หน้าได้ แต่การพัฒนาที่พัฒนาขึ้นนั้นจะต้องอาศัยประสบการณ์หลาย ๆ อย่าง และใช้ข้อเท็จจริงข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ มาสนับสนุนเพิ่มเติมเพื่อช่วยให้นักเรียนมโนทัศน์ที่กระจ่างชัดเจนขึ้น ดังนั้นข้อเท็จจริงและข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ จึงยังคงเป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างมโนทัศน์ในวิชาประวัติศาสตร์

มโนทัศน์สำคัญที่ปรากฏในวิชาประวัติศาสตร์ เป็นความคิดรวบยอดพื้นฐานนำมาจากสาระและหน่วยการเรียนรู้ต่าง ๆ มโนทัศน์แต่ละอย่างมีลักษณะต่าง ๆ กัน คือ เป็นทั้งรูปธรรมและนามธรรม อันได้แก่ สถานที่ วัตถุสิ่งของ สิ่งมีชีวิต การกระทำ ความคิด ความรู้สึก และอื่น ๆ เช่น วัฒนธรรม หลักฐาน เหตุปัจจัย การเปลี่ยนแปลง ความขัดแย้ง วิฤตการณ์ การปฏิวัติ ลัทธิชาตินิยม การสำรวจ ความจริง ข้อเท็จจริง โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี และอคติทางประวัติศาสตร์ ซึ่งมโนทัศน์ที่กล่าวมานี้เป็นมโนทัศน์ที่สำคัญในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์นั้น นักประวัติศาสตร์หลายท่านได้พยายามรวบรวมและอธิบายในรายละเอียดไว้หลายท่าน เช่น ริทเทอร์ (Harry Ritter) ได้พยายามรวบรวมมโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์โดยเขียนไว้ในหนังสือชื่อ Dictionary of Concepts in History (1986) นอกจากนี้ นักการศึกษาโดยเฉพาะนักการศึกษาทางสังคมศึกษา เช่น แบงก์ (James A. Bank) อีลลิส (Arthur K.Ellis) ฟรีแลนด์ (Kant Freeland) ซาเวจและอาร์มสตรอง (Tom V. Savage and David G. Armstrong) เป็นต้น ได้เสนอมโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ที่ควรนำมาพัฒนาให้เกิดแก่ผู้เรียนอยู่หลายมโนทัศน์ด้วยกัน ในที่นี้ขอประมวลมโนทัศน์ที่สอดคล้องกับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ควรนำมาพัฒนาให้เกิดแก่ผู้เรียน เพื่อเป็นพื้นฐานให้แก่ผู้เรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นยิ่งขึ้น (ลาวัญญ์ วิทยาวุฑฒิกุล, 2533: 86 ; สิรวิกรม ศรีพหล, 2557: 14 และ วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2557: 12) ดังมีมโนทัศน์ต่อไปนี้

1. อารยธรรม (Civilization) Ritter (1986: 39) ให้รายละเอียดของคำว่า อารยธรรม ไว้ 3 ลักษณะคือ 1) เป็นพัฒนาการของสังคมมนุษย์ คุณลักษณะของโครงสร้างทางสังคม ความเจริญทางเทคโนโลยี และการบริหาร ระดับความเจริญทางสติปัญญา และสุนทรียศาสตร์ 2) กระบวนการพัฒนาสังคมในด้านเทคโนโลยี การบริหาร สติปัญญา และสุนทรียศาสตร์ 3) เป็นคำที่มี

ความหมายเดียวกันกับที่นักมานุษยวิทยาใช้ คือ คำว่า วัฒนธรรม (Culture) ซึ่งหมายถึง สรรพสิ่งทั้งหลายที่ปรากฏในสังคมไม่ว่าจะเป็นในด้านวัตถุหรือวิถีการดำเนินชีวิต

2. เหตุปัจจัยและผลสืบเนื่อง (Causation) เหตุปัจจัย คือ ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลที่ใช้ในการอธิบายเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ จากคำนิยามที่ปรากฏในพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ราชบัณฑิตยสถาน (2556: 54) ได้อธิบายเหตุปัจจัยไว้ว่า ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่มาก่อนและองค์ประกอบที่ตามหลังของพฤติกรรมซึ่งมีลักษณะที่แน่นอนพอจะตั้งเป็นกฎทางวิทยาศาสตร์ได้

3. การเปลี่ยนแปลง (Changes) Banks (1977: 215) อธิบายว่า หมายถึง ปรากฏการณ์ในสังคมและสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ไม่คงที่ มีความแตกต่างกันในแต่ละวัน แต่ละสัปดาห์และแต่ละปี การให้ผู้เรียนได้เข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลง และเรียนรู้เกี่ยวกับการปรับตัว โดยยอมรับในการเปลี่ยนแปลงนั้นนับว่าสำคัญมาก ข้อมูลหรือเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจมโนทัศน์นี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ความขัดแย้ง (Conflicts) จากพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา (ราชบัณฑิตยสถาน: 79) ได้ให้ความหมายของคำว่า ความขัดแย้งหรือการขัดกันว่า คือกระบวนการกับสถานการณ์ซึ่งบุคคลหรือกลุ่มไม่ต่ำกว่าสองคนหรือสองกลุ่มแสวงหาทางทำลายความมุ่งหมายของกันและกัน กีดกันมิให้แต่ละฝ่ายได้รับความพอใจในผลประโยชน์ของตน จนอาจถึงขั้นทำอันตรายกันได้

มโนทัศน์ ความขัดแย้ง นี้ Banks (1977: 125) ได้อธิบายว่า ถ้าศึกษาเหตุการณ์ที่ปรากฏในประวัติศาสตร์จะพบว่า การไม่เห็นด้วย การตกลงกันไม่ได้ หรือการเป็นปรปักษ์กันซึ่งเป็นลักษณะของความขัดแย้งนั้น มีปรากฏในระหว่างบุคคลกับบุคคล ระหว่างกลุ่ม หรือระหว่างประเทศอยู่เสมอ ๆ ทั้งนี้ เนื่องมาจากต่างฝ่ายต่างมีจุดมุ่งหมายต่าง ๆ กัน หรือถ้ามีจุดมุ่งหมายเดียวกันแต่ก็มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไป ความขัดแย้งนี้มีผลกระทบต่อสังคมทั้งทางบวกและทางลบ

5. วิกฤตการณ์ (Crisis) Ritter (1986: 79) อธิบายว่า วิกฤตการณ์ คือช่วงเวลาสั้น ๆ ที่ต้องเผชิญกับการตัดสินใจอย่างท้าทาย จุดของการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการตัดสินใจเพื่อความอยู่รอดของคนและสถาบัน

6. การปฏิวัติ (Revolution) Ritter (1986: 388) ให้ความหมายของมโนทัศน์การปฏิวัติว่า คือการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงและรวดเร็ว โดยเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เป็นพื้นฐาน หรือสิ่งที่มีอยู่เดิมในสังคม การปฏิวัตินี้มักจะเกี่ยวข้องกับเรื่องของการเมือง Banks ชี้ให้เห็นว่า มโนทัศน์ “การปฏิวัติ” นับเป็นมโนทัศน์สำคัญในวิชารัฐศาสตร์ด้วย และถือว่าการปฏิวัติเป็นความขัดแย้งอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งควรชี้แจงให้ผู้เรียนได้เข้าใจในลักษณะของความขัดแย้งในลักษณะนี้

7. ลัทธิชาตินิยม (Nationalism) Ritter (1986: 294) อธิบายว่า เป็นลัทธิที่เกี่ยวกับการเมืองที่เน้นความสำคัญว่าสังคมจะดีที่สุดถ้าหากจัดอยู่ในของรัฐ-ชาติ (nation-state) และรัฐ-ชาติ

จะต้องเน้นจุดรวมที่ทำให้บุคคลหรือกลุ่มมีความจงรักภักดีและซื่อสัตย์ต่อรัฐของตน รัฐชาติ ถือเป็นระบบการปกครองแบบหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญแก่พลเมืองทุกคน และขณะเดียวกันก็เน้นให้พลเมืองทั้งหมดต้องยึดถือในอำนาจอธิปไตยของรัฐด้วย

สำหรับ Banks (1977: 26) ได้ให้รายละเอียดว่า ลัทธิชาตินิยมนอกจากเป็นมโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์แล้ว ยังเป็นมโนทัศน์ที่สำคัญทางรัฐศาสตร์อีกด้วย ลัทธิชาตินิยมจะเกิดขึ้นเมื่อผู้นำของประเทศหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งของประเทศตั้งใจจะทำหรือแสดงออก เพื่อพัฒนาและปลูกฝังความจงรักภักดีให้เกิดขึ้นแก่พลเมืองของประเทศ ลัทธิชาตินิยมนี้ในบางครั้งจะเน้นในเรื่องราวของความภาคภูมิใจในชาติพันธุ์ของตน ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ถ้าผู้เรียนได้ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของลัทธิชาตินิยมจากเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์แล้วจะได้ข้อสรุปว่า ลัทธิชาตินิยมอาจเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อความเป็นปึกแผ่นหรือความสำเร็จของประเทศแต่หากลัทธิชาตินิยมได้รับการพัฒนาจนเกินไป อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งและเกิดเป็นสงครามได้ในที่สุด ดังกรณีประเทศญี่ปุ่น และประเทศเยอรมนี ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้น

8. การสำรวจ (Exploration) Banks (1977: 217) อธิบายว่า นักประวัติศาสตร์ให้ความสนใจในการศึกษาเรื่องราวของมนุษย์ที่เดินทางท่องเที่ยวไปสำรวจดินแดนที่ตนไม่รู้จัก ทำให้พบดินแดนใหม่ ๆ อีกหลายแห่ง การสำรวจนี้ จัดเป็นมโนทัศน์สำคัญของวิชาภูมิศาสตร์ด้วย โดยทั่วไปนักประวัติศาสตร์จะบันทึกและมักยกย่องความสำเร็จของนักสำรวจชาวยุโรปตะวันตกในการสำรวจดินแดนต่าง ๆ แต่กลับละเลยการกล่าวถึงวัฒนธรรมหรือเรื่องราวของคนพื้นเมืองในดินแดนที่มีการสำรวจ ทั้ง ๆ ที่ดินแดนเหล่านั้นมีความเจริญมาก่อนที่จะมีการสำรวจดินแดนกัน

9. หลักฐาน (Evidence) Ritter (1986: 143) ให้ความหมายของหลักฐานว่า คือทุกสิ่งทุกอย่างที่นักประวัติศาสตร์ใช้ในการศึกษาหาความรู้ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ ความคิดเห็น อนุสาวรีย์ วัตถุสิ่งประดิษฐ์ ประเพณี ฯลฯ หลักฐานเหล่านี้ใช้เป็นข้อมูลเพื่อสืบหาร่องรอยของอดีต หลักฐานทางประวัติศาสตร์นี้แบ่งเป็นสองประเภทคือ หลักฐานขั้นต้นและหลักฐานขั้นรอง

10. อคติทางประวัติศาสตร์ (Historical Bias) Banks (1977: 217) อธิบายว่า นักประวัติศาสตร์อาจได้งานเขียนประวัติศาสตร์ที่ไม่สมบูรณ์นัก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับหลักฐานข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่นักประวัติศาสตร์ได้รวบรวมไว้ นักประวัติศาสตร์เป็นผู้ตัดสินใจว่าหลักฐานหรือข้อมูลที่นำมาใช้นั้นมีคุณค่าและมีความน่าเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด ดังนั้น ในการคัดเลือกหลักฐานที่จะนำมาศึกษานั้น จึงมีอคติของนักประวัติศาสตร์ว่า จะคัดเลือกหลักฐานชั้นใดมาศึกษา นอกจากนั้น ธรรมชาติของหลักฐานและลีลาการบันทึกในหลักฐานนั้นอาจมีอคติสอดแทรกอยู่บ้าง รวมทั้งสภาพสังคม วัฒนธรรม และสมัยเวลาที่นักประวัติศาสตร์ผู้นั้นมีชีวิตอยู่ ก็มีส่วนทำให้มีอคติเกิดขึ้น ดังนั้น การบันทึกเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์โดยนักประวัติศาสตร์จึงอาจมีอคติเกิดขึ้น ซึ่งในเรื่องนี้ผู้สอน

ประวัติศาสตร์ต้องชี้ให้ผู้เรียนได้เข้าใจเงื่อนไขในข้อนี้และพยายามส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนในการค้นหาข้อเท็จจริงจากเหตุการณ์ในอดีตที่นักประวัติศาสตร์ได้บันทึกไว้

กล่าวโดยสรุป มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ที่ประมวลมานี้ เป็นมโนทัศน์หลักของวิชาประวัติศาสตร์ เมื่อผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในมโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์อย่างถ่องแท้แล้ว ย่อมทำให้เข้าใจประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติอย่างแท้จริง

ราชบัณฑิตยสถาน (2556: 689) ให้ความหมายของโบราณวัตถุและโบราณสถานว่า

1. โบราณวัตถุ หมายถึง สิ่งของโบราณที่เคลื่อนที่ได้ หรือ สंहาริมทรัพย์ที่เป็นของโบราณ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งประดิษฐ์หรือสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือที่เป็นส่วนหนึ่งของโบราณสถาน ซากมนุษย์ หรือซากสัตว์ ซึ่งโดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งการประดิษฐ์หรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของสंहาริมทรัพย์นั้นเป็นประโยชน์ในทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี

2. โบราณสถาน หมายถึง สิ่งที่ไม่เคลื่อนที่ได้ หรือสंहาริมทรัพย์ซึ่งโดยอายุหรือลักษณะแห่งการก่อสร้างหรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของสंहาริมทรัพย์นั้นเป็นประโยชน์ในทางศิลปะ ประวัติศาสตร์หรือโบราณคดี ทั้งนี้รวมถึงสถานที่ที่เป็นแหล่งโบราณคดี แหล่งประวัติศาสตร์ และอุทยานประวัติศาสตร์ด้วย

สิริวรรณ ศรีพหล (2554: 52 - 55) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนา มโนทัศน์ในวิชาประวัติศาสตร์ท้องถื่น เพื่อให้ครูผู้สอนประวัติศาสตร์นำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถื่นต่อไป พอสรุปได้ว่า การสร้างหรือพัฒนามโนทัศน์เป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อนซึ่งต้องประกอบด้วย การรับรู้ความจำ การคิดหาเหตุผล การจัดระเบียบของความคิดให้เป็นหมวดหมู่ การค้นพบลักษณะที่ร่วมกัน การแบ่งกลุ่มและการกำหนดชื่อของสิ่งของในกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งจัดเป็นกระบวนการวิเคราะห์ ดังนั้นการพัฒนามโนทัศน์จึงมีลักษณะที่เป็นลำดับขั้นต่อเนื่องกันในการพัฒนาจึงควรเริ่มจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมก่อน เพราะประสบการณ์และข้อเท็จจริงจะช่วยให้การพัฒนา มโนทัศน์เป็นไปได้ง่ายขึ้น แล้วจึงค่อยพัฒนามโนทัศน์ที่ซับซ้อนและเป็นนามธรรมต่อไป

อย่างไรก็ตาม การพัฒนามโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ มีความสัมพันธ์โดยตรงกับสติปัญญาและประสบการณ์ของผู้เรียนแต่ละคน ดังนั้นในการวางแผนจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถื่น จึงต้องทำการกำหนดให้ชัดเจนเกี่ยวกับมโนทัศน์ที่ต้องการพัฒนา โดยแยกออกไปตามระดับความยากง่าย และระดับที่เหมาะสมกับวุฒิภาวะ และประสบการณ์ของผู้เรียน เนื่องจากการพัฒนามโนทัศน์เป็นการพัฒนาไปทีละเล็กละน้อยโดยมีความเข้าใจในสิ่งนั้น ๆ เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ

การศึกษาเกี่ยวกับมโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ สามารถประมวลมโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ โดยผู้วิจัยเลือกเฉพาะมโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถื่น ทั้งที่เป็นมโนทัศน์หลักและมโนทัศน์รอง ได้แก่ วัฒนธรรม ประเพณี หลักฐาน

ทางประวัติศาสตร์ การสำรวจ โบราณสถาน โบราณวัตถุ เหตุปัจจัยและผลสืบเนื่อง การเปลี่ยนแปลง ความขัดแย้ง เหตุการณ์ ความจริง ข้อเท็จจริง และอคติทางประวัติศาสตร์ (Barry Bayer, 1971: 111 – 113 ; James A. Bank, 1977 ; Harry Ritter, 1986 ; นาตยา ภัทรแสงไทย, 2525: 109 -110 และ ลาวัณย์ วิทยายุทธภูมิกุล, 2533: 85 - 87) มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญเหล่านี้ ควรนำมาพัฒนาและเป็นพื้นฐานให้แก่ผู้เรียนในการเข้าใจประวัติศาสตร์ยิ่งขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในครั้งนี ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ และการพัฒนามโนทัศน์ ดังนี้

5.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

5.1.1 งานวิจัยในประเทศ

5.1.2 งานวิจัยต่างประเทศ

5.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนามโนทัศน์

5.2.1 งานวิจัยในประเทศ

5.2.2 งานวิจัยต่างประเทศ

5.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

5.1.1 งานวิจัยในประเทศ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ พบว่าในช่วงปี พ.ศ. 2554 – 2559 งานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดวิเคราะห์กับรายวิชาประวัติศาสตร์เป็นหลัก ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สิวิภา พัฒน์มณี (2554) ได้ศึกษาผลการสอนแบบสืบสวนสอบสวนเรื่อง ประวัติศาสตร์ไทยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อ เปรียบเทียบ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน เรื่องประวัติศาสตร์ไทยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยใช้วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และเปรียบเทียบความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์ก่อนและหลังเรียน เรื่องประวัติศาสตร์ไทยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยใช้วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบสืบสวนสอบสวนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบสืบสวนสอบสวนมีความสามารถในการคิด วิเคราะห์หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จิราพร ยมนา (2554) ได้ศึกษาผลการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภูเก็ต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยวิธีการสอนทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภูเก็ต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และเปรียบเทียบความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนก่อนและหลังเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่สอนด้วยการสอนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ชัยรัตน์ ไตศิลา (2555) ได้พัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาบูรณาการร่วมกับวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1-2 และ 3 ของ Drake และ Brown (2003) เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นเรียกว่า DACIR ประกอบด้วยขั้นตอน 5 ขั้นตอนได้แก่ 1) ขั้นที่ 1 ขั้นอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา (the discussion on the issue of the study) 2) ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก (the analysis of the essential primary evidence) 3) ขั้นที่ 3 ขั้นอภิปรายเปรียบเทียบข้อมูล (the comparison of data) 4) ขั้นที่ 4 ขั้นสืบค้น ตีความและเชื่อมโยงข้อค้นพบ (interaction with the historical evidence) และ 5) ขั้นที่ 5 ขั้นนำเสนอข้อค้นพบหรือนำเสนอผลงาน (the report the finding or presentations) คุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนซึ่งพิจารณาจากผลของการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีดังนี้ ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนหลังเรียนจากกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์หลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนจากกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีพัฒนาการไปในทางที่ดีขึ้น นักเรียนสามารถกำหนดคำถามสำคัญ ตั้งสมมติฐาน วิเคราะห์เปรียบเทียบ ตีความหลักฐาน และเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของเส้นเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ศศิพัชร จำปา (2558) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์ การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์ เพื่อทดลองใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

โดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์ และเพื่อขยายผล การใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์เพื่อ ส่งเสริมกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า คุณภาพของรูปแบบการจัดการ เรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นซึ่งพิจารณาจากผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น มีดังนี้ กระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์หลังเรียนของผู้เรียนในระหว่างและหลังการใช้รูปแบบการ จัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิด ทางประวัติศาสตร์สูงขึ้น ความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของผู้เรียนหลังเรียนโดยใช้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นฯ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการขยายผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นฯ ทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์สูงขึ้น มีสำนึกรักท้องถิ่นอยู่ ในระดับมาก และมีความพึงพอใจของผู้เรียนต่อรูปแบบของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอยู่ ในระดับมาก

ยุทธศิลป์ แผลนนาค (2559) ได้ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนแดคิรี (DACIR) ที่มีต่อทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและ ความสามารถในการตั้งคำถามสำคัญทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 การวิจัยครั้งนี้มี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนแดคิรี ที่มีต่อทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและความสามารถในการตั้งคำถามสำคัญทางประวัติศาสตร์ ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณทางประวัติศาสตร์ ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนแดคิรีสูงขึ้นอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความสามารถในการตั้งคำถามสำคัญทางประวัติศาสตร์ของ นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนแดคิรีสูงขึ้นอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.1.2 งานวิจัยต่างประเทศ

งานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยได้ศึกษา ในช่วงปี ค.ศ. 1991 – 2013 พบว่า งานวิจัยมุ่งส่งเสริมการคิดเชิงประวัติศาสตร์กับการเรียนรู้รายวิชา ประวัติศาสตร์ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

Hilary Jacquelyn Cooper (1991) ศึกษาด้านความคิดทางประวัติศาสตร์ ของเยาวชนเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ที่จะสอนเยาวชนให้มีส่วนร่วม เกิดความกระตือรือร้นในการ แก้ปัญหาทางประวัติศาสตร์ระบุเหตุผลความเป็นไปได้ของสมมติฐานที่จะสอนเด็ก ๆ เกี่ยวกับ ความคิดทางประวัติศาสตร์ซึ่งการศึกษาครั้งนี้สำรวจชนิดของหลักฐานที่จะช่วยให้เด็กพัฒนาการให้

เหตุผลแบบนิรนัย (deductions) เกี่ยวกับอดีตที่ผ่านมา และชนิดของคำถามที่จะถามเกี่ยวกับหลักฐาน การศึกษาครั้งนี้เป็นการสำรวจถึงการอำนวยความสะดวกในการอภิปรายกลุ่มย่อยหลากหลายของการตีความหรือข้อโต้แย้งตามลำดับมากกว่าการใช้เหตุผลส่วนบุคคลรวมถึงการพัฒนาบทบาทครูในการอภิปรายดังกล่าวด้วย การศึกษานี้ได้มีการวิเคราะห์ถึงผลกระทบของมโนทัศน์การเรียนรู้บนพื้นฐานการตีความหลักฐานของผู้เรียนและพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการตีความหลักฐานกับการพัฒนาความเอาใจใส่ต่อประวัติศาสตร์ที่กำหนดไว้ในงานวิจัยนี้ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าเด็กมีความสามารถในการให้เหตุผลแบบนิรนัย (deduction) ที่กำหนดเกี่ยวกับรูปภาพ สิ่งประดิษฐ์ แผนภาพ แผนที่และงานเขียน มีการเรียนรู้คำศัพท์ที่ใช้ และยังพบอีกว่าเด็กนักเรียนสามารถรับรู้ความแตกต่างระหว่างความมั่นใจและความน่าจะเป็น การแสดงความคิดเห็นมีขอบเขตที่กว้างกว่าการเขียนคำตอบไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่ในปัจจุบันหรือไม่ก็ตาม งานวิจัยนี้ยังชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้ช่วยให้พิสัยของสมมติฐานมีความถูกต้องเกี่ยวกับหลักฐาน เด็ก ๆ ได้เริ่มต้นพิจารณาเกี่ยวกับทัศนคติและความคิดของสังคมอื่น ๆ ซึ่งกลยุทธ์การสอนเป็นนัยสำคัญในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของผู้เรียน

Caroline C. Sullivan (2005) ได้ศึกษาการกระตุ้นการมีส่วนร่วมด้วยแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคม ครูฝึกสอนวิชาสังคมศึกษาด้วยการเรียนและการใช้ความคิดเชิงประวัติศาสตร์ร่วมสมัยในห้องเรียน ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างความเข้าใจของครูฝึกสอนสังคมศึกษาและการดำเนินการเกี่ยวกับการคิดเชิงประวัติศาสตร์ และการยอมรับในแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นว่า จะทำอย่างไรให้ครูฝึกสอนสังคมศึกษาได้มีความเข้าใจในการคิดเชิงประวัติศาสตร์และแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคมที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ อะไรคือบทบาทของครูฝึกสอนสังคมศึกษาในการพัฒนาการคิดเชิงประวัติศาสตร์และบทเรียนในชั้นเรียนที่สอดคล้องกับแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคม การศึกษาในครั้งนี้เป็นกรณีศึกษาคุณภาพของพนักงานซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อที่จะค้นพบความเข้าใจที่เป็นไปได้ของคำถามการวิจัยที่ตั้งไว้ก่อนหน้านี้ ข้อมูลที่จะดำเนินการประกอบด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์ และสิ่งประดิษฐ์ที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษา ข้อมูลจะถูกวิเคราะห์ไปพร้อม ๆ กันกับการรวบรวมและผลที่ได้จะต้องมีการบรรยายมีบทพรรณนาประสบการณ์ของครูฝึกสอนเกี่ยวกับการคิดเชิงประวัติศาสตร์และการสอนด้วยแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคมกรณีศึกษาในครั้งนี้กระทำอย่างเข้มงวดเพราะมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อที่จะค้นหากระบวนการและคุณสมบัติที่เหมาะสมของครูฝึกสอนสังคมศึกษาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจและกระบวนการเกี่ยวกับการคิดเชิงประวัติศาสตร์และแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคมในชั้นเรียน

Sherri Rae Colby (2007) ได้ศึกษาความเป็นนักประวัติศาสตร์ของนักเรียน การเล่าเรื่องทางประวัติศาสตร์ด้วยรูปแบบการสืบสอบที่ส่งผลกระทบต่อความคิดเชิงประวัติศาสตร์และ

ความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ โดยตั้งประเด็นในการศึกษาไว้คือ ทำอย่างไรให้นักเรียนกำหนดและลำดับคำถามทางประวัติศาสตร์เพื่อการสืบค้น การเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์จะนำไปสู่บริบทของนักเรียนและการทำความเข้าใจของนักเรียนได้อย่างไร ทำอย่างไรนักเรียนถึงจะตีความเอกสารหลักฐานอันเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ของพวกเขาเกี่ยวกับเรื่องราวการสืบค้นทางประวัติศาสตร์จะทำอย่างไรให้นักเรียนเรียบเรียงมุมมองเกี่ยวกับเรื่องราวบางส่วนจากการสืบค้นทางประวัติศาสตร์ของพวกเขาผ่านงานเขียนบรรยายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ และทำอย่างไรให้นักเรียนได้แสดงข้อโต้แย้งของพวกเขาเป็นลำดับและผ่านมุมมองที่ยืดหลักปรัชญาผ่านประสบการณ์ของพวกเขาพร้อมกับรูปแบบการสืบค้นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่าความพยายามมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการคิดทางประวัติศาสตร์ และความรู้ความเข้าใจ โดยต้องให้เพิ่มความสนใจทั้งจากนักวิจัยและผู้ฝึกหัด นักเรียนมีความต้องการโอกาสมากมายโดยตรงสำหรับการค้นคว้าด้วยตนเองและการตรวจสอบหลักฐาน ข้อมูลที่ซับซ้อนในมุมมองทางประวัติศาสตร์ที่ยังคงอยู่และยังคงเป็นไปด้วยความยากลำบาก

Melissa M. Cochran (2010) ได้ศึกษาการสอนการคิดเชิงประวัติศาสตร์: ความท้าทายของการดำเนินการปฏิรูปการฝึกการคิดสำหรับครู 1-3 ปี โดยตั้งคำถามในการวิจัย 2 ประการได้แก่ ประการแรก จะทำอย่างไรเกี่ยวกับระเบียบวินัยพื้นฐานของผู้สำเร็จการศึกษา โปรแกรมครูผู้สอนประวัติศาสตร์ ประการที่สองคือ มีปัจจัยอะไรที่มีอิทธิพลเกี่ยวกับการสอนการคิดเชิงประวัติศาสตร์ของครูใหม่ จะทำอย่างไรกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่าง ๆ เหล่านั้นที่มีต่อการตระกวมหมายใหม่เกี่ยวกับระเบียบวินัยของครูซึ่งเป็นพื้นฐานการประพฤติปฏิบัติตน การศึกษานี้มีจุดเด่นอยู่ที่ธรรมชาติของความลับซับซ้อนของการพัฒนาการเรียนการสอนของครู การพัฒนาและความเข้าใจของนักวิจัยและผู้ฝึกหัดที่สามารถสนับสนุนการเรียนรู้ของครูใหม่ การศึกษานี้รวมถึงการดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงการศึกษาของครู เพื่อเพิ่มการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้สอดคล้องมากขึ้นถึงเป้าหมายของโรงเรียนในท้องถิ่นและเขต/อำเภอ ทั้งในด้านที่เกี่ยวกับนักวิจัย โปรแกรมพื้นฐานการศึกษาของครู รวมถึงการให้บริการ การส่งเสริมสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เช่น การส่งเสริมรูปแบบการสอนแบบนิรนัยโดยมหาวิทยาลัยรับสมัครครูที่จบการศึกษามาแล้ว นอกจากนี้การศึกษาครั้งนี้ยังแสดงให้เห็นความต้องการของชุมชน ของผู้ฝึกหัดที่ร่วมกันปฏิรูปโดยมีเป้าหมายร่วมกันและร่วมมือกันอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอในการที่จะสืบค้นเกี่ยวกับการปรับปรุงการปฏิบัติอยู่เสมอ

Deanne Rigby Murray (2013) ได้ทำการสำรวจความเข้าใจของครูเกี่ยวกับความคิดเชิงประวัติศาสตร์ กรณีศึกษาโดยงานวิจัยในครั้งนี้ต้องการศึกษาถึงพัฒนาการคิดทางประวัติศาสตร์ของครูตลอดจนถึงการมีส่วนร่วมของครูเกี่ยวกับการสอนประวัติศาสตร์อเมริกัน และสำรวจว่าอะไรที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการสอนประวัติศาสตร์ของครูที่มีต่อนักเรียน ซึ่งได้ตั้งคำถามไว้ 2 ประเด็นได้แก่ ประเด็นแรก ทำอย่างไรครูถึงจะมีส่วนร่วมในการสอนประวัติศาสตร์โดยคัดเลือก

ครูที่มีประสบการณ์ในการสอน 3 ปี เข้าร่วมโครงการ ประเด็นที่ 2 จะมีวิธีการอย่างไรที่จะทำให้บรรดาครู ได้รายงานการมีส่วนร่วมการสอนประวัติศาสตร์อเมริกันที่มีอิทธิพลต่อการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียน จุดมุ่งหมายในการวิจัยครั้งนี้คือ การสอบสวนถึงความเข้าใจของครูเกี่ยวกับการคิดทางประวัติศาสตร์ หลังจาก 3 ปีที่มีการพัฒนาให้เกิดความเชี่ยวชาญ ถ้าครูมีความสนใจในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในความสามารถการคิดทางประวัติศาสตร์ในโรงเรียนซึ่งมันเป็นการเริ่มต้นโดยบรรลัทธิประสงค์เป็นอย่างดีในการสร้างความเข้าใจของครูที่ได้รับการพัฒนาอย่างมืออาชีพนั่นคือประสบการณ์ ความตั้งใจในการที่จะส่งเสริมให้เกิดการคิดทางประวัติศาสตร์ โครงการสอนประวัติศาสตร์อเมริกัน (TAH) ในรัฐยูทาห์ (UTAH) ทำให้พบข้อแตกต่างเกี่ยวกับความเข้าใจของครูในระเบียบวิธีทางประวัติศาสตร์และการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องของกลุ่มโรงเรียนในเขตอำเภอ ความยินยอมของผู้เรียน หน่วยงานทางการศึกษาระดับสูง สมาชิกสภานิติบัญญัติ และนักวิจัยนั้นได้ให้พันธะสัญญาว่าจะปรับปรุงการศึกษาประวัติศาสตร์ในโรงเรียนของพวกเขา ส่งเสริมครูและนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาความคิดเชิงประวัติศาสตร์

การศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ทั้งหมดที่มีผู้ทำการศึกษาไว้ สรุปได้ว่า การพัฒนาการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของผู้เรียน มีปัจจัยสำคัญหลายประการที่ช่วยพัฒนาความสามารถดังกล่าว ได้แก่ การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน ลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน บรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนการสอน และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนซึ่งปัจจัยการจัดการจัดการเรียนการสอนเป็นปัจจัยหนึ่งที่คุณสอนสามารถออกแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพ จากงานวิจัยข้างต้นพบว่า องค์ประกอบที่จะช่วยพัฒนาการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของผู้เรียน ได้แก่ วิธีการสอนทางประวัติศาสตร์ กระบวนการเรียนการสอนแบบสืบสอบ ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่ากระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์คือ กระบวนการ DACIR ของซัยรัตัน โตศิลา ในงานวิจัยครั้งนี้จึงได้นำกระบวนการเรียนการสอน DACIR มาใช้ในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อพัฒนาการเรียนรู้มนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของนักเรียน

5.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนามโนทัศน์

5.2.1 งานวิจัยในประเทศ

จากการศึกษางานวิจัยภายในประเทศเกี่ยวกับการพัฒนามโนทัศน์ ผู้วิจัยได้ศึกษาในช่วงปี พ.ศ. 2550 – 2557 พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งส่งเสริมการพัฒนามโนทัศน์กับรายวิชาทางด้านภาษาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เฉลิมลาภ ทองอาจ (2550) ได้ศึกษาผลของการใช้รูปแบบการสอนมโนทัศน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทยและความสามารถในการคิดเชิงมโนทัศน์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการสอนมโน

ทัศน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทยและความสามารถในการคิดเชิงมนทัศน์ และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทยและความสามารถในการคิดเชิงมนทัศน์ ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนมนทัศน์กับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนมนทัศน์มีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทยสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนมนทัศน์มีความสามารถในการคิดเชิงมนทัศน์สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนมนทัศน์มีความสามารถในการคิดเชิงมนทัศน์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไปว่า ควรมีการศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้รูปแบบการสอนมนทัศน์ในสาระการเรียนรู้หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ในส่วนที่เป็นหลักการหรือกฎเกณฑ์ และควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลการใช้รูปแบบการสอนมนทัศน์ของ Joyce และ Weil (1992) กับรูปแบบการสอนมนทัศน์ของนักการศึกษาคนอื่น ๆ เช่นรูปแบบการสอนมนทัศน์ของ Gunter และคณะ (1995) รูปแบบการสอนมนทัศน์ของ Smith และ Regan (2005) เป็นต้น

อัญชลีรัตน์ รอดเลิศ (2553) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้โมเดลการพัฒนามนทัศน์และเอกสารสรุปมนทัศน์ที่มีต่อมนทัศน์และความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงอุปนัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้โมเดลการพัฒนามนทัศน์ และเอกสารสรุปมนทัศน์มีมนทัศน์สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้โมเดลการพัฒนามนทัศน์และเอกสารสรุปมนทัศน์มีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงอุปนัยทางคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้โมเดลการพัฒนามนทัศน์และเอกสารสรุปมนทัศน์มีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงอุปนัยทางคณิตศาสตร์สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เกริก ศักดิ์สุภาพ (2556) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการเรียนการสอนที่เน้นความสามารถ ในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาฟิสิกส์ (PECA) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น 2) การสร้างรูปแบบการเรียนการสอน 3) ทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน และ 4) การ

ประเมินผลและปรับปรุง ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นความสามารถในการแก้ปัญหาวิชาฟิสิกส์ (PECA) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความสอดคล้องกันในทุกองค์ประกอบและมีความเหมาะสมในระดับมากถึงมากที่สุด มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 เตรียมความพร้อม (Prepare: P) ขั้นตอนที่ 2 กระตุ้นความสนใจ (Engage: E) ขั้นตอนที่ 3 ค้นหาและกระจ่างมโนทัศน์ (Conceptualize: C) และขั้นตอนที่ 4 ประยุกต์ใช้มโนทัศน์ (Apply: A)

กาญจนา ไผ่สะอาด (2557) ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดเชิงมโนทัศน์เรื่อง เงินทองของมีค่าของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง เงินทองของมีค่าของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การคิดเชิงมโนทัศน์เรื่อง เงินทองของมีค่าของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี และความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

5.2.2 งานวิจัยต่างประเทศ

จากการศึกษางานวิจัยต่างประเทศเกี่ยวกับการพัฒนามโนทัศน์ ผู้วิจัยได้ศึกษาในช่วงปี ค.ศ. 2004 – 2016 พบว่า งานวิจัยมุ่งส่งเสริมการพัฒนามโนทัศน์กับการเรียนรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

Sreelekha และ Ajitha (2004: online) ได้ศึกษาเรื่อง ผลของการใช้การสอนรูปแบบมโนทัศน์ที่มีต่อการเรียนรู้รายวิชาเคมีในระดับชั้นมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 20 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 10 คน และกลุ่มควบคุม 10 คน ซึ่งกลุ่มทดลองได้รับการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนมโนทัศน์ ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับการสอนแบบปกติ หลังการทดลองเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของทั้งสองกลุ่มโดยใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์รายวิชาเคมีที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการวิจัยสรุปว่า กลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนรูปแบบมโนทัศน์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

Anna Eckerdal (2009) ได้ศึกษาการเรียนรู้เกี่ยวกับมโนทัศน์และการฝึกหัดของผู้เรียนในโครงการ โดยเลือกคนที่ยังไม่มีประสบการณ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เรียนที่เรียนในระดับเริ่มต้น งานวิจัยสรุปว่า การเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์เป็นพื้นที่แกนหลักในการศึกษาวิทยาการคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกปฏิบัติเช่นเดียวกับเป้าหมายการเรียนรู้มโนทัศน์ อย่างไรก็ตามจากการศึกษาวรรณกรรมในการศึกษาการเขียนโปรแกรมพบว่า ผู้เรียนที่อยู่ในโปรแกรมเริ่มต้นการเรียนมีปัญหาอันยิ่งใหญ่ในการเรียนรู้ของพวกเขา ซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้มโนทัศน์และการฝึก

ปฏิบัติจากการสังเกตงานวิจัยในครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ในวิทยานิพนธ์ก่อให้เกิดองค์ความรู้บนการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการสืบเสาะความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์และการเรียนรู้ด้วยการฝึกปฏิบัติในการเรียนรู้การเขียนโปรแกรมของผู้เรียนระดับเริ่มต้นการศึกษาระดับปริญญาตรีในงานวิจัยก่อนหน้านี้ได้มุ่งเน้นไปที่เรื่องใดเรื่องหนึ่งเพียงเท่านั้น คือมุ่งที่การฝึกปฏิบัติของผู้เรียนหรือมุ่งที่มโนทัศน์การเรียนรู้ของผู้เรียน อย่างไรก็ตามงานวิจัยในปัจจุบันแสดงให้เห็นว่า ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้น ปัญหาส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนและการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของมโนทัศน์และการฝึกปฏิบัติ การค้นพบที่สำคัญที่สุดคือการปฏิบัติ ในแง่ของกิจกรรมระดับความสามารถที่แตกต่างกันและความเข้าใจในมโนทัศน์ที่แตกต่างเชิงคุณภาพ มิติของการเปลี่ยนแปลงร่วมกัน รูปแบบการวิเคราะห์เป็นข้อเสนอแนะที่มีมิติของการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับมโนทัศน์และกิจกรรม ความหมายของรูปแบบต่าง ๆ กับมิติของการเปลี่ยนแปลงที่เป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้นี้ หมายความว่า เมื่อไหร่ที่ผู้เรียนมองเห็นมิติของการเปลี่ยนแปลง ความเข้าใจมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้อง และสามารถมองเห็นความหมายที่แฝงตัวในการฝึกหัดที่เกี่ยวข้องได้ กิจกรรมต่าง ๆ เช่นเดียวกับมโนทัศน์จะมีความเกี่ยวข้องกันมากกว่าหนึ่งมิติ กิจกรรมที่มีความชำนาญในระดับสูง เช่นเดียวกับความเข้าใจเชิงคุณภาพที่ดียิ่งขึ้นของมโนทัศน์เกี่ยวกับมิติอื่น ๆ ของการเปลี่ยนแปลง

Nate Kornell and Robert A. Bjork. (2008) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้มโนทัศน์และการจัดหมวดหมู่ว่าเป็นปฏิปักษ์ต่อการเรียนรู้ด้วยวิธีอุปนัย รายงานการวิจัยระบุว่า การเรียนรู้โดยวิธีอุปนัย หมายถึง การเรียนรู้มโนทัศน์หรือการจัดหมวดหมู่ด้วยการสังเกตตัวอย่าง (แบบอย่าง) ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ยกตัวอย่างเช่น เมื่อทารกเรียนรู้คำใหม่หรือแพทย์จำแนกประเภทรังสีเอ็กซ์ อะไรมีอิทธิพลต่อการจัดลำดับกลุ่มตัวอย่างที่มีอยู่ในการอุปนัยนั้น เมื่อเทียบกับการรวมกลุ่ม การจัดลำดับช่วยเพิ่มประสิทธิภาพความจำระยะยาว แต่คนส่วนใหญ่คาดหวังว่าการจัดลำดับนั้นจะขัดขวางวิธีอุปนัยโดยทำให้คนธรรมดาสามัญกำหนดมโนทัศน์หรือจัดประเภทให้เห็นชัดได้น้อย การวิจัยจะถามผู้เข้าร่วมในการศึกษารวาทภาพต่าง ๆ โดยศิลปินที่แตกต่างกันกับการรวมกลุ่มภาพวาดของศิลปิน หรือบรรณนิทัศน์ (interleaved) ด้วยภาพวาดของศิลปินคนอื่น ๆ จากนั้นจะทดสอบการอุปนัยด้วยการตั้งคำถามแก่ผู้เข้าร่วมในการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งได้ศึกษาผลงานของศิลปินที่กำหนด (การทดลอง 1a และ 1b) หรือการศึกษาศิลปินอื่น ๆ (การทดลอง 2) เป็นที่น่าแปลกใจว่าการวาดแต่ละชุดของการวาดภาพใหม่ชี้ให้เป็นประโยชน์ของการอุปนัยจากการจัดลำดับ มีการจัดกลุ่มอย่างชัดเจน การสร้างความรู้สึกลงผลต่อการเรียนรู้ได้อย่างคล่องแคล่ว ผู้เข้าร่วมจัดอันดับแบบรวมกลุ่มมีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าการจัดลำดับโดยทั่วไป โดยผลของการทดสอบแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในทางตรงกันข้ามอย่างชัดเจน

การศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนามโนทัศน์ทั้งหมดที่มีผู้ทำการศึกษาไว้สรุปได้ว่ามโนทัศน์เป็นสิ่งที่พัฒนาได้ โดยมีปัจจัยสำคัญหลายประการที่ช่วยพัฒนาความสามารถ

ดังกล่าว ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน บรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนการสอนและสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ซึ่งปัจจัยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นปัจจัยหนึ่งที่ผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โน้ตส์ จากงานวิจัยข้างต้นพบว่า องค์ประกอบที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถดังกล่าว ได้แก่ กระบวนการเรียนการสอนแบบสืบสอบ รูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลาย ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นและความเป็นไปได้ที่จะพัฒนาการเรียนรู้โน้ตส์ทางประวัติศาสตร์ ในงานวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งไปที่การพัฒนาการเรียนรู้โน้ตส์ทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5

สำหรับผู้วิจัยมีความเห็นว่าการพัฒนาการเรียนรู้โน้ตส์ทางประวัติศาสตร์มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเรียนประวัติศาสตร์ เพราะประวัติศาสตร์มีเนื้อหาสาระทางสังคมศาสตร์ที่มีมโนทัศน์ (concepts) เกี่ยวกับอดีต กาลเวลา เหตุการณ์ ยุค สมัย ศักราช ปี เดือน วัน หลักฐาน การเปลี่ยนแปลง เป็นต้น ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์นั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์จะช่วยให้ผู้เรียนเป็นคนที่มีความรู้ การที่ผู้เรียนได้อภิปราย วิเคราะห์ และสังเคราะห์ เพื่อให้ได้แก่นแท้ของข้อเท็จจริงแต่ละเรื่องแล้วสรุปสาระสำคัญหรือความจริงอย่างมีลำดับชั้นเป็นระบบเพื่อให้เกิดมโนทัศน์อย่างแท้จริง ผู้เรียนจึงจะได้รับประสบการณ์ มีทักษะ และจะเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่มีคุณค่าหรือคุณประโยชน์ขึ้นได้ อย่่างไรก็ตาม แม้เป้าหมายสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์จะเป็นการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ แต่มโนทัศน์ก็มีบทบาทและความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เนื่องจากผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มโนทัศน์จากการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ ตัวอย่างที่หลากหลายจึงจะเกิดความเข้าใจในมโนทัศน์นั้น และได้เรียนรู้ทักษะการสร้างมโนทัศน์ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการทำความเข้าใจมโนทัศน์อื่น ๆ ต่อไปได้ งานวิจัยเรื่อง ผลของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ที่มีต่อการเรียนรู้มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 จึงมุ่งพัฒนาการเรียนรู้มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพราะการเรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีความจำเป็นต้องศึกษาจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ นั่นหมายความว่า การสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ให้ผู้เรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้คือการที่ให้ผู้เรียนได้ปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์โดยตรง การฝึกให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ ตีความ ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลหลักฐานอย่างรอบด้านและระมัดระวัง เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงก่อนจะนำข้อมูลมาสรุปเรียบเรียงในรูปแบบที่น่าสนใจ และมีเหตุผล ย่อมทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ทั้งนี้ งานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนอภิปราย วิเคราะห์ ตีความ เปรียบเทียบ และเชื่อมโยงเรื่องราวประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจากหลักฐานที่มีอยู่

มากกว่าการใช้ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ตามแบบเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ เพราะสิ่งที่ผู้เรียนจะได้มากกว่าความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นคือ เข้าใจในวิธีการเรียนรู้มนทัศน์ กระบวนการเรียนรู้มนทัศน์ แล้วนำกระบวนการเรียนรู้มนทัศน์ไปใช้ในการดำรงชีวิต รู้จักคิด วิเคราะห์ เปรียบเทียบ สรุป และสามารถตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

ดังนั้น งานวิจัยฉบับนี้จะเห็นถึงความสัมพันธ์ของกระบวนการเรียนการสอน DACIR การเรียนรู้มนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ที่สอดรับไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ กระบวนการเรียนการสอน DACIR เน้นการวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอน ที่ 1 ขั้นอธิบายเพื่อกำหนดประเด็นที่ศึกษา ขั้นตอน ที่ 2 ขั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก ขั้นตอน ที่ 3 ขั้นเปรียบเทียบข้อมูล ขั้นตอน ที่ 4 ขั้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และขั้นตอนที่ 5 ขั้นนำเสนอผลงาน (ชัยรัตน์ โตศิลา, 2555: 130 - 133) ส่งผลต่อการเรียนรู้มนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ตามขั้นตอนการเรียนรู้มนทัศน์ของ De Cecco (1968) 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การสัมผัส เกิดการเรียนรู้มนทัศน์ด้วยการสัมผัสกับโดยใช้ถ้วยระรับสัมผัสอย่างใดอย่างหนึ่ง ขั้นที่ 2 การรับรู้ เกิดการเรียนรู้มนทัศน์ด้วยการการแปลความหมาย ขั้นที่ 3 การจำเกิดการเรียนรู้มนทัศน์ด้วยการการจำลักษณะ ขั้นที่ 4 การจำแนกแยกแยะ เกิดการเรียนรู้มนทัศน์ด้วยการวิเคราะห์จำแนก และพิจารณาคุณลักษณะที่เหมือนกันหรือต่างกันของสิ่งของหรือเหตุการณ์ และขั้นที่ 5 การสรุปรวบยอด เกิดการเรียนรู้มนทัศน์ด้วยการหาข้อสรุป เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของมนทัศน์ต่าง ๆ เกิดความรู้ความเข้าใจ และสร้างหลักการของความรู้ทั่วไป

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ที่มีต่อการเรียนรู้โน้ตทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นการวิจัยเชิงทดลอง Experimental Research แบบแผนการวิจัย Quasi-experimental design รูปแบบการทดลอง Non - randomized Control - Group Pretest Posttest Design มีนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางโพโสมมาวาส สังกัดกรุงเทพมหานครที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 เป็นหน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) โดยผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
2. ตัวแปรที่วิจัย
3. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย
4. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย
5. แบบแผนการวิจัย
6. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
7. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
8. การเก็บรวบรวมข้อมูล
9. การวิเคราะห์ข้อมูล
10. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากร

ประชากร ได้แก่ นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ในสังกัดกรุงเทพมหานคร กระทรวงมหาดไทย

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางโพโสมมาวาส สำนักงานเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร จำนวน 80 คน โดยมีวิธีการสุ่มตัวอย่างดังนี้

2.1 การเลือกโรงเรียน การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยทำการเลือกโรงเรียนแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามเกณฑ์การเลือกดังนี้ เนื่องจากพิจารณาแล้วเห็นว่าหลักสูตรท้องถิ่น หลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จำนวนประชากรเหมาะสมและเพียงพอสำหรับการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

2.2 การเลือกกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลากเลือกห้องเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีการจัดห้องเรียนแบบความสามารถทางการเรียน ระดับเก่ง ปานกลาง และอ่อน อยู่ในห้องเดียวกัน และระดับประถมศึกษาปีที่ 5 มีทั้งหมด 3 ห้องเรียน ซึ่งจับฉลากได้ห้อง ป.5/1 และ ป.5/2

2.3 ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม ได้ ป.5/1 เป็นกลุ่มทดลองมีนักเรียน 28 คน และห้อง ป.5/2 เป็นกลุ่มควบคุม มีนักเรียน 25 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและมีเป้าหมายที่จะจัดการเรียนการสอน วิชาประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้โน้ตทัศน์ทางประวัติศาสตร์ ตัวแปรต้นในการศึกษาจึงเป็น กระบวนการเรียนการสอน DACIR (ชัยรัตน์ โตศิลา, 2555) ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการพัฒนาการเรียนรู้โน้ตทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียนที่เป็นพื้นฐานในการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ซึ่งมีความสัมพันธ์โดยตรงกับสติปัญญาและประสบการณ์ของผู้เรียน ซึ่งกำหนดตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

1. ตัวแปรต้น (Independent Variable)

การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

การเรียนรู้โน้ตทัศน์ทางประวัติศาสตร์

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

การทดลองดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 โดยใช้เวลาดทดลองจำนวน 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 15 ชั่วโมง

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องกับธรรมชาติผู้เรียนในช่วงอายุ 10 ปี ถึง 12 ปี ที่มีพัฒนาการทางด้านความคิดตั้งแต่รูปธรรม มีความสามารถในการแยกแยะสิ่งต่าง ๆ การจัด

เรียงลำดับ ต่อเนื่องไปถึงนามธรรมที่คิดเหตุผลในเชิงนามธรรมได้ตาม Piaget's Stages of Development (นุชลี อุปกัย, 2558: 42 - 43) ซึ่งมีความเหมาะสมต่อการพัฒนาความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ของ Egan (1997) ผู้เรียนจะสนใจเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับความจริงซึ่งมีความสำคัญ ต้องการที่จะได้ยินและมุ่งเน้นความสนใจไปที่เรื่องราวหรือเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่เป็นความจริง (ชัยรัตน์ โตศิลา, 2555: 88) และสอดคล้องมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในเนื้อหาจากกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระที่ 4 รายวิชาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มาตรฐาน ส 4.1 ตัวชี้วัดที่ 1 2 และ 3 จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ความเป็นมา และการตั้งถิ่นฐานของท้องถิ่น จำนวน 5 ชั่วโมง หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จำนวน 5 ชั่วโมง และหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น จำนวน 5 ชั่วโมง ดังตารางที่ 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ความสอดคล้องของสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กับเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

มาตรฐานการเรียนรู้	ตัวชี้วัด	เนื้อหาตามหลักสูตรแกนกลาง	เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย
ส 4.1 เข้าใจ ความหมาย ความสำคัญของ เวลาและยุคสมัย ทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการ ทางประวัติศาสตร์ บนพื้นฐานของ ความเป็นเหตุ เป็น ผล มาวิเคราะห์ เหตุการณ์ ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ	ส 4.1.1 สืบค้นความ เป็นมาของท้องถิ่น โดยใช้หลักฐานที่ หลากหลาย	1. วิธีการสืบค้นความเป็นมา ของท้องถิ่นอย่างง่าย ๆ 2. แหล่งข้อมูลและหลักฐาน ทางประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ใน ท้องถิ่นที่เกิดขึ้นตามช่วงเวลา ต่าง ๆ	หน่วยการเรียนรู้ ที่ 1 เรื่อง ความ เป็นมาและการตั้ง ถิ่นฐานของ ท้องถิ่นบางชื่อ
	ส 4.1.2 รวบรวม ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อตอบคำถาม ทางประวัติศาสตร์ อย่างมีเหตุผล	การตั้งคำถามทาง ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับความ เป็นมาของท้องถิ่น	หน่วยการเรียนรู้ ที่ 2 เรื่อง พัฒนาการทาง ประวัติศาสตร์ ของบางชื่อ

ตารางที่ 1 ความสอดคล้องของสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กับเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มาตรฐานการเรียนรู้	ตัวชี้วัด	เนื้อหาตามหลักสูตรแกนกลาง	เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย
ส 4.1 เข้าใจ ความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุ เป็นผล มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ	ส 4.1.3 อธิบาย ความแตกต่าง ระหว่างความจริง กับข้อเท็จจริง เกี่ยวกับเรื่องราว ในท้องถิ่น	1. ตัวอย่างเรื่องราวที่สามารถแสดงนัยของความคิดเห็นที่มีอยู่ในข้อมูลจากหลักฐานต่าง ๆ 2. ตัวอย่างของข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นที่แสดงความจริงกับข้อเท็จจริง 3. การตอบคำถามทางประวัติศาสตร์โดยใช้ข้อมูลที่พบได้อย่างมีเหตุผล 4. การนำเสนอความเป็นมาของท้องถิ่นด้วยวิธีการต่าง ๆ	หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น บางชื่อ

แบบแผนการวิจัย

ผลของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ที่มีต่อการเรียนรู้มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ได้ใช้แบบวิจัย (Research Designs) เชิงทดลอง Experimental Research แบบแผนการวิจัย Quasi -experimental design ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามรูปแบบการทดลอง Non - randomized Control - Group Pretest Posttest Design โดยมีรูปแบบดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แบบแผนการวิจัย

Group	Pre - test	Experiment	Post - test
C	T ₁	-X	T ₂
E	T ₁	X	T ₂

C	แทน	กลุ่มควบคุม
E	แทน	กลุ่มทดลอง
X	แทน	การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนการสอน DACIR
-X	แทน	การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนการสอนแบบปกติ
T ₁	แทน	การวัดการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ก่อนการทดลอง
T ₂	แทน	การวัดการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์หลังการทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนหน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ซึ่งมีขั้นตอนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา (the discussion on the issue of the study) ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก (the analysis of the essential primary evidence) ขั้นที่ 3 ขั้นเปรียบเทียบข้อมูล (the comparison of data) ขั้นที่ 4 ขั้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานประวัติศาสตร์ (interaction with the historical evidence) และขั้นที่ 5 ขั้นนำเสนอผลงาน (the report the finding or presentations) จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) ความเป็นมาและการตั้งถิ่นฐานของท้องถิ่น 2) พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และ 3) มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น ใช้เวลาสอน 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 15 ชั่วโมง

2. แบบวัดการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ เป็นข้อสอบชนิดปรนัย จำนวน 45 ข้อ แยกตามมโนทัศน์ที่ต้องการวัด ตามขั้นตอนการเรียนรู้โน้ตค้นของ De Cecco (1968) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) การสัมผัส (Sensation) 2) การรับรู้ (Perception) 3) การจำ (Memory) 4) การจำแนกแยกแยะ (Discrimination) และ 5) การสรุปรวบยอด (Generalization) มาเป็นแนวทางในการวัดการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อใช้เป็นข้อมูลและแนวทางในการดำเนินการวิจัยดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสาร วารสาร ตำรา ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และการเรียนรู้โมทัศน์ทางประวัติศาสตร์

1.2 ศึกษาตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษาปีที่ 5

1.3 ศึกษาสาระการเรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์เกี่ยวกับประเด็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จากเอกสารและตำราวิชาการ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

1.4 ศึกษาเอกสารและตำราเกี่ยวกับวิธีวิจัย หลักการวัดและประเมินผล การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น หลักการและวิธีการสร้างแบบวัดการเรียนรู้โมทัศน์ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบวัดการเรียนรู้โมทัศน์ทางประวัติศาสตร์

2. การสร้างและพัฒนาแผนหน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR

แผนหน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ประกอบด้วย 3 หน่วยการเรียนรู้ ใช้เวลาสอน 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 15 ชั่วโมง การจัดการเรียนรู้ 5 ชั่วโมงถือว่าครบตามเนื้อหาใน 1 เรื่อง จากทั้งหมด 3 เรื่อง และครบตามขั้นตอนกระบวนการเรียนการสอน DACIR ซึ่งแผนหน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

2.1 ศึกษาจุดมุ่งหมายของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มาตรฐานและสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

2.2 ศึกษากระบวนการเรียนการสอน DACIR ประกอบด้วยขั้นตอนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก ขั้นที่ 3 ขั้นอภิปรายเปรียบเทียบข้อมูล ขั้นที่ 4 ขั้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานประวัติศาสตร์ และขั้นที่ 5 ขั้นนำเสนอผลงาน

2.3 ศึกษารายละเอียดสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ จำนวน 3 เรื่อง ที่จะนำมาใช้จัดการเรียนการสอนร่วมกับกระบวนการเรียนการสอน DACIR ประกอบด้วย 1) ความเป็นมาและการตั้งถิ่นฐานของท้องถิ่น 2) พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และ 3) มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น จากนั้นนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาความเหมาะสม

2.4 ศึกษาทฤษฎี ความหมาย ลักษณะ และประเภทมโนทัศน์ การเรียนรู้มโนทัศน์ เพื่อสังเคราะห์เป็นขั้นตอนการเรียนรู้มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ แล้วนำมาพิจารณาถึงความสัมพันธ์ร่วมกับกระบวนการเรียนการสอน DACIR พบว่ามีความสอดคล้องกัน

2.5 นำเป้าหมาย มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 รายวิชาประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และขั้นตอนการสอนของกระบวนการเรียนการสอน DACIR ที่พิจารณาร่วมกับการเรียนรู้มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ มาทำการเขียนแผนหน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จำนวน 3 แผนการเรียนรู้ โดยสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนใน 1 หน่วยการเรียนรู้ ตามตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 การจำแนกจำนวนชั่วโมงการสอนกับขั้นตอนการสอนของกระบวนการเรียนการสอน DACIR

แผนหน่วยการเรียนรู้	ชั่วโมง	ขั้นตอนการสอนด้วยกระบวนการเรียนการสอน DACIR
1 หน่วยการเรียนรู้ / 5 ชั่วโมง	ชั่วโมงที่ 1	ขั้นที่ 1 ขั้นอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา
	ชั่วโมงที่ 2	ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก
	ชั่วโมงที่ 3	ขั้นที่ 3 ขั้นเปรียบเทียบข้อมูล
	ชั่วโมงที่ 4	ขั้นที่ 4 ขั้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานประวัติศาสตร์
	ชั่วโมงที่ 5	ขั้นที่ 5 ขั้นนำเสนอผลงาน

2.6 นำแผนหน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจพิจารณาความสอดคล้องของจุดประสงค์การเรียนรู้ สาระสำคัญ เนื้อหาสาระ และความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

2.7 นำแผนหน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR มาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยได้คำแนะนำดังนี้

2.7.1 ปรับปรุงสาระสำคัญของหน่วยการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และสะท้อนถึงขั้นตอนกระบวนการเรียนการสอน DACIR ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญอันจะนำไปสู่การเรียนรู้โน้ตทัศน์ทางประวัติศาสตร์

2.7.2 ปรับปรุงจุดประสงค์การเรียนรู้ให้มีลักษณะเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ปลายทางและจุดประสงค์การเรียนรู้นำทาง ให้สะท้อนความสามารถของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะ/กระบวนการ และด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

2.7.3 ปรับปรุงจุดประสงค์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้

2.7.4 ปรับปรุงสาระการเรียนรู้โดยสรุปประเด็นสำคัญ ๆ ที่ผู้เรียนจะได้รับหลังการจัดการเรียนรู้ จากนั้นได้จัดทำเอกสารประกอบการเรียนการสอน วิชาประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบางชื่อ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้

2.7.5 ปรับปรุงการใช้ข้อความนำเข้าสู่บทเรียนในชั้นที่ 1 ชั้นอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษาให้เป็นข้อความที่เปิดกว้างหรือถามความรู้พื้นฐานของผู้เรียน และกำหนดแนวคำตอบไว้ในวงเล็บต่อท้ายคำถาม

2.7.6 ปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นตอนกระบวนการเรียนการสอน DACIR ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และสาระการเรียนรู้

2.7.7 แก้ไขการอ้างอิงเอกสารหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่นำมาใช้ให้มีความชัดเจนถูกต้อง

2.7.8 เพิ่มเอกสารหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในชั้นเปรียบเทียบข้อมูล จาก 1 – 2 หลักฐานเป็น 3 หลักฐาน

2.7.9 รวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สำหรับให้ผู้เรียนสืบค้นในชั้นตอนที่ 4 ชั้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานประวัติศาสตร์ โดยจัดทำเป็นเอกสารประกอบการเรียนการสอน วิชาประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบางชื่อ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เนื่องจากผู้เรียนอยู่ในระดับประถมศึกษาจะมีอุปสรรคในการไปสืบค้นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจากแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน

2.7.10 ปรับปรุงชื่อขั้นตอนที่ 5 เป็นชั้นนำเสนอผลงานเพื่อให้น่าสนใจและสอดคล้องกับผู้เรียนระดับประถมศึกษา

2.7.11 เพิ่มกิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นตอนที่ 5 ชั้นนำเสนอผลงาน โดยเพิ่มกิจกรรมเขียนสรุปมโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์เพื่อให้สัมพันธ์กับแนวทางการเรียนรู้โน้ตทัศน์ทางประวัติศาสตร์

2.7.12 ปรับปรุงใบความรู้ และใบงานให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการเรียนการสอน DACIR

2.8 นำแผนหน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ ที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ตรวจสอบความถูกต้องและความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องและความเหมาะสม

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องและความเหมาะสม

-1 หมายถึง แน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้ไม่มีความสอดคล้องและความเหมาะสม

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน จำนวน 7 ด้าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.0 ซึ่งมีความเที่ยงตรงสูงสุด ถือว่าแผนหน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีความสอดคล้องนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้

2.9 นำแผนหน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านได้ตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะเพื่อให้แผนหน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยได้ปรับปรุงแก้ไขในประเด็น ดังนี้

2.9.1 ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างคุณลักษณะอันพึงประสงค์กับตัวชี้วัด

2.9.2 ปรับปรุงการใช้ข้อความนำเข้าสู่บทเรียนในชั้นอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษาให้เป็นข้อความที่ค้ำึงถึงภูมิหลังของผู้เรียนหรือครอบครัว

2.9.3 ตรวจสอบความถูกต้องของคำถาม และแนวคำตอบให้ชัดเจน และแม่นยำ

2.9.4 แก้ไขหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ 2 ชั้นวิเคราะห์หลักฐานหลักให้สอดคล้องกับหลักฐานในใบงาน

2.9.5 ตรวจสอบประเด็นในการอภิปรายหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ให้นักเรียนเข้าใจความหมายของประเด็นต่าง ๆ อย่างชัดเจนและถูกต้อง

2.9.6 การนำหลักฐานทางประวัติศาสตร์มาใช้ประกอบการเรียนการสอน ต้องมีหลักการเลือกใช้ ช่วงเวลาของหลักฐานทางประวัติศาสตร์มีความสอดคล้องกัน และสามารถให้ข้อมูลที่มีผลต่อการก่อรูปความรู้ทางประวัติศาสตร์ของนักเรียน

2.9.7 ต้องมีการอธิบายหรือให้คำจำกัดความคำศัพท์ ชื่อต่าง ๆ ที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์เพราะจะสะท้อนความสัมพันธ์ของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างดี

2.9.8 แก้ไขรูปแบบการนำเสนอผลงานให้สอดคล้องกับ ระยะเวลา วัยของผู้เรียน

2.9.9 ข้อคำถามในใบงานควรมีความชัดเจนว่าต้องการคำตอบในลักษณะใดจาก ผู้เรียน

2.10 นำแผนหน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไปทดลองใช้ (Tryout) กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5/3 โรงเรียนวัดบางโพโสมาวาส สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 27 คน

ที่เรียนรายวิชาประวัติศาสตร์ และกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 โดยไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อปรับปรุงแผนหน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ แผนหน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขสามารถดำเนินการสอนได้ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ แต่ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ยึดหยุ่นกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นที่ 4 ขึ้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานประวัติศาสตร์ เนื่องจากผู้เรียนอยู่ในระดับประถมศึกษาและคำนึงถึงความปลอดภัยในการค้นคว้าหลักฐานหลักฐานทางประวัติศาสตร์จากแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ จัดทำเป็นเอกสารประกอบการเรียนการสอน วิชาประวัติศาสตร์ เรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบางชื่อ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ไว้สำหรับให้ผู้เรียนได้สืบค้นเพิ่มเติม ทั้งนี้ผู้วิจัยได้แนะนำแหล่งสืบค้นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนอกเวลาการเรียนรู้ในห้องเรียนให้กับผู้เรียน นอกจากนี้สิ่งสำคัญที่ได้จากการบันทึกหลังแผนหน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของผู้วิจัย คือ ขณะที่ทำการจัดการเรียนรู้ผู้สอนต้องสร้างแรงจูงใจให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมขั้นตอนต่าง ๆ ผู้วิจัยต้องอธิบายเพิ่มเติม และใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด ตอบคำถาม และมีความรับผิดชอบในการทำงาน ทั้งนี้เพราะกิจกรรมต้องอาศัยสมาธิ ความสนใจใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน และกระบวนการกลุ่มเป็นสำคัญ ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำแนะนำและเอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้

2.11 นำแผนหน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง

3. การสร้างและพัฒนาแบบวัดการเรียนรู้โมทัศน์ทางประวัติศาสตร์

แบบวัดการเรียนรู้โมทัศน์ทางประวัติศาสตร์ เป็นข้อสอบชนิดปรนัย จำนวน 45 ข้อ แยกตามโมทัศน์ที่ต้องการวัด ตามขั้นตอนการเรียนรู้โมทัศน์ของ De Cecco (1968) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) การสัมผัส (Sensation) 2) การรับรู้ (Perception) 3) การจำ (Memory) 4) การจำแนกแยกแยะ (Discrimination) และ 5) การสรุปรวบยอด (Generalization) มาเป็นแนวทางในการวัดการเรียนรู้โมทัศน์ทางประวัติศาสตร์ จากนั้นผู้วิจัยได้หาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีรายละเอียดดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบวัดการเรียนรู้โมทัศน์ทางประวัติศาสตร์ ชนิดข้อสอบแบบปรนัย ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดจำนวน 2 ฉบับ แบ่งเป็นแบบวัดก่อนเรียน 1 ฉบับ และแบบวัดหลังเรียน 1 ฉบับ แบบวัดการเรียนรู้โมทัศน์ทางประวัติศาสตร์มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

3.1 ศึกษาจุดมุ่งหมายของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มาตรฐานและสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

3.2 ศึกษาทฤษฎี ความหมาย ลักษณะ และประเภทมโนทัศน์ การเรียนรู้มโนทัศน์ เพื่อสังเคราะห์เป็นขั้นตอนการเรียนรู้มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ แล้วนำมาพิจารณาถึงความสัมพันธ์กับเนื้อหาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อกำหนดเป็นมโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ พบว่ามีความสอดคล้องกัน

3.3 นำเป้าหมาย มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 รายวิชาประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และทฤษฎีการเรียนรู้มโนทัศน์ที่พิจารณาถึงความสัมพันธ์กับเนื้อหาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อนำมากำหนดเป็นขั้นตอนการเรียนรู้มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ และกำหนดมโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์

3.3.1 การเรียนรู้มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยได้นำขั้นตอนการเรียนรู้มโนทัศน์ของ De Cecco (1968: 112 - 113) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) การสัมผัส (Sensation) 2) การรับรู้ (Perception) 3) การจำ (Memory) 4) การจำแนกแยกแยะ (Discrimination) และ 5) การสรุปรวบยอด (Generalization)

3.3.2 มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยได้นำประมวลมโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของ (Barry Bayer, 1971: 111 - 113 ; James A. Bank, 1977 ; Harry Ritter, 1986 ; นาดยาภัทรแสงไทย, 2525: 109 -110 และ ลาวัลย์ วิทยายุทธกุล, 2533: 85 - 87) ที่สอดคล้องกับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ควรนำมาพัฒนาเพื่อเป็นพื้นฐานให้แก่ผู้เรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์ ดังมีมโนทัศน์ต่อไปนี้ วัฒนธรรม ประเพณี หลักฐานทางประวัติศาสตร์ การสำรวจโบราณสถาน โบราณวัตถุ เหตุปัจจัยและผลสืบเนื่อง การเปลี่ยนแปลง ความขัดแย้ง เหตุการณ์ ความจริง ข้อเท็จจริง และอคติทางประวัติศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับสาระ และมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

3.4 ศึกษาวิธีการสร้างแบบวัดการเรียนรู้มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์

3.5 นำหลักการจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ขั้นตอนการเรียนรู้มโนทัศน์ มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ และวิธีการสร้างแบบวัดการเรียนรู้มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ มาสร้างแบบวัดซึ่งเป็นข้อสอบแบบปรนัย จำนวน 45 ข้อ มีรายละเอียดดังตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของมาตรฐาน/ตัวชี้วัด มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์กับแบบวัดการ
เรียนรู้มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์

มาตรฐาน/ ตัวชี้วัด	เนื้อหา	มโนทัศน์	จำนวน ชั่วโมง	จำนวน ข้อที่สร้าง	ข้อที่	หมายเหตุ
มาตรฐาน ส 4.1 ตัวชี้วัด 4.1.1	ความเป็นมา และการตั้ง ถิ่นฐานของ บางชื่อ	วัฒนธรรม	5	5	1-5	
		ประเพณี		5	6-10	
		หลักฐานทาง ประวัติศาสตร์		5	11-15	
		การสำรวจ		5	16-20	
		โบราณสถาน		5	21-25	
		โบราณวัตถุ		5	26-30	
มาตรฐาน ส 4.1 ตัวชี้วัด 4.1.2	พัฒนาการทาง ประวัติศาสตร์ ของบางชื่อ	เหตุปัจจัยและผล สืบเนื่อง	5	5	31-35	
		การเปลี่ยนแปลง		5	36-40	
		ความขัดแย้ง		5	41-45	
		เหตุการณ์		6	46-51	
มาตรฐาน ส 4.1 ตัวชี้วัด 4.1.3	มรดก ทางธรรมชาติ และวัฒนธรรม ท้องถิ่นบางชื่อ	ความจริง	5	5	52-56	
		ข้อเท็จจริง		5	57-61	
		อคติทาง ประวัติศาสตร์		7	62-68	
รวม	3 หน่วย	13 มโนทัศน์		68	68	

3.6 นำแบบวัดการเรียนรู้มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
ตรวจสอบและเสนอแนะเพิ่มเติมโดยมีรายละเอียดดังนี้

3.6.1 ปรับปรุงข้อคำถามให้มีความชัดเจน ไม่กำกวมและสอดคล้องกับมโนทัศน์
ที่ต้องการวัด

3.6.2 การอ้างอิงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ให้อยู่ในรูปแบบที่ถูกต้อง

3.6.3 ปรับขนาดฟอนต์ตัวอักษรในแบบวัดให้เหมาะสมกับผู้เรียนระดับ
ประถมศึกษาปีที่ 5

3.7 ปรับปรุงแก้ไขแบบวัดการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3.8 นำแบบวัดการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนประวัติศาสตร์ 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ตรวจสอบความถูกต้องและความตรงของเนื้อหา (Content Validity) แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาดังนี้

- +1 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อคำถามข้อนั้นสามารถวัดการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ในเรื่องที่ระบุไว้ได้
- 0 หมายถึง ไม่แน่ใจกับข้อคำถามข้อนั้นสามารถวัดการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ในเรื่องที่ระบุไว้ได้
- 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยกับข้อคำถามข้อนั้นสามารถวัดการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ในเรื่องที่ระบุไว้ได้

ค่าดัชนีความสอดคล้องทั้งฉบับของแบบวัด (Index of Item Objective Congruence: IOC) มีค่าเท่ากับ 1.0 1.0 และ 0.88 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.96 ผลที่ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.6 ถึง 1.0 ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.96 ถือว่าแบบวัดมีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ค)

ผู้วิจัยพิจารณาข้อคำถามเป็นรายชื่อที่มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ไม่ผ่านเกณฑ์จากนั้นปรับแก้แบบวัดตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาความเหมาะสม ซึ่งประเด็นที่ต้องปรับปรุงแก้ไข มีดังนี้

3.8.1 ข้อคำถามให้ระมัดระวังเรื่องประสบการณ์ทางสังคมและเบื้องหลังของนักเรียนแต่ละคนที่แตกต่างกัน

3.8.2 ปรับข้อคำถามให้มีความชัดเจน ไม่กำกวม

3.8.3 ปรับข้อคำถามที่ตัวเลือกมีความหมาย 2 นัย หรือคำตอบใกล้เคียงกันให้ชัดเจน

3.8.4 ปรับปรุงข้อคำถามที่ตัวเลือกมีความเป็นไปได้ในการตอบหลายข้ออาจทำให้ผู้เรียนตัดสินใจผิด

3.8.5 ปรับข้อคำถามให้สอดคล้องกับขั้นตอนการเรียนรู้โน้ตค้น

หลังจากที่มีการปรับแก้ข้อคำถามในแบบวัดแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบวัดให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาและตรวจสอบข้อคำถามรายชื่อของแบบวัดทุกข้อที่ไม่ผ่าน

เกณฑ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แนะนำให้ตัดข้อที่ไม่ผ่านเกณฑ์ออกจำนวน 8 ข้อ และอนุญาตให้นำแบบวัดการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ จำนวน 60 ข้อ ไปทดลองใช้ (Tryout) ได้

3.9 นำแบบวัดการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ไปทดลองใช้ (Tryout) กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนวัดบางโพธิ์มาวาส สำนักงานเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คนที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 และเคยเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์ ในปีการศึกษา 2559 เพื่อหาค่าความยากง่าย (p) ของแบบวัดการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ โดยใช้เกณฑ์ค่าความยากง่ายระหว่าง 0.20-0.80 และหาค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบวัดการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ โดยใช้เกณฑ์ 0.20 ขึ้นไป พบว่า แบบวัดการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ มีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.40- 0.49 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.20-0.39 ซึ่งมีข้อสอบที่มีค่าความยาก (p) ระหว่าง 0.20 - 0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป จำนวน 45 ข้อ จาก 60 ข้อ ผู้วิจัยได้พิจารณาข้อสอบทั้ง 45 ข้อ ร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พบว่า ข้อคำถามมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ และในการสร้างแบบวัดควรมีข้อสอบที่อยู่ระดับยากถึงระดับง่ายจึงไม่ได้ทำการตัดทิ้ง แต่มีการปรับปรุงข้อสอบให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ค)

3.10 นำแบบวัดการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรการหาความเชื่อมั่นของคูเดอร์ - ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson KR-20) พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.97 ตามเกณฑ์ค่าความเชื่อถือได้ 0.80 - 1.00 ระดับความเชื่อถือได้ สูงมาก การนำไปใช้ ใช้ได้ดีมาก (พรณี สิกิจวัฒน์, 2559: 199)

3.11 นำแบบวัดการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) กับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ปรากฏดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ค่าของคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ก่อนเรียนของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	n	คะแนนเต็ม	ก่อนเรียน	
			mean	S.D.
กลุ่มทดลอง	28	45	16.29	3.99
กลุ่มควบคุม	25	45	15.32	4.78

*ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ค่าของคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ก่อนเรียน ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ผลปรากฏว่า

กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ย 16.29 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.99 และกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ย 15.32 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.78 พบว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 กับนักเรียน ประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางโพธิ์อามวาสี เขตบางซื่อ สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 28 คน มีการดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ขั้นเตรียมการ

1.1 ผู้วิจัยจัดเตรียมการเรียนการสอน ประกอบด้วย สร้างแผนหน่วยการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้

1.2 จัดเตรียมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยรวบรวมเป็นเอกสารประกอบการเรียนการสอน วิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบางซื่อ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

1.3 จัดเตรียมแบบวัดการเรียนรู้โมทัศน์ทางประวัติศาสตร์

2. ขั้นตอนการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดการเรียนรู้โมทัศน์ทางประวัติศาสตร์ ก่อนเรียน (Pre-test) เพื่อวัดความรู้พื้นฐานและเก็บผลการทดสอบไปเปรียบเทียบกับผลการเรียนรู้ หลังเรียน

2.2 ผู้วิจัยดำเนินการสอนโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ตามแผนหน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ได้สร้างไว้ทั้ง 3 หน่วยการเรียนรู้ และเริ่มทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 รวม 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 15 ชั่วโมง

2.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดการเรียนรู้โมทัศน์ทางประวัติศาสตร์ หลังเรียน (Post-test) เพื่อวัดความรู้พื้นฐานและเก็บผลการทดสอบไปเปรียบเทียบกับผลการเรียนรู้ ก่อนเรียน

3. ขั้นหลังการทดลอง

ผู้วิจัยเปรียบเทียบผลการวัดการเรียนรู้โมทัศน์ทางประวัติศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อตรวจสอบว่าการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ส่งเสริมการเรียนรู้โมทัศน์ทางประวัติศาสตร์หรือไม่ อย่างไร

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ตรวจสอบคุณภาพของแผนหน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ด้วยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Context Validity) โดยการหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC)

2. ตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดการเรียนรู้โน้ตทัศน์ทางประวัติศาสตร์ก่อนและหลังเรียนดังนี้

2.1 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Context Validity) โดยการหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC)

2.2 ตรวจสอบความยากง่าย (p) ของแบบวัดการเรียนรู้โน้ตทัศน์ทางประวัติศาสตร์

2.3 ตรวจสอบอำนาจจำแนก (r) ของแบบวัดการเรียนรู้โน้ตทัศน์ทางประวัติศาสตร์

2.4 ตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดการเรียนรู้โน้ตทัศน์ทางประวัติศาสตร์ โดยใช้สูตรการหาความเชื่อมั่นของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson KR-20)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ การแปลผลการเรียนรู้โน้ตทัศน์ทางประวัติศาสตร์โดยใช้โดยใช้การวิเคราะห์ค่าร้อยละ (%) ค่ามัชฌิมเลขคณิต ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบค่าที (t-test) แบบเป็นอิสระต่อกัน (Independent) และแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง ผลของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ที่มีต่อการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5/1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนวัดบางโพโอบมาวาส เขตบางซื่อ สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 28 คน ที่เรียนรายวิชา ส15102 ประวัติศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ ที่ 1 2 และ 3 เรื่อง ความเป็นมาและการตั้งถิ่นฐานของท้องถิ่น พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น ตามลำดับ ได้กลุ่มตัวอย่างมาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แผนหน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR และ 2) แบบวัดการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน และขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ผลของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ที่มีต่อการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ก่อนเรียนและหลังเรียน

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์หลังเรียนของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR กับกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนแบบปกติ

ตอนที่ 1 ผลของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ที่มีต่อการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 1 ผู้วิจัยได้ศึกษาการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ซึ่งมีรายละเอียดตามตารางที่ 6 ดังนี้

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบความก้าวหน้าของการเรียนรู้โมทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของนักเรียน
ประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการ
เรียนการสอน DACIR ก่อนและหลังการทดลอง

กลุ่มทดลอง	n	คะแนนเต็ม	mean	%	% ความก้าวหน้า	ค่าดัชนี ประสิทธิผล
ก่อนเรียน	28	45	16.29	36.20	34.04	0.53
หลังเรียน	28	45	31.61	70.24		

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความก้าวหน้าของการเรียนรู้โมทัศน์ทางประวัติศาสตร์
ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางโพธิ์อมวาส จำนวน 28 คน ก่อนและหลังการจัดการ
เรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมี
คะแนนจากการเรียนรู้โมทัศน์ทางประวัติศาสตร์ ก่อนเรียน $\bar{x} = 16.29$ ร้อยละ (%) = 36.20 และ
หลังเรียน $\bar{x} = 31.61$ ร้อยละ (%) = 70.24 และเมื่อนำคะแนนจากการทดสอบมาหาค่าร้อยละ (%)
คะแนนความก้าวหน้า และค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้
กระบวนการเรียนการสอน DACIR พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดย
ใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR มีค่าร้อยละ (%) ความก้าวหน้าของการเรียนรู้โมทัศน์เท่ากับ
34.04 มีค่าดัชนีประสิทธิผลที่ระดับ 0.53 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์กำหนดค่าดัชนีประสิทธิผลที่ช่วยให้ผู้เรียน
เกิดการเรียนรู้ได้จริง จะต้องมามีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และเกณฑ์ค่าร้อยละความก้าวหน้าของคะแนน
เฉลี่ยก่อนและหลังเรียน เกณฑ์ที่น่าพอใจคือตั้งแต่ร้อยละ 25 ขึ้นไป (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2547: 78)

**ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการเรียนรู้โมทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5
ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน
DACIR ก่อนและหลังการทดลอง**

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 2 ผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบผล
การเรียนรู้โมทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้
ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ก่อนและหลังทดลอง ของนักเรียน
ประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางโพธิ์อมวาส จำนวน 28 คน ซึ่งเป็นกลุ่มทดลอง โดยนักเรียนมีผล
การเรียนรู้โมทัศน์ทางประวัติศาสตร์ก่อนทดลองและหลังทดลอง ซึ่งมีรายละเอียดตามตารางที่ 7
ดังนี้

ตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ก่อนและหลังการทดลอง

กลุ่มทดลอง	n	คะแนนเต็ม	mean	S.D.	t	df	sig
ก่อนเรียน	28	45	16.29	3.99	26.25	27	0.00**
หลังเรียน	28	45	31.61	6.37			

*p< .05

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์การเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางโพธิ์มาวาส จำนวน 28 คน ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนก่อนเรียน $\bar{x} = 16.29$ S.D.=3.99 และหลังเรียน $\bar{x} = 31.61$ S.D. = 6.37 และจากการทดสอบค่าที่ (Dependent t-test) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR มีความสามารถในการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์หลังเรียนของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR กับกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนแบบปกติ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 3 ผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR กับกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนแบบปกติ โดยนักเรียนมีผลการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ก่อนและหลังเรียน ซึ่งมีรายละเอียดตามตารางที่ 8 ดังนี้

ตารางที่ 8 ผลการเปรียบเทียบการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR กับกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนแบบปกติ

นักเรียน	n	คะแนนเต็ม	mean	S.D.	t	df	sig
กลุ่มทดลอง	28	45	31.61	6.37	26.25	27	0.00**
กลุ่มควบคุม	25	45	25.68	3.68	34.87	24	0.00**

*p < .05

จากตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์การเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนของกลุ่มที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอน DACIR กับกลุ่มที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนปกติ พบว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR และกลุ่มที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนปกติ $\bar{x} = 31.61, 25.68$ ตามลำดับ และ S.D. = 6.37, 3.68 ตามลำดับ และจากการทดสอบค่าที (Independent t-test) พบว่าการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนของกลุ่มที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอน DACIR สูงกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบหน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ในครั้งนี้ ผู้วิจัยนำผลการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน ผลการตรวจแบบฝึกหัด การตอบคำถามในชั้นเรียน และบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน ผลการปฏิบัติการสอนรวมทั้งปัญหาหรืออุปสรรคที่พบในขณะดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของนักเรียนกลุ่มทดลองจากแบบบันทึกของครู การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบหน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ได้สะท้อนถึงผลการพัฒนาการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ตามขั้นตอนการเรียนรู้โน้ตค้นของ De Cecco (1968) ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสัมผัส (Sensation) ผู้เรียนได้เรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ผ่านการสัมผัสหลักฐานทางประวัติศาสตร์ด้วยการดู สังเกต สนทนา อภิปราย และอ่านหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เพื่อจับใจความสำคัญที่ผู้สร้างหลักฐานต้องการสื่อจากหลักฐาน ได้แก่ ชื่อหลักฐาน ประเภทหลักฐาน และสาระสำคัญของหลักฐาน

ในระยะแรกการตอบคำถามของผู้เรียนในใบงานเป็นการคัดลอกข้อความมาต่อกันเป็นประโยค ไม่สามารถระบุชื่อหลักฐาน ประเภทหลักฐานได้ชัดเจน และสาระสำคัญก็ไม่ครอบคลุม

เนื้อหาในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ แต่ในใบงานที่ 3 4 5 และแผนหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 และ 3 การตอบคำถามของผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นตามลำดับ ดังภาพที่ 1

ใบงานที่ 1
ความหมายและชื่อบางชื่อ

ชื่อกลุ่มสาระฯ พหุวิชา 6	
ชื่อ-สกุล อ. วิ. พรวรรณชัย เลขที่ 9	ชื่อ-สกุล อ. วิ. เสาวศรี เลขที่ 7
ชื่อ-สกุล อ. วิ. อรุณรัตน์ เลขที่ 1	ชื่อ-สกุล อ. วิ. อรุณรัตน์ เลขที่ 14
ชื่อ-สกุล อ. วิ. อรุณรัตน์ เลขที่ 4	ชื่อ-สกุล อ. วิ. อรุณรัตน์ เลขที่ 6

ความหมายบางชื่อ	
1.ชื่อหลักฐานที่ศึกษา... วิชา ๖	1.ชื่อหลักฐานที่ศึกษา... วิชา ๖
2.ประเภทของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ( ) หลักฐานชั้นต้น (✓) หลักฐานชั้นรอง	2.ประเภทของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ( ) หลักฐานชั้นต้น (✓) หลักฐานชั้นรอง
3.สาระสำคัญของหลักฐาน พระเจ้าอู่ทอง หนีโจรจากแดน ไกลมาตั้งบ้านที่เมืองอู่ทอง จึงเรียกบริเวณบ้านว่าเมืองอู่ทอง ชุมชนหนึ่งคนมีความเชื่อศรัทธา จึงเรียกว่าบางชื่อ	3.สาระสำคัญของหลักฐาน บางชื่อ แปลตามภาษา พระเจ้าอู่ทอง ตั้งเมืองที่เมืองอู่ทอง ชุมชนหนึ่งคนมีความเชื่อศรัทธา จึงเรียกว่าบางชื่อ

ชื่อบางชื่อ	
1.ชื่อหลักฐานที่ศึกษา... วิชา ๖	1.ชื่อหลักฐานที่ศึกษา... วิชา ๖
2.ประเภทของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ( ) หลักฐานชั้นต้น (✓) หลักฐานชั้นรอง	2.ประเภทของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ (✓) หลักฐานชั้นต้น ( ) หลักฐานชั้นรอง
3.สาระสำคัญของหลักฐาน พระเจ้าอู่ทอง หนีโจรจากแดน ไกลมาตั้งบ้านที่เมืองอู่ทอง จึงเรียกบริเวณบ้านว่าเมืองอู่ทอง ชุมชนหนึ่งคนมีความเชื่อศรัทธา จึงเรียกว่าบางชื่อ	3.สาระสำคัญของหลักฐาน บางชื่อ แปลตามภาษา พระเจ้าอู่ทอง ตั้งเมืองที่เมืองอู่ทอง ชุมชนหนึ่งคนมีความเชื่อศรัทธา จึงเรียกว่าบางชื่อ

ภาพที่ 1 กระบวนการเรียนการสอน ชั้นที่ 1 ชั้นอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา

ขั้นที่ 2 การรับรู้ (Perception) ผู้เรียนได้เรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ผ่านการรับรู้และแปลความหมายหลักฐานทางประวัติศาสตร์ผ่านกิจกรรมการศึกษาหลักฐาน การอภิปรายเกี่ยวกับสาระสำคัญเบื้องต้นทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ ผู้เขียน หัวข้อหลัก ช่วงเวลาที่เขียน และประเภทหลักฐาน การวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลที่นำมาใช้ประกอบการเขียนของ

ผู้เขียนหรือหลักฐานที่ผู้สอนได้จัดเตรียมไว้สำหรับการเรียนรู้ ได้แก่ สารระสำคัญ/แนวคิดหลักของหลักฐาน วัตถุประสงค์ของผู้เขียน อคติของผู้เขียน และประเด็นคำถามที่มีต่อเนื้อหาในหลักฐานดังกล่าว

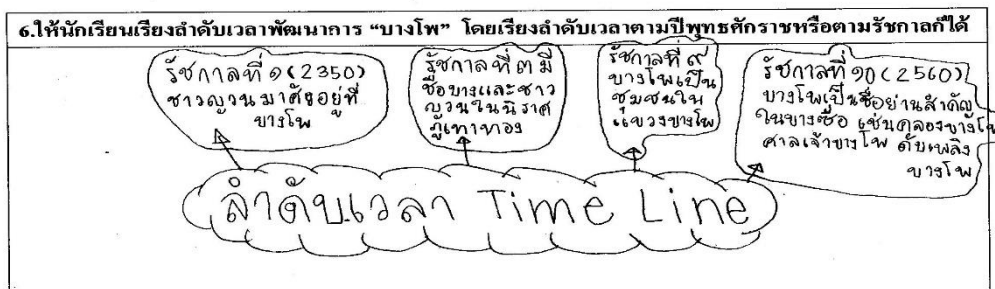
ในระยะแรกผู้เรียนสามารถสามารถระบุเกี่ยวกับสารระสำคัญเบื้องต้นทางประวัติศาสตร์ได้ ได้แก่ ผู้เขียน หัวข้อหลัก ช่วงเวลาที่เขียน และประเภทหลักฐาน แต่ในการเขียนเรียงลำดับเวลายังไม่ถูกต้อง การวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ ผู้เรียนยังให้เหตุผลได้ไม่ชัดเจน การสรุปสารระสำคัญ/แนวคิดหลักของหลักฐาน และวัตถุประสงค์ของผู้เขียนยังไม่ชัดเจน แต่ในใบงานที่ 3 4 5 และแผนหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 และ 3 การตอบคำถามของผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นตามลำดับ ดังภาพที่ 2

ใบงานที่ 2

พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบางชื่อ

ชื่อ-สกุล <u>ศ.ญ.บุณยญาดา มงคล</u> ..... เลขที่ <u>27</u>	
พัฒนาการของบางชื่อ	
1. ชื่อหลักฐานที่ศึกษา <u>ประวัติความเป็นมาและที่ตั้ง</u>	2. ชื่อผู้เขียน <u>ฝ่ายปกครอง สำนักงานเขตบางชื่อ</u>
ประเภทของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ <u>ต้นฉบับ</u>	3. หัวข้อหลัก <u>ประวัติบางชื่อ</u>
( ) หลักฐานชั้นต้น (✓) หลักฐานชั้นรอง	4. ช่วงเวลาที่เขียน <u>พ.ศ. 2557</u>
5. วิเคราะห์หลักฐานตามประเด็น ดังนี้	
5.1 สารระสำคัญ/แนวคิดหลักของหลักฐาน <u>บางชื่อ เป็นชุมชนของคนไทย อพยพมาสมัยรัชกาลที่ ๑ และประกอบอาชีพขาย ปลา ขายปลา มีหลักฐานวันขึ้นเมือง ยาราม</u>	5.2 วัตถุประสงค์ของผู้เขียน <u>เพื่อเล่าประวัติความเป็นมาของชาวบางชื่อ เพื่อเล่าประวัติของชุมชนบางชื่อในอดีต</u>
5.3 อคติของผู้เขียน <u>ไม่มี</u>	5.4 ประเด็นคำถามที่มีต่อเนื้อหาในหลักฐานที่ศึกษา <u>ผู้เขียนหมายถึงอะไรและองค์ประกอบของบางชื่อ ตามหาองค์ประกอบของบางชื่อ</u>

ภาพที่ 2 กระบวนการเรียนการสอน ชั้นที่ 2 ชั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก

ขั้นที่ 3 การจำ (Memory) ผู้เรียนได้เรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ผ่านการจำลักษณะหลักฐานประวัติศาสตร์ โดยศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์จำนวน 3 ชิ้น ผู้เรียนวินิจฉัย

ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลที่นำมาใช้ประกอบการเขียนของผู้เขียนหรือหลักฐานที่ผู้สอนได้จัดเตรียมไว้สำหรับการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์หลักฐานประวัติศาสตร์ดังกล่าวในประเด็นเกี่ยวกับสาระสำคัญเบื้องต้น ผู้เรียนเปรียบเทียบ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์

ในช่วงแรกผู้เรียนสามารถเขียนลำดับเวลา (Time line) แสดงช่วงเวลาของการเกิดหลักฐานได้ถูกต้องสมบูรณ์ ผู้เรียนสามารถสรุปสาระสำคัญ/แนวคิดของหลักฐาน ระบุวัตถุประสงค์ของผู้เขียนได้ถูกต้อง บอกอคติของผู้เขียน แต่ในการระบุประเด็นคำถามที่มีต่อเนื้อหาหลักฐานที่ศึกษายังไม่สอดคล้องกับเรื่องราวหรือเหตุการณ์จากหลักฐานประวัติศาสตร์เท่าใดนัก แต่หลังจากผู้เรียนได้รับการฝึกฝนผ่านกระบวนการเรียนการสอน DACIR อย่างต่อเนื่องทำให้ในแผนหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 และ 3 ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นตามลำดับ ดังภาพที่ 3

หลักฐานชั้นที่ 1	
1.ชื่อหลักฐานที่ศึกษา <u>สะพานพระรามหก</u>	3.ชื่อผู้เขียน ..... <u>วิมลเกษม เขจรานนท์</u> .....
2.ประเภทของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ( ) หลักฐานชั้นต้น (/) หลักฐานชั้นรอง	4.หัวข้อหลัก <u>มรดกทางธรรมชาตินี้และวัฒนธรรม</u>
6.สาระสำคัญ/แนวคิดหลักของหลักฐาน <u>สะพานพระรามหก เป็นสะพานรถไฟข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาสายแรก สร้างโดยพลโท สฤษดิ์ศึกกุล ที่ 6 เริ่มวันที่ 19 มิ.ย. 2465 สร้างเสร็จ 19 วันที่ 25 พ.ย. 2468 และเปิดเฉลิมใหม่ในปี พ.ศ. 2493 เพราะได้ถูกระเบิดทำลายเสียหายโดยสัมพันธมิตร ความโลกครั้งที่ 2</u>	5.ช่วงเวลาที่เขียน <u>พ.ศ. 2557</u>
	7.วัตถุประสงค์ของผู้เขียน - <u>เพื่อเล่าประวัติการก่อสร้างสะพานพระรามหก</u> - <u>เพื่อเล่าประวัติความเป็นมาของสะพานพระรามหก</u> - <u>เพื่อเล่าเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ทำให้สะพานพระรามหกเสียหาย</u>
8.อคติของผู้เขียน <u>ไม่มี</u>	9.ประเด็นคำถามที่มีต่อเนื้อหาในหลักฐานที่ศึกษา - <u>ทำไมถึงสร้างสะพานพระรามหกที่บางซื่อ</u> - <u>สะพานพระรามหกมีประโยชน์อะไรบ้าง</u> - <u>ทำไมถึงมีสงครามโลกครั้งที่ 2</u>

ภาพที่ 3 กระบวนการเรียนการสอน ชั้นที่ 3 ชั้นเปรียบเทียบข้อมูล

หลักฐานชั้นที่ 2	
1.ชื่อหลักฐานที่ศึกษา วิทยาลัย ทิวาวาม	3.ชื่อผู้เขียน ส.วิ. ๑๗๙๒๒๓.๒๖๖.๕๐
2.ประเภทของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ( ) หลักฐานชั้นต้น (/) หลักฐานชั้นรอง	4.หัวข้อหลัก วิกฤติทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัด 5.ช่วงเวลาที่เขียน พ.ศ. ๒๕๕๗
6.สาระสำคัญ/แนวคิดหลักของหลักฐาน วิทยาลัย ทิวาวาม ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕ ใน พ.ศ. ๒๕๕๓ ได้เปลี่ยนชื่อเป็น วิทยาลัย ทิวาวาม จังหวัดลพบุรี คณะสังคมศาสตร์	7.วัตถุประสงค์ของผู้เขียน - เพื่อเล่าประวัติวิทยาลัย ทิวาวาม - เพื่อแนะนำวิทยาลัย ทิวาวาม

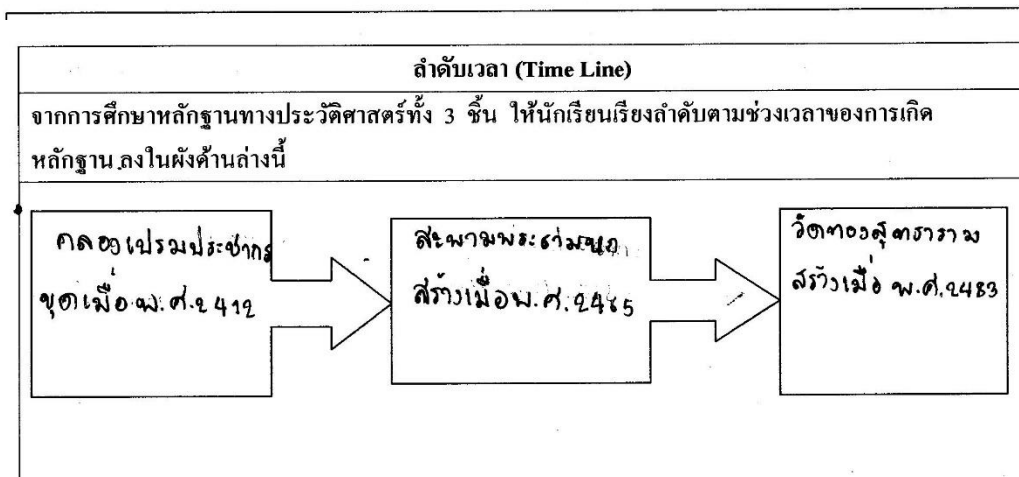
8.อคติของผู้เขียน ไม่มี	9.ประเด็นคำถามที่มีต่อเนื้อหาในหลักฐานที่ศึกษา - ใครเป็นเจ้าของวิทยาลัย ทิวาวาม - วิทยาลัย ทิวาวาม เปลี่ยนชื่อจาก วิทยาลัย ทิวาวาม - มีวัดในวิทยาลัย ทิวาวาม
----------------------------	--

ใบงานแผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑ - 9

หลักฐานชั้นที่ 3	
1.ชื่อหลักฐานที่ศึกษา คลองเปรมประชา	3.ชื่อผู้เขียน ส.วิ. ๑๗๙๒๒๓.๒๖๖.๕๐
2.ประเภทของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ( ) หลักฐานชั้นต้น (/) หลักฐานชั้นรอง	4.หัวข้อหลัก วิกฤติทางเศรษฐกิจและสังคม 5.ช่วงเวลาที่เขียน พ.ศ. ๒๕๕๗
6.สาระสำคัญ/แนวคิดหลักของหลักฐาน คลองเปรมประชา จุดขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒ ในสมัยรัชกาลที่ ๕ คลองแรกที่ขุดขึ้นเมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และอัญเชิญความสะอาดขึ้นกับราษฎร ซึ่งช่วยชะล้างในภาคเหนือทางไปอยุธยา ซึ่งได้ใช้ทาง คำล้น ล้างแล้วเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓	7.วัตถุประสงค์ของผู้เขียน - เพื่อเล่าประวัติการขุดคลองเปรมประชา - เพื่อเล่าความน่าสนใจของคลองเปรมประชา - เพื่อบอกความสำคัญและความจำเป็นของคลองเปรมประชา

ภาพที่ 3 กระบวนการเรียนการสอน ชั้นที่ 3 ชั้นเปรียบเทียบข้อมูล (ต่อ)

<p>8.อคติของผู้เขียน</p> <p>ไม่มี</p>	<p>9.ประเด็นคำถามที่มีต่อเนื้อหาในหลักฐานที่ศึกษา</p> <ul style="list-style-type: none"> - ท้องถิ่นบางที่ไม่มีคลองใต้น้ำ แต่ละคดขยี้ความสำคัญอย่างไร - ท้องถิ่นบางที่มีคลองใต้น้ำก็เกิดภัยเองตามธรรมชาติ - คลองประมงระยองมีความสำคัญทางเศรษฐกิจของบางนี้อย่างไรบ้าง
---------------------------------------	--

ภาพที่ 3 กระบวนการเรียนการสอน ชั้นที่ 3 ชั้นเปรียบเทียบข้อมูล (ต่อ)

ขั้นที่ 4 การจำแนกแยกแยะ (Discrimination) ผู้เรียนได้เรียนรู้มิติทัศน์ทางประวัติศาสตร์ผ่านการจำแนกแยกแยะเรื่องราวหรือเหตุการณ์จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์เพื่อหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเหตุการณ์เหล่านั้น ค้นหาประเด็นที่เป็นความจริงและข้อเท็จจริงของเรื่อง

ในระยะแรกการแยกแยะและใช้เหตุผลในการยกตัวอย่างข้อมูลที่นำมาสนับสนุนการเปรียบเทียบ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ และตีความหลักฐานประวัติศาสตร์ยังไม่สอดคล้องกัน และไม่ครบทุกประเด็น แต่หลังจากผู้เรียนได้รับการฝึกฝนผ่านกระบวนการเรียนการสอน DACIR อย่างต่อเนื่องทำให้ในแผนหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 และ 3 ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น ดังภาพที่ 4 และ 5

ใบงานที่ 4 ชั้นที่ 3 ชั้นเปรียบเทียบข้อมูล ชื่อกลุ่ม..... พร. & เจ้าตาก สีห์.....
 การเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์
 และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทั้ง 3 ชั้น
 กับข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในชั้นตอนที่ 2

1. หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในชั้นที่ 3 มีความสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในชั้นตอนที่ 2

อย่างไร

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในชั้นที่ 3 มีความสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์
 ศาสตร์ในชั้นตอนที่ 2 ดังนี้ หลักฐานในชั้นที่ 3 ได้แก่ สะพานพระรามหก
 วัดทองนพคุณ ศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช หลักฐานในชั้นที่ 2 คือ ถนนพหลโยธิน
 วิทย มีความสัมพันธ์ คือ เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ที่แสดงให้เห็นถึง
 การพัฒนาประเทศไทยในสมัยโบราณที่ส่งผลให้บางเมืองมีความเจริญ และทำ
 ในตราเข็มนาฬิกาตามลำดับของ ขวาง ขีด ตามลำดับเวลา

2. มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อที่พบจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในชั้นที่ 2 และ
 ชั้นที่ 3 มีลักษณะอย่างไรบ้าง

มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อที่พบจากหลักฐานทาง
 ประวัติศาสตร์ ในชั้นที่ 2 และ 3 ได้แก่ ถนนพหลโยธิน สะพาน
 พระรามหก วัดทองนพคุณ ศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ซึ่งลักษณะ คือ
 ทำให้เราเห็นถึงพัฒนาการอันยาวนานของวัฒนธรรมในอดีต การสร้าง
 ถนน การสร้างสะพาน การขุดคลอง การสร้างวัด และทำให้เรารู้ว่า
 ใครเป็นเจ้าของจริง และดำเนินการจริง ในหลักฐานประวัติศาสตร์ที่ต่าง

3. ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในชั้นที่ 3 มีความเหมือนหรือแตกต่างกับ

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในชั้นที่ 2 อย่างไรบ้าง ให้ยกตัวอย่างข้อมูลที่นำมาสนับสนุนการวิเคราะห์
 ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในชั้นที่ 3 ซึ่งความเหมือน
 หรือแตกต่างกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในชั้นที่ 2 ดังนี้ - เหมือนกัน คือ เป็น
 หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่บอกถึงว่าสิ่งที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาหนึ่ง มีการพัฒนา
 ในด้านต่าง ๆ เช่น ขุดคลอง สร้างถนน สร้างสะพาน - ต่างกัน คือ การสร้างวัดแต่ไม่ได้เห็นว่ามี
 มีความสัมพันธ์ในด้านการ ขุดคลอง สร้างถนนและสะพานเป็นการพัฒนาทางด้าน
 ด้านเศรษฐกิจ

ภาพที่ 4 กระบวนการเรียนการสอน ชั้นที่ 3 ชั้นเปรียบเทียบข้อมูล (2)

ใบงานที่ 5 ชั้นที่ 4 ชั้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ (กลุ่ม)
การวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ตามที่กลุ่มได้สืบค้น

ชื่อกลุ่ม... วิมลวันเฉลิม	
ชื่อ-สกุล... ญ. อนุญาตยา มงคล เลขที่ 27...	ชื่อ-สกุล... ญ. อธิภา วัชรวิมล เลขที่ 28...
ชื่อ-สกุล... ญ. สิริวิภา วัชรวิมล เลขที่ 14	ชื่อ-สกุล... ญ. วิมลวันเฉลิม เลขที่ 9.1
ชื่อ-สกุล... ญ. อนุญาตยา มงคล เลขที่ 23	ชื่อ-สกุล... เลขที่...

1. หลักฐานที่กลุ่มสืบค้นได้	
ชื่อหลักฐาน... วัดประชาศรัทธาธรรม วัดประชาศรัทธาธรรม สร้างเมื่อ พ.ศ. 2411 ในสมัยรัชกาลที่ 4 โดยมีเจ้าจอมสุรางค์เสวยใช้ชื่อว่า วัดเจ้าหิน เนื่องจากมีเสาชิงช้าปักไว้ ตั้งแต่สมัยพระเจ้าอยู่หัวของ กรุงศรีอยุธยา และเปลี่ยนชื่อเป็นวัดประชาศรัทธาธรรมในปี พ.ศ. 2487	
2. การตรวจสอบลักษณะของหลักฐานทางประวัติศาสตร์	
2.1 เป็นหลักฐานประเภท ( ) หลักฐานชั้นต้น (✓) หลักฐานชั้นรอง	(✓) นำเชื่อถือ ( ) ไม่นำเชื่อถือ เพราะ มีการอ้างอิงถึงพงศาวดารราช ตามคำค้น และตำราพระเจ้าอยู่หัวองค์นี้ยังมีอยู่
2.2 ตราสำคัญ/แนวคิดหลักของหลักฐาน วัดประชาศรัทธาธรรม เดิมชื่อ วัดเจ้าหิน สร้างในปี พ.ศ. 2411 สมัยรัชกาลที่ 4 เจ้าจอมสุรางค์ เสวยใช้ชื่อว่า วัดเจ้าหิน ตั้งแต่สมัย พระเจ้าอยู่หัวองค์ ๑๒ ต่อเปลี่ยนเป็นชื่อ วัดประชาศรัทธาธรรมในปี พ.ศ. 2487	2.3 ชื่อผู้เขียน สืบค้นจากเอกสารชื่อ 2.4 หัวข้อหลัก วัดในเขตบางศรีเมือง 2.5 ช่วงเวลาที่เขียน พ.ศ. 2557 2.6 จุดประสงค์ของผู้เขียน 1. เพื่อบอกเล่าประวัติความเป็นมาของ วัดประชาศรัทธาธรรม 2. เพื่อบอกประวัติการก่อสร้างวัด ประชาศรัทธาธรรม
2.7 อกคีย์ของผู้เขียน ไม่มี	2.8 ประเด็นคำถามที่มีต่อเนื้อหาในหลักฐานที่ศึกษา 1. สมัยของพระเจ้าอยู่หัวองค์ใด 2. เพราะเหตุใดจึงปักเสาชิงช้าไว้ที่นี่

3. ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ที่กลุ่มสรุปได้
ในชุมชนประชาชนนิสิตที่มีทั่วคนสี่ทิศ พม่า ลาว และญวณ ที่ลุ่มน้ำท่วมซ้ำแล้วซ้ำเล่า เป่าตามทางสี่ทิศสี่เหลี่ยมให้ อหวนสายไม้เพื่อผูกโยงคานว การค้าขายเฟื่องฟูขึ้น และเฝ้าดูแลรักษาทำนบกั้นน้ำ คือหลักฐานที่ค้นพบ
4. ความสอดคล้องระหว่างข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในชั้นที่ 2 และชั้นที่ 3 (✓) สอดคล้อง ( ) ไม่สอดคล้อง เพราะ อหวนสายไม้ เป็นหลักฐานที่ค้นพบในสมัยรัตนโกสินทร์มาจากคน ป่าที่ทำการ เฝ้า ญวณ สี่ทิศ ลาว และ ญวณแล้วให้ให้หลักฐานที่ค้นพบที่สอดคล้องกันคือ คานว ทุบตี ญวณ ไทยด้าน คือหลักฐานที่ค้นพบ

ภาพที่ 5 กระบวนการเรียนการสอน ชั้นที่ 4 ชั้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์

ใบงานที่ 6
บันทึกสรุปบทเรียน (ขั้นที่ 5)

ชื่อ-สกุล.....เลขที่.....
<p>1. จากการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบางชื่อ ทำให้ นักเรียนทราบเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและการตั้งถิ่นฐานท้องถิ่นบางชื่อ อย่างไรบ้าง</p> <p>1.1 พัฒนาการด้านการปกครองของบางชื่อ สอดคล้องกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ใดบ้าง</p> <p>1.1.1 พัฒนาการด้านการปกครองของบางชื่อ สอดคล้องกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังต่อไปนี้ ประวัติบางชื่อ สังคมโลกครั้งที่ 1 ประจักษ์นารชธิ์ ประวัติวงศ์ลาว</p>
<p>1.2 พัฒนาการด้านเศรษฐกิจและสังคมของบางชื่อ สอดคล้องกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ใดบ้าง</p> <p>พัฒนาการด้านเศรษฐกิจและสังคมของบางชื่อ สอดคล้องกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังต่อไปนี้ ชิงพญาเวียง วัฒนธรมทอง วัฒนธรมรัตนการาม ดอนพูนศรีเมธธา ไทย สังคมโลกครั้งที่ 2 ดอนขมเวียง กิจการปทุมศรีเมธธา</p>
<p>1.3 นักเรียนได้เรียนรู้เหตุการณ์ การเปลี่ยนแปลง ความขัดแย้ง เหตุปัจจัยและผลสืบเนื่องอะไรบ้าง</p> <p>- เหตุการณ์ สังคมโลกครั้งที่ 2 และให้ทำมใหญ่ พ.ศ. 2485</p> <p>- การเปลี่ยนแปลงจากการทำเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน เป็นอุตสาหกรรม เช่น ทำอิฐ ทำปูนซีเมนต์</p> <p>- ความขัดแย้งทางการเมือง การเมือง การปกครองระบอบ ปะเทศ ในสังคมโลกครั้งที่ 2</p> <p>- เหตุการณ์ 9.11 และผลสืบเนื่องเกี่ยวกับกรณีพิพาท การพัฒนาทางชื่อ การสังเกต</p>

ภาพที่ 6 กระบวนการเรียนการสอน ขั้นที่ 5 การนำเสนอผลงาน

2. จากการศึกษา ร่องรอยหลักฐานทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น บางชื่อ นักเรียนคิดว่ามีความจริง ข้อเท็จจริงใดบ้างที่มีความสำคัญ และจำเป็นสำหรับการสืบค้นเกี่ยวกับมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ

- ความเชื่อที่มี ความสำคัญและจำเป็น สำหรับการสืบค้นเกี่ยวกับมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ ได้แก่ การก่อสร้างพระพุทธรูป การก่อสร้างวัด การขุดค้นของ
- ข้อเท็จจริงที่มี ความสำคัญและจำเป็น สำหรับการสืบค้นเกี่ยวกับมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ ได้แก่ ความสำคัญของการประเพณีและพิธีกรรม การอนุรักษ์การทำไร่ การประกอบอาชีพ ช่างไม้ ในชุมชนช่างไม้ ความเชื่อและ ความศรัทธาในศาสนา

3. การวิเคราะห์ ตีความ และประเมินความน่าเชื่อถือหลักฐานทางประวัติศาสตร์มีความสำคัญต่อการศึกษา มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติอย่างไร

- ช่วยให้เรารู้ว่าหลักฐานที่ขุดค้นเจอ เรื่องราวของท้องถิ่นบางชื่อ
- ช่วยให้เรารู้ว่าหลักฐานที่ขุดค้นเจอเป็นเรื่องจริงหรือแต่งขึ้น
- ช่วยให้เรารู้ว่าหลักฐานที่ขุดค้นเจอทางประวัติศาสตร์มีความสำคัญอย่างไร ไม่เกิดการผิดพลาดตามเวลา
- การวิเคราะห์ ตีความ และประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ทำให้เรารู้ว่าหลักฐานที่ขุดค้นเจอเป็นเรื่องจริงหรือแต่งขึ้น
- การวิเคราะห์ ตีความ และประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ทำให้เรารู้ว่าหลักฐานที่ขุดค้นเจอมีความสำคัญอย่างไร ในชุมชนท้องถิ่นและประเทศชาติ

<p>4. วิเคราะห์และสรุปสาระสำคัญ ลักษณะเฉพาะ เกี่ยวกับร่องรอยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับการสืบค้นเกี่ยวกับมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ มีประเด็นดังนี้</p>	
<p>4.1 จำนวนประเภทหลักฐานทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ ได้ดังนี้</p>	
<p>4.1.1 หลักฐานชั้นต้น ได้แก่</p> <p>วัดบางโพธิ์จามวาสี</p> <ul style="list-style-type: none"> - วัดอนัมภุมยาราม - ดงหน่ยประจักษ์ราษฎร์ 2 	<p>4.1.2 หลักฐานชั้นรอง ได้แก่</p> <p>สิ่งพิมพ์ของกรมศิลปากรหรือหน่วยงานอื่น</p> <p>วัดศาลาลอย</p> <p>คลองเป็งประจักษ์ราษฎร์</p>

ภาพที่ 6 กระบวนการเรียนการสอน ชั้นที่ 5 การนำเสนอผลงาน (ต่อ)

<p>4.2 การตรวจสอบลักษณะหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น</p>	
<p>4.2.1 หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ไม่น่าเชื่อถือ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ ได้แก่ หลักฐานที่เงินโบราณสลัก และโบราณวัตถุ</p>	<p>4.2.2 หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ไม่น่าเชื่อถือ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ คือ ตำราของพระเจ้าอู่ทอง</p>
<p>เพราะหลักฐานเหล่านี้ มีอยู่จริงพิสูจน์ ได้จริง มีการรวบรวมพิพาทตีตราฯ ระบุช่วง สมัยพระเจ้าอู่ทองไว้ที่สร้าง</p>	<p>เพราะในประวัติศาสตร์ไทยพระเจ้าอู่ทอง ทางสุพรรณบุรี อัญญาและตำนานนี้มีอยู่ทั่วไป ทุกภาคของประเทศไทย และไม่มีการระบุที่ แน่ชัดเลย</p>

	
<p>5. บันทึกผลกิจกรรมการเรียนรู้</p>	
<p>5.1 ผลการเรียนรู้ที่นักเรียนได้</p> <ul style="list-style-type: none"> - การแยกแยะได้ว่าข้อมูลใด เป็นความ จริงหรือข้อเท็จจริงทำให้เรียนประวัติศาสตร์สนุก - สามารถจำแนกได้ว่าข้อมูลใด เป็นความจริงหรือ ข้อเท็จจริงทำให้ได้ข้อมูลไม่เกิดข้อผิดพลาด - ภูมิใจภูมิใจที่ตนสามารถที่จะตีตรากรรมได้ทั้งหมด มีคุณค่าแก่การศึกษาและอนุรักษ์ไว้ 	<p>5.2 แนวทางการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน</p> <p>การศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ ไว้ก่อนแยกให้ได้ว่าข้อมูลไหน ความจริงหรือข้อเท็จจริง - การศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ ต้องถี่ถ้วนข้อ</p>

ภาพที่ 6 กระบวนการเรียนการสอน ชั้นที่ 5 การนำเสนอผลงาน (ต่อ)

6. ให้นักเรียนสรุปมโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์

1. วิชาประวัติศาสตร์ คือ สรรพสิ่งทั้งหลาย ที่มีอยู่ในสังคม ทั้งที่เป็น วัตถุ และ การมีชีวิต ประจำวัน

2. ประเพณี คือ การประพฤติปฏิบัติ กิจกรรมต่างๆ สืบต่อกัน ภายใต้อาณาเขต ๒๖๒๕ ๒๖๒๖ ๒๖๒๗

3. หลักฐานทางประวัติศาสตร์ คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่นักประวัติศาสตร์ ใช้ศึกษาหาความรู้

4. การสื่อสาร คือ การเก็บรายละเอียดของชุมชนสังคม จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ แล้วจดบันทึกไว้

5. แหล่งสถานที่ คือ สิ่งก่อสร้างที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีประโยชน์น่าสนใจ

6. โบราณวัตถุ คือ วัตถุจำพวกของเครื่องใช้ ต่างๆ ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์

6. ให้นักเรียนสรุปมโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์

เหตุการณ์ คือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ความขัดแย้ง คือ การที่คนสองกลุ่มมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน

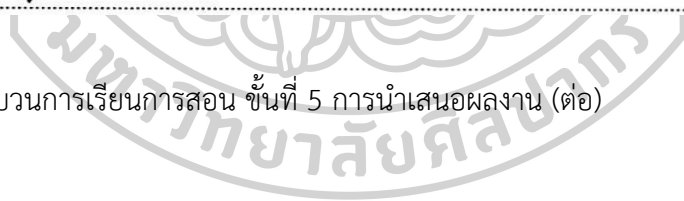
ภาพที่ 7 การเขียนสรุปมโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ ชั้นที่ 5 การนำเสนอผลงาน

<p>การเปลี่ยนแปลง คือ ปรากฏการณ์ที่ไม่เหมือนเดิม เมื่อเวลาผ่านไป</p>
<p>เหตุปัจจัยและผลสืบเนื่อง คือ เหตุผลที่ใช้ในการอธิบาย</p>

6. ให้นักเรียนสรุปโน้ตค้นทางประวัติศาสตร์

<p>อาณาจักร คือ เรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่มีสาระสำคัญที่ผู้จัดทำเรื่องเห็นว่าควรต้องเป็นหัวใจ</p>
<p>ข้อเท็จจริง คือ ข้อมูลที่เกี่ยวกับเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่จริงไม่ได้ผ่านกระบวนการคิดของนักประวัติศาสตร์หรือผู้จัดทำ</p>
<p>สถาปัตยกรรมประวัติศาสตร์ คือ สถาปัตยกรรมของสังคมประวัติศาสตร์</p>

ภาพที่ 7 กระบวนการเรียนการสอน ชั้นที่ 5 การนำเสนอผลงาน (ต่อ)

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ผลของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ที่มีต่อการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นการศึกษาเชิงทดลอง Experimental Research แบบแผนการวิจัย Quasi - experimental design รูปแบบการทดลอง Non - randomized Control - Group Pretest Posttest Design โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ประการดังนี้ 1) เพื่อศึกษาผลของการใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ที่มีต่อการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 2) เพื่อเปรียบเทียบการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอน DACIR ก่อนและหลังการทดลองและ 3) เพื่อเปรียบเทียบการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์หลังเรียนของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอน DACIR กับกลุ่มที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนแบบปกติ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5/1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนวัดบางโพโสมาวาส ที่เรียนรายวิชา ส15102 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 2 และ 3 เรื่อง ความเป็นมาและการตั้งถิ่นฐานของท้องถิ่น พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น และมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น ตามลำดับ จำนวน 28 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนหน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ ที่ผ่านการตรวจหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.0 และ 2) แบบวัดการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ จำนวน 1 ฉบับ เป็นแบบทดสอบปรนัยจำนวน 45 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.96 มีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.40 - 0.49 มีระดับที่ค่อนข้างยาก (ดี) และมีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.20-0.39 มีระดับที่จำแนกได้บ้าง และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.97 ระดับความเชื่อถือได้สูงมาก การนำไปใช้ได้ดีมาก สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยใช้การวิเคราะห์ค่าร้อยละ (%) ค่าดัชนีประสิทธิผล ค่ามัชฌิมเลขคณิต ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบค่าที (t-test) สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ที่มีต่อการเรียนรู้โน้ตศัพท์ทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 สามารถสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR มีความก้าวหน้าของการเรียนรู้โน้ตศัพท์ทางประวัติศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR มีการเรียนรู้โน้ตศัพท์ทางประวัติศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR มีการเรียนรู้โน้ตศัพท์ทางประวัติศาสตร์สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง ผลของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ที่มีต่อการเรียนรู้โน้ตศัพท์ทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 สามารถอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. การเรียนรู้โน้ตศัพท์ทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR มีความก้าวหน้าในการเรียนรู้โน้ตศัพท์ทางประวัติศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากแนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ดังกล่าว เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่มีคุณภาพทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการเรียนรู้ไปในทางที่ดีขึ้น ผู้เรียนสามารถกำหนดคำถามสำคัญ ตั้งสมมติฐาน วิเคราะห์ เปรียบเทียบ ตีความหลักฐาน และเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของเส้นเวลาและแผนผังความคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เน้นให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ ขั้นตอน และวิธีการจัดการเรียนการสอนของกระบวนการเรียนการสอน DACIR ที่ชัยรัตน์ โตศิลา (2555: 134 -138) เสนอไว้ว่า กระบวนการเรียนการสอน DACIR เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสำหรับจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้พัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียน ซึ่งเน้นทักษะที่ว่าด้วยการอภิปราย วิเคราะห์หลักฐาน เปรียบเทียบข้อมูล การปฏิสัมพันธ์กับหลักฐาน และการนำเสนอข้อมูล กระบวนการเรียนการสอนนี้มีลักษณะเด่นคือ การที่ผู้เรียนได้ฝึกวิเคราะห์หลักฐาน

ทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบซึ่งมีความเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในยุคปัจจุบันที่เน้นจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้โดยการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน ให้สามารถพัฒนานตนเองได้ ได้ลงมือศึกษาค้นคว้า คิดแก้ปัญหา และปฏิบัติงานเพื่อสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนจัดสถานการณ์ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนการสอนมีความสอดคล้องกับรูปแบบการสอนวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของ ศศิพัชร จำปา (2558: 186) ที่เป็นการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติโดยผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนจนเกิดการเรียนรู้และความรู้จากการสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยใช้แนวคิดวิธีการและวิธีสอนอันหลากหลายควบคู่กับการมีกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ผู้เรียนได้ศึกษาข้อมูลหลักฐานจากแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ได้วิพากษ์ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลและหลักฐานก่อนการนำเสนอข้อสารสนเทศนั้นไปวิเคราะห์ ตีความ และสรุปสังเคราะห์แล้วสร้างเป็นเนื้อหาองค์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้ กระบวนการเรียนรู้ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลท้องถิ่นเพื่อวิเคราะห์และกำหนดประเด็นคำถามทางประวัติศาสตร์ ขั้นที่ 2 การสำรวจและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ และตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูลหลักฐาน ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ตีความข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุและผลกระทบด้วยบริบทและมุมมองทางประวัติศาสตร์ และขั้นที่ 4 การสังเคราะห์และสรุปข้อมูลเพื่อสร้างองค์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สอดคล้องกับสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2557: 79) ที่กำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์มีมากมายหลายวิธี ผู้สอนสามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหา ระดับ และวัยของผู้เรียน แต่หัวใจสำคัญของการเรียนการสอนประวัติศาสตร์แบบใหม่ คือ การฝึกให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ตีความ ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลหลักฐานอย่างรอบด้านและระมัดระวัง เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงก่อนจะนำข้อมูลมาสรุปเรียบเรียงในรูปแบบที่น่าสนใจ และมีเหตุผล การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างเพลิดเพลิน กระตุ้นให้อยากเรียนรู้ต่อเนื่อง ตอบสนองความอยากรู้อยากเห็น เป็นส่วนหนึ่งของสังคม และเกิดความรู้สึกร่วมของความเป็นชาติ

2. การเรียนรู้มนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR มีผลการเรียนรู้มนทัศน์ทางประวัติศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 ทั้งนี้เนื่องมาจากแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นดังกล่าวมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผ่านการศึกษาหลักฐานอย่างเป็นระบบ ฝึกฝนให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้อย่างมีเป้าหมายโดยที่กระบวนการเรียนการสอนมีกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกการใช้หลักฐานทาง

ประวัติศาสตร์ ฝึกรวิเคราะห์ ตีความ สังเคราะห์ ประเมิน และสรุปเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นจากหลักฐานเชิงประจักษ์อย่างมีเหตุผลตามหลักการของกระบวนการเรียนการสอน DACIR ที่ชัยรัตน์ โตศิลา (2555: 130) เสนอแนวทางไว้ว่า การให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติในการแสวงหาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์โดยการสืบค้นวิเคราะห์ ตีความ และสังเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ พัฒนาความรู้ความเข้าใจขึ้นได้ด้วยตนเอง สามารถเชื่อมโยงข้อความรู้ได้อย่างถูกต้องสมเหตุสมผล จนนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์ และกิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนการสอนมีความสอดคล้องกับแนวทางการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของพรเพ็ญ อ้นตระกูล (2556: 330 - 340) ที่เสนอแนะว่า การสอนประวัติศาสตร์ที่ดีควรมุ่งฝึกฝนผู้เรียนในด้านการอ่านและการตรวจสอบหลักฐาน การวิเคราะห์ และการตีความหลักฐาน ตลอดจนการนำหลักฐานมาใช้ประกอบเหตุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสำนักวิชาและมาตรฐานการศึกษา (2557: 78 - 79) กำหนดว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพต้องเชื่อมโยงประวัติศาสตร์กับการคิดวิเคราะห์ การคิดโดยใช้ข้อมูลพื้นฐานที่เป็นข้อเท็จจริงในอดีต คติวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและคิดตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณโดยโยงเข้ากับปัญหาปัจจุบัน การฝึกให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ตีความ ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลหลักฐานอย่างรอบด้านและระมัดระวัง เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงก่อนจะนำข้อมูลมาสรุปเรียบเรียงในรูปแบบที่น่าสนใจ และมีเหตุผล ซึ่งเป็นไปตามที่กระทรวงศึกษาธิการ (2551: 154-159) เสนอแนวทางไว้ว่า การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสังเกต สืบค้นจากสถานที่จริง และได้สอบถาม ฟัง จากผู้รู้ การสอนให้รู้จักตั้งคำถามและหาคำตอบด้วยตนเองซึ่งนำไปสู่การค้นคว้าจากสถานที่จริง ทั้งการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ การสัมภาษณ์ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในชุมชน จะทำให้นักเรียนได้องค์ความรู้ที่มาจากความเข้าใจของตนเอง

ขั้นตอนการสอนของกระบวนการเรียนการสอน DACIR ส่งผลต่อการเรียนรู้มนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ โดยจะเห็นได้จากผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของการเรียนรู้มนทัศน์ทางประวัติศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวเป็นการแสดงให้เห็นว่า กระบวนการเรียนการสอนดังกล่าว สามารถส่งเสริมการเรียนรู้มนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ได้ เนื่องจากช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีวิธีการได้มาซึ่งองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบผ่านการค้นคว้า การคิด การอภิปราย การเปรียบเทียบ การวิเคราะห์ และการเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ จากตัวอย่างข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่หลากหลายจนเกิดความเข้าใจมนทัศน์และได้เรียนรู้ทักษะการสร้างมนทัศน์ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการทำความเข้าใจมนทัศน์อื่น ๆ ต่อไปได้ ดังจะเห็นได้จากขั้นตอนการสอนทั้ง 5 ขั้น ได้แก่ 1) ขั้นอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา 2) ขั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก 3) ขั้นเปรียบเทียบข้อมูล 4) ขั้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และ 5) ขั้นนำเสนอผลงาน

ที่ผู้เรียนจะต้องฝึกปฏิบัติกิจกรรมตามกระบวนการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องฝึกวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะขั้นตอนที่ 1 - 4 ผู้เรียนต้องศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่หลากหลาย มีกระบวนการกลุ่มเพื่อร่วมกันวิเคราะห์ ตีความ และเปรียบเทียบหลักฐานอื่น ๆ เพิ่มเติมตามที่ผู้สอนจัดเตรียมให้รวมทั้งผู้เรียนจัดเตรียมมาด้วยตนเอง กิจกรรมดังกล่าวได้มุ่งเน้นการอภิปรายเพื่อแสวงหาสาระสำคัญหรือแนวคิดของหลักฐาน ประเภทของหลักฐาน วัตถุประสงค์ของการสร้างหลักฐาน ข้อมูลที่ปรากฏในหลักฐาน และความน่าเชื่อถือของหลักฐาน อันเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมและสัมพันธ์กับการเรียนรู้โน้ตทัศน์ทางประวัติศาสตร์ อาทิ การสรุปสาระสำคัญของหลักฐานจากหลักฐานประวัติศาสตร์ การจำแนกประเภทหลักฐานทางประวัติศาสตร์ การวิเคราะห์วัตถุประสงค์และอคติของผู้เขียน การตั้งประเด็นคำถามที่มีต่อเนื้อหาในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ การจำแนกความจริงและข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ และการประเมินหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างมีเหตุผล เมื่อผู้เรียนได้รับการฝึกฝนด้วยขั้นตอนตามกระบวนการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาการเรียนรู้โน้ตทัศน์ทางประวัติศาสตร์มากขึ้น ดังที่ลาวัญญ์ วิทยายุทธนิกุล (2533: 83) และวลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2557: 23 - 26) กล่าวอย่างสอดคล้องกันว่า กิจกรรมสำคัญในพัฒนาการเรียนรู้โน้ตทัศน์ที่ผู้สอนควรคำนึงและนำไปสอดแทรกไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้คือการจัดวางแผนการสังเกตและรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ การพิจารณาวิเคราะห์ข้อมูลที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องหรือมีลักษณะร่วมกัน และการสรุปแนวคิดของผู้เรียน เป็นการจัดประสบการณ์ตรงให้ผู้เรียนต้องลงมือปฏิบัติ การอ่าน การอภิปราย การเปรียบเทียบ การสรุปประเด็น และการประเมิน ฝึกการคิดวิเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ จะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนเป็นอย่างดีจนสามารถสรุปข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการเชื่อมโยงด้วยตนเอง

3. การเรียนรู้โน้ตทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR กับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนแบบปกติ พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR มีผลการเรียนรู้โน้ตทัศน์ทางประวัติศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3 ซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการเรียนการสอนดังกล่าว มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผ่านการศึกษาหลักฐานอย่างเป็นระบบ ผู้เรียนได้ฝึกการวิเคราะห์และตีความ และเปรียบเทียบหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของเส้นเวลาตามลำดับของช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ตามหลักการและวัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอนที่ชัยรัตน์ โตศิลา (2555: 139 - 142) กำหนดไว้ใน กระบวนการเรียนการสอน DACIR ประกอบด้วยขั้นตอนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา 2)

ขั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก 3) ชั้นเปรียบเทียบข้อมูล 4) ชั้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และ 5) ชั้นนำเสนอข้อค้นพบ โดยที่ในแต่ละขั้นตอนจะมีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง ในการจัดการเรียนการสอนแต่ละครั้งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน มีลักษณะเป็นวงจรปฏิบัติ เมื่อผู้เรียนได้รับการฝึกด้วยขั้นตอนการเรียนการสอนหลาย ๆ วงจรปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้นจากการฝึกปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอน DACIR อย่างต่อเนื่องในระยะเวลาหนึ่ง ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทักษะ/กระบวนการที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ได้แก่ การตั้งคำถาม การตั้งสมมติฐาน การวิเคราะห์ การตีความ และการสังเคราะห์ข้อมูล อาจเป็นผลที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โมทัศน์ทางประวัติศาสตร์ที่เพิ่มขึ้น และกระบวนการเรียนการสอนดังกล่าวสอดคล้องกับขั้นตอนการเรียนรู้โมทัศน์ของ De Cecco (1968: 112 - 113) ; Lovell (1956) และ Ausubell & Sullivan (1956: 65 - 67) ที่สรุปขั้นตอนการเรียนรู้โมทัศน์เป็นไปในทางเดียวกัน ได้แก่ 1) การสัมผัส ผู้เรียนเกิดมโนทัศน์ได้เมื่อสัมผัสกับสิ่งเร้าโดยใช้วิธีรับสัมผัสอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง 2) การรับรู้ ผู้เรียนมีการแปลความหมายเมื่อได้สัมผัสสิ่งเร้าเพื่อจะได้เกิดมโนทัศน์ขึ้น 3) การจำ ผู้เรียนจะจำสิ่งเร้าว่ามีลักษณะอย่างไรเมื่อได้สัมผัสสิ่งเร้าและเกิดเป็นมโนทัศน์ 4) การจำแนกแยกแยะ เมื่อผู้เรียนจำสิ่งเร้าได้ก็สามารถวิเคราะห์ จำแนกสิ่งเร้าได้ว่าคืออะไร และ 5) การสรุปรวบยอด เมื่อผู้เรียนจำแนกแยกแยะสิ่งเร้าแล้ว จะเกิดเป็นมโนทัศน์เกี่ยวกับสิ่งนั้น ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการเรียนการสอนมโนทัศน์ของ Joyce และ Weil (1996: 161 - 178) ซึ่งพัฒนารูปแบบนี้ขึ้นโดยใช้แนวคิดของ Bruner, Goodnow และ Austin เกี่ยวกับการเรียนรู้โมทัศน์ที่ทึบนา แคมมณี (2558: 225 - 227) สรุปว่ารูปแบบการเรียนการสอนมโนทัศน์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โมทัศน์ของเนื้อหาสาระต่าง ๆ อย่างเข้าใจ เนื่องจากผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โมทัศน์จากการคิด วิเคราะห์ และตัวอย่างที่หลากหลาย ดังนั้นผลที่ผู้เรียนจะได้รับโดยตรงคือ จะเกิดความเข้าใจในมโนทัศน์นั้น และได้เรียนรู้ทักษะการสร้างมโนทัศน์ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการทำความเข้าใจมโนทัศน์อื่น ๆ ต่อไปได้ และสามารถให้คำนิยามมโนทัศน์ด้วยตนเอง

ขั้นตอนการสอนของกระบวนการเรียนการสอน DACIR ส่งผลต่อการเรียนรู้โมทัศน์ทางประวัติศาสตร์ โดยจะเห็นได้จากผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของการเรียนรู้โมทัศน์ทางประวัติศาสตร์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวเป็นการแสดงให้เห็นว่า กระบวนการเรียนการสอนดังกล่าวสามารถส่งเสริมการเรียนรู้โมทัศน์ทางประวัติศาสตร์ได้ เพราะเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่มุ่งฝึกฝนให้ผู้เรียนได้สังเกตและได้ค้นพบมโนทัศน์ด้วยตนเอง โดยในขั้นตอนที่ 1 - 5 ของกระบวนการเรียนการสอนมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาการเรียนรู้โมทัศน์ทางประวัติศาสตร์ดังนี้ ชั้นอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นที่ศึกษา ผู้เรียนได้ฝึกฝนการสังเกต การอภิปราย จำแนกและสรุปสาระสำคัญจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ขั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก

ผู้เรียนได้ฝึกฝนการอภิปรายสาระสำคัญเบื้องต้นของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ตามประเด็นต่าง ๆ ขึ้นเปรียบเทียบข้อมูล มีกระบวนการกลุ่มให้ผู้เรียนได้ฝึกวิเคราะห์ เปรียบเทียบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษา แปลงข้อมูลที่น่าเสนอในรูปแบบของเส้นเวลาตามลำดับของช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ ขึ้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ มีกระบวนการกลุ่มให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ตีความ และเชื่อมโยงข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์ตามที่กลุ่มได้สืบค้นกับหลักฐานประวัติศาสตร์อื่น ๆ และขึ้นนำเสนอผลงาน มีกระบวนการกลุ่มให้ผู้เรียนได้ออกแบบการนำเสนอข้อมูลทั้งส่วนที่เป็นความจริงและข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ การสรุปมโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ของลาวัญย์ วิทยายุทธพิบูล (2533: 85 - 87) ที่เสนอแนะว่า การเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในปัจจุบันไม่ควรเน้นที่การให้นักเรียนจดจำข้อเท็จจริงต่าง ๆ แต่เน้นที่การเรียนรู้มโนทัศน์ ซึ่งการเรียนรู้มโนทัศน์นั้นจะต้องอาศัยประสบการณ์หลาย ๆ อย่าง และใช้ข้อเท็จจริงข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ มาสนับสนุนเพิ่มเติมเพื่อช่วยให้นักเรียนชัดเจนขึ้น ดังที่กัญติมา พรหมอักษร (2545: 33) และสิริวรรณ ศรีพหล (2554: 52 - 55) กล่าวไปในทำนองเดียวกันว่า การเรียนรู้มโนทัศน์เป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อนและอาศัยการพัฒนาเป็นลำดับขั้นตอนซึ่งต้องประกอบด้วย การเห็นความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ การรับรู้และเข้าใจ การตั้งและตรวจสอบสมมติฐาน การเชื่อมโยงและการวิเคราะห์ ดังนั้นการพัฒนารการเรียนรู้มโนทัศน์จึงมีลักษณะเป็นลำดับขั้นตอนเนื่องกันในการพัฒนาจึงควรเริ่มจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมก่อนเพราะประสบการณ์และข้อเท็จจริงจะช่วยให้การเรียนรู้มโนทัศน์เป็นไปได้ง่ายขึ้น แล้วจึงค่อยเรียนรู้มโนทัศน์ ที่ซับซ้อนและเป็นนามธรรมต่อไป

นอกจากนี้จากบันทึกการเรียนรู้ที่ผู้เรียนกลุ่มทดลองได้เขียนขึ้นเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่เกิดจากกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR พบว่าโดยส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละขั้นตอน และมีผู้เรียนบางส่วนที่มีแนวทางในการนำการเรียนรู้มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ที่ได้รับการพัฒนาไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันต่อไป ดังตัวอย่างบันทึกการเรียนรู้ต่อไปนี้

ขั้นการอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา ผู้เรียนได้เรียนรู้มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ผ่านกิจกรรมการอ่านหลักฐานทางประวัติศาสตร์เพื่อศึกษาประเภทของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ความคิดและสาระสำคัญที่ผู้สร้างหลักฐานต้องการสื่อจากหลักฐาน โดยสาระสำคัญดังกล่าวเป็นแก่นของเรื่องที่มีสาระครอบคลุมหลักฐานทั้งหมดในขั้นนี้ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนรู้มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ผ่านกิจกรรมการอ่าน การตอบคำถาม การอภิปราย และการตั้งสมมติฐาน ในระยะแรก การตอบคำถามของผู้เรียนในใบงานเป็นการคัดลอกข้อความในหลักฐานมาต่อกันเป็นประโยค และสาระสำคัญยังไม่ครอบคลุมเนื้อหาในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ในขั้นที่ 2 3 และ 4 การตอบคำถาม

ของผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นตามลำดับ ผู้เรียนได้สะท้อนการเรียนรู้เกี่ยวกับการอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ผ่านบันทึกการเรียนรู้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ฉัน คุงเคยบอกว่า เราเรียนประวัติศาสตร์แบบใหม่ ไม่เหมือน ตอน ป.4
 ฉันว่าแตกต่างจริงๆ เพราะใน ป.5 นี้ เราได้อ่านหลักฐานทางประวัติศาสตร์หลากหลายมาก
 เช่น เอกสารประกอบ การเรียนการสอน หนังสือจากห้องสมุด จากอินเทอร์เน็ต และดูไปรษณีย์
 รัฐบาลกับหอจดหมายเหตุด้วย เพราะเคยเห็นแต่คนที่มัธยมได้ไปศึกษาสถานที่จริง ฉันไม่ได้ไปวัด
 วัดสรีระของ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ซึ่งได้มาเล่าให้เพื่อน ๆ และครูฟัง ไปที่วัดของแม่ได้ข้อมูล
 มาก หลากหลายดี หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ของบางชื่อที่ฉันสนใจคือ คลองนางชื่อ เพราะว่า เป็นคลอง
 ที่เกิดขึ้นของตามธรรมชาติและเป็นลำน้ำฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยา

๘

ขอวิชาประวัติศาสตร์เพราะ เวลาเรียนมีตัวอย่างมากมายให้ได้อ่าน
 เช่น ตำราชน ประวัติถนน ประวัติสะพาน ประวัติวัด
 ได้ดูรูปภาพต่างๆในอดีต ซึ่งแตกต่างจากในปัจจุบันมาก หลักฐาน
 บางอย่างมีคำศัพท์ที่ฉันไม่เข้าใจ แต่ ครูก็แปลให้ บางคำที่อ่านไม่ออกครู
 ก็พาอ่าน การอ่านคำยากๆได้ ทำให้ฉันเก่งภาษาไทยไปด้วย เรื่องราวประวัตี-
ศาสตร์ท้องถิ่นบางชื่อที่ฉันชอบที่สุดคือ ประวัติแปลงบางชื่อ
เพราะว่า ได้รู้เกี่ยวกับบางชื่อมากขึ้น และได้รู้เรื่องของรัชกาลที่ ๑ ในอดีต

ภาพที่ 8 บันทึกการเรียนรู้สะท้อนกระบวนการเรียนการสอน ชั้นที่ 1 การอภิปรายเพื่อกำหนด
 ประเด็นศึกษา

ขั้นการวิเคราะห์หลักฐานหลัก ผู้เรียนได้เรียนรู้โมทัศน์ทางประวัติศาสตร์ผ่านกิจกรรม
 การอ่านหลักฐานทางประวัติศาสตร์เพื่อสรุปสาระสำคัญเบื้องต้นทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ ผู้เขียน
 หัวข้อหลัก ช่วงเวลาที่เขียน ประเภทของหลักฐาน และวิเคราะห์หลักฐานตามประเด็นดังนี้
 1) สาระสำคัญ/แนวคิดของหลักฐาน 2) วัตถุประสงค์ของผู้เขียน 3) อคติของผู้เขียน และ 4) ประเด็น

คำถามที่มีต่อเนื้อหาในหลักฐานดังกล่าวในชั้นนี้ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ ผ่านกิจกรรมการศึกษาหลักฐาน การอภิปรายเกี่ยวกับสาระสำคัญเบื้องต้นทางประวัติศาสตร์ การวิเคราะห์หลักฐานประวัติศาสตร์ ในระยะแรกผู้เรียนสามารถสรุปสาระสำคัญเบื้องต้นทางประวัติศาสตร์ แต่ยังไม่สามารถวิเคราะห์หลักฐานตามประเด็นต่าง ๆ ได้ครบถ้วน เช่น วัตถุประสงค์ อคติของผู้เขียน และประเด็นคำถามที่มีต่อเนื้อหาในหลักฐานดังกล่าว ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 และ 3 การวิเคราะห์หลักฐานตามประเด็นต่าง ๆ ของผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นตามลำดับ ผู้เรียนได้สะท้อนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักฐานหลักที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ผ่านบันทึกการเรียนรู้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ก่อนแรกเขียนเยอะมากจนพอเราอ่านพอตมิด การสรุปสาระสำคัญก็จะยาวมาก แต่พอเขียนไปสักพักเราก็เริ่มสรุปกันได้เลยเองโดยที่ ครูไม่ต้องอธิบายหรือยกตัวอย่าง ฉันว่ามีประโยชน์สูงมากเพราะเขาไปใช้สรุปใจความสำคัญในวิชาอื่นได้ เช่น ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา และรู้สึกว่าการเขียนช่วยขึ้นเพราะได้ฝึกเขียนในวิชาอื่นนั้น นอน หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ชอบคือ นิราศภูเขาทอง เพราะว่า ขณะที่ส่งพรุ่ง ผ่าถนนวงไฟไฟพระรถไฟไหม้คนที่ 20-21 ถอดความได้ว่า เริ่มถึงบางไฟก็คิดถึงที่ไฟให้ให้รวมเงา ให้ความร่มเย็นทั้งยังทำให้ใจคนถึงไม่ลงอกงามได้ ขณะขณะของพระพุทธรูปเจ้า ให้พื้นอันยวบยาบตลอดไป ซึ่งที่บางไฟจะมีชุมชนชุมชน เมื่อถึงบ้านญอนเห็นมีโรงเรือน มากมาย มีต้นคาของเช่น กุ้งหรือปลาโดยทางวงไฟไหม้ของ ซึ่งหน้าโรงอาจที่สำหรับ สักปลาอาจเรียงไว้ มีทั้งผู้หญิงและผู้ชายมาจับจ่ายซื้อของ

เวลาเราเรียนประวัติศาสตร์ที่ถามถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แก่กว่า ๑๓๓๓ ปี ๔ มาท เพราะใน ๑.๔ ข้าพเจ้ารู้สึกดีและทำแบบ ผิดคิด บางเรื่องก็ทำให้จำจนจน แต่ประวัติศาสตร์ที่ฉันชอบ ๑.๖ มีกิจกรรมมากได้ออกไปพูดหน้าชั้นเรียน ได้ศึกษา แง่ละเรื่องในรู้ใกล้บ้าน เช่น วัตถุประสงค์ของ วัดภูเขา ได้แสงทะเลตาล เก็บ การ ผิดสรุปใจความสำคัญจากหลักฐานประวัติศาสตร์ที่อ่าน เรื่องราวประวัติศาสตร์ ที่ฉันชอบที่ฉันชอบ คือ ดลคุณนางชื่อ เพราะว่าในบุคคลที่มอง การวัดตามโกสินทร์ได้ การคมนาคมติดต่อจากในหลายแห่งที่ล่าคดลง เห็นนกก็ และได้เรียนรู้ว่าในสมัยกรุง รัตนโกสินทร์ มีอะไรบ้าง

ภาพที่ 9 บันทึกการเรียนรู้สะท้อนกระบวนการเรียนการสอน ชั้นที่ 2 การวิเคราะห์หลักฐานหลัก

ขั้นการเปรียบเทียบข้อมูล ผู้เรียนได้เรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ผ่านกิจกรรมการ อ่านเปรียบเทียบ วิเคราะห์ และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ผู้สอนได้จัดเตรียมไว้สำหรับการ เรียนรู้ในชั้นที่ 2 กับชั้นที่ 3 ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไรมีลักษณะอย่างไรบ้าง และข้อค้นพบที่ได้จาก หลักฐานดังกล่าวมีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ในชั้นนี้ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนรู้โน้ตค้น ทางประวัติศาสตร์ ผ่านกิจกรรมวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ การเปรียบเทียบ

และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และตีความหลักฐานประวัติศาสตร์ทั้ง 3 ชั้น ในระยะแรกผู้เรียนสามารถวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในประเด็นเกี่ยวกับสาระสำคัญเบื้องต้นของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ดี แต่ในช่วงการวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทั้ง 3 ชั้น ในประเด็น ความสัมพันธ์ของหลักฐาน ลักษณะของหลักฐาน และความเหมือนกันและแตกต่างกันของหลักฐาน ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 และ 3 การวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์มีพัฒนาการที่ขึ้นตามลำดับ ผู้เรียนได้สะท้อนการเรียนรู้เกี่ยวกับการเปรียบเทียบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ผ่านบันทึกการเรียนรู้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ถึงแม้การเรียนแผนที่มีชั้นตอนต่าง ๆ หลายขั้นตอน ทำให้จบในตอนแรก แต่พอผ่านไปไม่นานใจก็เริ่มได้ใจ ชอบกิจกรรมการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เพราะมีคำถาม ประวัติสถานที่ เหตุการณ์ ให้เลือกอ่านมากมาย และได้ไปสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ใกล้บ้าน เช่น ถนนลำดวน วัด สถานี รถไฟบางซื่อ ได้เห็นของมาเปรียบเทียบกับเรื่องทศกัณฐ์เรื่อง ว่าจริงไหมเป็นความจริงและข้อเท็จจริง ซึ่งเขาเอาไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้เวลาว่างๆ ดูทีวี หรืออ่านหนังสือบ้าง เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่สอนคือ วัดอัมพวันนิกายราม เพราะว่า ได้เรียนรู้เกี่ยวกับคุณธรรมและการศึกษาของ ผู้ของคณะสงฆ์ในอดีต

ชอบกิจกรรมที่ครูให้อ่านหลักฐานทางประวัติศาสตร์ มากที่สุด
สรุปในสิ่งที่ได้รู้คือ เช่น สะพานพระราม 6 ที่โดนระเบิดในสงครามโลกครั้งที่ 2 ขณะสร้างไม้ค้ำในอดีตเป็นสะพานเหล็ก แต่ปัจจุบัน เป็นตัวที่ไปทอดเหล็กเอาหน้าวัดศรีศรัทธาพวงวราสรุป โดยเอาความคิดเห็น ของแต่ละคน แต่ละกลุ่มมาถก คุย กัน แล้ว เว้นเวียนเวียนใหม่ให้สมบูรณ์ ทำให้ฉันสามารถสรุปสาระสำคัญของเรื่องคือความเป็น หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ที่ให้ช่วย ก็เขตบางซื่อ เพราะว่า บางซื่อ น่าจะหมายถึง แนวตลกรถที่ผ่าน ผ่านนี้ ซึ่งมีความหมายที่ ถนน ข้างตรง

ภาพที่ 10 บันทึกการเรียนรู้สะท้อนกระบวนการเรียนการสอน ชั้นที่ 3 การเปรียบเทียบข้อมูล

ขั้นการปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานประวัติศาสตร์ ผู้เรียนได้เรียนรู้โมทัศน์ทางประวัติศาสตร์ผ่านกิจกรรมการวิเคราะห์ และตีความหลักฐานประวัติศาสตร์ที่ผู้เรียนไปสืบค้นและรวบรวมมา สรุปสาระสำคัญเบื้องต้นของหลักฐานประวัติศาสตร์และเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในชั้นที่ 2 3 และ 4 ในขั้นนี้ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนรู้โมทัศน์ทางประวัติศาสตร์ผ่านกิจกรรมวิเคราะห์ และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ การสรุปสาระสำคัญ

เบื้องต้นของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในขั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก และขั้นเปรียบเทียบข้อมูล ในระยะแรกผู้เรียนสามารถวิเคราะห์และตีความหลักฐานประวัติศาสตร์ในประเด็นเกี่ยวกับสาระสำคัญเบื้องต้นของหลักฐานประวัติศาสตร์ได้ดี แต่การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลหลักฐานประวัติศาสตร์ในขั้นที่ 2 3 กับขั้นที่ 4 ยังเป็นการคัดลอกข้อความและสรุปไม่ตรงประเด็น ในแผนหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 และ 3 การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลหลักฐานประวัติศาสตร์ในขั้นที่ 2 3 กับขั้นที่ 4 มีพัฒนาการที่ขึ้นตามลำดับ ผู้เรียนได้สะท้อนการเรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ผ่านบันทึกการเรียนรู้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ขั้นรัฐสภาสนุกที่ได้ วิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น น่าสนใจ
ได้ไปศึกษา ค้นคว้าแหล่งสถานที่ มีเรื่องราวเกี่ยวกับ
เหตุการณ์ สถานที่ต่าง ๆ ที่น่าสนใจ และ มีประโยชน์
ในการเรียน ถึงแม้ตอนแรก ๆ ชั้นตอนการเรียนจะยาก แต่
เมื่อเรียนไปหลาย ชั่วโมง ก็เข้าใจ และรู้ว่าชั้น ตอนต่อไป
จะศึกษา กรรมอะไร เรื่องราวประวัติศาสตร์ท้องถิ่น น่า ชื่อที่
ค้นพบระดับใจ เป็นพิเศษคือ สะพานพระราม 6 เพราะว่า นี่ชื่อว่าศึกษา
และ เป็นเรื่องราว น่าเชื่อถือ และเกิด ขึ้นจริง ไม่ละ เป็นสถานที่จริง

ขั้นรัฐสภาสนุกที่ได้ วิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น น่าสนใจ
ได้ไปศึกษา ค้นคว้าแหล่งสถานที่ มีเรื่องราวเกี่ยวกับ
เหตุการณ์ สถานที่ต่าง ๆ ที่น่าสนใจ และ มีประโยชน์
ในการเรียน ถึงแม้ตอนแรก ๆ ชั้นตอนการเรียนจะยาก แต่
เมื่อเรียนไปหลาย ชั่วโมง ก็เข้าใจ และรู้ว่าชั้น ตอนต่อไป
จะศึกษา กรรมอะไร เรื่องราวประวัติศาสตร์ท้องถิ่น น่า ชื่อที่
ค้นพบระดับใจ เป็นพิเศษคือ สะพานพระราม 6 เพราะว่า นี่ชื่อว่าศึกษา
และ เป็นเรื่องราว น่าเชื่อถือ และเกิด ขึ้นจริง ไม่ละ เป็นสถานที่จริง

ภาพที่ 11 บันทึกการเรียนรู้สะท้อนกระบวนการเรียนการสอน ขั้นที่ 4 การปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์

ขั้นการนำเสนอผลงาน ผู้เรียนได้เรียนรู้มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ผ่านกิจกรรม การศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ผู้สอนได้จัดเตรียม ผู้เรียนต้องประเมินหรือตัดสินความ น่าเชื่อถือของเนื้อเรื่องหรือหลักฐานประวัติศาสตร์ทั้งด้านเนื้อหา วิธีการนำเสนอของผู้เขียนอย่างมี เหตุผล ชัดเจน และครอบคลุมทุกประเด็น สรุปมโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์และนำเสนอผลงานใน รูปแบบต่าง ๆ ในขั้นนี้ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนรู้มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ผ่านกิจกรรมการ วิเคราะห์ ตีความ และประเมินความน่าเชื่อถือหลักฐานประวัติศาสตร์ กิจกรรมสรุปสาระสำคัญ การ สรุปบทเรียน การบันทึกการเรียนรู้ และการนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน ในระยะแรกผู้เรียนสามารถ ระบุความสอดคล้อง จำแนกประเภท ตรวจสอบลักษณะของหลักฐานประวัติศาสตร์ และนำเสนอ ผลงานหน้าชั้นเรียนได้ดี แต่การเขียนสรุปมโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์และเขียนแสดงแนวทางการ นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันยังไม่ชัดเจน ไม่ครอบคลุมทุกประเด็น และเหตุผลไม่สอดคล้องกับ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 และ 3 การตอบคำถาม การเขียนสรุปมโน ทัศน์ และการเขียนแสดงแนวทางการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันมีพัฒนาการที่ขึ้นตามลำดับ ผู้เรียนได้สะท้อนการเรียนรู้เกี่ยวกับการนำเสนอผลงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ท้องถิ่น ผ่านบันทึกการเรียนรู้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สำหรับเรียนประวัติศาสตร์ที่ฉันสนใจชื่อมโนทัศน์ได้แก่เรื่องราวต่าง ๆ มากมาย ส่วนประวัติที่ได้ไปดูสถานที่จริง ทุกอย่างในบางชื่อที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ทั้งหมด เช่น ถิ่นคนประจวบบุรี สหพันธระฆัง - ๖ คลองซุง กลุ่มเรขาคณิตที่ทุกคนรู้จักได้ผลึก ไปพูดทำสื่อผลงาน หน้าชั้นเรียน แต่คุณครูและเพื่อน ๆ ก็ให้กำลังใจ... เรื่องราวประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ฉันคือ อัญญา พระเจ้าผู้ทอง เพราะทำ ทำให้เรารู้ว่าที่มาของบางชื่อของเมืองได้รู้ เรื่องราวพระเจ้าผู้ทอง และรู้ว่าบางชื่อของเมืองพระเจ้าผู้ทองชื่อของได้

ภาพที่ 12 บันทึกสะท้อนการเรียนรู้กระบวนการเรียนการสอน ชั้นที่ 5 การนำเสนอผลงาน

การเขียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมาจวบจน ในตอนแรกก็ไม่เข้าใจเพื่อขอหา
เรื่องที่น่าสนใจคำศัพท์ยากๆ เยอะๆ เช่น ชื่อบุคคลสำคัญ ชื่อสถานที่
แต่ครูก็อธิบายจนเข้าใจ ได้รู้ถึงความสำคัญของสถานที่ต่างๆ
ในบางชื่อ เช่น คลองบางซื่อ ถนนสายใหม่ และวัดต่างๆ ซึ่งบท
กิจกรรมส่งผลออกมาเพราะได้ออกมาพูดหน้าชั้นเรียนทำให้ตั้งใจเข้า
ถึงแม้ว่ากิจกรรมต่างๆ จะเขียนมากเกินไปแต่ก็ได้ช่วยกันเขียน
และแสดงความคิดเห็นร่วมกัน เรื่องราวทางประวัติศาสตร์
ที่ชื่นชอบ คือ สะพานพระราม 6 เพราะว่าสะพานพระราม 6 เป็นสะพาน
รถไฟข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาสะพานแรกของประเทศไทย

ภาพที่ 12 บันทึกสะท้อนการเรียนรู้กระบวนการเรียนการสอน ชั้นที่ 5 การนำเสนอผลงาน (ต่อ)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง ผลของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการ
เรียนการสอน DACIR ที่มีต่อการเรียนรู้ทัศนคติทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5
ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 3 ประเด็น คือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้
และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยในครั้งนี้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร

1.1 ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความเข้าใจสภาพของ
ตนเองและสังคมในบริบทของพัฒนาการแห่งความเปลี่ยนแปลงที่ใกล้ตัวที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษา
ควรเห็นความสำคัญของการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน
DACIR

1.2 ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครูนำกระบวนการเรียนการสอน DACIR ไปใช้ โดย
ส่งเสริมให้ผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับสาระสำคัญ หลักการ และขั้นตอนการเรียน
การสอนของกระบวนการเรียนการสอนนี้ ทั้งนี้ผู้บริหารสามารถสนับสนุนการนำกระบวนการนี้ไปใช้
โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการหรือสัมมนาเพื่อให้ผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการ
เรียนการสอนนี้อย่างถูกต้อง และชัดเจน ตลอดจนมีการอภิปรายเพื่อนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่ง
กันและกัน

1.3 ผู้บริหารสามารถใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ในการพัฒนาทักษะ/กระบวนการทางประวัติศาสตร์แก่ผู้เรียน และควรสนับสนุนให้ครูนำหลักการของกระบวนการเรียนการสอนนี้ไปใช้ในกลุ่มสาระอื่น ๆ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รวมทั้งกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ที่มีลักษณะหรือธรรมชาติของรายวิชาเหมาะสมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้โมทัศน์ในรายวิชานั้น ๆ ให้กับผู้เรียนต่อไป

1.4 ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนในเรื่องการจัดเตรียมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ให้มีย่างหลากหลายและเพียงพอต่อการนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR เพื่อพัฒนาการเรียนรู้โมทัศน์และทักษะด้านต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับศึกษานิเทศก์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

2.1 ศึกษานิเทศก์ควรนำกระบวนการเรียนการสอน DACIR ไปใช้ในการฝึกอบรมครูประวัติศาสตร์ สนับสนุนให้ครูสังคมศึกษานำกระบวนการเรียนการสอนนี้ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้โมทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียนในระดับชั้นต่าง ๆ ตลอดจนมีการติดตามและประเมินผลเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลแก่ผู้เรียนต่อไป

2.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาควรมีการนำกระบวนการเรียนการสอน DACIR ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในสาระประวัติศาสตร์ ซึ่งจะเป็นการช่วยให้ครูสังคมศึกษามีแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และหลักสูตรท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยในครั้งนี้มีข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้สำหรับครูผู้สอนการใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR กับวิชาประวัติศาสตร์

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้สอน

1.1 ผู้สอนที่จะนำกระบวนการเรียนการสอน DACIR ไปใช้ ต้องให้ความสำคัญกับการออกแบบการเรียนการสอนมากขึ้น เนื่องจากผู้สอนต้องคัดเลือกเนื้อหาสาระที่เป็นประเด็นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น วิเคราะห์เนื้อหาสาระ และจัดลำดับเนื้อหาสาระเหล่านั้นอย่างเป็นระบบ รวมทั้งต้องมีการสำรวจและศึกษาแหล่งแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นทั้งหลักฐานชั้นปฐมภูมิ และทุติยภูมิให้มีความหลากหลายและครอบคลุมประเด็นที่ผู้เรียนศึกษา ซึ่งผู้สอนจะต้องทุ่มเทเวลาในขั้นตอนนี้เพื่อนำไปสู่การคัดเลือกหลักฐานที่มีความสำคัญและเสนอแนะหลักฐานประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ต้องการให้ผู้เรียนนำไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

1.2 ในระหว่างการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามกระบวนการเรียน การสอน DACIR นี้ ผู้สอนต้องกระตุ้นผู้เรียนโดยการตั้งคำถามผู้เรียนเป็นรายบุคคล การยกตัวอย่าง ประกอบที่สอดคล้องกับบริบทของเนื้อหา การระดมความคิดเพื่อร่วมกันวิเคราะห์ ตีความ เปรียบเทียบ สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากหลักฐานประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้ ความคิดเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้โน้ตทัศน์ทางประวัติศาสตร์ต่อไป

1.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามกระบวนการเรียน การสอน DACIR นี้ ผู้สอนสามารถเลือกใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอนได้อย่างหลากหลาย ทั้งนี้ควรมี ความเหมาะสมและสอดคล้องกับขั้นตอนการเรียนการสอน เนื้อหาสาระ แบบการเรียนรู้ของผู้เรียน และบริบทในการเรียนการสอน เป็นต้น

1.4 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามกระบวนการเรียน การสอน DACIR นี้ ผู้เรียนจะต้องเขียนบันทึกการเรียนรู้เมื่อครบรอบของการใช้กระบวนการเรียน การสอนทั้ง 5 ขั้นตอน ทั้งนี้ผู้สอนควรให้ข้อเสนอแนะและป้อนกลับแก่ผู้เรียน ก่อนการให้ผู้เรียนเขียน บันทึกการเรียนรู้ครั้งต่อไป เพื่อให้ผู้สอนจะสามารถประเมินการพัฒนาการเรียนรู้โน้ตทัศน์ของ ผู้เรียนและทำให้ผู้เรียนได้ทราบข้อบกพร่องของตนเองในประเด็นต่าง ๆ

1.5 ผู้สอนที่นำกระบวนการเรียนการสอน DACIR ไปใช้ควรตระหนักถึงบทบาทของ ตนเองซึ่งเปลี่ยนจากการควบคุม กำกับการเรียนรู้ มาเป็นผู้ที่คอยให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้โน้ตทัศน์ของผู้เรียน ดังนั้น ผู้สอนควรศึกษา และทำความเข้าใจบทบาทของตนเองให้เกิดความชัดเจนก่อนที่จะมีการนำ กระบวนการเรียนการสอนนี้ไปใช้

1.6 ผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้โดยการสนับสนุนให้ผู้เรียน ร่วมแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นที่แตกต่างจากตน ซึ่งเป็น การเปิดมุมมองทางประวัติศาสตร์ที่หลากหลายให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

1.7 ผู้สอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนนำวิธีการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตาม กระบวนการเรียนการสอน DACIR ไปประยุกต์ใช้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ และนำไปใช้ในการ ดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมต่อไป ซึ่งวิธีการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ การอ่าน การเขียน การสังเกต การฝึกตั้งคำถาม การค้นคว้า การสืบสอบ การวิเคราะห์ การอภิปราย การตีความ การลำดับเหตุการณ์ตามช่วงเวลา การสังเคราะห์ การนำเสนอผลงาน เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำกระบวนการเรียนการสอน DACIR ไปใช้ในการสอน วิชาประวัติศาสตร์

2.1 ขั้นตอนการสอนขั้นที่ 1 ขั้นอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา ผู้เรียนต้องอ่าน และเขียนหนังสือได้คล่องจึงจะสามารถศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ทันตามกำหนดเวลา แต่

ทั้งนี้หากผู้เรียนอ่านและเขียนหนังสือไม่คล่อง ผู้สอนมีความจำเป็นต้องอ่านออกเสียงหรือให้ผู้เรียนอ่านออกเสียงพร้อมกันเพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้เรียนที่มีปัญหาด้านการอ่าน

2.2 ขั้นตอนการสอนขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก การนำข้อมูลหรือคัดลอกข้อความจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ต่าง ๆ ผู้สอนควรให้คำแนะนำในการอ่าน การแปลความ และการเชื่อมโยงข้อมูลไปสู่ประเด็นต่าง ๆ ในส่วนของการปฏิบัติกิจกรรมผู้สอนควรยกตัวอย่างวิธีการตอบและให้คำแนะนำผู้เรียนในเบื้องต้น เพื่อป้องกันให้ผู้เรียนไม่หลงประเด็นในการตอบคำถาม ผู้สอนต้องเขียนคำศัพท์เฉพาะหรือคำยากบนกระดานให้ผู้เรียนด้วย เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีศักยภาพในการเขียน การอ่าน และการวิเคราะห์ที่ไม่เท่ากัน

2.3 ขั้นตอนการสอนขั้นที่ 3 ขั้นเปรียบเทียบข้อมูล การนำหลักฐานทางประวัติศาสตร์มาใช้จำนวนหลายชิ้น ผู้เรียนต้องอ่าน เขียนสรุปสาระสำคัญของหลักฐานทางประวัติศาสตร์และวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ตามประเด็นต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งกิจกรรมการอ่าน กระบวนการกลุ่มและการเขียนสรุป เวลา 1 ชั่วโมงไม่เพียงพอ ดังนั้นผู้สอนอาจให้ผู้เรียนศึกษาออกเวลาเรียน และคอยติดตามผลการทำงานของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด แล้วนำผลงานของผู้เรียนมาสรุปในชั่วโมงเรียนถัดไปอีกครั้ง

2.4 ขั้นตอนการสอนขั้นที่ 4 ขั้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากผู้เรียนเป็นนักเรียนระดับประถมศึกษา การสืบค้นจากแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียนอาจเป็นอุปสรรค โดยเฉพาะในเรื่องของความปลอดภัย ดังนั้นผู้สอนอาจจะรวบรวมข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์เป็นเอกสารประกอบการเรียนการสอน รวบรวมหนังสือ วารสาร เอกสาร และตำราทางวิชาการ จัดเป็นมุมความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ผู้สอนจะต้องให้คำแนะนำในวิธีการสืบค้นข้อมูล และแหล่งข้อมูลที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้เพื่อให้เกิดความหลากหลายในการใช้หลักฐาน

2.5 ขั้นตอนการสอนที่ 5 ขั้นนำเสนอผลงาน ผู้เรียนบางคนอาจมีความประหม่าในการออกมานำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน ผู้สอนต้องแนะนำเทคนิคและวิธีการในการพูด การใช้สื่อประกอบเพื่อลดอาการประหม่าและตื่นเต้น การวิเคราะห์ ติชม และประเมินความน่าเชื่อถือหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียนบางกลุ่มอาจคลาดเคลื่อนอันเนื่องมาจากมีคำศัพท์ทางประวัติศาสตร์ที่มีนิยามแฝงอยู่หรือมีข้อมูลไม่เพียงพอ ดังนั้นผู้สอนต้องตรวจสอบผลงานของผู้เรียนก่อนนำเสนอ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. กระบวนการเรียนการสอน DACIR สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ได้ เนื่องจากกระบวนการเรียนการสอนได้ส่งเสริมทักษะต่าง ๆ อย่างหลากหลาย เช่น การอ่าน การเขียน การตั้งคำถาม การสังเกต การวิเคราะห์ การตีความ การเปรียบเทียบการเชื่อมโยง การสังเคราะห์ และการนำเสนอผลงาน

2. ควรมีจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนการสอน DACIR กับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่ยังหาข้อสรุปไม่ได้ในปัจจุบัน หรือนำไปจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียน เช่น การไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ การจัดค่ายประวัติศาสตร์

3. กระบวนการเรียนการสอน DACIR มีขั้นตอนการสอนที่สามารถนำไปสืบสอบข้อมูลต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้ ดังนั้น กระบวนการเรียนการสอนดังกล่าวสามารถที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาอื่น ๆ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมได้ เช่น หน้าที่พลเมือง พระพุทธศาสนา เศรษฐศาสตร์ และภูมิศาสตร์

รายการอ้างอิง

- Anna Eckerdal. (2009). Novice Programming Students' Learning of Concepts and Practise. The Faculty of Science and Technology, Uppsala University of Sweden.
- Arends, R. I. (1989). Learning to teach. New York: McGraw-Hill.
- Ausubel, D. P. (1963). The psychology of meaningful verbal learning. New York: Gruner and Stratton.
- Barry K. Beyer. (1971). Inquiry in the Social Studies classroom: A strategy for Teaching. Columbus Ohio: Charles E. Merrill.
- Bloch, M. (1953). The Historian's Craft. New York: Vintage Books.
- Bruner, J. (1963). The process of Education. New York: Alfred A. Knopf, Inc. and Random House.
- Bruner, J., Goodnow, J. J., & Austin, G. A. (1967). A study of thinking. New York: Science Editions.
- Caroline C. Sullivan. (2005). Engaging with Socioconstructivism: Social Studies preservice Teachers Learning and Using historical thinking Contemporary Classrooms. A Dissertation Proposal Presented to the Faculty of the Graduate School. The University of Texas at Austin.
- Carr, E. H. (1984). What is history (2 ed.). Cambridge: The George Macaulay Trevelyan. Original editor 1961.
- Charles Oman, S. (1969). A history of Peninsular War. Oxford: Clarendon Press.
- Collingwood, R. G. (1964). The Idea of History. Revised ed. Oxford: University Press.
- Commager, H. S. (1961). Immigration and American History. Minnesota: Theodore C. Blegen.
- De Cecco. (1968). The psychology of learning and Instruction. New York: The McGraw-Hill Book. Co., Inc.
- Deanne Rigby Murray. (2013). Exploring Three Fifth-Grade Teachers' Understanding of historical Thinking: A case study. A Dissertation submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of the Doctor of Philosophy in Education. Utah State University.

- Drake, F., & Brown, S. (2003). A Systematic Approach To Improve Students' Historical Thinking. *The History Teacher*, 36(4), 465-466.
- Edgar, B. W., & Stanley, P. (1973). *Teaching Secondary Social Studies in a World Society*. Mass: D. C.: Heath and Company.
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of Education* (3 ed.). New York: Mc Graw-Hill.
- Herman Preston, S. (1981). *On Common Ground*. New York: H. Holt.
- Hilary Jacquelyn Cooper. (1991). *Young Children's Thinking in History*. Ph.D Thesis. London University Institute of Education.
- Hulse, S. H., Egeth, H., & Deese, J. (1980). *The psychology of Learning* (5 ed.). New York: McGraw-Hill Book.
- Jahnke, J. C., & Nowaczyk, R. H. (1998). *Cognition*. New Jersey: Prentice Hall.
- James, A. B., & Ambrose, A. C., Jr. (1974). *Strategies for the Social Studies*. Mass: Addison Wesley publishing Company.
- John Jarolime. (1986). *Social Studies in Elementary Education* (2 ed.). California: Macmillan.
- Joyce, B., & Weil, M. (1996). *Model of Teaching*. London: Allyn & Bacon.
- Klausmeier, H. J., & Ripple, R. E. (1971). *Learning and Human abilities: Educational psychology* (3 ed.). New York: Harper & Row.
- Lovell, K. (1996). *Education psychology and children*. Great Britain for University of London Press.
- Melissa M. Cochran. (2010). *Teaching Historical Thinking: The challenge of implementing reform-minded practices for three first year teachers*. Dissertation submitted to the Faculty of the Graduate School of the University of Maryland, College Park in partial fulfillment of the requirements for degree of Doctor of Philosophy.
- Merrill, M. D., & Tennyson, R. D. (1977). *Teaching Concept: An Instructional design guide*. New Jersey: Education Technology.
- Nate Kornell, & Robert A. Bjork. (2008). *Learning Concepts and Categories Is "Spacing the Enemy of Induction?"*. Los Angeles: University of California.
- Piaget, J. (1960). *The Moral Judgment of the Child* (3 ed.). London: Routledge & Kegan Paul.
- Sherri Rae Colby. (2007). *Student as Historians: The historical Narrative Inquiry Model's*

- impact on historical Thinking and historical empathy. Dissertation Prepared for the Degree of Doctor of Philosophy. University of North Texas.
- Woolfolk, E. (1993). Education Psychology (5 ed.). Boston: Allyn & Bacon.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2543). คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์
ประวัติศาสตร์ไทย: จะเรียนจะสอนกันอย่างไร. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การ
ศาสนา กรมศาสนา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง
(พ.ศ. 2552-2559). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟิก.
- กอตซ์ลัค, ท. (2525). การเข้าใจประวัติศาสตร์: มุลบทว่าด้วยระเบียบวิธีประวัติศาสตร์. แปลจาก
Understanding History : A Primer of Historical Method โดย ธิติมา พิทักษ์ไพรวรรณ.
กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- กัญติมา พรหมอักษร. (2545). ผลของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างแบบการคิดของนักเรียนกับแบบการสอน
มโนทัศน์ของบรูเนอร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา ไผ่สะอาด. (2557). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดเชิงมโนทัศน์ เรื่องเงินทอง
ของมีค่าของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เกริก ศักดิ์สุภาพ. (2556). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นความสามารถในการแก้โจทย์
ปัญหาวิชาฟิสิกส์ (PECA). วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรี
นครินทรวิโรฒ.
- จันทร์ฉาย ภัคอธิคม. (2545). ประวัติศาสตร์นิพนธ์ (Historiography). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จิราพร ยมนา. (2554). ผลการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ
ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภูเก็ต สำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเมืองกลาง จังหวัดภูเก็ต. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร์
มหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ฉลอง สุนทราวณิชย์. (2539). เอกสารสัมมนาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคเหนือตอนล่าง. ภาควิชา
ประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เฉลิม นิติเขตต์ปรีชา. (2559). เทคนิควิธีการสอนประวัติศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- เฉลิมลาภ ทองอาจ. (2550). ผลของการใช้รูปแบบการสอนมโนทัศน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้
 หลักการใช้ภาษาไทยและความสามารถในการคิดเชิงมโนทัศน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยรัตน์ โตศิลา. (2555). พัฒนาระบบการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาบูรณาการ
 ร่วมกับวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น
 1-2 และ 3 ของ Drake และ Brown (2003) เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของ
 นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2553). 80 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. พิมพ์ครั้งที่ 2.
 กรุงเทพมหานคร: แดเน็กซ์ อินเทอร์เน็ตพอร์ทัล จำกัด.
- दनัย ไชโยธธา. (2537). พัฒนาการวิธีการเขียนประวัติศาสตร์กับปรัชญาประวัติศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 1.
 กรุงเทพมหานคร: โอ เอส พริ้นติ้ง เฮาส์.
- ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ. (2554). แนวคิดและแนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น: สำนักพิมพ์อินทนิล.
- ทิตนา แคมมณี. (2558). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์
 ครั้งที่ 19. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธวัช ปุณโณทก. (2539). เอกสารสัมมนาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคเหนือตอนล่าง. ภาควิชา
 ประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล. (2520). การสอนความคิดรวบยอดและหลักการ. พิมพ์ครั้งแรก.
 กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- ธิดา สาระยา. (2529). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ที่สัมพันธ์กับสังคมมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ 1.
 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.
- ธิดา สาระยา. (2539). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ที่สัมพันธ์กับสังคมมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ 2.
 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.
- นิตยา ภัทรแสงไทย. (2525). ยุทธวิธีการสอนสังคมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
 โอเดียนสโตร์.
- นิตี เอียวศรีวงศ์. (2525). ประวัติศาสตร์นิพนธ์ตะวันตก. มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และ
 มนุษยศาสตร์: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นุชลี อุปภัย. (2558). จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย.
- พรเพ็ญ อ้นตระกูล. (2556). “เทคนิคการสอนและการใช้วัตกรรมการสอนประวัติศาสตร์” ใน

- ประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม และการศึกษา: รวมบทความไทยศึกษาเพื่อระลึกถึง
ศาสตราจารย์อิมิอิ โยเนะโอะ. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์.
พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2547). การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 4.
กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนคร.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และ เพียว ยินดีสุข. (2558). การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยงยุทธ ชูแว่น. (2551). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไทย. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย.
- ยุทธศิลป์ แพลนนาค. (2559). ผลของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์โดยใช้กระบวนการเรียนการสอน
แต่ศึที่มีต่อทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: นาน
มีบุ๊คส์.
- ลาวัญญ์ วิทยาอุทกกุล. (2533). การสอนสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยม. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2555). ครูสังคมศึกษากับการพัฒนาทักษะแก่นักเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 1.
กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- วารี ธีระจิตร. (2534). การพัฒนาการสอนสังคมศึกษา ระดับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. (2543). ครูกับการสอนประวัติศาสตร์ไทย. คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
ประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ไทย: จะเรียนจะสอนกันอย่างไร. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์การศาสนา กรมศาสนา.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. (2552). อาจารย์บุชา. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภากการพิมพ์.
- ศศิพัชร จำปา. (2558). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้
ทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญา
ดุขฎิบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2557). เพื่อนคู่คิด มิตรคู่ครู แนวทางการจัดการเรียนรู้
ประวัติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สิริวรรณ ศรีพหล. (2554). การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2.
นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สิวิภา พัฒน์มณี. (2554). ผลการสอนแบบสืบสวนสอบสวนเรื่อง ประวัติศาสตร์ไทยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนจ่านกร้อง จังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุวิทย์ มูลคำ. (2556). กลยุทธ์การสอนคิดมโนทัศน์. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.

อดิสร ศักดิ์สูง. (2552). ความคิดทางประวัติศาสตร์และวิธีวิทยาวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: นำศิลป์โฆษณา.

อาทร จันทวิมล. (2556). ประวัติของแผ่นดินไทย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรไทย.

อานันท์ กาญจนพันธ์. (2543). ความคิดทางประวัติศาสตร์และศาสตร์ของวิธีคิด. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พรินติ้ง.

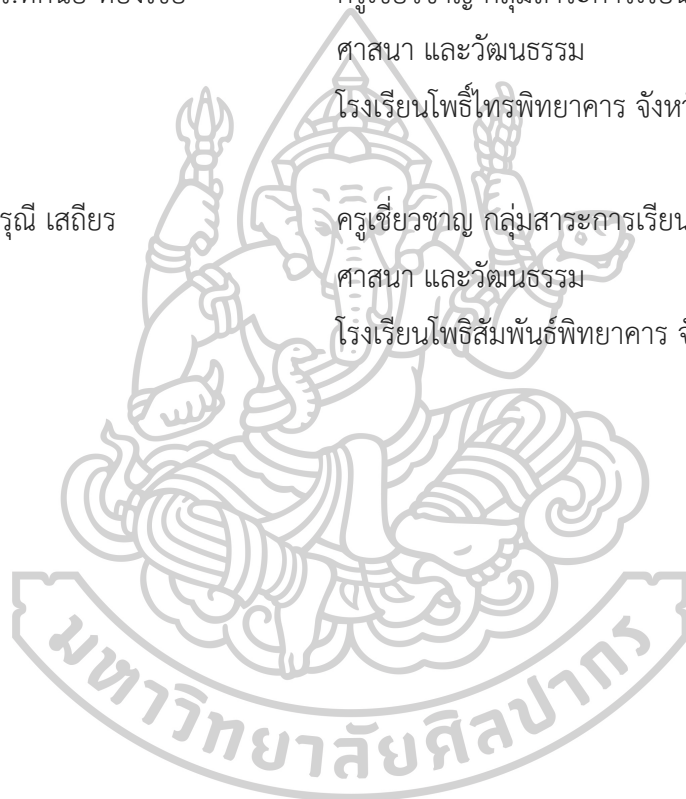
ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยศิลปากร

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจพิจารณาแผนจัดการเรียนรู้แบบหน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดย
ใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR และแบบวัดการเรียนรู้โมทัศน์ทางประวัติศาสตร์

1. อาจารย์ ดร.วรวิมล สุภาพ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
ภาคหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. อาจารย์ ดร.ทัศนีย์ ทองไชย ครูเชี่ยวชาญ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนา และวัฒนธรรม
โรงเรียนโพธิ์ไทรพิทยาคาร จังหวัดอุบลราชธานี
3. อาจารย์วารุณี เสถียร ครูเชี่ยวชาญ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนา และวัฒนธรรม
โรงเรียนโพธิ์สัมพันธ์พิทยาคาร จังหวัดชลบุรี

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

- ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้แบบหน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR
- ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้การสอนแบบปกติ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 (กลุ่มทดลอง)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
รายวิชา ประวัติศาสตร์	ภาคเรียนที่ 1
เรื่อง มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ	จำนวน 5 ชั่วโมง

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

ตัวชี้วัด

ส 4.1.3 อธิบายความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวในท้องถิ่น

สาระสำคัญ

มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมล้วนเป็นเอกลักษณ์ที่หล่อหลอมขึ้นโดยผ่านการดำรงอยู่ของ เศรษฐกิจและสังคม กอปรด้วยศิลปะ ภาษา วรรณกรรม รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม ทางศาสนา และความเชื่อต่าง ๆ อันเป็นสิ่งสร้างสรรค์ที่แสดงถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และภูมิปัญญาที่มีคุณค่า ควรศึกษา และควรค่าแก่การอนุรักษ์

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านความรู้

1. ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องของมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ
  - 1.1 ผู้เรียนจำแนกมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อได้ถูกต้อง
  - 1.2 ผู้เรียนระบุลักษณะมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อได้ถูกต้อง
  - 1.3 ผู้เรียนอธิบายเกี่ยวกับมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อได้ถูกต้อง

ด้านทักษะ/กระบวนการ

2. ผู้เรียนวิเคราะห์ความสำคัญ เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง สืบค้นมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ และสรุปความคิดรวบยอดทางประวัติศาสตร์ที่ได้รับจากการศึกษา

2.1 ผู้เรียนวิเคราะห์ความสำคัญมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้อย่างมีเหตุผล

2.2 ผู้เรียนเปรียบเทียบความเหมือน ความแตกต่างของมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นบางชื่อได้ครอบคลุมและมีเหตุผล

2.3 ผู้เรียนสืบค้นมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อได้อย่างหลากหลาย

2.4 ผู้เรียนสรุปความคิดรวบยอดทางประวัติศาสตร์ที่ได้รับจากการศึกษา เรื่อง มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อได้ถูกต้อง

ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

3. ผู้เรียนตระหนักในคุณค่าของการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นด้วยการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์

3.1 ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อที่มีต่อตนเอง ชุมชน และประเทศได้อย่างมีเหตุผล

3.2 ผู้เรียนนำเสนอแนวทางการอนุรักษ์มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อได้อย่างมีเหตุผล

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

1. ความสามารถในการสื่อสาร
2. ความสามารถในการคิด
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. มีวินัย
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. ใฝ่เรียนรู้
4. มุ่งมั่นในการทำงาน
5. รักความเป็นไทย
6. มีจิตสาธารณะ

สาระการเรียนรู้

มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ

1. มรดกทางธรรมชาติ

- 1.1 แม่น้ำเส้นเลือดใหญ่ของไทย
- 1.2 คลองสายใยแห่งชีวิต
2. มรดกทางวัฒนธรรม
  - 2.1 โบราณสถาน โบราณวัตถุ
  - 2.2 ศิลปหัตถกรรมและงานช่าง
  - 2.3 ภาษาและวรรณกรรม
  - 2.4 การละเล่นพื้นบ้าน นาฏศิลป์ และดนตรี
  - 2.5 ศาสนา พิธีกรรม ความเชื่อ
  - 2.6 ขนบธรรมเนียมประเพณี

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 ขั้นอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา (ชั่วโมงที่ 1)

1. ครูให้นักเรียนดูภาพประเพณีของท้องถิ่นบางชื่อ ที่ฉายบนกระดาน ผ่านโปรแกรม Power Point แล้วครูสอบถามนักเรียนว่า
  - 1) จากภาพ เป็นภาพประเพณีใด *(ประเพณีแห่เรือชักพระ)*
  - 2) ประเพณีดังกล่าว จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในช่วงเวลาใด *(วันแรม 4 ค่ำ เดือน 12)*
2. จากคำถามในกิจกรรมที่ 1 ให้นักเรียนร่วมกันตอบคำถามและอภิปรายเกี่ยวกับความสำคัญของประเพณีแห่เรือชักพระ และให้แบ่งปันประสบการณ์สำหรับนักเรียนที่เคยเข้าร่วมประเพณีดังกล่าว
3. ให้นักเรียนดูข้อความที่ฉายบนกระดานผ่านโปรแกรม PowerPoint ตัวอย่างเรื่องราวจากเอกสารต่าง ๆ ที่แสดงนัยของความคิดเห็นกับข้อมูล แล้วร่วมกันคาดเดาว่าข้อความที่ครูยกตัวอย่าง เป็นความจริงหรือข้อเท็จจริง
  - 1) ประเพณีแห่เรือชักพระหลวงพ่อสัมฤทธิ์ เป็นประเพณีเก่าแก่สืบทอดกันมานานกว่าร้อยปีที่ชาวบางซื่อจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในวันแรม 4 ค่ำ เดือน 12 *(ความจริง)* (เอกสารประกอบการสอน หน้า 54)
  - 2) ความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่ولهือเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของประชาชน *(ข้อเท็จจริง)* เพราะเมื่อครั้งเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 วัดได้ถูกแรงระเบิดเสียหายหมด คงเหลือเพียงแต่หลวงพ่ولهือเท่านั้นที่มีได้รับความเสียหาย *(ความจริง)* (เอกสารประกอบการสอน หน้า 54)
  - 3) บางซื่อมีชุมชนโบราณซึ่งคนในชุมชนมีความซื่อสัตย์ ใครถามเรื่องใดก็ตอบตามความจริง *(ข้อเท็จจริง)* (เอกสารประกอบการสอน หน้า 10)

4) วัดเวตวันธรรมาวาส เดิมชื่อ วัดเชิงหวาย สร้างขึ้นต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ประมาณปี พ.ศ. 2326 (ความจริง) (เอกสารประกอบการสอนหน้า 25)

4. ให้นักเรียนร่วมกันเลือกแหล่งเรียนรู้ เพื่อวางแผนการไปสืบค้นและรวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์มานำเสนอในชั่วโมงที่ 3 เกี่ยวกับความจริงและข้อเท็จจริงที่พบในหลักฐานทางประวัติศาสตร์นั้น พร้อมทั้งช่วยกันบอกเหตุผลที่เลือกสถานที่นั้น

5. ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 5 กลุ่ม แล้วให้ทุกกลุ่มศึกษาใบความรู้ที่ 1 เรื่อง “มรดกของท้องถิ่นบางซื่อ” ควบคู่ไปกับการศึกษาเอกสารประกอบการเรียนการสอน ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบางซื่อ พร้อมทั้งทำใบงานที่ 1 เรื่อง “มรดกของท้องถิ่นบางซื่อ” ประกอบการศึกษาโดยใช้เวลาในการศึกษา 30 นาที

6. ให้ตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอ “มรดกของท้องถิ่นบางซื่อ” ตามที่ได้ทำลงในใบงานที่ 1 ในประเด็นที่ครูกำหนดให้ พร้อมทั้งให้นักเรียนในห้องร่วมกันอภิปรายในแต่ละประเด็น ซึ่งประเด็นเกี่ยวกับ “มรดกของท้องถิ่นบางซื่อ” ที่ใช้ในการอภิปรายร่วมกันมีดังนี้

- 1) ความจริงที่พบในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบางซื่อ
- 2) ข้อเท็จจริงที่พบในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบางซื่อ

จากนั้นครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความหมายของความจริง และข้อเท็จจริง จากประเด็นที่อภิปรายร่วมกันข้างต้น

ขั้นที่ 2 ชั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก (ชั่วโมงที่ 2)

1. ครูให้นักเรียนศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์จากใบความรู้ที่ 2 เรื่อง “มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางซื่อ” ทั้งนี้ครูจะฉายเนื้อหาดังกล่าวบนกระดานด้วยโปรแกรม power point โดยเนื้อความเกี่ยวกับบางซื่อ มีดังนี้

“...ถนนปูนซีเมนต์ไทย เริ่มต้นจากสถานีรถไฟบางซื่อ ไปสิ้นสุดที่คลองเปรมประชากร ถนนปูนซีเมนต์ไทยสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2460 โดยกรรมการบริษัทปูนซีเมนต์ไทยเมื่อครั้งที่ยังใช้ชื่อ บริษัทว่า บริษัทสิเมนต์สยามจำกัดสินใช้ ได้ร่วมกันเข้าซื้อกราบบังคมทูลขอพระบรมราชานุญาตตัดถนนในพื้นที่อันเป็นที่ตั้งของบริษัทตั้งปรากฏหลักฐานเอกสารคำกราบบังคมทูลฉบับลงวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2560 โดยใน พ.ศ. 2459 บริษัทสิเมนต์สยามฯ ได้กราบบังคมทูลขอร่วมกับ**กรมศุขาภิบาล**ตัดถนนเส้นดังกล่าวมาแล้วครั้งหนึ่ง แต่กรมศุขาภิบาลมีงบประมาณไม่เพียงพอจึงชะลอเรื่องไว้ ต่อมา**พระอนุวัฒนราชนิยม (นายเอ็กออง)** มีใจศรัทธาขอบริจาคทรัพย์จัดสร้างถนนตอนหนึ่งต่อจาก**ถนนลก (พระรามที่ 5)** ไปบางซื่อ ส่วนตอนปลายของบริษัทสิเมนต์สยามฯ รับดำเนินการตัดถนนตั้งแต่สถานีรถไฟบางซื่อถึงคลองเปรมประชากรมีขนาดกว้าง 7 วา ยาว 12 เส้น 11 วา และขอพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณ ให้กรมศุขาภิบาลทำถนนต่อตอนกลางเลียบตามคลองเปรมประชากรมาบรรจบกับถนนที่พระอนุวัฒนราชนิยมสร้าง มีขนาดกว้าง 7 วา ยาว 25 เส้น 16 วา เมื่อแล้วเสร็จใน พ.ศ. 2462 พระราชทานชื่อถนนสายตั้งแต่สถานีรถไฟบางซื่อมาจดคลองเปรมประชากรว่า “ถนนปูนซีเมนต์ไทย” และถนนที่พระอนุวัฒนราชนิยมตัดมาอำเภอบางซื่อและกรมศุขาภิบาลสร้างต่อมาจนจดถนนปูนซีเมนต์ไทยว่า “**เดชะวินิช**”

ถนนปูนซีเมนต์ไทยช่วยอำนวยความสะดวกในการลำเลียงและขนส่งสินค้าของบริษัทสิเมนต์สยามฯ ทั้งทางบกจากสถานีรถไฟบางซื่อและทางน้ำจากคลองเปรมประชากร...”

สำนักการโยธา, 2557: 26 – 27.

จากนั้นให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวตามประเด็นดังต่อไปนี้

2.1 สาระสำคัญเบื้องต้นทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ ผู้เขียน หัวข้อหลัก ช่วงเวลา ที่เขียน และประเภทของหลักฐาน

2.2 ให้นักเรียนวิเคราะห์หลักฐานตามประเด็น ดังนี้

2.2.1 สาระสำคัญ/แนวคิดหลักของหลักฐาน

2.2.2 วัตถุประสงค์ของผู้เขียน

2.2.3 อคติของผู้เขียน

2.2.4 ประเด็นคำถามที่มีต่อเนื้อหาในหลักฐานดังกล่าว

จากนั้นให้นักเรียนเขียนคำตอบที่ได้ร่วมกันอภิปราย ลงในใบงานที่ 2 เรื่อง มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางซื่อ

ขั้นที่ 3 ชั้นเปรียบเทียบข้อมูล (ชั่วโมงที่ 3)

1. ครูให้นักเรียนศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์จำนวน 3 ชิ้น จากใบความรู้ที่ 3 เรื่อง มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางซื่อที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ทั้งนี้ ครูจะ

ฉายเนื้อหาดังกล่าวบนกระดานด้วยโปรแกรม power point โดยเนื้อความเกี่ยวกับประวัติของบางซื่อ มีดังนี้

หลักฐานที่ 1

“...**สะพานพระรามหก** เป็นสะพานรถไฟข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาสายแรก สร้างในตอนปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2465 เพื่อเชื่อมทางรถไฟฝั่งตะวันออกและฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาให้ติดกัน เชิงสะพานที่ก่อสร้างด้านตะวันออกอยู่บริเวณตำบลบางซื่อใกล้**วัดสร้อยทอง** ส่วนเชิงสะพานด้านตะวันตกอยู่บริเวณตำบลละมุดจังหวัดนนทบุรี การก่อสร้างสะพานแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2468 ภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จสวรรคตไปแล้ว ดังนั้นเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติและเป็นอนุสรณ์แห่งพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในการทำนุบำรุงการคมนาคมเส้นทางรถไฟ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงอัญเชิญพระปรมาภิไธยย่อคือ “ราม 6” มาพระราชทานชื่อสะพานว่า สะพานพระราม 6 เริ่มเปิดใช้อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2469...

...ในระหว่าง**สงครามโลกครั้งที่ 2** สะพานได้ถูกระเบิดทำลายเสียหายอย่างหนักทางรัฐบาลโดยการรถไฟแห่งประเทศไทยได้ว่าจ้างบริษัทอังกฤษมาทำการซ่อมแซมในปี พ.ศ. 2493 ซึ่งลักษณะของสะพานแตกต่างจากเดิมหลายประการ...”

สำนักงานการโยธา,กรุงเทพมหานคร, 2558: จดหมายเหตุเล่าเรื่องสะพานเมืองบางซื่อ, หน้า 124-130

หลักฐานที่ 2

“**วัดทองสุทธาราม** สร้างขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2315 ใน**สมัยกรุงธนบุรี** เดิมชื่อว่า “วัดทอง” ได้เปลี่ยนนามเป็นวัดทองสุทธาราม เมื่อ พ.ศ. 2483 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาในราว พ.ศ. 2330 เป็นวัดสังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ตั้งอยู่ที่ซอยสิทธิชัย ถนนกรุงเทพนนทบุรี แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

สิ่งสำคัญภายในวัด พระอุโบสถ เดิมสร้างเป็นทรงจันทน์ลักษณะเป็นเรือสำเภา ต่อมาได้ดัดแปลงทำเป็นช่อฟ้า ได้ขึ้นทะเบียนเป็นวัดโบราณสถานของ**กรมศิลปากร** เมื่อปี พ.ศ. 2539 วิหารอดีตเจ้าอาวาส และรูปหล่อ**หลวงปู่หงษ์** สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2509 บริเวณสังฆาวาส มีสภาพแวดล้อมร่มรื่นเต็มไปด้วยต้นไม้ใหญ่มีการจำลองสถานที่ ประสูติ ตรัสรู้ แสดงปฐมเทศนา และปรินิพพานขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อเป็นแหล่งศึกษาแก่พุทธศาสนิกชนและผู้ที่สนใจทั่วไป...”

สำนักงานเขตบางซื่อ, 2557: แนะนำแหล่งท่องเที่ยวเขตบางซื่อ, หน้า 20

หลักฐานที่ 3

“คลองเปรมประชากร เป็นคลองที่ขุดขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นคลองแรกที่ขุดเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติและเป็นพระราชกุศลแก่ราษฎรให้ได้รับความสะดวกสบายจากคลองนี้โดยทั่วกัน เพราะเป็นการย่นระยะทางเดินเรือตามลำน้ำเจ้าพระยาระหว่างอยุธยากับกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งอ้อมไปมาเสียเวลามากให้สั้นเข้าและเป็นการขยายพื้นที่เพาะปลูกให้เจริญรุ่งเรือง โดยเฉพาะการทำนาบริเวณสองฟากคลองที่ตัดผ่าน ซึ่งเดิมเคยเป็นที่รกร้างว่างเปล่าปราศจากผู้คนอยู่อาศัย...

...ต้นคลองนั้นจะเริ่มขุดตั้งแต่คลองผดุงกรุงเกษมหน้าวัดโสมนัสวิหาร ปลายคลองไปทะลุตำบลเกาะใหญ่ แขวงกรุงเก่า (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา) ผ่านท้องที่จังหวัดปทุมธานีและนนทบุรี เป็นระยะทาง 50 กิโลเมตร 846 เมตร โดยโปรดให้ลงมือขุดตั้งแต่ พ.ศ. 2412 และขุดแล้วเสร็จปี พ.ศ. 2413 ใช้เวลาประมาณ 18 เดือน สิ้นพระราชทรัพย์ทั้งสิ้น...”

สำนักงานระบายน้ำ, กรุงเทพมหานคร, 2557: ปุ่มด้านานการระบายน้ำสยามราชธานี, หน้า 135 - 137

โดยนักเรียนแต่ละคนวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในแต่ละหลักฐานในประเด็นเกี่ยวกับสาระสำคัญเบื้องต้นของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ ผู้เขียน หัวข้อหลัก ช่วงเวลาที่เขียน ประเภทของหลักฐาน สาระสำคัญ/แนวคิดของหลักฐาน วัตถุประสงค์ของผู้เขียน และอคติของผู้เขียน ลงในใบงานที่ 3 เรื่องมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ของตน

2. ครูให้นักเรียนนำคำตอบตามที่ตนเองได้ทำลงในใบงานที่ 3 มาร่วมกันวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์แต่ละหลักฐานตามประเด็นที่กำหนดให้ในข้อ 1 เพื่อหาข้อสรุปร่วมกันในแต่ละประเด็น

3. ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 5 กลุ่ม จากนั้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทั้ง 3 ชั้น กับข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในชั้นที่ 2 (ชั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก) ซึ่งเป็นหลักฐานสำคัญในการศึกษามรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ โดยมีประเด็นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายดังนี้ (บันทึกในใบงานที่ 4 กิจกรรมกลุ่ม)

3.1 หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในชั้นที่ 3 มีความสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในชั้นที่ 2 อย่างไร

3.2 มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อที่พบจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในชั้นที่ 2 และชั้นที่ 3 มีลักษณะอย่างไรบ้าง

3.3 ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในชั้นที่ 3 มีความเหมือนหรือแตกต่างกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในชั้นที่ 2 อย่างไรบ้าง ให้ยกตัวอย่างข้อมูลที่นำมาสนับสนุนการวิเคราะห์

4. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลการเปรียบเทียบและการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลที่ได้เกี่ยวกับมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อจากการวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทั้ง 3 ชั้น กับข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในชั้นที่ 2 (ชั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก) พร้อมทั้งให้นักเรียนที่นั่งฟังร่วมอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ ตามที่กลุ่มเพื่อนนักเรียนได้ออกมานำเสนอ

5. ครูอธิบายถึงแนวทางในการค้นคว้าหลักฐานทางประวัติศาสตร์จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ให้นักเรียน (พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นบางชื่อ มุมประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น เอกสารประกอบการเรียนการสอน) จากนั้นมอบหมายให้นักเรียนแต่ละกลุ่มไปสืบค้นและรวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับประเด็นที่กำลังศึกษา/สมมติฐานทางประวัติศาสตร์ที่นักเรียนได้ร่วมกันตั้งขึ้นในชั้นที่ 1 กลุ่มละ 1-2 ชั้น เพื่อนำมาอภิปรายกันในชั่วโมงเรียนถัดไป

ชั้นที่ 4 ชั้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานประวัติศาสตร์ (ชั่วโมงที่ 4)

1. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ตามที่กลุ่มได้สืบค้นและรวบรวมมาพร้อมทั้งบันทึกข้อมูลดังกล่าวลงในใบงานที่ 5 (กิจกรรมกลุ่ม) ตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1.1 สาระสำคัญเบื้องต้นของหลักฐานประวัติศาสตร์ ได้แก่ ผู้เขียน หัวข้อหลัก ช่วงเวลาที่เขียน ประเภทของหลักฐาน สาระสำคัญ/แนวคิดของหลักฐาน วัตถุประสงค์ของผู้เขียน และอคติของผู้เขียน

1.2 เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในชั้นตอนนี้กับข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในชั้นที่ 2 (ชั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก) และชั้นที่ 3 (ชั้นเปรียบเทียบข้อมูล)

2. ครูมอบหมายให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกแบบการนำเสนอข้อมูลตามที่ได้ค้นพบในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้ การเขียนรายงาน การใช้เส้นเวลา และการใช้ผังกราฟิก พร้อมทั้งให้ผู้เรียนนำเสนอผลงานในชั่วโมงต่อไป

ชั้นที่ 5 ชั้นนำเสนอผลงาน (ชั่วโมงที่ 5)

1. นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน โดยนักเรียนที่นั่งฟังต้องจดบันทึกการนำเสนอพร้อมทั้งตั้งคำถามในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ (บันทึกลงในใบงานที่ 6 กิจกรรมสรุปบทเรียน)

1.1 จากการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ ทำให้นักเรียนทราบเรื่องราวจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทต่าง ๆ ที่แสดงนัยความคิดเห็นกับข้อมูล อย่างไรบ้าง

1.1.1 ความจริงที่พบในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบางชื่อ

1.1.2 ข้อเท็จจริงที่พบในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบางชื่อ

1.1.3 ปัญหาเกี่ยวกับการอธิบายประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบางชื่อ

1.2 จากการศึกษาร่องรอยหลักฐานทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ นักเรียนคิดว่ามีความจริง ข้อเท็จจริงในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ใดบ้างที่มีความสำคัญ และจำเป็นสำหรับการสืบค้นเกี่ยวกับมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ

1.3 การวิเคราะห์ ตีความ และประเมินความน่าเชื่อถือหลักฐานทางประวัติศาสตร์มีความสำคัญต่อการศึกษาความจริง ข้อเท็จจริงในหลักฐานทางประวัติศาสตร์เกี่ยวข้องกับนักเรียน ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติอย่างไร

2. ให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์และสรุปสาระสำคัญ ลักษณะเฉพาะ เกี่ยวกับความจริง ข้อเท็จจริงในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ที่มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับการสืบค้นเรื่องราวเกี่ยวกับมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ แล้วบันทึกลงในใบงานที่ 6

3. ครูมอบหมายให้นักเรียนบันทึกการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการเรียนการสอนตามขั้นตอนกระบวนการเรียนการสอน DACIR และแนวทางการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ลงในใบงานที่ 6

สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

1. เอกสารประกอบการเรียนการสอน วิชาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบางชื่อ

2. PowerPoint รูปภาพประเพณีท้องถิ่นบางชื่อ

3. PowerPoint ตัวอย่างเรื่องราวจากเอกสารต่าง ๆ ที่แสดงนัยของความคิดเห็นกับข้อมูล

4. ใบความรู้ที่ 1 เรื่อง มรดกของท้องถิ่นบางชื่อ (ประเพณีแม่เรือชกพระ)

5. ใบงานที่ 1 เรื่อง มรดกของท้องถิ่นบางชื่อ

6. ใบความรู้ที่ 2 เรื่อง มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ

7. PowerPoint เรื่อง มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ

8. ใบงานที่ 2 เรื่อง มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ

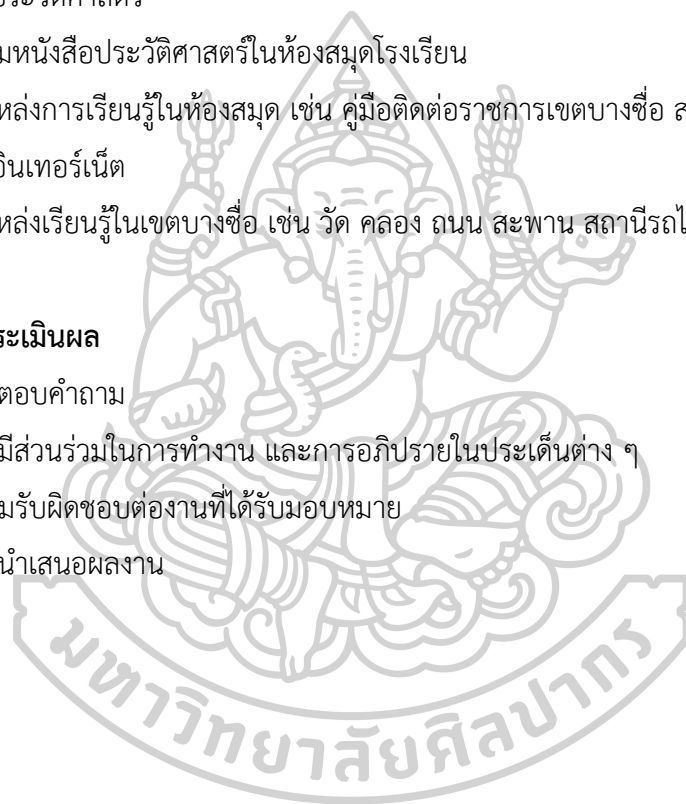
9. ใบความรู้ที่ 3 เรื่อง มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อที่ปรากฏในหลักฐานประวัติศาสตร์

10. PowerPoint เรื่อง มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อที่ปรากฏในหลักฐานประวัติศาสตร์

11. ใบงานที่ 3 เรื่อง มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อที่ปรากฏในหลักฐานประวัติศาสตร์
12. ใบงานที่ 4 การเปรียบเทียบ วิเคราะห์ และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์มรดกของท้องถิ่นบางชื่อ
13. ใบงานที่ 5 การวิเคราะห์ ตีความ และเชื่อมโยงข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์มรดกของท้องถิ่นบางชื่อ
14. ใบงานที่ 6 สรุบทเรียนเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติท้องถิ่นบางชื่อ และมีโน้ตค้นทางประวัติศาสตร์
15. มุมหนังสือประวัติศาสตร์ในห้องสมุดโรงเรียน
16. แหล่งการเรียนรู้ในห้องสมุด เช่น คู่มือติดต่อราชการเขตบางชื่อ สถานที่ท่องเที่ยวและของดีเขตบางชื่อ อินเทอร์เน็ต
17. แหล่งเรียนรู้ในเขตบางชื่อ เช่น วัด คลอง ถนน สะพาน สถานีรถไฟ ตลาด ชุมชน ฯลฯ

การวัดและประเมินผล

1. การตอบคำถาม
2. การมีส่วนร่วมในการทำงาน และการอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ
3. ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย
4. การนำเสนอผลงาน

เกณฑ์การให้คะแนน

รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
	3	2	1
การอภิปราย หลักฐาน ประวัติศาสตร์ ท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> - ตอบคำถาม อภิปรายประเด็นเกี่ยวกับหลักฐานประวัติศาสตร์ได้ถูกต้อง - เสนอวิธีสืบค้นหลักฐานประวัติศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม - ระบุหลักฐานประวัติศาสตร์ที่ต้องการศึกษาได้ถูกต้อง มีตัวอย่างชัดเจน 	<ul style="list-style-type: none"> - ตอบคำถาม อภิปรายประเด็นเกี่ยวกับหลักฐานประวัติศาสตร์ได้ถูกต้อง - เสนอวิธีสืบค้นหลักฐานประวัติศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม - ระบุหลักฐานประวัติศาสตร์ที่ต้องการศึกษาได้ถูกต้อง มีตัวอย่างบางส่วน 	<ul style="list-style-type: none"> - ตอบคำถาม อภิปรายประเด็นเกี่ยวกับหลักฐานประวัติศาสตร์ได้เพียงเล็กน้อย - ไม่สามารถเสนอวิธีสืบค้นหลักฐานประวัติศาสตร์ได้ - ไม่สามารถระบุหลักฐานประวัติศาสตร์ที่ต้องการศึกษาได้
การวิเคราะห์ หลักฐาน ประวัติศาสตร์ ท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> - ระบุที่มา ช่วงเวลาที่สร้างได้ถูกต้อง - อธิบายจุดประสงค์และสาระสำคัญได้ถูกต้องสมบูรณ์ - วิเคราะห์อคติของผู้สร้างหลักฐานได้สมเหตุสมผล 	<ul style="list-style-type: none"> - ระบุที่มา ช่วงเวลาที่สร้างได้ถูกต้อง - อธิบายจุดประสงค์และสาระสำคัญได้ถูกต้อง แต่ไม่ครอบคลุม - วิเคราะห์อคติของผู้สร้างหลักฐานได้บางประเด็น 	<ul style="list-style-type: none"> - ระบุที่มา ช่วงเวลาที่สร้างได้ไม่ชัดเจน - อธิบายจุดประสงค์และสาระสำคัญได้ถูกต้อง บางส่วน - ไม่สามารถวิเคราะห์อคติของผู้สร้างหลักฐานได้

รายการ ประเมิน	ระดับคะแนน		
	3	2	1
การเปรียบเทียบข้อมูลหลักฐานประวัติศาสตร์ท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> - วิเคราะห์หลักฐานประวัติศาสตร์ในแต่ละประเด็นได้อย่างมีเหตุผล - เปรียบเทียบข้อค้นพบที่ได้จากหลักฐานประวัติศาสตร์ได้ถูกต้อง - วิเคราะห์และตีความความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลหลักฐานประวัติศาสตร์แต่ละแหล่งได้อย่างมีเหตุผล 	<ul style="list-style-type: none"> - วิเคราะห์หลักฐานประวัติศาสตร์ได้บางประเด็น - เปรียบเทียบข้อค้นพบที่ได้จากหลักฐานประวัติศาสตร์ได้บางส่วน - วิเคราะห์และตีความความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลหลักฐานประวัติศาสตร์ได้บางส่วน 	<ul style="list-style-type: none"> - วิเคราะห์หลักฐานประวัติศาสตร์ได้เล็กน้อย - เปรียบเทียบข้อค้นพบที่ได้จากหลักฐานประวัติศาสตร์ได้เล็กน้อย - ไม่สามารถวิเคราะห์และตีความความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลหลักฐานประวัติศาสตร์ได้
การสังเคราะห์ข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างข้อมูลทางประวัติศาสตร์ได้สอดคล้องกับบริบทสังคมสมัยนั้นได้ถูกต้องและครอบคลุม - เรียบเรียงข้อมูลที่น่าเสนอได้อย่างต่อเนื่องตามลำดับเวลาทางประวัติศาสตร์ - ให้เหตุผลประกอบการโต้แย้งหรือสนับสนุนข้อความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่น่าเสนอได้อย่างเหมาะสมชัดเจน 	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างข้อมูลทางประวัติศาสตร์ได้สอดคล้องกับบริบทสังคมสมัยนั้นได้ถูกต้องและครอบคลุมเป็นส่วนใหญ่ - เรียบเรียงข้อมูลที่น่าเสนอได้อย่างต่อเนื่องตามลำดับเวลาทางประวัติศาสตร์เป็นส่วนใหญ่ - ให้เหตุผลประกอบการโต้แย้งหรือสนับสนุนข้อความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่น่าเสนอได้อย่างเหมาะสมแต่ขาดรายละเอียดที่สมบูรณ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างข้อมูลทางประวัติศาสตร์ได้สอดคล้องกับบริบทสังคมสมัยนั้นได้ถูกต้องเป็นส่วนน้อยแต่ขาดความครอบคลุม - เรียบเรียงข้อมูลที่น่าเสนอได้อย่างต่อเนื่องตามลำดับเวลาทางประวัติศาสตร์ เป็นส่วนน้อย - ให้เหตุผลประกอบการโต้แย้งหรือสนับสนุนข้อความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่น่าเสนอได้เหมาะสมบางส่วน ขาดรายละเอียด

รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
	3	2	1
การนำเสนอผลงาน	นำเสนอผลงานได้ น่าสนใจ ยกตัวอย่าง ประกอบเนื้อหาได้ ถูกต้อง ชัดเจน	นำเสนอผลงานได้ น่าสนใจ แต่ยังไม่ยกตัวอย่างประกอบ เนื้อหาไม่ถูกต้องและไม่ชัดเจน	นำเสนอผลงานไม่น่าสนใจ ยกตัวอย่าง ประกอบเนื้อหาไม่ถูกต้องและไม่ชัดเจน
การสรุปทเรียน และ มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> - สรุปใจความสำคัญ และรายละเอียดข้อมูล หลักฐานประวัติศาสตร์ ได้ถูกต้อง - ดีความและประเมินคุณค่า แนวคิดที่ได้จากหลักฐานประวัติศาสตร์ ได้ถูกต้อง - เสนอแนะแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพ - วิเคราะห์ เรียบเรียง จัดหมวดหมู่ข้อมูล หลักฐานประวัติศาสตร์ ได้ถูกต้อง - สรุปมโนทัศน์ได้ ครอบคลุม ใช้ภาษา ถูกต้อง สละสลวย ไม่สับสนวกวน อ่านเข้าใจง่าย 	<ul style="list-style-type: none"> - สรุปใจความสำคัญ และรายละเอียดข้อมูล หลักฐานประวัติศาสตร์ ได้บางส่วน - ดีความและประเมินคุณค่า แนวคิดที่ได้จากหลักฐานประวัติศาสตร์ ได้บางส่วน - เสนอแนะแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้มีคุณภาพเป็นบางส่วน - วิเคราะห์ เรียบเรียง จัดหมวดหมู่ข้อมูล หลักฐานประวัติศาสตร์ ได้บางส่วน - สรุปมโนทัศน์ได้ ครอบคลุม ใช้ภาษา ถูกต้อง สละสลวย ไม่สับสนวกวน อ่านเข้าใจง่ายเป็นบางส่วน 	<ul style="list-style-type: none"> - สรุปใจความสำคัญและรายละเอียดข้อมูล หลักฐานประวัติศาสตร์ ได้เพียงเล็กน้อย - ดีความและประเมินคุณค่า แนวคิดที่ได้จากหลักฐานประวัติศาสตร์ ได้เพียงเล็กน้อย - เสนอแนะแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้แต่ไม่มีคุณภาพ - วิเคราะห์ เรียบเรียง จัดหมวดหมู่ข้อมูลหลักฐานประวัติศาสตร์ได้เพียงเล็กน้อย - สรุปมโนทัศน์ได้ ครอบคลุม ใช้ภาษา ถูกต้อง แต่ไม่สละสลวย สับสนวกวน อ่านเข้าใจยาก

บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

1. การเรียนการสอน

1.1 การบรรลุจุดประสงค์

.....

.....

1.2 การเรียนรู้ของนักเรียน

.....

.....

1.3 ผลงานของนักเรียน

.....

.....

1.4 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน

.....

.....

1.5 ตัวครู

.....

.....

2. ปัญหา/สิ่งที่ต้องการพัฒนา

.....

.....

3. แนวทางในการแก้ไขปัญหา

.....

.....

4. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

ลงชื่อ ..... ผู้วิจัย

(นายทีฆกุล คำงาม)

...../...../.....

ใบงานที่ 1 ชั้นอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา

เรื่อง มรดกของท้องถิ่นบางซื่อ

ชื่อกลุ่ม.....	
ชื่อ-สกุล.....เลขที่.....	ชื่อ-สกุล.....เลขที่.....
ชื่อ-สกุล.....เลขที่.....	ชื่อ-สกุล.....เลขที่.....
ชื่อ-สกุล.....เลขที่.....	ชื่อ-สกุล.....เลขที่.....

มรดกของท้องถิ่นบางซื่อ	
1.ชื่อหลักฐานที่ศึกษา.....	
2.ประเภทของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ( ) หลักฐานชั้นต้น ( ) หลักฐานชั้นรอง	
3.ความจริงที่พบในหลักฐานทางประวัติศาสตร์	4.ข้อเท็จจริงที่พบในหลักฐานทางประวัติศาสตร์

<p>5. ให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มแสดงความรู้/สิ่งที่ได้เรียนรู้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์นี้ โดยสามารถเขียนสรุปเป็นความเรียง วาดภาพ สร้างผังมโนทัศน์ แสดงความรู้สึกได้</p>	
--	--

ใบความรู้ที่ 1 เรื่อง มรดกของท้องถิ่นบางซื่อ

ประเพณีแห่เรือชักพระหลวงพ่อสัมฤทธิ์

“...วัดเวตวันธรรมาวาส เป็นวัดเก่าแก่สร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้นไม่ปรากฏนามผู้สร้าง เดิมชื่อ วัดเชิงหวายวัดนี้มีพระพุทธรูปเก่าแก่สมัยสุโขทัยคือ หลวงพ่อสัมฤทธิ์ เป็นพระพุทธรูปทองสัมฤทธิ์ ปางมารวิชัยหน้าตักกว้าง 7 นิ้ว เดิมองค์พระถูกฝังอยู่ใต้พื้นดินด้านทิศเหนือของอุโบสถ เมื่อประมาณ 100 ปี มีตำนานเล่าว่าท่านได้เข้าฝันชาวบ้านและกล่าวว่าหากมีความประสงค์จะให้บ้านเมืองร่มเย็นเป็นสุขปราศจากโรคภัยไข้เจ็บให้นำท่านขึ้นบูชา จึงมีการค้นหาและนำองค์ท่านขึ้นมาประดิษฐานไว้ที่วัด ประเพณีแห่เรือชักพระหลวงพ่อสัมฤทธิ์เป็นงานประเพณีที่จัดมานานนับ 100 ปี เป็นการจัดร่วมกันระหว่างวัดเวตวันธรรมาวาสกับวัดโพธิ์ทองล่าง แต่จะปีละจัดประมาณ 5 วัน การแห่พระมีเฉพาะวันแรม 4 ค่ำเดือน 12 ส่วนกิจกรรมภายในวัดทั้ง 5 วันเป็นการจัดงานมหรสพภายในวัด วันแห่เรือชักพระเริ่มต้นจากการอัญเชิญหลวงพ่อสัมฤทธิ์ออกจากวิหารนำไปขึ้นรถที่ตกแต่งอย่างสวยงามแห่ไปตามถนนกรุงเทพฯ-นนทบุรี ลงเรือที่ทำน้ำตรงข้ามศูนย์สาธารณสุข 3 บางซื่อ แล้วแห่ไปตามท่าเรือต่าง ๆ ในคลองเปรมประชากร ท่าเรือที่จอด ได้แก่ ท่าโรงเรียนสามเสน 2 ท่าวัดเสมียนนารี ท่าวัดเทวสุนทร เข้าสู่คลองบางเขน จอดที่ท่าวัดโพธิ์ทองล่าง ท่าเรือวัดมัชฌันติการาม แล้วแห่กลับวัดเวตวันธรรมาวาส ตามถนนกรุงเทพฯ-นนทบุรี เพื่อทำการปิดทองระหว่างทางจะมีประชาชนมาคอยสักการะและถวายเครื่องบูชาต่าง ๆ เพื่อความเป็นสิริมงคล...”

ที่มา: <https://www.google.co.th/search> ประเพณีแห่เรือชักพระ วันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2556

ใบความรู้ ที่ 2

เรื่อง มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ

“...ถนนปูนซีเมนต์ไทย เริ่มต้นจากสถานีรถไฟบางซื่อ ไปสิ้นสุดที่คลองเปรมประชากร ถนนปูนซีเมนต์ไทยสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2460 โดยกรรมการบริษัทปูนซีเมนต์ไทยเมื่อครั้งที่ยังใช้ชื่อบริษัทว่า บริษัทสิเมนต์สยามจำกัดสินไช้ ได้ร่วมกันเข้าชื่อกราบบังคมทูลขอพระบรมราชานุญาตตัดถนนในพื้นที่อันเป็นที่ตั้งของบริษัทตั้งปรากฏหลักฐานเอกสารคำกราบบังคมทูลฉบับลงวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2560 โดยใน พ.ศ. 2459 บริษัทสิเมนต์สยามฯ ได้กราบบังคมทูลขอร่วมกับกรมศุขาภิบาลตัดถนนเส้นดังกล่าวมาแล้วครั้งหนึ่ง แต่กรมศุขาภิบาลมีงบประมาณไม่เพียงพอจึงชะลอเรื่องไว้ ต่อมา **พระอนุว้ฒน์ราชนิยม (นายยี่กอสง)** มีใจศรัทธาขอบริจาคทรัพย์จัดสร้างถนนตอนหนึ่งต่อจาก **ถนนลก (พระรวมที่ 5)** ไปบางซื่อ ส่วนตอนปลายของบริษัทสิเมนต์สยามฯ รับผิดชอบการตัดถนนตั้งแต่สถานีรถไฟบางซื่อถึงคลองเปรมประชากรมีขนาดกว้าง 7 วา ยาว 12 เส้น 11 วา และขอพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณให้กรมศุขาภิบาลทำถนนต่อตอนกลางเลียบบตามคลองเปรมประชากรมาบรรจบกับถนนที่พระอนุว้ฒน์ราชนิยมสร้าง มีขนาดกว้าง 7 วา ยาว 25 เส้น 16 วา เมื่อแล้วเสร็จใน พ.ศ. 2462 พระราชทานชื่อถนนสายตั้งแต่สถานีรถไฟบางซื่อมาจดคลองเปรมประชากรว่า “ถนนปูนซีเมนต์ไทย” และถนนที่พระอนุว้ฒน์ราชนิยมตัดมาอำเภอบางซื่อและกรมศุขาภิบาลสร้างต่อมาจนจดถนนปูนซีเมนต์ไทยว่า “**เตชะวานิช**”

ถนนปูนซีเมนต์ไทยช่วยอำนวยความสะดวกในการลำเลียงและขนส่งสินค้าของบริษัทสิเมนต์สยามฯ ทั้งทางบกจากสถานีรถไฟบางซื่อและทางน้ำจากคลองเปรมประชากร...”

สำนักการโยธา, กรุงเทพมหานคร, 2557: จดหมายเหตุเล่าเรื่องถนนเมืองบางกอก หน้า 28 - 29

ใบงานที่ 2 ชั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก
เรื่อง มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ

ชื่อ-สกุล ..... เลขที่.....

มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ	
1. ชื่อหลักฐานที่ศึกษา..... ประเภทของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ( ) หลักฐานขั้นต้น ( ) หลักฐานขั้นรอง	2. ชื่อผู้เขียน ..... 3. หัวข้อหลัก ..... 4. ช่วงเวลาที่เขียน .....
5. วิเคราะห์หลักฐานตามประเด็น ดังนี้	
5.1 สารสำคัญ/แนวคิดหลักของหลักฐาน	5.2 วัตถุประสงค์ของผู้เขียน ....
5.3 อคติของผู้เขียน	5.4 ประเด็นคำถามที่มีต่อเนื้อหาในหลักฐานที่ศึกษา ....

6. ให้นักเรียนเรียงลำดับเวลาพัฒนาการบางชื่อ โดยเรียงลำดับเวลาตามปีพุทธศักราช หรือตามรัชกาล

ใบความรู้ที่ 3 ชั้นเปรียบเทียบข้อมูล

เรื่อง มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อที่ปรากฏในหลักฐานประวัติศาสตร์

หลักฐานที่ 1

“...สะพานพระรามหก เป็นสะพานรถไฟข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาสายแรก สร้างในตอนปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2465 เพื่อเชื่อมทางรถไฟฝั่งตะวันออกและฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาให้ติดกัน เชิงสะพานที่ก่อสร้างด้านตะวันออกอยู่บริเวณตำบลบางซ้อณใกล้วัดสร้อยทอง ส่วนเชิงสะพานด้านตะวันตกอยู่บริเวณตำบลละมุด จังหวัดนนทบุรี การก่อสร้างสะพานแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ.2468 ภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จสวรรคตไปแล้ว ดังนั้นเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติและเป็นอนุสรณ์แห่งพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในการทำนุบำรุงการคมนาคมเส้นทางรถไฟ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงอัญเชิญพระปรมาภิไธยย่อคือ “ราม 6” มาพระราชทานชื่อสะพานว่า สะพานพระราม 6 เริ่มเปิดใช้อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2469...

....ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 สะพานได้ถูกระเบิดทำลายเสียหายอย่างหนัก ทางรัฐบาลโดยการรถไฟแห่งประเทศไทยได้ว่าจ้างบริษัทอังกฤษมาทำการซ่อมแซมในปี พ.ศ. 2493 ซึ่งลักษณะของสะพานแตกต่างจากเดิมหลายประการ...”

สำนักงานการโยธา, กรุงเทพมหานคร, 2558: จดหมายเหตุเล่าเรื่องสะพานเมืองบางกอก, หน้า 124-130

หลักฐานที่ 2

“วัดทองสุทธาราม สร้างขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2315 ในสมัยกรุงธนบุรี เดิมชื่อว่า "วัดทอง" ได้เปลี่ยนนามเป็นวัดทองสุทธาราม เมื่อ พ.ศ.2483 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาในราว พ.ศ. 2330 เป็นวัดสังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ตั้งอยู่ที่ซอยสิทธิชัย ถนนกรุงเทพนนทบุรี แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

สิ่งสำคัญภายในวัด พระอุโบสถ เดิมสร้างเป็นทรงจันทน์ลักษณะเป็นเรือสำเภา ต่อมาได้ดัดแปลงทำเป็นช่อฟ้า ได้ขึ้นทะเบียนเป็นวัดโบราณสถานของกรมศิลปากร เมื่อปี พ.ศ.2539 วิหารอดีตเจ้าอาวาส และรูปหล่อหลวงปู่หงษ์ สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2509 บริเวณสังฆาวาส มีสภาพแวดล้อมร่มรื่นเต็มไปด้วยต้นไม้ใหญ่มีการจำลองสถานที่ ประสูติ ตรัสรู้ แสดงปฐมเทศนาและปรินิพพานขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อเป็นแหล่งศึกษาแก่พุทธศาสนิกชนและผู้ที่สนใจทั่วไป...”

สำนักงานเขตบางซื่อ, 2557: แนะนำแหล่งท่องเที่ยวเขตบางซื่อ, หน้า 20

หลักฐานที่ 3

“...คลองเปรมประชากร เป็นคลองที่ขุดขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นคลองแรกที่ขุดเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติและเป็นพระราชกุศลแก่ราษฎรให้ได้รับความสะดวกสบายจากคลองนี้โดยทั่วกัน เพราะเป็นการย่นระยะทางเดินเรือตามลำน้ำเจ้าพระยาระหว่างอยุธยากับกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งอ้อมไปมาเสียเวลามากให้สั้นเข้า และเป็นการขยายพื้นที่เพาะปลูกให้เจริญรุ่งเรือง โดยเฉพาะการทำนาบริเวณสองฟากคลองที่ตัดผ่านซึ่งเดิมเคยเป็นที่รกร้างว่างเปล่าปราศจากผู้คนอยู่อาศัย...”

...ต้นคลองนั้นจะเริ่มขุดตั้งแต่คลองผดุงกรุงเกษมหน้าวัดโสมนัสวิหาร ปลายคลองไปทะเลตำบลเกาะใหญ่ แขวงกรุงเก่า (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา) ผ่านท้องที่จังหวัดปทุมธานีและนนทบุรี เป็นระยะทาง 50 กิโลเมตร 846 เมตร โดยโปรดให้ลงมือขุดตั้งแต่ พ.ศ. 2412 และขุดแล้วเสร็จปี พ.ศ. 2413 ใช้เวลาประมาณ 18 เดือน สิ้นพระราชทรัพย์พันชั่งเศษ...”

สำนักการระบายน้ำ, กรุงเทพมหานคร, 2557: ปุ่มต้นานการระบายน้ำสยามราชธานี, หน้า 135 - 137

หลักฐานชั้นที่ 3	
1.ชื่อหลักฐานที่ศึกษา.....	3.ชื่อผู้เขียน .....
2.ประเภทของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ( ) หลักฐานชั้นต้น ( ) หลักฐานชั้นรอง	4.หัวข้อหลัก .....
	5.ช่วงเวลาที่ยื่น .....
6.สาระสำคัญ/แนวคิดหลักของหลักฐาน	7.วัตถุประสงค์ของผู้เขียน ....
8.อคติของผู้เขียน	9.ประเด็นคำถามที่มีต่อเนื้อหาในหลักฐานที่ศึกษา ....

ลำดับเวลา (Time Line)
จากการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทั้ง 3 ชั้น ให้นักเรียนเรียงลำดับตามช่วงเวลาของการเกิดหลักฐาน ลงในผังด้านล่างนี้
<div style="text-align: center;"> </div>

ใบงานที่ 4 ชั้นเปรียบเทียบข้อมูล

เรื่อง การเปรียบเทียบ วิเคราะห์ และตีความหลักฐานประวัติศาสตร์มรดกของท้องถิ่นบางชื่อ

ชื่อกลุ่ม.....	
ชื่อ-สกุล.....เลขที่.....	ชื่อ-สกุล.....เลขที่.....
ชื่อ-สกุล.....เลขที่.....	ชื่อ-สกุล.....เลขที่.....
ชื่อ-สกุล.....เลขที่.....	ชื่อ-สกุล.....เลขที่.....

1. หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในชั้นที่ 3 มีความสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในชั้นตอนที่ 2 อย่างไร

.....

.....

.....

2. มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อที่พบจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในชั้นที่ 2 และชั้นที่ 3 มีลักษณะอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

3. ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในชั้นที่ 3 มีความเหมือนหรือแตกต่างกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในชั้นที่ 2 อย่างไรบ้าง ให้ออกตัวอย่างข้อมูลที่น่ามาสนับสนุนการวิเคราะห์

.....

.....

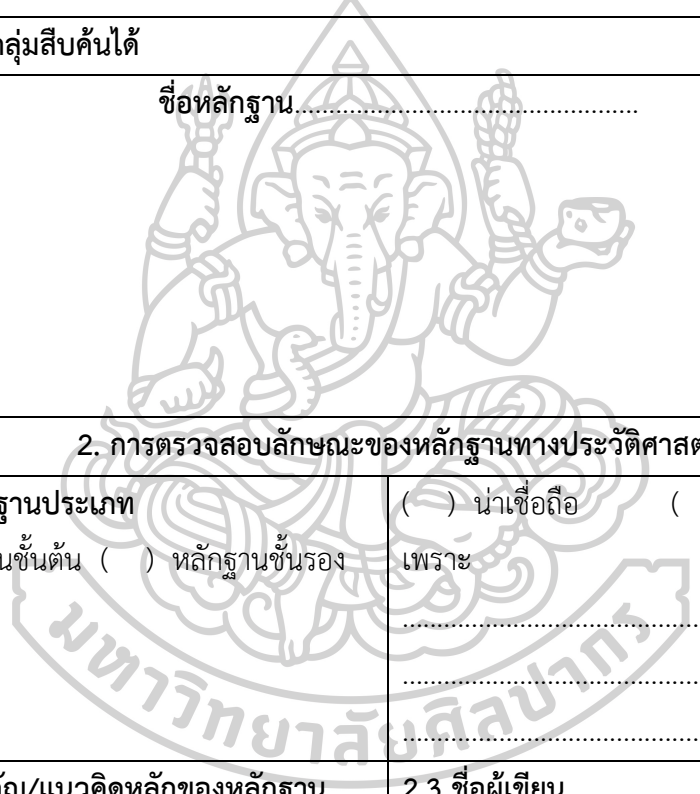
.....

ใบงานที่ 5 ชั้นปฏิมสัมพันธ์กับหลักฐานประวัติศาสตร์

เรื่อง การวิเคราะห์ ดีความ และเชื่อมโยงข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์มรดกของท้องถิ่นบางชื่อ

ชื่อกลุ่ม.....	
ชื่อ-สกุล.....เลขที่.....	ชื่อ-สกุล.....เลขที่.....
ชื่อ-สกุล.....เลขที่.....	ชื่อ-สกุล.....เลขที่.....
ชื่อ-สกุล.....เลขที่.....	ชื่อ-สกุล.....เลขที่.....

1.หลักฐานที่กลุ่มสืบค้นได้	
ชื่อหลักฐาน.....	
	
2. การตรวจสอบลักษณะของหลักฐานทางประวัติศาสตร์	
2.1 เป็นหลักฐานประเภท ( ) หลักฐานขั้นต้น ( ) หลักฐานขั้นรอง	( ) น่าเชื่อถือ ( ) ไม่น่าเชื่อถือ เพราะ..... ....
2.2 สารสำคัญ/แนวคิดหลักของหลักฐาน	2.3 ชื่อผู้เขียน ..... 2.4 หัวข้อหลัก ..... 2.5 ช่วงเวลาที่เขียน ..... 2.6 วัตถุประสงค์ของผู้เขียน ....

<p>2.7 อคติของผู้เขียน</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>2.8 ประเด็นคำถามที่มีต่อเนื้อหาในหลักฐานที่ศึกษา</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>3. ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ที่กลุ่มสรุปได้</p> 	
<p>4. ความสอดคล้องระหว่างข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในชั้นที่ 2 และชั้นที่ 3</p> <p>( ) สอดคล้อง ( ) ไม่สอดคล้อง</p> <p>เพราะ</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	
<p>5. หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่กลุ่มค้นพบ มีประโยชน์ต่อการศึกษาเกี่ยวกับมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ อย่างไรบ้าง</p>	
<p>6. ให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มแสดงความรู้/สิ่งที่ได้เรียนรู้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่กลุ่มค้นพบ (นักเรียนสามารถเขียนสรุปเป็นความเรียง วาดภาพ สร้างผังมโนทัศน์ แสดงความรู้สึกได้)</p>	

ใบงานที่ 6 ชื่อนำเสนอผลงาน

เรื่อง สรุปรูปทเรียนเกี่ยวกับมรดกของท้องถิ่นบางชื่อ และมโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์

ชื่อ-สกุล..... เลขที่.....

1. จากการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ ทำให้นักเรียนทราบนัยความคิดเห็นกับข้อมูล อย่างไรบ้าง

1.1 ความจริงที่พบในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบางชื่อ

1.2 ข้อเท็จจริงที่พบในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบางชื่อ

1.3 ปัญหาเกี่ยวกับการอธิบายประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบางชื่อ มีอะไรบ้าง

2. จากการศึกษาร่องรอยหลักฐานทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ นักเรียนคิดว่ามีความจริง ข้อเท็จจริงใดบ้างที่มีความสำคัญ และจำเป็นสำหรับการสืบค้นเกี่ยวกับมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ

<p>3. การวิเคราะห์ ติความ และประเมินความน่าเชื่อถือหลักฐานทางประวัติศาสตร์มีความสำคัญต่อการศึกษามรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติอย่างไร</p>	
<p>4. วิเคราะห์และสรุปสาระสำคัญ ลักษณะเฉพาะ เกี่ยวกับร่องรอยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับการสืบค้นเกี่ยวกับมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ มีประเด็นดังนี้</p>	
<p>4.1 จำแนกประเภทหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ ได้ดังนี้</p>	
<p>4.1.1 หลักฐานชั้นต้น ได้แก่</p>	<p>4.1.2 หลักฐานชั้นรอง ได้แก่</p>
<p>4.2 การตรวจสอบลักษณะหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น</p>	
<p>4.2.1 <u>หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ</u></p> <p>เพราะ</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>4.2.2 <u>หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ไม่น่าเชื่อถือ</u></p> <p>เพราะ</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 (กลุ่มควบคุม)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
รายวิชา ประวัติศาสตร์	ภาคเรียนที่ 1
เรื่อง มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ	จำนวน 5 ชั่วโมง

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

ตัวชี้วัด

ส 4.1.3 อธิบายความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวในท้องถิ่น

สาระสำคัญ

มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมล้วนเป็นเอกลักษณ์ที่หล่อหลอมขึ้นโดยผ่านการดำรงอยู่ของ เศรษฐกิจและสังคม กอปรด้วยศิลปะ ภาษา วรรณกรรม รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม ทางศาสนา และความเชื่อต่าง ๆ อันเป็นสิ่งสร้างสรรค์ที่แสดงถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และภูมิปัญญาที่มีคุณค่า ควรศึกษา และควรค่าแก่การอนุรักษ์

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านความรู้

1. ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องของมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ
  - 1.1 ผู้เรียนจำแนกมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อได้ถูกต้อง
  - 1.2 ผู้เรียนระบุลักษณะมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อได้ถูกต้อง
  - 1.3 ผู้เรียนอธิบายเกี่ยวกับมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อได้ถูกต้อง

ด้านทักษะ/กระบวนการ

2. ผู้เรียนวิเคราะห์ความสำคัญ เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง สืบค้นมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ และสรุปความคิดรวบยอดทางประวัติศาสตร์ที่ได้รับจากการศึกษา

2.1 ผู้เรียนวิเคราะห์ความสำคัญมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้อย่างมีเหตุผล

2.2 ผู้เรียนเปรียบเทียบความเหมือน ความแตกต่างของมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นบางชื่อได้ครอบคลุมและมีเหตุผล

2.3 ผู้เรียนสืบค้นมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อได้อย่างหลากหลาย

2.4 ผู้เรียนสรุปความคิดรวบยอดทางประวัติศาสตร์ที่ได้รับจากการศึกษา เรื่อง มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อได้ถูกต้อง

ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

3. ผู้เรียนตระหนักในคุณค่าของการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นด้วยการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์

3.1 ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อที่มีต่อตนเอง ชุมชน และประเทศได้อย่างมีเหตุผล

3.2 ผู้เรียนนำเสนอแนวทางการอนุรักษ์มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อได้อย่างมีเหตุผล

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

1. ความสามารถในการสื่อสาร
2. ความสามารถในการคิด
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. มีวินัย
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. ใฝ่เรียนรู้
4. มุ่งมั่นในการทำงาน
5. รักความเป็นไทย
6. มีจิตสาธารณะ

สาระการเรียนรู้

มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ

1. มรดกทางธรรมชาติ

- 1.1 แม่น้ำเส้นเลือดใหญ่ของไทย
- 1.2 คลองสายใยแห่งชีวิต
2. มรดกทางวัฒนธรรม
  - 2.1 โบราณสถาน โบราณวัตถุ
  - 2.2 ศิลปหัตถกรรมและงานช่าง
  - 2.3 ภาษาและวรรณกรรม
  - 2.4 การละเล่นพื้นบ้าน นาฏศิลป์ และดนตรี
  - 2.5 ศาสนา พิธีกรรม ความเชื่อ
  - 2.6 ขนบธรรมเนียมประเพณี

กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ 1

1. ครูให้นักเรียนดูวีดิทัศน์ เรื่อง ตำนานพระธาตุก่องข้าวน้อย ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ผ่านช่อง YouTube แล้วครูสอบถามนักเรียนว่า
  - 1) จากวีดิทัศน์ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับอะไร (ตำนานพระธาตุก่องข้าวน้อย)
  - 2) หลักฐานดังกล่าวตั้งอยู่ที่ใด (ต.ตาดทอง อ.เมือง จ.ยโสธร)
  - 3) เรื่องราวในตำนานมีความเป็นมาอย่างไร (ทองมีอาชีพทำนาอาศัยอยู่กับแม่ วันหนึ่งทองไปไถนาแต่เช้า แล้วแม่นำข้าวไปส่งข้า ด้วยความโกรธและหิวทองจึงทำร้ายแม่จนถึงแก่ชีวิต เพื่อเป็นการล้างบาปทองจึงสร้างพระธาตุสำหรับบรรจุน้ำนมเป็นรูปกระต๊อบข้าวเหนียวก่อนที่จะเขาจะถูกประหารชีวิต)
2. ครูให้นักเรียนดูวีดิทัศน์ เรื่อง ตำนานพระนางจามเทวี ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ผ่านช่อง YouTube แล้วครูสอบถามนักเรียนว่า
  - 1) จากวีดิทัศน์ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับอะไร (ตำนานพระนางจามเทวี)
  - 2) หลักฐานดังกล่าวตั้งอยู่ที่ใด (จังหวัดลำพูน/ภาคเหนือ)
  - 3) ในวีดิทัศน์กล่าวถึงเรื่องใดอีก (ความจริงและข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์)
 จากนั้นครูเขียนคำว่า “ความจริงและข้อเท็จจริง” ลงบนกระดาน
3. ครูให้นักเรียนสรุปความหมายของคำว่า ความจริง กับข้อเท็จจริง จากนั้นจำแนกข้อมูลที่เป็นความจริงและเรื่องราวที่เป็นข้อเท็จจริงที่พบในตำนานพระธาตุก่องข้าวน้อย และตำนานพระนางจามเทวี ลงในใบงานที่ 1 โดยครูเปิดวีดิทัศน์ในข้อ 1 และ 2 ให้ดูอีกรอบ

4. สุ่มตัวอย่างนักเรียน 3 - 5 คน บอกความหมายของความจริง กับข้อเท็จจริง พร้อมทั้งยกตัวอย่างข้อมูลที่เป็นความจริงและข้อเท็จจริงจากตำนานทั้ง 2 เรื่อง จากนั้นครูอธิบายเพิ่มเติมและให้นักเรียนส่งใบงานที่ 1 ให้ครูตรวจและบันทึกคะแนน

ชั่วโมงที่ 2

5. ครูและนักเรียนร่วมกันพิจารณาและตรวจสอบใบงานที่ 1 พร้อมทั้งกล่าวชมเชยนักเรียนที่ตอบคำถามได้ถูกต้อง ครอบคลุมและตรงประเด็น จากนั้นครูเฉลยคำตอบแต่ละข้อโดยการฉายบนกระดาน ผ่านโปรแกรม PowerPoint

6. ให้นักเรียนศึกษาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริง ของ กระทรวงศึกษาธิการ ความยาว 10 นาที จากนั้นตอบคำถามท้ายบท หน้า 19 ข้อ 1 - 10 โดยใช้เวลาในการตอบคำถาม 20 นาที โดยครูคอยกำกับชั้นเรียนและอธิบายวิธีการตอบคำถามเพิ่มเติมในแต่ละข้อ

7. ครูสุ่มตัวอย่างนักเรียนประมาณ 3 - 5 คน ออกมานำเสนอการตอบคำถามของตนเองคนละ 2 ข้อ ครูอธิบายเพิ่มเติม จากนั้นให้นักเรียนส่งสมุดแบบฝึกหัดให้ครูตรวจและบันทึกคะแนน

ชั่วโมงที่ 3

8. ครูและนักเรียนร่วมกันพิจารณาและตรวจสอบสมุดแบบฝึกหัด พร้อมทั้งกล่าวชมเชยนักเรียนที่ตอบคำถามได้ถูกต้อง ครอบคลุมและตรงประเด็น จากนั้นครูเฉลยคำตอบแต่ละข้อโดยการฉายบนกระดาน ผ่านโปรแกรม PowerPoint

9. ครูให้นักเรียนศึกษาเอกสารประกอบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบางชื่อ บทที่ 4 เรื่อง มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ หน้า 52 - 53 โดยใช้เวลาในการศึกษา 20 นาที จากนั้นให้นักเรียนทำใบงานที่ 2 เรื่อง มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ

10. สุ่มตัวอย่างนักเรียน 3 - 5 คน จำแนกและระบุลักษณะมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ โดยครูสรุปและอธิบายเพิ่มเติม จากนั้นให้นักเรียนส่งใบงานที่ 2 ให้ครูตรวจและบันทึกคะแนน

ชั่วโมงที่ 4

11. ครูและนักเรียนร่วมกันพิจารณาและตรวจสอบใบงานที่ 2 พร้อมทั้งกล่าวชมเชยนักเรียนที่ตอบคำถามได้ถูกต้อง ครอบคลุมและตรงประเด็น จากนั้นครูเฉลยคำตอบแต่ละข้อโดยการฉายบนกระดาน ผ่านโปรแกรม PowerPoint

12. ครูให้นักเรียนใช้โปรแกรมออนไลน์ในห้องคอมพิวเตอร์ โดยเลือกที่จะศึกษาค้นคว้าจาก www.google.co.th หรือห้องเรียนออนไลน์ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบางชื่อ หัวข้อ มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ โดยใช้เวลาในการศึกษาค้นคว้า 30 นาที จากนั้นให้นักเรียนทำใบงานที่ 3 เรื่อง ความสำคัญของมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ

13. สุ่มตัวอย่างนักเรียน 3 – 5 คน ระบุชื่อมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ พร้อมทั้งบอกความสำคัญ ความเหมือนและต่างกัน โดยครูสรุปและอธิบายเพิ่มเติม จากนั้นให้นักเรียนส่งใบงานที่ 3 ให้ครูตรวจและบันทึกคะแนน

ชั่วโมงที่ 5

14. ครูและนักเรียนร่วมกันพิจารณาและตรวจสอบใบงานที่ 3 พร้อมทั้งกล่าวชมเชยนักเรียนที่ตอบคำถามได้ถูกต้อง ครบคลุมและตรงประเด็น จากนั้นครูเฉลยคำตอบแต่ละข้อโดยการฉายบนกระดาน ผ่านโปรแกรม PowerPoint

15. ให้สืบค้นมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อผ่านโปรแกรมออนไลน์ google.co.th หรือห้องเรียนออนไลน์ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบางชื่อ โดยใช้เวลาในการศึกษา 30 นาที โดยให้นักเรียน พิมพ์ข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์นั้นออกมาคนละ 1 เรื่อง

16. ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงคุณค่า นำเสนอแนวทางการอนุรักษ์มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ โดยครูอภิปรายเพิ่มเติม

17. สุ่มตัวอย่างนักเรียน 3 – 5 คนออกมานำเสนอผลการสืบค้น พร้อมทั้งบอกคุณค่า และแนวทางการอนุรักษ์มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ โดยครูอธิบายเพิ่มเติม จากนั้นให้นักเรียนส่งผลการสืบค้นให้ครูตรวจและบันทึกคะแนน

18. มอบหมายให้นักเรียนทำการบ้านในหนังสือกิจกรรมประวัติศาสตร์ ป.5 หน้า 11

สื่อการเรียนรู้

1. www.google.co.th
2. YouTube Channel
3. แบบทดสอบ
4. หนังสือเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
5. หนังสือแบบฝึกหัดวิชาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
6. เฟซบุ๊ก ห้องเรียนออนไลน์ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบางชื่อ

แหล่งเรียนรู้

1. แหล่งการเรียนรู้ในห้องสมุด เช่น คู่มือติดต่อราชการเขตบางซื่อ สถานที่ท่องเที่ยวและของดีเขตบางซื่อ อินเทอร์เน็ต
2. แหล่งเรียนรู้ในวัดบางโพธิ์อมาวาส เช่น ประวัติการก่อตั้งพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ประวัติวัดบางโพธิ์อมาวาส
3. เอกสารประกอบการเรียนการสอน เรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบางซื่อ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของทีชกุล คำงาม

กระบวนการวัดและประเมินผล

1. การตอบคำถาม
2. การมีส่วนร่วมในการทำงาน และการอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ
3. ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย

เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์การให้คะแนนการตอบคำถามและการอภิปรายเกี่ยวกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์

รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
	3	2	1
การตอบคำถาม	ตอบคำถามได้ถูกต้อง มีการยกตัวอย่างประกอบ ชัดเจน	ตอบคำถามได้ถูกต้อง แต่การยกตัวอย่างประกอบ ไม่ชัดเจน	ตอบคำถามไม่ถูกต้อง
การมีส่วนร่วมในการอภิปราย	มีส่วนร่วมในการอภิปราย สม่่าเสมอ และแสดงความกระตือรือร้นในการร่วมอภิปรายกับครูและเพื่อนนักเรียนในชั้นเรียน	ร่วมอภิปรายกับครูและเพื่อนนักเรียนเป็นบางครั้ง	ไม่มีการอภิปรายในชั้นเรียน

สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

1. เอกสารประกอบการเรียนการสอน ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบางซื่อ รายวิชาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของทีชกุล คำงาม
2. ใบงานที่ 1 เรื่อง ความจริงและข้อเท็จจริง

3. แบบฝึกหัดท้ายบท หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ป.5 หน้า 19 ข้อ 1-10
4. ใบงานที่ 2 เรื่อง มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น
5. ใบงานที่ 3 เรื่อง ความสำคัญของมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น
6. การบ้าน หนังสือแบบฝึกหัด รายวิชาพื้นฐาน ป. 5 หน้า 11

ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย

.....

.....

.....

ลงชื่อ .....ผู้ตรวจ

(.....)

ตำแหน่ง.....

16. ปัญหา/อุปสรรคและการแก้ไข/ข้อเสนอแนะ

.....

.....

17. บันทึกหลังสอน

.....

.....

ลงชื่อ .....

(นายทีฆกุล คำงาม)

ผู้วิจัย

...../...../.....

ใบงานที่ 1

เรื่อง ความจริงและข้อเท็จจริง

ชื่อ.....นามสกุล.....ห้อง.....เลขที่.....

คำชี้แจง ให้ศึกษาวิดีโอทัศน์เรื่องความจริงและข้อเท็จจริงในหลักฐานทางประวัติศาสตร์แล้วทำกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. จากวิดีโอทัศน์ ได้เรียนรู้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ใดบ้าง

1.1.....

1.2.....

2. จากวิดีโอทัศน์ให้สรุปความหมายของคำว่า ความจริง และ ข้อเท็จจริง

2.1 ความจริง หมายถึง

.....
.....

2.2 ข้อเท็จจริง หมายถึง

.....
.....

3. ให้อีกตัวอย่างความจริงและข้อเท็จจริงที่พบในตำนานพระธาตุก่องข้าวน้อยและตำนานพระนางจามเทวี

3.1 ความจริงและข้อเท็จจริงในตำนานพระธาตุก่องข้าวน้อย

ความจริง	ข้อเท็จจริง
1.	1. ....
2.	2. ....

3.2 ความจริงและข้อเท็จจริงในตำนานพระนางจามเทวี

ความจริง	ข้อเท็จจริง
1.	1. ....
2.	2. ....

ใบงานที่ 2

เรื่อง มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น

ชื่อ.....นามสกุล.....ห้อง.....เลขที่.....

คำชี้แจง ให้ศึกษาเอกสารประกอบการสอน ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบางชื่อ หน้า 52 -53 แล้วทำกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. ให้ระบุชื่อหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่พบในเอกสารประกอบการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

.....
 .....

2. จากหลักฐานในข้อ 1 ให้จำแนกว่าหลักฐานใดเป็นมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม
 มรดกของท้องถิ่นบางชื่อ

มรดกทางธรรมชาติ	มรดกทางวัฒนธรรม
1.	1.
2	2
3.	3.
4.	4.
5	5

3. ให้ระบุสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นบางชื่อที่ต้องการศึกษา 3 แห่ง

3.1 .....

3.2 .....

3.3 .....

เพราะเหตุใดถึงอยากไปสถานที่ในข้อ 3

.....
 .....
 .....

ใบงานที่ 3

เรื่อง ความสำคัญของมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น

ชื่อ.....นามสกุล.....ห้อง.....เลขที่.....

คำชี้แจง ให้สืบค้นข้อมูลจากเว็บไซต์ google.co.th หรือห้องเรียนออนไลน์ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นแล้ว
ทำกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. ให้ระบุชื่อมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมที่พบในเว็บไซต์หรือห้องเรียนออนไลน์
ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบางชื่อ

มรดกทางธรรมชาติ และมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นบางชื่อ

มรดกทางธรรมชาติ	มรดกทางวัฒนธรรม		
	ภูมิปัญญาด้านศิลปกรรม	ภูมิปัญญา ด้านศิลปหัตถกรรม	ภูมิปัญญา ด้านวัฒนธรรม และประเพณี
1.....	1.....	1.....	1.....
2.....	2.....	2.....	2.....
3.....	3.....	3.....	3.....
4.....	4.....	4.....	4.....
5.....	5.....	5.....	5.....

2. หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในข้อ 1 มีความสำคัญต่อตนเอง ชุมชน สังคม และประเทศชาติอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

2. จงเสนอแนวทางการอนุรักษ์มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในท้องถิ่น

.....

.....

.....

ภาคผนวก ค

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

- ตารางแสดงค่าความสอดคล้องของแบบวัดการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษาปีที่ 5
- ตารางแสดงค่าความเที่ยง ค่าความยาก และค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษาปีที่ 5
- แบบวัดการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษาปีที่ 5

ตารางที่ 9 สรุปผลการประเมินการหาค่าความสอดคล้อง (IOC) แบบวัดของแบบวัดการเรียนรู้โนทัศน์ทางประวัติศาสตร์กับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

ข้อที่	ระดับความคิดเห็น ระดับ (+1) , (0) , (-1)			รวมค่าดัชนี ความ สอดคล้อง I.O.C.	แปล ความหมาย
	ผู้เชี่ยวชาญ 1	ผู้เชี่ยวชาญ 2	ผู้เชี่ยวชาญ 3		
1	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
2	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
3	+1	+1	0	0.67	นำไปใช้ได้
4	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
5	+1	+1	0	0.67	นำไปใช้ได้
6	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
7	+1	+1	0	0.67	นำไปใช้ได้
8	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
9	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
10	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
11	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
12	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
13	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
14	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
15	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
16	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
17	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
18	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
19	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
20	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
21	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
22	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
23	+1	+1	0	0.67	นำไปใช้ได้
24	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
25	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้

ตารางที่ 9 สรุปผลการประเมินการหาค่าความสอดคล้อง (IOC) แบบวัดของแบบวัดการเรียนรู้โน
ทัศน์ทางประวัติศาสตร์กับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (ต่อ)

ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ			รวมค่าดัชนี ความสอดคล้อง I.O.C.	แปลผล
	ผู้เชี่ยวชาญ 1	ผู้เชี่ยวชาญ 2	ผู้เชี่ยวชาญ 3		
26	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
27	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
28	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
29	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
30	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
31	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
32	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
33	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
34	+1	+1	0	0.67	นำไปใช้ได้
35	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
36	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
37	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
38	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
39	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
40	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
41	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
42	+1	+1	0	0.67	นำไปใช้ได้
43	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
44	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
45	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
46	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
47	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
48	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
49	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
50	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
51	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้

ตารางที่ 9 สรุปผลการประเมินการหาค่าความสอดคล้อง (IOC) แบบวัดของแบบวัดการเรียนรู้
 ทักษะทางประวัติศาสตร์กับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (ต่อ)

ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ			รวมค่าดัชนี ความสอดคล้อง I.O.C.	แปลผล
	ผู้เชี่ยวชาญ 1	ผู้เชี่ยวชาญ 2	ผู้เชี่ยวชาญ 3		
55	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
52	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
53	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
54	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
55	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
56	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
57	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
58	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
59	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
60	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
61	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
62	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
63	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
64	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
65	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
66	+1	+1	+1	1.00	นำไปใช้ได้
67	+1	+1	0	0.67	นำไปใช้ได้
68	+1	+1	0	0.67	นำไปใช้ได้
รวม	68	68	60	65.36	
เฉลี่ย	1.0	1.0	0.88		
สรุปค่าเฉลี่ยรวมความสอดคล้องของแบบวัดการเรียนรู้ มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์กับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม				0.96	

ตารางที่ 10 ค่าความเที่ยง ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบวัดการเรียนรู้ มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์

ข้อ	p	r	สรุปผล	ข้อ	p	r	สรุปผล
1	0.43	0.07	ใช้ได้	31	0.67	0.53	ใช้ได้
2	0.50	0.07	ใช้ได้	32	0.30	0.07*	ตัดทิ้ง
3	0.47	0.27	ใช้ได้	33	0.57	0.33	ใช้ได้
4	0.30	0.07	ใช้ได้	34	0.27	0.00*	ตัดทิ้ง
5	0.63	0.07*	ตัดทิ้ง	35	0.50	0.20	ใช้ได้
6	0.60	0.40	ใช้ได้	36	0.47	0.53	ใช้ได้
7	0.60	0.40	ใช้ได้	37	0.33	0.13*	ตัดทิ้ง
8	0.50	0.20	ใช้ได้	38	0.37	-0.20*	ตัดทิ้ง
9	0.67	0.40	ใช้ได้	39	0.47	0.40	ใช้ได้
10	0.47	0.40	ใช้ได้	40	0.47	0.13*	ตัดทิ้ง
11	0.47	0.40	ใช้ได้	41	0.40	0.27	ใช้ได้
12	0.47	0.27	ใช้ได้	42	0.57	0.47	ใช้ได้
13	0.40	-0.40*	ตัดทิ้ง	43	0.43	0.33	ใช้ได้
14	0.60	0.40	ใช้ได้	44	0.17*	0.20	ตัดทิ้ง
15	0.67	0.40	ใช้ได้	45	0.30	0.33	ใช้ได้
16	0.67	0.13*	ตัดทิ้ง	46	0.43	0.47	ใช้ได้
17	0.43	-0.07*	ตัดทิ้ง	47	0.50	0.33	ใช้ได้
18	0.40	0.53	ใช้ได้	48	0.23	0.07*	ตัดทิ้ง
19	0.53	0.27	ใช้ได้	49	0.23	0.20	ใช้ได้
20	0.50	0.33	ใช้ได้	50	0.43	0.33	ใช้ได้
21	0.53	0.40	ใช้ได้	51	0.57	0.20	ใช้ได้
22	0.50	-0.07*	ตัดทิ้ง	52	0.40	0.40	ใช้ได้
23	0.47	0.13*	ตัดทิ้ง	53	0.53	0.27	ใช้ได้
24	0.70	0.33	ใช้ได้	54	0.40	0.40	ใช้ได้
25	0.67	0.13*	ตัดทิ้ง	55	0.53	0.27	ใช้ได้
26	0.47	0.40	ใช้ได้	56	0.40	0.40	ใช้ได้
27	0.80	0.00*	ตัดทิ้ง	57	0.23	0.33	ใช้ได้
28	0.47	0.40	ใช้ได้	58	0.37	0.20	ใช้ได้
29	0.50	0.20	ใช้ได้	59	0.60	0.27	ใช้ได้
30	0.60	0.27	ใช้ได้	60	0.43	0.33	ใช้ได้

จำนวนแบบทดสอบที่สร้างขึ้นทั้งหมด 68 ข้อ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านแบบทดสอบได้ทำการตรวจพบว่าได้แบบทดสอบที่นำมาหาค่า p และ r จำนวน 60 ข้อ มีรายละเอียดดังนี้

1) ข้อสอบข้อที่ 44 มีค่า p ต่ำกว่า 0.20 จัดเป็นข้อสอบที่ยากเกินไป จึงตัดออกจำนวน 1 ข้อ

2) ข้อสอบข้อที่ 5, 13, 16, 17, 22, 23, 25, 27, 32, 34, 37, 38, 40, 48 มีค่า r ต่ำกว่า 0.20 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ จึงตัดออกจำนวน 14 ข้อ

ตัวอย่างแบบวัดการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์
ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5

ชื่อ - นามสกุล .....ห้อง.....เลขที่.....

คำชี้แจง

1. แบบวัดการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ชุดนี้ มีจำนวน 45 ข้อ รวมคะแนน 45

คะแนน

2. ให้นักเรียนเขียนชื่อ นามสกุล ห้อง และเลขที่ให้ชัดเจน
3. ใช้เวลาในการทำแบบวัด 90 นาที
4. ขอให้นักเรียนทำแบบวัดให้ครบทุกข้อ
5. หากมีปัญหาใด ๆ ในการทำแบบวัด โปรดสอบถามครูผู้คุมสอบ
6. ขอขอบใจในความร่วมมือ

ตัวอย่างแบบวัดการเรียนรู้มนต์ศน์ทางประวัติศาสตร์

(ใช้สำหรับทดสอบก่อนและหลังการทดลอง)

แสดงความสอดคล้องระหว่างตัวชี้วัด มโนทัศน์ และขั้นตอนการเรียนรู้มนต์ศน์

ตัวชี้วัด	มโนทัศน์	ข้อสอบ	ขั้นตอนการเรียนรู้มนต์ศน์
ส 4.1.1	วัฒนธรรม	1. ข้อใดสรุปเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นบางข้อได้ถูกต้อง ก. เป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในท้องถิ่น ข. เป็นสิ่งที่มีความทันสมัยและเป็นที่ยอมรับของวัยรุ่น ค. เป็นสิ่งที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองทางด้านเทคโนโลยี (ง) เป็นสิ่งดั้งเดิมที่สร้างสรรค์ขึ้นและปฏิบัติสืบต่อกันมา	การสรุปรวบยอด
ส 4.1.1	วัฒนธรรม	2. ข้อใดเป็นปัจจัยที่ทำให้แต่ละท้องถิ่นมีวัฒนธรรมแตกต่างกัน ก. ผู้นำของท้องถิ่น (ข) ลักษณะภูมิประเทศ ค. ฐานะของคนในท้องถิ่น ง. รูปร่างหน้าตาของคนในท้องถิ่น	การจำแนกแยกแยะ
ส 4.1.1	ประเพณี	3. การสืบค้นความเป็นมาประเพณีของท้องถิ่น ควรตั้งคำถามว่าอย่างไรจึงจะเหมาะสม ก. ประเพณีแห่งเรือชักพระมีกี่วัน ข. ประเพณีแห่งเรือชักพระมีประโยชน์อย่างไร ค. ประเพณีแห่งเรือชักพระมีประโยชน์ต่อใครบ้าง (ง) ประเพณีแห่งเรือชักพระเกิดขึ้นได้อย่างไร	การสรุปรวบยอด
ส 4.1.1	ประเพณี	4. ประเพณีใดที่มีทุกภาคของประเทศ ก. ประเพณีผีตาโขน ข. ประเพณีวิ่งควาย (ค) ประเพณีสงกรานต์ ง. ประเพณีบัวชลูกแก้ว	การจำ

ตัวชี้วัด	มโนทัศน์	ข้อสอบ	ขั้นตอนการเรียนรู้ มโนทัศน์
ส 4.1.1	หลักฐานทางประวัติศาสตร์	5. หลักฐานทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างไร ก. เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของท้องถิ่น (ข) เห็นการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น ค. เป็นสินค้าทางเศรษฐกิจที่สำคัญของท้องถิ่น ง. เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว	การสรุปรวบยอด
ส 4.1.1	หลักฐานทางประวัติศาสตร์	6. การไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่สะพานพระราม 6 มีวัตถุประสงค์สำคัญอย่างไร (ก) เพื่อให้รู้จักสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 ในท้องถิ่น ข. เพื่อระลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ค. เพื่อให้เห็นถึงความยากลำบากในการสร้างสะพานรถไฟ ง. เพื่อให้เรียนรู้ลักษณะภูมิประเทศของเขตบางซื่อควบคู่กัน	การสัมผัส
ส 4.1.1	การสำรวจ	7. ข้อใดเป็นกิจกรรมสุดท้ายของขั้นตอนการสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่นบางซื่อ ก. จัดเรียงลำดับเหตุการณ์การตั้งถิ่นฐานของคนในบางซื่อตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ข. นำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบกันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือมากที่สุด ค. ค้นคว้าข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานในบางซื่อจากห้องสมุดและพิพิธภัณฑ์ (ง) นำเหตุการณ์เกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานในบางซื่อมาจัดป้ายนิเทศแสดงผลงานให้ความรู้แก่นักเรียนในโรงเรียน	การจำ

ตัวชี้วัด	มโนทัศน์	ข้อสอบ	ขั้นตอนการเรียนรู้ มโนทัศน์
ส 4.1.1	การสำรวจ	8. ถ้าต้องการทราบว่าครอบครัวของนาริย้ายมาอยู่ที่ ท้องถิ่นบางชื่อนานเท่าใด ควรสืบค้นจากหลักฐานข้อ ใดมากที่สุด ก. สูจิบัตร ข. สูติบัตร (ค) ทะเบียนบ้าน ง. จดหมายเหตุ	การสัมผัส
ส 4.1.1	โบราณสถาน	9. การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจากโบราณสถาน ต่าง ๆ ในเขตบางซื่อช่วยพัฒนาทักษะในด้านใด ก. การคาดเดา ข. การแก้ปัญหา ค. การจดจำข้อมูล (ง) การรวบรวมข้อมูล	การสรุปขยาย
ส 4.1.1	โบราณสถาน	10. ข้อใดเป็นโบราณสถานที่พบในท้องถิ่นบางซื่อ ก. หัวโขน ข. สมุดข่อยโบราณ ค. กระบี่กระบอง (ง) อุโบสถวัดอนันนิการาม	การจำแนก แยกแยะ
ส 4.1.1	โบราณวัตถุ	11. ข้อใดเป็นโบราณวัตถุที่สำคัญภายในวัดบางโพธิ์ มาวาส (ก) หลวงพ่อดำ หลวงพ่อโต ข. ตู้พระไตรปิฎก รูปหล่อหลวงปู่อ่อน ค. หลวงพ่อสัมฤทธิ์ ระฆังสัมฤทธิ์ ง. พระพุทธรูป กะลาหินศิลาแลง	การจำ
ส 4.1.1	โบราณวัตถุ	12. ข้อใดไม่ใช่หลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษร ก. จารึก (ข) ตำนานท้าวอู่ทอง ค. พงศาวดาร ง. โบราณวัตถุ	การจำ

ตัวชี้วัด	มโนทัศน์	ข้อสอบ	ขั้นตอนการเรียนรู้ มโนทัศน์
ส 4.1.2	เหตุปัจจัย และ ผลสืบเนื่อง	13. ข้อใดกล่าวถึงเหตุปัจจัยได้ถูกต้อง ก. ทุกสิ่งทุกอย่างที่นักประวัติศาสตร์ใช้ในการศึกษาหา ความรู้ ข. ปรากฏการณ์ในสังคมและสภาพแวดล้อมทาง กายภาพที่ไม่คงที่ ค. สรรพสิ่งทั้งหลายที่ปรากฏในสังคมทั้งในด้านวัตถุ และวิถีการดำเนินชีวิต (ง) ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลที่ใช้ในการอธิบาย เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์	การรับรู้
ส 4.1.2	เหตุปัจจัย และ ผลสืบเนื่อง	14. ปัจจัยในข้อใดที่ส่งเสริมให้บางชื่อเป็นจุดเชื่อมการ คมนาคมขนส่งของประเทศ (ก) การมีที่ตั้งที่เหมาะสม ข. การมีพื้นฐานวัฒนธรรม ค. การศึกษาของคนในท้องถิ่น ง. การมีผู้นำท้องถิ่นที่มีความสามารถ	การสรุปรวบยอด
ส 4.1.2	การ เปลี่ยนแปลง	15. สิ่งใดจะช่วยให้เราเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของ ท้องถิ่นได้มากที่สุด ก. ข้อคิดเห็นของผู้คนในท้องถิ่น ข. ข้อคิดเห็นของผู้สูงอายุในท้องถิ่น (ค) ข้อมูลหรือเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ง. ข้อคิดเห็นของนักวิชาการหรือนักประวัติศาสตร์	การรับรู้
ส 4.1.2	การ เปลี่ยนแปลง	16. คำว่า “บางชื่อเชื่อมโยงเครือข่ายเศรษฐกิจชาติ” แสดงให้เห็นว่าท้องถิ่นบางชื่อมีบทบาทสำคัญด้านใด ในปัจจุบัน ก. การพัฒนาทางการศึกษา ข. การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ค. การพัฒนาด้านการปกครอง (ง) การพัฒนาด้านการคมนาคมและขนส่ง	การสรุปรวบยอด

ตัวชี้วัด	มโนทัศน์	ข้อสอบ	ขั้นตอนการเรียนรู้ มโนทัศน์
ส 4.1.2	ความขัดแย้ง	17. ในอดีตความขัดแย้งใดส่งผลกระทบต่อ โบราณสถานและโบราณวัตถุของท้องถิ่นบางชื่อ ก. 14 ตุลามหาวิปโยค ข. 6 ตุลามหาวิปโยค ค. สงครามโลกครั้งที่ 1 (ง) สงครามโลกครั้งที่ 2	การจำแนก แยกแยะ
ส 4.1.2	ความขัดแย้ง	18. หลักฐานทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบางชื่อข้อใด ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งของประเทศ มหาอำนาจโลก (ก) วัดสร้อยทอง สะพานพระราม 6 ข. วัดเวตวันธรรมาวาส สถานีรถไฟบางซื่อ ค. วัดอนัมนิการาม สะพานพระราม 7 ง. สะพานพระราม 6 หลวงพ่อเหลือ	การจำแนก แยกแยะ
ส 4.1.2	เหตุการณ์	19. เหตุการณ์ใดมีผลต่อการขนานนามบางชื่อ (ก) มีกลุ่มคนค้นหาที่ซ่อนทองของท้าวอู่ทอง ข. การเดินทางไปนมัสการพระพุทธรูปของสุนทรภู่ ค. การเดินทางไปนมัสการภูเขาทองของสุนทรภู่ ง. ong เชียงสีหนีออกไปจากกรุงเทพในสมัยรัชกาลที่ 1	การจำแนก แยกแยะ
ส 4.1.2	เหตุการณ์	20. เหตุการณ์ใดทำให้เราทราบว่าคนญวนที่บางโพมี อาชีพขายกุ้งขายปลา ก. การเดินทางไปนมัสการพระพุทธรูปของสุนทรภู่ (ข) การเดินทางไปนมัสการภูเขาทองของสุนทรภู่ ค. ตำนานการยกทัพไล่จับพระยาจันจันตุของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ง. ong โหเต็องตีกีและong ทงยุยานมาตามหาong เชียงสี ในสมัยรัชกาลที่ 1	การจำแนก แยกแยะ

ตัวชี้วัด	มโนทัศน์	ข้อสอบ	ขั้นตอนการเรียนรู้ มโนทัศน์
ส 4.1.3	ความจริง	21. ข้อใดกล่าวถูกต้องเกี่ยวกับความเป็นจริง ก. สิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามช่วงเวลา ข. เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้เพียงแค่ครั้งเดียวเท่านั้น ค. เหตุผลที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริง (ง) เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้	การรับรู้
ส 4.1.3	ความจริง	22. ข้อมูลใดเป็นความจริง (ก) บางชื่อเป็นชื่อเก่าแก่มิปรากฏในนิราศพระบาทของสุนทรภู่ ข. บางชื่อน่าจะหมายถึงแนวคลองที่ผ่านย่านนี้ซึ่งมีลักษณะที่ค่อนข้างตรง ค. ทำวอู่ทองเคยหนีโรคหาลงมาและนำทองคำไปซ่อนไว้ที่บริเวณบางซอน ง. ผู้คนที่บางซอนได้บอกที่ซ่อนทองด้วยความซื่อสัตย์จึงเรียกบริเวณนั้นว่าบางซื่อ	การจำแนก แยกแยะ
		อ่านข้อมูลต่อไปนี้ แล้วตอบคำถาม ข้อ 23-24 1. ในตำนานสมเด็จพระนเรศวรเล่าว่าขณะที่ทรงยกทัพกลับทางเรือได้ทรงแวะพักทัพ บริเวณคู้่งน้ำใหญ่ที่มีชื่อว่าหูกงโคกโพธิ์ 2. มีการตีความคำว่า บางซื่อ ในตำนานพระเจ้าอู่ทองว่าเป็นเพราะคนในย่านนั้นมีความซื่อสัตย์ 3. สำนักงานเขตบางซื่อและกรุงเทพมหานครส่งเสริมให้ประเพณีแห่เรือชักพระหลวงพ่อสัมฤทธิ์เป็นประเพณีสำคัญประจำปี 4. พระเจ้าอู่ทองเป็นผู้ที่ถูกเชื่อว่า เป็นผู้ที่มาตั้งถิ่นฐานในท้องถื่นบางซื่อเป็นคนแรก	

ตัวชี้วัด	มโนทัศน์	ข้อสอบ	ขั้นตอนการเรียนรู้ มโนทัศน์
ส 4.1.3	ความจริง	23. จากข้อมูล ข้อใดคือความจริง ก. ข้อ 1 และ 2 (ข) ข้อ 1 และ 3 ค. ข้อ 2 และ 3 ง. ข้อ 2 และ 4	การจำแนก แยกแยะ
ส 4.1.3	ข้อเท็จจริง	24. จากข้อมูล ข้อใดคือข้อเท็จจริง ก. ข้อ 1 และ 2 ข. ข้อ 1 และ 3 ค. ข้อ 2 และ 3 (ง) ข้อ 2 และ 4	การจำแนก แยกแยะ
ส 4.1.3	ข้อเท็จจริง	25. ข้อมูลใดเป็นข้อเท็จจริง ก. บางชื่อเป็นเขตหนึ่งของกรุงเทพมหานคร (ข) หลวงพ่อสัมฤทธิ์ทำให้บ้านเมืองร่มเย็นเป็นสุข ค. บางชื่อมี 2 แฉวงคือบางชื่อและวงศ์สว่าง ง. ประเพณีแห่เรือชักพระหลวงพ่อสัมฤทธิ์จัดขึ้น ในช่วงแรม 4 ค่ำเดือน 12 ของทุกปี	การจำแนก แยกแยะ
ส 4.1.3	ข้อเท็จจริง	26. ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นบางชื่อมีความสำคัญอย่างไร ก. เป็นเหตุการณ์ที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ (ข) เป็นเหตุการณ์ที่ยังไม่ผ่านการตรวจสอบ ค. เป็นเหตุการณ์ที่ตรวจสอบแล้วว่ากล่าวเท็จทั้งหมด ง. เป็นเหตุการณ์ที่ตรวจสอบแล้วว่าถูกต้องตามความเป็นจริง	การจำ
ส 4.1.3	อคติทางประวัติศาสตร์	27. ข้อใดเป็นปัญหาในการตีความประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบางชื่อ ก. คนในท้องถิ่นยอมรับหลักฐานใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา ข. การค้นพบหลักฐานใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง (ค) คนในท้องถิ่นต่อต้านการตีความหลักฐานใหม่ ง. นักประวัติศาสตร์ไม่ได้รับการยอมรับ	การจำ

ตัวชี้วัด	มโนทัศน์	ข้อสอบ	ขั้นตอนการเรียนรู้ มโนทัศน์
ส 4.1.3	อคติทางประวัติศาสตร์	28. การตีความหลักฐานข้อมูลใหม่ในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบางชื่อ ควรพิจารณาจากข้อใด ก. ความพอใจในตน ข. คำบอกเล่าจากคนอื่น ค. ความพอใจของเจ้าของหลักฐาน (ง) หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือที่สุด	การจำ
ส 4.1.3	อคติทางประวัติศาสตร์	29. การตีความประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบางชื่อตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ใหม่ที่พบ มักเกิดปัญหาอย่างไร ก. ข้อมูลใหม่ไม่มีความน่าเชื่อถือ (ข) ไม่ได้รับการยอมรับทางประวัติศาสตร์ ค. หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่พบมีมากเกินไป ง. คนในท้องถิ่นต่อต้านการตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ใหม่	การจำ
ส 4.1.3	อคติทางประวัติศาสตร์	30. การนำเสนอข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบางชื่อ ข้อใดเหมาะสมที่สุด ก. แสดงความคิดเห็นส่วนตัวในข้อมูลที่นำเสนอ ข. นำเสนอข้อมูลโดยยึดจากหลักฐานเพียงชิ้นเดียว (ค) นำเสนอข้อมูลตามความเป็นจริงแต่ใช้น้ำเสียงที่น่าสนใจ ง. นำข้อมูลมาบิดเบือนความจริงเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน	การจำ

ภาคผนวก ง

ผลการทดสอบความแตกต่างค่าความแปรปรวน และค่าความแตกต่างค่ามัชฌิมเลขคณิต
ของคะแนนการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์
จากแบบวัดการเรียนรู้โน้ตค้นทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
ก่อนและหลังการทดลอง

- แสดงค่ามัชฌิมเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ของคะแนนสอบก่อนเรียน กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
- ค่าร้อยละและดัชนีประสิทธิผลความก้าวหน้า การเรียนรู้โน้ตค้น
ทางประวัติศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลอง
- แสดงค่ามัชฌิมเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที่
คะแนนสอบก่อนและหลังเรียน ของกลุ่มทดลอง
- แสดงค่ามัชฌิมเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที่
คะแนนสอบก่อนและหลังเรียน ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตารางที่ 11 ค่าคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเรียนรู้โน้ตศัพท์ทางประวัติศาสตร์ก่อนเรียน ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

นักเรียน	n	คะแนนเต็ม	ก่อนเรียน	
			mean	S.D.
กลุ่มทดลอง	28	45	16.29	3.99
กลุ่มควบคุม	25	45	15.32	4.78

*ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 12 ค่าร้อยละและดัชนีประสิทธิผลความก้าวหน้า การเรียนรู้โน้ตศัพท์ทางประวัติศาสตร์ก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลอง

กลุ่มทดลอง	n	คะแนนเต็ม	mean	%	% ความก้าวหน้า	ค่าดัชนีประสิทธิผล
ก่อนเรียน	28	45	16.29	36.20	34.04	0.53
หลังเรียน	28	45	31.61	70.24		

ตารางที่ 13 ค่าคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเรียนรู้โน้ตศัพท์ทางประวัติศาสตร์ก่อนและหลังเรียน ของกลุ่มทดลอง

กลุ่มทดลอง	n	คะแนนเต็ม	mean	S.D.	t	df	sig
ก่อนเรียน	28	45	16.29	3.99	26.25	27	0.00**
หลังเรียน	28	45	31.61	6.37			

*p<.05

ตารางที่ 14 ค่าคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเรียนรู้โน้ตศัพท์ทางประวัติศาสตร์ ก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

นักเรียน	ก่อนเรียน				หลังเรียน		t	df	sig
	n	คะแนนเต็ม	mean	S.D.	mean	S.D.			
กลุ่มทดลอง	28	45	16.29	3.99	31.61	6.37	26.25	27	0.00**
กลุ่มควบคุม	25	45	15.32	4.78	25.68	3.68	34.87	24	0.00**

*p<.05

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายทีฆกุล คำงาม
วัน เดือน ปี เกิด	6 ตุลาคม 2519
สถานที่เกิด	อุบลราชธานี
วุฒิการศึกษา	ปีการศึกษา 2534 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนโพธิ์ไทรพิทยาคาร ปีการศึกษา 2537 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช ปีการศึกษา 2541 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต วิชาเอกสังคมศึกษา วิชาโทภูมิศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2557 เข้าศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ สอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ที่อยู่ปัจจุบัน	130 หมู่ 7 บ้านโคกค้อย ตำบลเจียด อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี 34170

